School of Theology at Claremont
1001 1401399

MISTRA JANA HUSI

SEBRANÉ SPISY

IV.

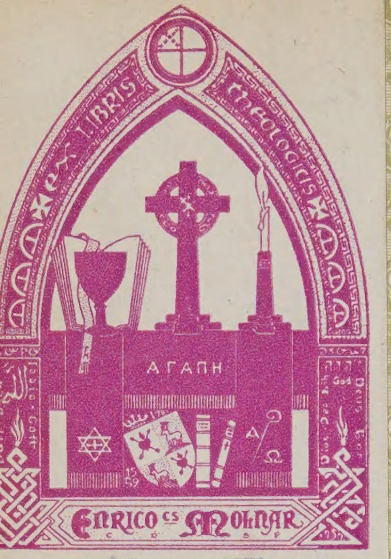

SEP 25 1953

THEOLOGY LIBRARY
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
CALIFORNIA

Theology Library

SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

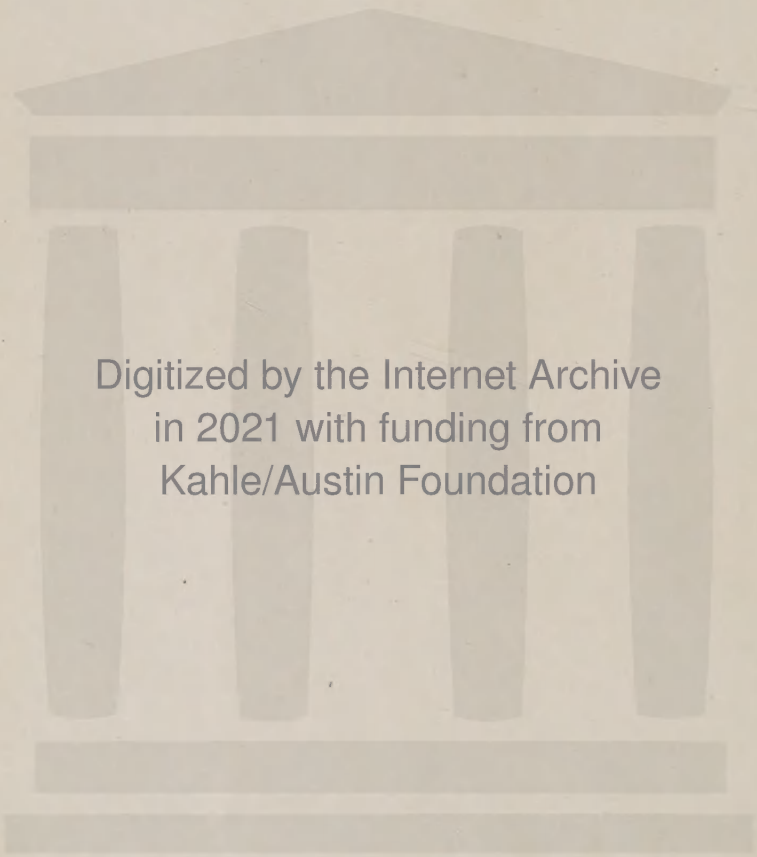
Digitized by the Internet Archive
in 2021 with funding from
Kahle/Austin Foundation

https://archive.org/details/sebranspisy0004husj

X
1913
H82
v.4

MISTRA JANA HUSI SEBRANÉ SPISY.

SVAZEK IV.

SPISY ČESKÉ.

DÍL I.

UPRAVIL
MILÁN SVOBODA.

ÚVODY A VYSVĚTLIVKAMI OPATŘIL
DR. V. FLAJŠHANS.

V PRAZE.
NÁKLADEM JOS. R. VILÍMKA.

Tiskem České grafické akciové společnosti »Unie« v Praze.

OBSAH.

Str.

Česká kázání sváteční 1

I. Na den Zvěstování Panny Marie 4
II. Na den Navštívení » » 10
III. Na den Nanebevzetí » » 17
IV. Na den sv. Ondřeje apoštola 21
V. Na den sv. Matouše » 29
VI. Na den sv. Tomáše » 36
VII. Na den sv. Jana evangelisty 45
VIII. Na den sv. Martina 52
IX. Na den svaté Alžběty 63
X. Na den sv. panny Kateřiny 69
XI. Na den slavný Narození Páně (7) 75
XII. Dvé kázání v den posvěcení chrámu 107
XIII. Na den svaté Trojice 124
XIV. Na 13. neděli po sv. Trojici 132
XV. Na den Památky Večeře Páně 136
XVI. O umučení Pána našeho Ježíše Krista 145

Výklad Písně Šalomounovy 177

A1997

ÚVOD.

Když Hus r. 1400 nabyl svěcení kněžského, dostoupil podle svého mínění nejvyšší hodnosti, které dostoupiti mohl, prostředníka mezi Bohem a lidmi. Hluboká jeho zbožnost a čistá mravní snaha ukládala mu také s novým důstojenstvím nové povinnosti. Zmínil se o nich sám v několika svých kázáních (viz díl 1. str. 138.—141. a str. 161.—179.). Z těch ze všech povinností kladl sám na první místo hlásání slova Božího, kázání a výklad Písma; tuto povinnost konal i ve vyhnanství a jí věnoval také největší část svých prací literárních.

Tuto svou povinnost, nejvznešenější, Hus ovšem z počátku vykonávati nemohl; teprve 14. března r. 1402 dostalo se mu kazatelny, na které své povinnosti mohl činiti zadost, když byl jmenován správcem v kapli Betlémské. Do té doby kázal v různých kostelích, při různých příležitostech a zejména známé a slavné jest jeho kázání v červnu r. 1401, kdy ohnivě mluvil, neznámo kde, proti násilnostem a ukrutnostem, jež tehdy v Čechách a kolem Prahy prováděla vojska Bavorská a Míšeňská. Tato kázání z r. 1401 posluchači Husovi také zapsali a kolovala v opisech; nyní jsou však ztracena. Ani ze starší doby kazatelství Betlémského nemáme zachovány sbírky celé, jen jednotlivé řeči a trosky; teprve po r. 1407 nalézáme celé sbírky.

Vedle povinnosti kněžské, kterou ovšem Hus cenil nejvýše, byl ke kázání veden také postupem svého studia bohosloveckého. Když totiž z mistra artistů, jehož řeči akademické jsme poznali v díle prvním, chtěl se státi professorem svatého Písma, byl statuty fakultními nucen přednésti několik parádních kázání při různých příležitostech (některá taková synodní, konaná při shromáždění kněžstva pražského, jsou otištěna v díle prvém) a před samou promocí za mistra theologie byl povinen ke slavnému kázání Mariánskému. Tato umělá kázání, která ovšem nebyla mluvena k lidu nýbrž k shromáždění kněžstva a posluchačům universitním, liší se ovšem svou úpravou i obsahem od kázání ostatních, určených lidu obecnému.

Nejjednodušší formou výkladu lidu obecnému bylo prosté vyprávění biblických příběhů. Dnes ovšem kněz spokojuje se většinou (zajisté správně) vypravováním příběhů evangelických, přísně podle

slov Písma, ovšem s výkladem toho, co jest snad lidu nejasno. Nejzajímavější ovšem a nejhlavnější příběh evangelií jest umučení Krista Pána, jehož výklad bývá hlavním cílem tak zv. biblické dějepravy. Poněvadž všichni čtyři evangelisté vypravují o umučení Páně dosti obšírně, s různými podrobnostmi, bylo již záhy sestaveno líčení všech čtyř evangelistů v jeden souvislý celek, nazývaný obyčejně harmonie evangelií, nebo tetraevangelium, a theologové na počátku své dráhy bohoslovecké učili se a vykládali takto umučení Páně. Hus sám jako mladý bohoslovec vyložil tak po latinsku umučení Páně v přednášce, jejíž překlad přinese díl pátý.

Vedle tohoto výkladu podle slov Písma, ve středověku pro lid bylo ovšem oblíbeno líčení podle spisů apokryfních. Středověký posluchač nespokojil se, jako se spokojují dnešní, o celém mládí Kristově pouhými slovy evangelia, že prospíval v moudrosti před Bohem i před lidmi; nespokojil se, jako se spokojuje dnešní posluchač, pouhým jménem Piláta, vladaře římského; nespokojil se líčením osudů Jidášových, jako apoštola... Nýbrž chtěl věděti, co Ježíš činil jako malé pachole, chtěl věděti, kdo Pilát byl a jak se stal vladařem v Jeruzalémě, chtěl věděti osudy Jidášovy také před tou dobou, než vstoupil mezi apoštoly Kristovy. O tom o všem v prvním tisíciletí křesťanství vzniklo velmi mnoho spisů, čím pozdějších, tím podrobnějších, legend a apokryfů, a z těchto kalných pramenů středověký kazatel dovedl posluchači říci, kolik Kristus obdržel ran bičem, z jakého dřeva byl zhotoven kříž Kristův, jak se jmenovali lotři na kříži, kolik slz vyronila Panna Maria atd. O umučení Páně nejoblíbenější byla zpráva, kterou zanechal prý sv. Anselm, arcibiskup v Canterbury, v XI. století, nazývaná rozmluva Panny Marie a svatého Anselma, v níž Panna Maria svatému Anselmu po řadě a úplně vypravuje umučení Kristovo. Toto rozmlouvání Panny Marie se svatým Anselmem bylo do češtiny přeloženo již ve XIV. století veršem i prosou. Jemu velice se podobá *„kázání o umučení Pána našeho Ježíše Krista, spasitele našeho"* (otištěné v našem vydání na str. 145.—175.). Jest to patrně práce z nejstarší doby Husova působení, připsaná v rukopise mistru Janu Husovi, dědici země české, dosud netištěná. (Rukopis chová se nyní v Brně v moravském zemském archivu, kamž r. 1878 byl vrácen ze Stockholmu, z bývalé kořisti, kterou Švédové v zemích českých učinili.)

Toto kázání jest ovšem vlastně jen výklad Písma, který daleko se neomezuje na text evangelia, nýbrž nejrozmanitější prameny přibírá, aby líčení bylo hodně zevrubné.

Držíc se přísně ve věci autorit církevních, nepohrdá ani nejpozdějšími legendami, a proto (není-li snad v připsání písaře omyl) náleží zajisté do nejstarší doby bohoslovného umění Husova.

Tento způsob výkladu, kde přísně se hledí jen k ději, a hledá se zevrubnost, často i na újmu pravdy, jest ovšem nejjednodušší, může býti určen jen nejnižším vrstvám lidovým, prostě věřícím, nerozumujícím a neuvažujícím, a míval ve středověku jméno výkladu histo-

rického, literního nebo slovného. Výklad takový pokládal školený theolog za nejnižší, obyčejně se jím ani nezdržoval, a vykládal-li Písmo, činil to obyčejně ve smyslu mystickém neboli duchovním, jak říká Hus, jenž pod pouhým dějem hledal naučení a příklad, pod pouhým slovem hlubokou pravdu náboženskou. Od dob slavného učence francouzského, Mikuláše Lyry (Nicolas de Lire žil ve XIV. věku), dělil se tento výklad mystický na trojí; nejnižší stupeň, i ve výkladech lidu prostému velmi oblíbený, nazýval se alegorický a hledal v ději naučení o víře.

Vzor takového alegorického výkladu jest výklad „Písně Písní" (nebo písniček Šalomounových, jak je nazývá Hus), přijatý obecně církvemi křesťanskými. Tato krásná píseň lásky, „Šir haširim" v literatuře hebrejské, jest snad nejmohutnější výlev milostného zanícení, zachovaný nám ze starověku vůbec. Křesťanští vykladači nemohli ovšem s touto vášnivou a silnou lyrikou býti spokojeni; pomohli si tedy výkladem alegorickým, dle něhož snědá Sulamit jest církev křesťanská, roztoužený milenec Kristus, a vášnivá jejich rozmlouvání že předobrazují spojení Krista s církví. Tohoto výkladu přirozeně drží se i Hus ve svém *výkladu písně Šalomounovy* (otištěno na str. 177.—267.), jenž patrně byl přednesen na universitě po latinsku a od některého z posluchačů přetlumočen po česku. Zdá-li se nám „kázání o umučení", právě zmíněné, dnes namnoze lehkověrné, legendistické a na mnohých místech skoro až pověrečné ve svém výkladu literním, musíme přiznati, že alegorie výkladu písně Šalomounovy na mnohých místech hřeší násilností a strojeností, jíž bychom nečekali. Ale nesmíme zapomínati, že měříme takto měřítkem svým doby naší, a že v době tehdejší obecné mínění ani si nepřipouštělo domněnky, že by snad byl možný přirozenější a prostší výklad, nežli jak jej podávala ustálená tradice.

K tomuto výkladu alegorickému, který vykládal děje vzhledem k víře, tedy zde Šalomouna a Sulamit jako Krista a církev, družily se další dva výklady mystické, morální a anagogický. Z těchto dvou Hus později oblíbil si zvláště a zajisté nejsprávněji výklad morální, to jest takový, jenž z děje vyprávěného vyvozuje naučení pro náš život mravní a pro naše povinnosti k Bohu i k bližnímu. Takovýmto způsobem Hus někdy spojuje výklad alegorický s výkladem morálním, na př. *„kázání o milosrdném Samaritánu na třináctou neděli po svaté Trojici"* (na str. 132.—136.) podává napřed výklad alegorický, dle něhož zraněný jest člověčenstvo, Samaritán Kristus, rány hříchy atd., a k tomu připojuje výklad morální, že tak, jako Samaritán, máme jednati i my k svým bližním, jim dobře činiti a prospívati. Výklad anagogický, který vztahuje se k budoucímu našemu životu na věčnosti, který vykládá tedy jednotlivé děje vzhledem k našemu životu posmrtnému, u Husa v kázáních lidových obyčejně se nevyskytá. Spokojuje se buď výkladem literním čili historickým anebo uvedenými dvěma mystickými, alegorickým a morálním.

Tomuto způsobu výkladu Písma naučil se Hus na studiích theologických; tu se naučil však také formě kázání, jaká tehdy byla obvyklá.

Kázání středověké nebylo zvláštním úkonem bohoslužebným, jako bývá nyní, nýbrž bývalo podstatnou částí mše. Když kněz dosloužil mši až k evangeliu, vykládal slova evangelia buď od oltáře anebo s kazatelny řečí obyčejně dosti obšírnou. Po kázání se vrátil a mši dokončil. Kázání začínalo obyčejně modlitbou k Panně Marii. Hus v kapli Betlémské zavedl ještě k tomu zpěv nábožných písní českých, jako Hospodine, pomiluj ny, Svatý Václave, a jiné. Po tomto zpěvu a vzývání pomoci Panny Marie následovalo kázání vlastní, které pravidelně končilo slovy chvály Boha nebo prosbou za pomoc Kristovu, aby dovedl posluchače do království nebeského.

Forma pak kázání dělila se na tak zv. homilii nižší a vyšší. Homilie nižší, obyč. jen homilie nazývaná, vykládala slova Písma slovo za slovem, verš za veršem, kapitolu za kapitolou, pravidelně historicky nebo alegoricky.

Takovou nižší homilii jest *„druhé kázání na den Narození Božího“* (na str. 77.—83.), kde se vykládá evangelium prostě slovo za slovem, kdo byl císař Augustus, co Betlém, co je pokoj, co vladař syrský Cyrinus, proč šel Josef s Marií do Betléma, atd. Tato forma homilie nižší převládá u Husa v kázáních těchto lidových. Učení bohoslovci však, zejména od dob svatého Bernarda, obraceli se ke kázání umělejšímu, „sermo“. Svatý Bernard první vybíral z nedělního evangelia nebo epištoly jednu myšlénku, kterou vysvětloval a vykládal z různých hledisk; nebýval to již výklad slov Písma, jako při homilii, nýbrž kázání o slovech evangelia nebo epištoly. Dobrý kazatel vybírával si obyčejně jednu větu z evangelia právě čteného, jako na př. činí Hus v prvním kázání na den narození Božího (str. 75.—76.), vybíraje si text: Radujme se a veselme se a chválu Bohu vzdejme atd. Pro lid býval výklad prostý. Pro učené, jako jsou všecka téměř synodní kázání otištěná v díle prvém, měla přísně předepsanou formu dopodrobna. Každé takové kázání v úvodě počíná podrobným oslovením posluchačů se všemi tituly, líčením vlastní nedostatečnosti k tomuto úkolu a omluvou kazatelovu. Jádro kázání rozděluje větu, položenou kázání základem a nazývanou thema, na tři části. Každá část uvedena jest pak slovy: řekl jsem předně, po druhé, po třetí atd., a buď po krátkém výkladu stále odkazuje k thematu (tedy na př. stále opakuje: vy jste sůl země atd.) anebo na základě thematu podává poučení víry a mravů. Náleželo k dokonalosti kázání (a Hus to činí v kázáních synodních velice často, neubránil se tomu však ani v kázáních lidových), aby kazatel své výroky dokázal hojnými citáty, a to nejen z Písma a svatých Otců, nýbrž i z klassiků římských, filosofů řeckých a slovníkářů středověkých. Závěr kázání opakoval znovu thema, shrnul krátce obsah, podal tři naučení a zmíněnou již prosbou k Bohu nebo Kristu končil. To byla forma kázání umělých, již ovšem v tištěných zde kázáních lidových nalezneme jen trosky. Ale i v těchto troskách

zůstává celkový princip nedotčen. Kdežto moderní kazatel by se v kázáních k lidu omezil přísně na slova evangelia a jejich výklad, nenalezneme v kázáních Husových lidových hlavní důraz položen na slovo Kristovo nebo výrok evangelia. Co každému čtenáři bije do očí, jest nepoměrný nadbytek citátů zejména ze svatého Řehoře, Augustina, Jeronýma a jiných. Ano, Hus někdy tak jest odvislý od svatých otců, že na př. *„šesté kázání na Boží Narození“* (str. 96.—97.) doslovně překládá ze svatého Bedy, nepřidávaje slova vlastního. Středověkému autoru nezáleželo tolik na tom, aby nalezl sám něco nového, nýbrž aby dokázal výroky autorit, že to neb ono mínění jest správné. Husovi tedy bývá pravidelně mnohem důležitější, co o určitém místě Písma píše svatý Řehoř nebo Augustin, nežli vlastní význam a obsah tohoto místa samého. Není ovšem citátů těch tolik jako v kázáních synodních, ale jest jich přece velmi mnoho a v některých případech téměř udušují vlastní slova evangelia.

Příležitost ke kázání Husovi se od doby kazatelství Betlémského podávala sama. Byl povinen kázati o neděle a svátky, v postě i ve dnech všedních. Musíme si při tom vzpomenouti, že u starých Čechů bylo svátků mnohem více než nyní a že kazatel v některé dny kázal i několikrát, na den Božího Narození i sedmkrát. Hus náležel ke kazatelům velmi pilným, z počátku však svá kázání psával latinsky, a nepochybně i některá z níže položených byla původně psána latinsky, a teprve později do češtiny přeložena. Starší sbírky Husovy kázání Betlémských byly uspořádány také pro posluchače učené; taková sbírka kázání nazývala se Postilla. Postilly pak byly různé. Obsahovala-li pouze výklad nedělních evangelií nebo epištol, nazývala se de tempore; obsahovala-li výklad svátečních evangelií neb epištol, nazývala se de sanctis. Obě takové postilly latinské máme zachovány. Vedle toho byly i sermones, to jest kázání na celý rok, nedělní i sváteční. Pak prothemata, jež obsahovala jenom látku ke kázáním a reportata, jež poznamenávala jednotlivé myšlénky, dle nichž potom kazatel kázal. Sbírka kázání postních, ke kterým byla přidávána také kázání na neděle postní, nazývala se quadragesimale. Všechny tyto různé sbírky Hus také částečně vydal pro učené své posluchače. Celkem však jsou to přece jenom sbírky z posledních let Husovy činnosti. Ze starší doby jsou zachována jenom kázání jednotlivá.

Česká kázání Husova zachována nemáme ve sbírkách; jedinou pouze sbírku pro lid, avšak nikoli kázání Betlémských, nýbrž výkladů, jež Hus na rychlo učinil r. 1413 ve vyhnanství na hradě Kozím, máme zachovánu pod názvem „Postilla“ (jest to vlastně Postilla nedělní na evangelia). Poslední její vydání vyšlo u Vilímka v Praze r. 1900. Sbírky českých kázání Betlémských nemáme dochovány žádné; vedle této postilly dochovalo se však několik kázání svátečních, jež starší vydavatelé z r. 1563 a 1564 spojili v jedno a jež od té doby nazývají se postillou sváteční. Tato postilla sváteční byla teprve nově nalezena také v rukopise kláštera Strahovského, a podle této postilly sváteční jsou níže otištěna kázání pod čís. 1.—11. Na první místo jsou tu po-

ložena tři *kázání Marianská* (str. 4.—20.), totiž na den Zvěstování Panny Marie, na den Navštívení Panny Marie a na den Nanebevzetí Panny Marie; pak následuje *sedm kázání svátečních,* na dny jednotlivých světců a světic (str. 21.—74.). Jsou to kázání na den sv. apoštolů Ondřeje, Matouše, Tomáše a Jana evangelisty, pak na den sv. Martina (svátek to, kdy bylo slaveno také často posvícení), dále na den svaté Alžběty (jejíž památka byla oživována zvláště jménem ovdovělé císařovny) a svaté panny Kateřiny (jejíž úctu zvláště u nás rozšířil Karel IV. v dík za to, že v den 25. listopadu dobyl slavného vítězství v Italii); na konec pak položeno sedm kázání „na den slavný Narození Božího" (str. 75.—106.), jež byla přednesena jednak o třech mších toho dne sloužených jednak před nimi i po nich. Těchto jedenáct (anebo sedmnáct, počítáme-li zvlášť každé jednotlivé kázání v den Božího Narození) činí podstatný obsah této tak zv. Postilly sváteční a jsou obsažena z veliké části v rukopise tak zv. Strahovském.

Kromě těchto svátečních kázání jest zachováno několik kázání příležitostních, z nichž několika Hus užil později při skládání své Postilly nedělní r. 1413. Jsou to na prvním místě dvě kázání *„v den posvěcení chrámu"* (str. 107.—123.), z nichž jedno vykládá evangelium o Zacheovi, druhé pak evangelium svatého Jana „bylo posvícení v Jeruzalémě"; dále kázání „na den svaté Trojice" (str. 124.—131.), kteréž kázání jest vlastně nedělní. Hus přejal prvá dvě kázání na konec své Postilly, tak jako činil již ve svých latinských postillách s podobnými kázáními latinskými, kázání o sv. Trojici pak položil na místo příslušné do Postilly samé, přepracovav je, změniv a doplniv. Tato tři kázání máme zachována v rukopise kláštera Wilheringského v Horních Rakousích společně, dále pak po jednotlivu v některých jiných rukopisích ve formě různé. Text níže položený upraven jest podle postilly Husovy z r. 1413.

Konečně zbývá ještě dvojí kázání příležitostné; *„kázání na třináctou neděli po svaté Trojici"* (132.—135.), které Hus napsal, jak sám vypráví, ku přání jakéhos svého věrného posluchače o milosrdném Samaritánu, jinak však nežli v Postille a patrně buď r. 1413 nebo 1414. Náleží k nejpozdějším v našem vydání, nebylo nikdy promluveno a bylo již od počátku určeno jenom ke čtení. Podobné jest i kázání „na den památky večeře Páně" (str. 136.—144.), které podává poučení, jaké v den Božího Těla, podle nařízení synodních, měl kazatel lidu podávati. Jest patrně také pozdní, z téže doby asi jako kázání předchozí a nemá vzhledem k starším kázáním latinským a českým Husovým té důležitosti jako dřívější. Obě tato kázání otištěna jsou v Postille (1563—1564), druhé se vyskytá také v rukopisech.

Forma těchto kázání, jak ji máme nyní, není ovšem původní. Pokud můžeme pozorovati vývoj kazatelského umění Husova, tu ve starší době, od r. 1400—1407, Hus kázal pouze na základě latinské přípravy, máme tedy jeho česká kázání (neboť v Betlémě kázal ovšem českým jazykem), zachována jen v latinském zápise. Původně tyto latinské zápisy byly vlastně jen výpisy kázání jiných; celé stránky

těchto starších kázání jsou vypsány z Viklefa, Řehoře, Bedy a Jana Zlatoústého. Teprve později stávají se tato kázání Husova samostatnějšími; to jest, kázání nebývá již sloučení dvou výpisů z Viklefa nebo Řehoře, nýbrž Hus sestavuje výpisků několik, drobnějších, a protkává i slučuje je vlastními kratšími poznámkami — arci pořád latinsky. Teprve po r. 1408 nalézáme přechod od kázání latinského ke kázání českému. Děje se to způsobem tak zvaným makaronským, to jest, v textu latinském jsou výrazy české takové, které kazatel buď nedovedl do latiny přeložiti, jako přísloví, fráze lidové a podobné anebo kterých kazatel do latiny přeložiti nechtěl, zejména ostřejší pojmenování nebo výtky posluchačům. Původně ovšem jest mnohem více latiny nežli těchto českých, vtroušených výrazů; jsou to kázání latinská s českými vložkami. Taková jsou na př. veliká kázání Betlémská z r. 1410—1411 nám dochovaná. Časem, kolem r. 1412, převládá potom čeština, a jsou pouze některé vložky latinské. Jsou to kázání česká s latinskými vložkami, a taková jsou kázání Wilherinská. A teprve na konec r. 1412 a 1413 Hus píše čistě po česku.

Ukázkou, jak taková česká kázání s latinskými vložkami vypadají, uvádíme zde počátek Husova kázání na den svaté Trojice podle rukopisu Wilherinského. V tomto rukopise není ovšem obsažen text našeho kázání tak, jak je na str. 124.—131. otištěn, celý, pouze to, co u nás jest na stránce 124., 125. a prvních šest řádek stránky 126. Začátek této části zní v rukopise Wilherinském takto:

„Slaví dnes cierkev svatá den Trojice svaté; a že Nikodem tiemto svatým čtením byl jest vyčištěn z nevěry a uveden u vieru svaté Trojice. Ideo hoc evangelium hodie in missa legitur. Et aliqui legunt illud evangelium: Když přijde „utěšitel" quod lectum est tu dominico post ascensionem domini, a móž hodně čteno býti, protože jest v něm zmienka o otci i o synu i o duchu svatém, kteréž tři osoby jsú Trojice svatá, jíž dnes chválu zvláště máme vzdáti. Ale že i velicí mnozí rozumní snad často i učení a zvlášť sprostní blúdie u vieře o svatej Trojici, protož breviter et leviter propter simplices de sancta trinitate aliquid dicam.

Věziž ty, quivis sprostný, že sancta trinitas, v niž věříme, nenie žena ani panna ani neděle jakžto mnozí hlúpí a bláznivi mnie. Ale věz, milý homo, ež ty tři osoby věčné sú Otec, Syn, svatý Duch, jeden Bóh, jenž jest svrchované dobré, nad něž nemóž lepšie dobré vymyšleno býti. A tak ty, nebožtíku sprostný, otieželi tebe kdy kto, a řka, co jest „Trojice svatá", v niž věříš, responde et dic: pater, filius et spiritus sanctus. Otieže-li kto tebe, quid est pater, responde: Deus eternus, jenž habet filium eternum. Otieže-li kto tebe, quod est filius, responde et dic: Bóh od Otce toho urozený. Otieže-li kto tebe, co jest spiritus sanctus, responde et dic: Bóh, jenž od Otce Boha i od Syna Boha pocházie a rci i věruj z pravého srdce věře, že ty tři osoby sú ne tři bohové, ale jediný pravý bóh. A opět, že ty tři osoby sú rovně mocné a múdré i dobré tak, že každá ta osoba jest Bóh, nesmierně mocný, ne-

smierně múdrý a nesmierně dobrý. Avšak Otec zvláště slove mocný, a to praví pro lidi sprostné a hlúpé, aby se nedomnievali, by pro starost nebyl tak mocný jako Syn. Syn také proto slove múdrý, aby sě vy ubožátka hlúpá nedomnievali, aby Syn nebyl tak múdrý, jako Otec. A Duch svatý slove dobrovolný neb dobrotivý, aby sě nedomnievali, by byl ne tak dobrotivý, jako Otec a Syn.

A že homo est similis duší svú k tej svaté Trojici, od niež jest stvořen, tak podoben, že jakož svatá Trojice jest Bóh, jenž jest duch, též také člověk duší svú jest duch. A jakož Otec jest jiná věc než Syn a Duch i Syn jiná než Duch, takže Otec nenie Syn ani Duch svatý, ta osoba a Syn nenie také Duch svatý, ta osoba, avšak sú ty osoby jeden Bóh. Též také v duši člověka jiná věc jest rozum než paměť a než vóle, a jiná paměť než vóle, takže rozum nenie paměť ani vóle a paměť nenie vóle, avšak ty tři moci duše sú in homine una anima.

Protož homo, credens in sanctam Trinitatem, a qua est creatus, k nížto jest svú duší podoben, maje moc od Otce Boha, má sě snažně peccato defendere, a mocně v ctnostech prospievati."

Čtenář snadno srovnáním tohoto výňatku s tím, co otištěno na str. 124. a 125., kde jest podán text podle Postilly z r. 1413, pozná, jak Hus text svůj měnil, a můžeme snadno říci, zdokonaloval.

Tato latinskočeská, českolatinská a (na konec) česká kázání Hus konal od r. 1400 stále až do r. 1412 v Praze; dvanácte let (píše v listě r. 1412 Pražanům) pracoval takto v slově Božím. Posvěcen jsa na kněze světícím biskupem Václavem někdy koncem r. 1400, nabyl známostí mezi kněžími pražskými teprve časem a sám počítal za prvý rok svého kazatelství rok 1401.

Bylo ovšem tehdy v Praze dosti řídké české kázání, ale přece ne tak, jak obecně se domýšlíme. Již záhy starali se horliví Čechové, aby bylo také českému lidu poskytnuto kázání jazykem vlastním. Na hradě pražském u sv. Víta pobožné nadání zřídilo sice až teprve r. 1402 dva kazatele české; prvním byl Mikuláš z Rakovníka, horlivý vlastenec, po němž nastoupil bývalý spolužák Husův, Petr ze Stupna, dobrý hudebník (zemřel r. 1407), druhým Beneš z Ostroměře, jenž se připomíná ještě r. 1414. Ale u kostelů jednotlivých řádů bylo dosti kazatelů českých: kolem r. 1400 kázali u minoritů Čechové Václav a Petr, u Františkánů Tomáš a Václav Duše, u augustinianů kněz Václav a j.

Hlavním však místem, odkud se rozléhalo slovo Boží po česku, byla v této době kaple Betlémská. Bývalí horliví posluchači Milíčovi, kteří s touhou vzpomínali na ‚ohňová slova' svého kazatele, snažili se, aby opatřili místo, určené *výhradně* jen pro kázání české. A k tomu konci společným nadáním bohatého měšťana pražského, Kříže, kramáře, a vlasteneckého dvořana, Hanuše z Milheima, byla r. 1391 vystavěna veliká kaple se slušným nadáním pro dva kazatele, jež věnována jsouc památce Mladátek (pobitých v Betlemě), nabyla u lidu krátce názvu kaple betlémská nebo Betlém. Dle nadace měl první kazatel

kázati každou neděli a každý svátek dvakrát za den; měl pak býti jmenován dle návrhu tří českých mistrů kolleje Karlovy. Měl to býti tedy pravý opak proti mnohým tehdejším pražským kostelům, kde farář někdy celý rok se ani v kostele neukázal. Druhý kazatel měl hlavní povinností sloužiti mši a střídati se v kázání s kazatelem prvním.

Kaple betlémská bylo stavení dosti rozsáhlé; klenutí spočívalo na patnácti sloupích; mívala až deset oltářů, byla později pěkně vymalována a spojena se sousedním domem kazatelů. V prvém poschodí tohoto domu kazatelského měl první kazatel byt a malou komůrkou přicházel rovnou na kazatelnu. Důchody kaple byly dosti slušné, krom toho mohl kazatel chovati u sebe za plat studující.

Prvním hlavním kazatelem a prvým předchůdcem Husovým v tomto Betlemě české reformace byl *mistr Jan Protiva* z Nové Vsi, jenž tento úřad zastával 1391—1396 (dožil se vysokého věku a zemřel až r. 1430 v Plzni). Byl dobrým kazatelem (některá jeho latinská kázání zachovala se podnes), ale nikterak nenáležel k straně reformní. Spokojoval se pouhým káráním nejhlavnějších a největších neřestí, neobraceje se na kořen hříchů, veškerý život člověka. Nové směry, jež od let devadesátých zavládaly v duchovenstvu a bohoslovectvu českém, myšlenky Viklefovy a Janovovy, jež žádaly mravní očistu celého člověka, návrat celé společnosti státní i církevní k zákonu Kristovu ... tyto neměly v něm zastánce, ba ani příznivce nebo stoupence. Ukázalo se brzy, že Protivovo postavení v tomto čelném místě českého hnutí reformního nebylo na delší dobu možno. A tak r. 1396 opustil Protiva Betlém, stav se farářem v Bystřici u Benešova. Odtud jezdíval často do Prahy a udržoval styky s českou stranou reformní. V letech 1399—1401 účastnil se v domě Václava Češíře rozhovorů náboženských spolu s Husem, Jeronymem, Křížem kramářem a j.; již tehdy dostali se Hus s Protivou do sporu; jindy takový spor mezi Husem a Protivou vznikl na faře svatomichalské u křižovníka Bernarda, kde Protiva proti Husovi se postavil na obranu sv. Řehoře (zmínky o tom v obranách Husových, otištěných v díle I.). R. 1407 Protiva z Bystřice přišel do Prahy, obdržev faru u sv. Klimenta na Poříčí, kdež se připomíná do r. 1422. V této době Protiva náleží k nejurputnějším protivníkům Husovým; špehuje ho na kázáních, vypovídá proti němu v četných protokolech svědeckých mnoho klamného, účastní se všech žalob a musil proto také později Prahu opustiti.

Prvním vedlejším kazatelem byl *Jan Štěkna*, mnich cisterciák, mistr artistů, později profesor bohosloví v Krakově. Působil v Betlémě skoro zároveň s Protivou a Hus často naslouchal. Nazývá ho kazatelem „jako polnice zvučná“. Jedním jeho kázáním r. 1393 byl Hus přiveden k tomu (Štěkna tehdy kázal na Vyšehradě o milostivém létě a doporučoval horlivě odpustky), že za poslední čtyři groše koupil si vzácný odpustek a ostatní dni potom musil se spokojiti chlebem a vodou. I tento mnich, výborný jinak kazatel, dobrý Čech a slavný bohoslovec, náležel ovšem ke straně starší a nikterak neschvaloval počínání

strany reformní, k níž se hlásil Hus. Neměl sice příležitosti vystupovati proti Husovi tak jako jeho kollega Protiva, poněvadž záhy se svého úřadu v Betlémě vzdal a odebral na obnovenou 1400 v Krakově universitu polskou, kdež horlivě hájil nauky katolické proti viklefství a šířil vzájemnost českopolskou (staročeskou píseň ‚Zdráv buď, králi andělský' přeložil do polštiny) jako dvorní kaplan královny Hedviky. Leč, ačkoli svým úřadem v Krakově jsa zaměstnán, nemohl bojovati proti Husovi tak jako Protiva, nicméně i on vystoupil 1406—1408 jako žalobce proti Husovi a jeho učiteli Stanislavovi ze Znojma. Napsal zvláštní spis proti Husovu traktátu „o těle Kristově" (otištěném v dílu prvém) a Husova učitele Stanislava ze Znojma donutil k odvolání. Další nepřátelství však přerušila smrt — Štěkna zemřel r. 1408 v Praze, a Hus mu, ačkoli osobnímu protivníku, věnoval čestnou vzpomínku roku následujícího ve svém kázání na památku Karla IV. (otištěno v díle I.).

Takoví byli první dva kazatelé betlemští, hlavní Protiva, vedlejší Štěkna, jež oba Hus dobře znal, poslouchal na kázáních ještě jako bakalář a s nimiž na konec dostal se do sporů pro své viklefovství, reformní snahu o mravní očistu. O obou musíme říci, že pro betlemskou kazatelnu, ačkoli povoláni, přece vyvoleni nebyli; vedle dobrých schopností kazatelských, jimiž zajisté oba vynikali, místo toto žádalo přece ještě něco jiného — vysokou snahu mravní, boj za očistu národa i společnosti; bylo tu potřebí mužů jiných.

Kdo na místo Štěknovo vstoupil po jeho odchodu do Polska, není nám známo; v pozdějších dobách (1411) jako druhý kazatel se připomíná Husův horlivý stoupenec Mikuláš z Miličína, po něm známý kněz Havlík, pak Martin z Volyně — oba rovněž horliví stoupenci Husovi (Martin z Volyně zemřel r. 1428).

Za to však úřad prvého kazatele přišel po Protivovi do rukou nejlepších a nejhorlivějších mužů národa českého. Po Protivovi stal se správcem kaple mistr Štěpán z Kolína, po něm Hus, po Husovi kollega jeho a přítel Jakoubek (zemřelý r. 1429 v pověsti světce) — je to trojhvězdí nejskvělejší mezi českými theology XV. století.

Štěpán z Kolína, „nejhorlivější vlastenec", jak ho Hus nazval, narozený kolem r. 1360, stal se mistrem artistů r. 1383 a již v bojích, které na universitě se rozpoutaly 1384—1385 mezi mistry českými a německými, stojí s celou duší na straně české a pomáhá k vítězství. R. 1392 volen děkanem artistů, pak věnoval se horlivě studiu theologie. Jeho kázání nejstarší na slova Písma „opatrně choďte", ve mnohém podobá se pozdějšímu jednomu Husovu kázání synodnímu (otištěno v díle I.), 18. října 1395 jako bakalář theologie má Štěpán z Kolína shromážděnému kněžstvu krásnou řeč na text „oblecte nového člověka" — i toto kázání Hus napodobil v starším svém synodním (v. díl I.). Kolem r. 1400 stává se, byv již před tím členem kolleje Karlovy, kanovníkem u Všech Svatých a vstupuje v čelo národa českého na universitě. Jeho kazatelské působení zjednává mu 1396 místo správce v kapli betlemské, bývá volen od Čechů za roz-

hodčího, smírčího, správce nadací atp. R. 1401 byl kvodlibetářem — vedl a řídil slavnostní disputaci, kterou universita počínala nový rok. Téhož roku svou starší faru štítarskou směnil za oltářnictví u sv. Mikuláše v Praze, toto za faru ve Vinařících, tuto konečně za arcijáhenství boleslavské, ve kterémž úřadě zůstal do smrti. Vzdal se proto 8. března 1402 kazatelství v Betlémě a na jeho místo jmenován, zajisté podle jeho návrhu, Hus.

Jako arcijáhen boleslavský Štěpán z Kolína stojí stále v čele národa českého a hledí, pokud může, prospívati i lidu obecnému. Lid obecný byl tehdy mnoho tištěn, zvláště tak zvaným právem odúmrtním, dle něhož páni, zemřel-li sedlák bez závěti neb dědiců, brali si statky jeho bez ohledu na příbuzné. Proti tomu stavěli se mnozí vysocí duchovní — sám arcibiskup Jan z Jenštejna, kanovník Kuneš ze Zvole a j. Časem však i v duchovenstvu pronikala hrabivost, a i duchovní vrchnosti zachvacovaly odúmrtí. Strana reformní česká stála proti tomuto násilí a loupeži, páchané na chudých: Petr ze Stupna, Hus, Brada, Stanislav ze Znojma... mezi všemi zvláště Štěpán z Kolína. Hus ve svém jednom traktátě českém a starším kázání synodním latinském (v. otisk v díle I.) pronáší takto ohnivě také myšlenky Kolínovy. A ovšem jde s celým českým národem universitním Kolín také v otázce viklefské; i on — ačkoli ve vysokém úřadě duchovním — je viklefovec, horlivý a upřímný, arci ne docela a ve všem. Zejména v učení o svátosti oltářní drží se věrně nauky církevní — Hus i v tomto směru jde úplně stopou Kolínovou. Jeronym posílá Kolínovi z Paříže spisy viklefské; a posměšná tehdejší parodie t. zv. mše viklefská (v. něco z ní ve spise Husově „proti Pálči" otištěném v díle I.) počítá ho k prvním viklefovcům v Čechách slovy „Viklef zplodil Štěpána z Kolína — Kolín zplodil Stanislava — Stanislav (ze Znojma) zplodil Husa". Že — ačkoli viklefovec — v učení o svátosti oltářní věrně se držel učení církevního, svědčí slavné jeho kázání synodní, jež měl ve shromáždění kněžstva pražského arcibiskupství dne 24. června 1403 na slova Písma „Člověk jakýs učinil večeři velikou a pozval mnohé."

Jako věrný syn církve a horlivý stoupenec strany reformní dostupuje r. 1406 nejvyšší důstojnosti akademické; toho roku je již professorem svatého bohosloví. Z této jeho činnosti jsou nám zachována dvě díla: je to vstupní výklad na první knihu Mojžíšovu, velmi podobný vstupnímu výkladu Husovu na knihy Lombardovy (v. otisk na počátku dílu III., str. 7—10) a veliký *výklad prvních dvou kapitol Izaiáše,* jehož Hus užil při svém výkladu epištol kanonických (budou otištěny v díle V.). Nedlouho však jako professor theologie mohl působiti na kathedře universitní; již r. 1408 zemřel — Hus zachoval mu vřelou vzpomínku.

Tento největší Husův předchůdce v kapli betlemské měl nejen ohromný vliv na zástupy Čechů, které on první shromáždil v Betlemě kolem sebe v množství nebývalém, nýbrž také na posluchače universitní, kteří viděli v něm svého vůdce „mistra v Israeli". Jeho mohutná a velkolepá kázání, jak svědčí tři z nich podnes zachovaná, měla také

nesmírný vliv na Husa. Kázání Husova česká i latinská jeví patrné stopy pečlivého studia prací Kolínových. Nedostižnou zůstala Husovi hudba tónů, které Kolín uměl vzorně užívati — v tom lépe ho dovedl napodobiti jiný jeho žák, Petr ze Stupna, kazatel český u sv. Víta. Ale mohutné periody, krásné obrazy, architektonická úprava kázání, malebnost slohu — v tom ve všem Hus je cele žákem a stoupencem Kolínovým — zejména ve svých řečích synodních, arci i v lepších svých kázáních svátečních, zde níže otištěných.

Ale daleko více ještě, nežli formou, Hus vzdělal se v kázáních a pracích Kolínových, pokud se týče myšlení a snažení. Starší zejména činnost Husova kazatelská cele se drží v kolejích, do kterých veliké hnutí očistné na počátku XV. věku sved! Kolín. Klada nejvyšší důraz na zákon Kristův, na vnitřní očistu, na obrození člověka celého nebyl přec Kolín fanatikem myšlenky, že všichni jsou špatní, kdož nesmýšlejí jako on. K hluboké a upřímné snaze mravní družila se tu vřelá soustrast se slabými hříšníky, lítost nad zástupy nevědomých a nešťastných, vědomí malosti a nepatrnosti vlastní osoby proti velikým a svatým cílům, jaké si kladl. Místo jedovatého a jízlivého posměšku, drsné nadávky, urputné nevraživosti k těm, kteří nejednají podle zákona Kristova — jak to později činili fanatikové strany obojí — vidíme u Kolína nadšenou lásku ke Kristu a jeho slovu, ale také soustrast s hříšníky, podle slov Augustina: „milujte lidi, zabíjejte bludy". Jsa přísný a příkrý tam, kde bojuje se zlou vůlí, kde vidí, že Kristu stavějí se na odpor nejvíce vlastní jeho služebníci, je mírný a vlídný k slabým a nešťastným. Neboří tam, kde ještě nevystavěl; nevolá za sebou nikoho na cesty, kterých ještě nezkusil. Dle něho i řídě se přísně učením církve, může dostihnouti křesťan zde na zemi značného stupně dokonalosti; je jen třeba, aby je svědomitě a stále plnil. Kdežto Viklef (a jiní reformátoři doby tehdejší) naplněni byli odporem a nenávistí proti klášterníkům, mnichům a řádům tehdejším, vidouce, že namnoze se kláštery zvrhly v útočiště lenochů, Kolín — a po něm Hus — přísně rozeznávají mezi dobrými úmysly zakladatelů jednotlivých řádů, uloženými v řádových regulích, a mezi neřestmi a hříchy tehdejších klášterníků. Mnišství je věc dobrá, záslužná, i svatá (podle Kolína i Husa): ale ovšem tehdejší mniši byli namnoze zkažení; je tu třeba opravy, reformy — nikoli zrušení nebo zničení.

Podobně Kolín (a Hus s ním) lišil se od Viklefa v názoru na papežství. Kdežto podle Viklefa tehdejší dvojpapežství samo ukazovalo, že papež je vtělený Antikrist, že věrný křesťan má mu tedy odepříti poslušnost, ano stavěti se mu na odpor, kde a jak může — Kolín i Hus ovšem poznávají, že mnozí z papežů jsou lidé hříšní, zlí, nástupcové Jidáše (a nikoli Petra), ale z toho nenásleduje, že by sama instituce papežství byla zlá a špatná. Naopak — je dobrá; a Kolín i Hus s ním jdou dokonce tak daleko, že dobrý křesťan má i zlého papeže poslouchati ve všech věcech dovolených. Hus, jak známo, přiznával mu i právo kletby, upíral jenom právo staviti služby Boží (t. zv. interdikt).

V těch ve všech myšlenkách jde Hus za Kolínem. Jde za ním všude zlatou střední cestou — i ve věci, která se tehdy zdála nejdůležitější: v učení o svátosti oltářní. Ve svém traktátu „o těle Kristově" (v. otisk v díle I.) vykládá nauku církevní týmž způsobem jako Kolín, ano užívaje i týchž slov a týchž citátů jako veliký jeho předchůdce v Betlémě. A jde za Kolínem věrně i ve věci pro nás nyní nejdůležitější. Kolín, vlastenec své doby nejhorlivější, první český kazatel Prahy tehdejší, nemohl svého českého ducha již ani v latinských spisích zapříti tak, aby neprokládal své výklady jednotlivými českými slovy a větami, tak, jak právě mu tanuly na mysli. Toto makaronské skládání latinskočeské jsou první červánky nové české literatury bohoslovecké; Hus jde za ním, a po smrti Kolínově vstupuje na jeho místo — ze slabých začátků Kolínových však rozvíjí v několika letech novou českou literaturu.

Poslední prací Kolínovou, při které ho překvapila smrt, jest zmíněný již veliký *výklad Izaiáše,* zachovaný nám však jen z nejmenší části. Na 80 listech zachovaného nám rukopisu vídeňské knihovny dvorní nepřišel Štěpán z Kolína na konec kapitoly *druhé;* jak ohromná by byla bývala celá práce, uvážíme-li, že proroctví Izaiášova zabírají 66 kapitol! Je to také Kolínova práce nejlepší — ohnivě ozývá se proti zkáze kněžstva, pýše mistrů, nedbalosti panstva atd. Proti nemírné nádheře chrámové (kteráž slova čteme později u Husa) horlí na př.: „Již zřídka kdo, bohužel, slaví Boha bez přimíšení lži! Ano, již i falešné, jak se obávám, odpustky ohlašují na kázáních, dávajíce menšímu přednost před větším; stavby kamenné a chrámy mrtvé — rovněž lživě, jak se obávám — rozšiřují, docela nedbajíce chrámů živých, nahých, žízní a hladem mučených; oltáře kamenné a mrtvé oponami malovanými a pestrými přikrývajíce, olupujíce mnohdy živé oltáře, chudé Kristovy, aspoň nepřímo . . ."

A takových ohnivých míst a výroků proti zkáze kněžstva i lidu obecného je všude rozseto. Na mnohých místech vidíme, jak značně později Hus z těchto skladišť kořistil. Od Kolína se naučil i formě dialogické, které Kolín jako vyškolený řečník užívá velmi obratně: zlých lidí prý se na posledním soudě Bůh otáže a „trojí jim učiní otázku: ‚Ty, pane, preláte, zákonníku a farizeji! Jak jsi vešel? Jak jsi vládl? Jak jsi žil?' Těžká bude otázka prelátům svatokupeckým, kněžím a farářům, protože chudé vydírali . . ." Od Kolína má Hus také svá drastická a žertovná přirovnání a příklady: Kolín neváhá vykládaje Izaiáše dáti za příklad, že veš, ačkoli od člověka vychází, přece není jeho dítě; vtipkuje, že prý lidé, Boha nectící, jsou tak nevděční jako vepři, kteří žerou žaludy, ale na strom, s něhož padají, nepohlédnou. A u Kolína Hus má také vzor kazatele jenž nehledí na pravo ani na levo: Kolín již kolem r. 1400 kárá protekční hosodářství, jež se zahnízdilo na universitě: „běda, též i mezi námi na naší universitě častěji se zjevilo, jak se obávám, a jeví, že z jakési příchylnosti a přízně dostávají nehodní před hodnými a neschopní před schopnými přednost v úřadech a obročích. Proto těm by se mohlo říci podle knihy

Moudrosti v kap. 6.: „Když jste byli sluhy tohoto království, nesoudili jste správně a neostříhali jste zákona spravedlnosti".

A tak jako v tomto velikém výkladu Izaiáše vede si Kolín vždy a všude stejně horlivě a stejně důrazně. Podle Viklefa již káže, že hlavním vodítkem věřícího křesťana má býti „zákon Kristův, který jest jediný zákon neposkvrněný". V tom šel Hus za ním docela.

Takový byl bezprostřední nástupce zmrtvělého a chabého Protivy a bezprostřední předchůdce Husův. Již pouhý pohled na Protivu a Kolína ukazuje, koho Hus miloval a koho následoval. A bylo nezbytně nutno, aby šel stopou Kolínovou, neměl-li veškeren lid do Betléma chodící odvrátiti se a choditi jinam. Kdyby byl po Kolínovi přišel nějaký Štěkna nebo podobný kazatel, lid český obojího města pražského byl by zajisté Betlém opustil a obral si dóm svatovítský, kde kázal mladý a horlivý žák Kolínův, Petr ze Stupna. Jen tím uchovala kaple betlémská své prvenství, když v ní ujal se slova na kazatelně nejlepší posluchač Kolínův — Hus sám. Říká se mnohdy, že kazatelna betlémská učinila teprve Husa tím, čím Čechům jest: ale jest také opak pravdou; jen osoba Husova učinila Betlém středem české Prahy, Betlém jest povinen Husovi neméně za svou slávu, jako Hus Betlému za veliký svůj vliv hned v prvních počátcích.

Postavení Husovo na kazatelně betlémské po Kolínovi nebylo ovšem závidění hodno. Po Protivovi byl by v prvních letech více vynikl; po Kolínovi musil napínati všechny síly, aby aspoň udržel jen ty, kteří již stávali u nohou Kolínových. Bylo to tím těžší, že Husovi zpočátku chyběla v kázáních jedna strana, která mohutně zní u Kolína. Vysoký tento hodnostář církevní, stojící na vrcholu hodností akademických, zámožný, vážený a obávaný, měl vřelý cit pro utlačený lid, pro chudé a nízké, měl otevřené oko pro hrozné socialní propasti, jaké se rozvíraly mezi vrstvami českého lidu na prahu XV. věku. Své city projevoval přímo, ostře a bezohledně. Toho Hus na počátku svého kazatelství ještě nedovedl: vřelý zájem pro učenost bohosloveckou, slovo Písma, předpis církevní zakrýval mu pohled na socialní bídu a utrpení, příliš ještě často zaměňoval církev s věřícími, národ s lidmi. Teprve později tato čistě lidská stránka proniká v jeho kázáních, teprve tehdy — po r. 1406 — nahrazuje svým posluchačům úplně velikého svého předchůdce — a teprve potom rychle roste dál a výš, po smrti Kolínově (r. 1408 a Stupnově r. 1407) je skutečně jediným obecně uznaným vůdcem národa, tak jako jím býval Kolín — vlastenec nejhorlivější. — —

Texty, zde uvedené, otištěny jsou jednak z rukopisu (jako na př. kázání o Umučení dle rukopisu Brněnského), jednak z vydání Norimberského r. 1563, poněvadž jiných pramenů není (jako kázání na den svatého Matouše atd.), jednak konečně podle Postilly z r. 1413 a vydání Erbenova, při čemž hleděno k rukopisným odchylkám. Některé jiné texty rukopisu Strahovského, Postilly Norimberské a některých kodexů odloženy do dílů dalších, kde bude pro ně místo vhodnější. V původních textech každé kázání počíná evangeliem v překladu

staročeském, k němuž Hus na mnohých místech podává mezířádkové vysvětlivky. Pokládali jsme za zbytečné staročeský text, nám dnes dosti nesrozumitelný, otiskovati, a při tom přirozeně odpadly i vysvětlivky Husovy.

Místo toho textu staročeského položeno dnes čtenářstvu našemu nejobvyklejší znění bible Kralické. Rovněž tak staročeský text Husův bylo potřebí opatřiti formou novočeskou. To stalo se jednak tím, že hláskové odchylky staročeské byly nahrazeny zněním novým, jako místo sě dáno se, místo nenie dáno není atd., jednak tvary staročeské nahrazeny tvary novočeskými, jako místo lepí dáno lepší atd., jednak konečně nahrazením slov staročeských významu odchylného slovy novočeskými. Prvé dva způsoby mění ovšem text Husův jen nepatrně. Avšak i třetího bylo potřebí, neměl-li trpěti smysl. Staročeské pivnice na př. neznamená pivnici, nýbrž sklep, staročeské *dřevo* nikoli *dřevo*, nýbrž *strom*. Zdálo se tedy nezbytno obětovati text smyslu. Aby však bylo patrno, jakým způsobem slova jednotlivá byla nahrazena novými, jsou veškery odchylky tohoto druhu sestaveny na stránce 269.—272. v přehledný slovníček, odkud zároveň čtenář pozná, že tento postup byl skutečně nutný.

ČESKÁ KÁZANÍ SVÁTEČNÍ.

Vedle mnohých a velikých sbírek kázaní latinských (máme jich deset, z nich sbírka t. zv. kázaních synodalních byla v českém překladu otištěna v I. svazku řady prvé) Hus psal a vydával také kázaní česká. Bohužel v době nové byla z těchto kázaní vydána pouze sbírka kázaní nedělních, zvaná obyčejně krátce »*postilla*«.

»*Postilla*« Husova, tak jak tomu jménu dnes obecně rozumíme, jest tedy vlastně jen jedna z mnohých postill: je to jen sbírka kázaní na evangelia nedělní. Vedle postilly na evangelia nedělní však Hus složil také »postillu na evangelia sváteční«, dále máme postilly na epištoly nedělní a na epištoly sváteční, kázaní postní atd. Ne všechny tyto kusy jsou nám zachovány.

Našemu nynějšímu čtenářstvu Postilla na evangelia nedělní jest po ruce v trojím vydání, ostatní však zůstávají mu neznámy. Hlavním pramenem jejich jsou dnes rukopisy a vydání z r. 1563—1564. Předkládáme proto čtenáři nynějšímu česká Husova kázaní sváteční.

Vydavatelé norimberští XVI. věku velikou část jich otiskli jako »Postillu sváteční«; ale není jisto, zdali všechna tato kázaní byla také skutečně, ač ovšem po česku byla mluvena, zapsána po česku. Některá zdají se býti překlad z latiny. Také pořádek těchto kázaní není úplně bezp čen. V následujícím proto otisku jsou tato kázaní sváteční postilly Husovy srovnána dle látky: napřed stojí tři kázaní marianská, pak sedm kázání svátečních, sedm kázaní na den narození Božího, dále dvě kázání posvícenská, a konečně různá jednotlivá kázaní jiná.

Všechna tato kázaní liší se od kázaní české Postilly nedělní veskrze stářím a velmi často svou formou a obsahem, za to všemi těmi věcmi blíží se k starším kázaním latinským. Z největší části se Hus spokojuje klidným prostým výkladem slova Božího, arci vždy s náležitým důrazem na správný život dle zákona Páně, ale dosud neobrací se tak ostře a zřetelně proti svým vrstevníkům, jako činíval později. Výklad jeho jest většinou t. zv. homilie nižší, t. j. volný výklad vět Písma, slovo od slova; jen velmi zřídka vybírá z evangelia heslo, o němž by promluvil obšírněji.

*

I.

Na den zvěstování Panny Marie.

Evangelium sv. Lukáše v první kapitole:

V ten čas: Poslán jest anděl Gabriel od Boha do města Galilejského, kterémuž jméno Nazarét, 27. ku panně zasnoubené muži, kterémuž jméno bylo Josef, z domu Davidova, a jméno panny Maria. 28. I všed k ní anděl dí: Zdráva buď milostí plná, Pán s tebou, požehnaná ty mezi ženami. 29. Ona pak uzřevši ho, zarmoutila se nad řečí jeho, a myslila, jaké by to bylo pozdravení. 30. I řekl jí anděl: Neboj se, Maria, nebo jsi nalezla milost u Boha. 31. A počneš v životě, a porodíš syna, a nazveš jméno jeho Ježíš. 32. Tenť bude veliký, a Syn Nejvyššího slouti bude, a dáť jemu Pán Bůh stolici Davida, otce jeho. 33. A kralovati bude v domě Jákobově na věky, a království jeho nebude konce. 34. I řekla Maria andělu: Kterak se to stane, poněvadž já muže nepoznávám? 35. A odpověděv anděl, řekl jí: Duch svatý sstoupí v tě, a moc Nejvyššího zastíní tobě; a protož i to, což se s tebe svatého narodí, slouti bude Syn boží. 36. A aj, Alžběta, přítelkyně tvá, i ona počala syna v starosti své, a tento jest jí šestý měsíc, kteráž sloula neplodná. 37. Neboť nebude nemožné u Boha žádné slovo. 38. I řekla Maria: Aj, děvka Páně, staniž mi se podlé slova tvého.

*

Toto svaté evangelium drží církev svatá v pění kostelním na den zvěstování Matky boží. A týká se evangelium to toho článku víry, jímž věříme v Jezu Krista, Pána našeho, jenž se počal z Ducha svatého.

A že podle výkladu svatého Bedy evangelium toto ukazuje nám křesťanům počátek vykoupení našeho, svědčíc o seslání anděla od Boha s nebe ku Panně, aby nové narození Syna božího zvěstoval, skrze něžto my křesťané mezi syny božími máme býti počteni — protož, chceme-li ku poznání slíbených darů spasení svého přijíti, jest potřebí pilně znamenati pořádek tohoto evangelia, jenž n e j p r v činí zmínku o seslání anděla.

P o d r u h é ukazuje velebnost Pána, od něhož jest anděl poslán.

P o t ř e t í vypisuje aneb jmenuje město, v které jest poslán.

P o č t v r t é vypisuje jméno a důstojenství i stav Panny, k nížto jest poslán.

O seslání anděla, že ho sv. Lukáš klade jménem, řka: ‚Poslán jest anděl Gabriel', dí sv. Řehoř takto: „K Marii ne všelijaký anděl, ale archanděl Gabriel poslán jest; neb jistě s tím poselstvím přijíti hodno bylo nejvyššího anděla, jenž Nejvyššího měl zvěstovati. Neb ‚Gabriel' vykládá se ‚síla boží', a sílu boží zvěstovati měl, jenž jako pán mocný v boji ku přemožení povětrných mocí přišel.

A dí evangelium, že poslán jest do města, kdežto společně jsou chudí i bohatí, na znamení toho, že ten, jehož zvěstoval, jest Pán společný chudých i bohatých, aby ani bohatí nebyli pyšni, řkouce, že pro ně jen přišel, ani chudí nezoufali, řkouce, že by jimi zhrdal. A také na znamení toho, že proto přišel, aby všechny svorné měšťany, to jest lidi pokojné a milostivé, zval do města pokojného, Jeruzaléma nebeského.

Dí dále, že ‚poslán jest ku Panně zasnoubené muži'. Že jest poslán anděl ku Panně, to svatý Jeroným srovnává, řka: „Dobře anděl ku Panně poslán bývá, neb vždy andělům příbuzno jest panenství, neb jistě v těle kromě těla živu býti ne zemský život jest, ale nebeský. Protož v těle života andělského dobyti větší odplaty jest, než míti, tak totiž, že což anděl má ze své přirozenosti, to Panna musí míti s nesnází a s prací, avšak obé dar boží jest, ale ne lidský." A toho jest důvodem sám Kristus v evangeliu svatého Matouše, v 19. kapitole, když dí: „Ne všickniť chápají slova toho," totiž o nepojímání ženy, „ale ti, jimž jest dáno. Kdo může pochopiti, pochop." Protož panenství v svém výměru slove ‚sestra andělská' a ‚lože Trojice svaté'.

Ale věz, že toto evangelium jmenuje dvakrát Pannu na znamení dvojího znamení panenství, totiž tělesného a srdečného. Tělesné panenství záleží na celosti těla, a to ne vždy jest čest, ani vždy nečest; neb někdy jest bezděčně pro nějaký závazek, jako mezi zavrženými aneb mezi nedospělými, které jsou v hrůze a v ostříhání; a to v pravdě neslove panenství, dokudž není přivolení srdečného ze svobody a s rozmyslem. Také není vždy nečest, neb když by bylo zrušení té celosti těla bezděčně, násilím, tehdy ctnosti nezbavuje před Bohem.

A tak svatá Lucie řekla k těm, kdož ji mučili a panenství zbaviti chtěli, řkouc: „Tělo nebývá porušeno, jediné z přivolení duše. Protož, stane-liť se mi co od vás bez vůle, vím, žeť mi se koruna v nebi zdvojí." Ale tu rozuměj, když by panna nikterak sama nebyla příčinou toho svým neopatrným obcováním, aneb chozením, a tak i jinými věcmi. —

Protož ku pravému panenství přísluší srdečná vůle nepoznávati muže věčně, když si pevně položíme mysl, že, byť se pak nahodil nejkrasší, nejbohatší a nejmilejší, raději by chtěla život tělesný na smrt dáti, než panenství zrušiti. A to jistě, aby bylo sprostně pro milost boží, a pro čest panenství, a k věčné odplatě.

Taká panna první v zákoně novém byla Panna Maria, o níž toto evangelium mluví. A první panic její milý Syn, Pán Kristus, jenž panenství miloval a jeho potvrdil skutkem i řečí; a po nich jiní

panicové a panny svaté. Neb což se dí o pannách rodu ženského, též jest rozuměti o panicích rodu mužského. A tak krátce svatý Augustin vypisuje panenství, řka: „Panenství jest úmysl neporušení věčného."

Dále dí evangelium, že poslán jest anděl ku panně zasnoubené muži. Tu svatí Ambrož dí takto: „Dobře obé položilo písmo, aby i zasnoubená byla, i Panna.

Panna proto, aby prázdnou mužského společenství ukázána byla.

Zasnoubená proto, aby čistoty panenské stydlivost zhyzděna nebyla.

A v tom milý Pán Kristus matky své poctil, raději chtě, aby někteří o jeho rodu pochybovali, řkouce, že by byl syn tělesný Josefa tesaře, nežli by dopustil na svou Matku, aby byla v domnění smilství neb cizoložství, kdyby počala a porodila, nemajíc zasnoubeného muže.

Také proto byla zasnoubena muži, aby svátost vtělení Pána Jezu Krista před ďáblem skryta byla. O tom dí Origenes: „Kdyby byla neměla zasnoubeného choti, ihned pomyšlení ďáblovo bylo by tanulo, že ta, kteráž požádala muže, jest těhotná."

A po třetí také proto, aby Josef byl její strážce a pomocník v práci při děťátku, když s ním utíkala do Egypta.

‚I všed k ní anděl, dí: Zdráva buď milosti plná.' V tom, že anděl k ní všel, jest důkaz, že ji nenalezl na ulici, aniž kde v toulání a přihlédání k marným a světským věcem, ale v soukromí v uzavření. Neb tu dí svatý Bernard: „Nemáme se domnívati, že by otevřené (byl) nalezl anděl dvéře Marie, poněvadž jistě v úmyslu měla lidského se varovati obcování a rozmlouvání."

A tu k naučení pannám dí svatý Ambrož: „Ostříhej panno cti své, abys nezhřešila jazykem svým, neb i dobré věci mluviti častokrát hřích jest Panně."

Dále dí: ‚Ona pak uzřevši ho, zarmoutila se nad řečí, jeho a myslila, jaké by to bylo pozdravení.'

V těch slovích trojí ctnost Panny se znamenává, to jest s k r o m n o s t v tom, že řeč anděla slyšela a nepromluvila ihned všetečně. A o tom dí svatý Jeroným: „Buď řeč panny stydlivá, skromná a řídká, a buď i ona v chodu i v skutku stydlivá."

S t y d l i v o s t Panny znamená se v těch slovích, když dí: ‚Zarmoutila se.' O tom dí svatý Ambrož: „Zarmoutiti sluší se pannám a pro každý příchod muže k sobě se leknouti, a každého pohledu se zastyděti. O té stydlivosti panenské mnohé písmo mluví a rozum ukazuje, kteraká by měla býti ve všech věcech; a kdežť jí není, tu nehledej svatosti, ano dí přísloví obecné: „Když kůň ztratí bázeň a žena aneb panna stud, jižť jest zlá naděje. A když korouhvice bude z kostela svržena, již věz, že posvěcení minulo."

O p a t r n o s t také Panny v těch slovích se znamená, když dí: ‚A myslila, jaké by to bylo pozdravení.' Neb, že neslýchanou řeč aneb věc anděl jí zvěstoval, nepřivolila ihned všetečně, sliby bez rozmyslu činíc buď v duchovních aneb v světských věcech, proti radě

svatého Pavla,*) jenž dí: „Ne každému duchu věřte, ale zkušujte duchův.“ Protož v takých věcech, kteréž vedou k závazku, potřebí jest člověku rozmyslu a opatrnosti.

Ó, kdyby tu ctnost panny světské držely, méně by slibův mládencům činily a nesnázi by sobě ni přátelům teskností nečinily, a zmatkův by v manželství mnohých se vystřehly. A že Panna Maria ty ctnosti do sebe měla a v zarmoucení byla pro to pozdravení neznámé, a opatrně myslila, jakoby nevěděla, kterak k tomu odpověděti, protož ihned řekl jí anděl:

‚Neboj se, Maria,‘ jménem ji jmenuje jako známou, neb to jest zvláštnost přirozená Duchu dobrému, že zprvu zarmoutí, a potom utěší. A tak i každého daru božího počátek bývá nesnadný, tesklivý, ale konec veselý a slavný. Ale opačně má se potěšení tělesné, světské a ďábelské, že zprvu počne se příjemně, ale konec bývá hrozný a tesklivý. Neb dí svatý Jeroným: „Každá útěcha světská s nelibostí jest smíšená.“

Dále dí: ‚Nebo jsi nalezla milost u Boha.‘ Že dí nalezla jsi milost, v tom ukazuje, že milost boží byla ztracena. A kdo ji ztratil? Jistě pokolení lidské pro pýchu a pro přestoupení prvních svých rodičů Adama a Evy. A jakož skrze ženu stal se počátek hněvu božího, též zase skrze ženu Pannu stalo se navrácení boží milosti.

‚A počneš v životě, a porodíš Syna,‘ nejen svého, ale božího, a nejen sobě, ale všemu pokolení lidskému.

‚A nazveš jméno jeho Ježíš‘, jež se vykládá ‚spasení‘ anebo ‚spasitel‘, neb, což na něm jest, přišel, aby všecky spasil.

‚Tenť bude veliký‘, jakožto Bůh vždy jest veliký, ale podlé těla měl veliký člověk prorok slouti, jakož zástupové vyznali, řkouce: „Prorok veliký povstal mezi námi.“

‚A Syn Nejvyššího slouti bude. A dáť jemu Pán Bůh stolici Davida, otce jeho,‘ to řekl k Matce jeho anděl proto, aby poznala a uvěřila podle proroctví, že ten, o němž prorokové mluvili, že má se naroditi z rodu Davidova, počne se v ní, a z ní se narodí na svět. A nemíní anděl stolice tělesné Davidovy, ale království pevné a neroztržené, neb ihned dí:

‚A kralovati bude v domě Jákobově na věky a království jeho nebude konce.‘ Žádný nekraluje aniž kralovati bude na věky v domě Jákobově, totiž nade všemi svatými, jediné Pán Kristus, netoliko podlé božství, ale i podlé člověčenství.

A tou řečí napomenuta jsouc Maria a potvrzena svědectvím písma, řekla k andělovi: ‚Kterak se to stane?‘ — totiž, což ty slibuješ. Tu dí svatý Ambrož: „Četla Maria ono písmo Izaiáše proroka: ‚Aj, panna počne a porodí syna.‘ Protož věřila, že se má to státi, ale kterak se to má státi, toho nečetla. A klade příčinu té otázky, řkouc: ‚Poněvadž já muže nepoznávám,‘ to jest nepoznati věcně úmysl mám. A tím slovem dovozují svatí, že Panna Maria, ač k zasnoubení Jo-

*) Citováno chybně z Pavla místo z Jana. (List 1., kap. 4. 1.) (Pozn. překl.)

sefovi přivolila, úmysl věčné čistoty v srdci měla; neb kdyby byla v úmyslu měla, že muže pozná tělesně, netázala by se anděla, kterak to početí bude, vědouc, že tělesným a přirozeným způsobem ženě od muže početí není nepravděpodobné.

A tak anděl zpravuje ji o otázce té, ukazuje jí pořádek početí toho, řka: ‚Duch svatý sstoupí v tě,' jakoby řekl: Netaž se na pořádek přirozenosti, kdežť moc boží přirozenost proměniti ráčí. Protož dí ihned: ‚A moc Nejvyššího zastíní tobě,' neb v životě Panny Marie v zastínění těla tajila se moc božství.

A protož dí: ‚I, což se z tebe svatého narodí, slouti bude Syn boží,' aby tím pevněji doufala, poněvadž má Syn boží slouti a býti, že se to může pravděpodobně státi. A na potvrzení té moci božské, že může učiniti i nad přirozenost, což ráčí, uvádí příklad neplodné ženy aneb staré baby, řka: ‚A aj, Alžběta přítelkyně tvá . . .,' aby věřila, že ten, jenž nad přirozenost dal plod staré neplodné ženě, může také dáti i Panně. A že svatá Alžběta známa byla a do své starosti neplodná zůstala, protož obecným jménem jako bez naděje na plod slula ‚neplodná', a tak ji také anděl jmenuje, řka: ‚I ona, kteráž slove neplodná, počala syna v starosti své, a tento jest jí šestý měsíc,' totiž jejího početí, jakoby řekl: ‚jižť to můž poznáno býti.' Ale že ten příklad není velmi případný, neb pravděpodobněji jest neplodné počíti způsobem tělesným, než panně, protož anděl uvádí nad ten příklad skutečnost moci boží, řka: ‚Nebť nebude nemožné před Bohem každé slovo,' to jest všeliké chtění, neb což Bůh chce, to se stane.

Tedy vece Maria, přivolujíc věrně, pokorně a nábožně: ‚Aj, děvka Páně, staniž mi se podlé slova tvého.' Na to slovo svatý Bernard: „Která jest tak převysoká pokora, ježto by ctí neb důstojenstvím se nepohnula a slávou nezpýchala? Aj, matkou boží jsouc zvolena, děvkou se nazývá." A svatý Augustin: „Maria, ač se pro čistotu Bohu zalíbila, pro pokoru matkou boží jest zvolena. Neb, kdyby jeho prvé v srdci pokorou neměla, nikoli by ho v životě nenosila." A tak, když ta slova řekla: ‚Staniž mi se podlé slova tvého', ihned z moci boží počat jest a narodil se v životě jejím plný a pravý Bůh a člověk.

Pak k naučení duchovnímu, poněvadž každý svatý má býti mateří boží, jakož sám Kristus svědčí, řka: „Kdož by koli činil vůli Otce mého, ten jest bratr můj, i sestra má i matka." A podlé řeči svatého Augustina: „Větší jest blahoslavenství počíti a nositi Krista v srdci, než v těle" — protož žádá-li si kdo, aby v radosti nebeské byl, a býti svatým, budiž nejprvé zde matkou boží. A k tomu musíš přijíti podle pořádku toho evangelia, abys nejprv přijal anděla, skrze něhož se znamená osvícení rozumu, kteréž přichází někdy skrze zvláštní vdechnutí Ducha svatého, někdy skrze učení aneb radu lidí němých a moudrých.

Po druhé musíš býti ‚Maria', což se vykládá ‚hořkost' a znamená

nábožné skroušení, jež přijíti má člověku z poznání nedostatků svých a hříchů.

Po třetí musíš býti zavržený, nebloudě smysly svými a svou myslí po chlipných a tělesných žádostech anebo rozkošech, ale uzavíraje si v utěšení srdce myšlením dobrým o Bohu a rozjímáním neb čtením neb slyšením písma. Neb tak se i o Matce boží píše, že v tu chvíli, když k ní anděl přišel, četla písmo proroka Izaiáše. A tohoť jest potřebí zvláště lidem duchovním, jakož jsou i v světě panny a vdovy i jiných stavův lidé, kteříž nemnoho mají činiti s obchody světskými. Neb dí svatý Jeroným: „Miluj umění písma a hříchův těla nebudeš milovati."

Po čtvrté musíš býti v městě Nazarétě, jenž se vykládá ‚květ' a znamená čistotu srdce, abys byl skutkem i myslí čistý podlé svého stavu, neb darmoť se o jiné ctnosti pokouší, kdož žádosti těla skrotiti nedbá.

Po páté musíš býti svědomím svým panna zasnoubená jednomu muži, to jest, abys měl úmysl čistý a upřímný k jednomu muži — Pánu Bohu, že bys raději chtěl smrt voliti, než bys dobrovolně s úmyslem chtěl smrtelný hřích učiniti. A toť má míti každý věrný křesťan napřed před jinými ctnostmi. A pak, abys byl hotov, k vůli boží pokorně přivoluje, k čemuž tě chce obrátiti. Jako Panna Maria, řkouc: ‚Aj, děvka Páně, staniž mi se podlé slova tvého.' Neb v těchto slovech znamená se trojí věc, k dokonání vůle boží velmi potřebná.

Nejprvé hotovost dobré vůle v srdci, tu, když dí: ‚Aj,' totiž hotova jsem přivoliti k dobrému přinucení božímu. A toť chce Pán Bůh od každého, řka skrze proroka: „Synu, dej mi srdce své," to jest přidej vůli svou k mé vůli.

Po druhé v těch slovech znamená se pokora v řeči, když dí: ‚Děvka,' čili služka ‚Páně', aby člověk pokorně vyznával se sluhou a Boha vyznával nad sebou Pánem.

Po třetí znamená se poslušenství v skutku, když dí: ‚Staniž mi se podle slova tvého' — aby totiž člověk, porozuměje vůli boží, k ní srdcem přivolil a pokorně jako sluha poddaný naplniti tu vůli skutečně byl hotov, Amen.

II.

Na den navštívení Panny Marie.

Evangelium sv. Lukáše v první kapitole:

Tedy povstavši Maria v těch dnech, odešla na hory s chvátáním do města Judova. 40. I vešla do domu Zachariášova, a pozdravila Alžběty. 41. I stalo se, jakž uslyšela Alžběta pozdravení Marie, zplésalo nemluvňátko v životě jejím, a naplněna jest Duchem svatým Alžběta. 42. I zvolala hlasem velikým a řekla: Požehnaná ty mezi ženami, a požehnaný plod života tvého. 43. A odkud mi to, aby přišla matka Pána mého ke mně? 44. Nebo aj, jakž se stal hlas pozdravení tvého v ušich mých, zplésalo radostně nemluvňátko v životě mém. 45. A blahoslavená, kteráž uvěřila, neboť dokonány budou ty věci, kteréž jsou povědíny jí od Pána. 46. Tedy řekla Maria: Velebí duše má Hospodina. 47. a veselí se duch můj v Bohu, spasiteli svém, 48. že vzezřel na ponížení děvky své; neb aj, od této chvíle blahoslaviti mne budou všickni národové. 49. Neboť mi učinil veliké věci ten, kterýž mocný jest, a svaté jméno jeho, 50. a jehož milosrdenství od pokolení až do pokolení bojícím se jeho. 51. Dokázal moci ramenem svým, a rozptýlil pyšné myšlením srdce jejich. 52. Sházel mocné se stolic, a povýšil ponížených. 53. Lačné nakrmil dobrými věcmi, a bohaté pustil prázdné. 54. Přijal Izraele, služebníka svého, byv pamětliv na milosrdenství. 55. jakož mluvil otcům našim, Abrahamovi a semeni jeho na věky. 56. I zůstala Maria s ní asi za tři měsíce, a navrátila se do domu svého.

*

K tělesnému smyslu tohoto evangelia věděti jest nejprv, že se toto stalo ihned potom, jak přední evangelium klade, když anděl boží pozdravil Panny Marie a zvěstoval jí početí a porození Syna božího; a učinil tu také zmínku o svaté Alžbětě, že jest již šestý měsíc, co počala syna. Ihned potom svatý Lukáš dí, že odešel od ní anděl. A potom klade toto evangelium, řka:

‚Tedy povstavši Maria v těch dnech,' a tak dále, jakož evangelium klade.

A tak, jak smysl tělesný toho evangelia znamená, když Maria uslyšela od anděla o početí svaté Alžběty, radujíc se té milosti, kterouž učinil Pán Bůh té staré babici, odjav od ní to zlořečenství, jímž byla zhyzděna pro neplodnost, a věříc, že to, co se z ní narodí, bude řeco

velikého a svatého, a majíc žádost posloužiti jí při jejím porodu — povstavši z Nazaretu šla na hory, totiž do země židovské a do Jeruzaléma, a tu se stalo to pozdravení mezi ní a mezi svatou Alžbětou, jakž evangelium svědčí.

Ale že to všecko dálo se způsobem božím k našemu naučení, protož více máme patřiti rozumem duchovním k tomu, proč se to stalo.

Protož rozumem vyšším k naučení svému takto výklad evangelia vezmem:

Panna Maria, jsouc plna milosti boží, podle výkladu svatého Ambrože více se nemohla držeti v milování nízkých tělesných věcí, ale všemi svými silami spěla k horám vysokým a nebeským věcem, neb žádný vysloviti nemůže, jakou žádost nebeských věcí měla ona, jež byla plná milosti boží. Neb dí sv. Ambrož: „Neumí dlouho váhati, totiž prodlévati, milost Ducha svatého," t. j. jakož dí svatý Řehoř: ‚Milost Ducha svatého prázdna není v člověku, neb činí veliké věci.' Protož, že Panna Maria byla naplněna milostí boží, nedržela se v údolí tělesných věcí, ale ihned povstavši s chvátáním, aneb s rychlostí k horám spěla. Tak dí svatý Ambrož: „Kam jinam Boha jsouc plna, jediné k výsosti nebeské, Panna měla jíti s chvátáním."

A že dí evangelium, že šla s chvátáním neb s rychlostí, toho klade svatý Ambrož trojí příčinu:

První byla radost, kterouž měla z početí svaté Alžběty, slyšíc, že počala a má poroditi syna. A v tom se ukazuje láska aneb milost bližního, když někdo raduje se prospěchu bližního a zbavení potupy jeho.

Druhá příčina byla žádost posloužiti svaté Alžbětě při porodu jejím, a v tom se ukazuje její svrchovaná pokora, že jsouc z královského rodu panna a máť boží zvolená, královna nebe i země, neštítila se posloužiti starší přítelkyni své při její práci, a že jí sloužila. Svatý Ambrož dosvědčuje, řka: „Jistě přišedši pro úřad, to věz, služby úřadu se držela."

Třetí příčina jejího chvátání byla stydlivost panenská, aby zůstavila po sobě jiným pannám i ženám mladým příklad, udá-li se kdy vně se ukázati, aby opatrně a chvátavě bez postávání a prohlížení všetečného to učinily, vědouce, že žena mladá aneb dívka jest jako žebřík neb schod ke zlému.

A tak dí dále svatý Ambrož o Panně Marii, že ji neuvedla v rozpaky ani těžkost ani délka cesty, ale majíc ty ctnosti na sobě, šla s chvátáním do Jeruzaléma, a všedši do domu Zachariášova, muže počestného a starého, pozdravila Alžběty.

Tu dí svatý Ambrož: „Netoliko přišla, ale také prvé pozdravila, neb sluší, čím čistší panna jest, aby tím byla pokornější a uměla v pokoře, jež jest zákon panenský, poctíti starších."

A tu pokoru Panny Marie uvažuje, svatý Beda dí takto na toto evangelium, řka: „Bratří, toto evangelium ukazuje nám slavné počátky vykoupení našeho a spasitelné léky a příklady pokory,

chvály. Neb, protože poražením pýchy pokolení lidské bylo zahynulo, slušelo, aby lék pokory, jímž by uzdraveno bylo zase pokolení lidské, první spasitelní časové ukázali. A že pro všetečnost svedené ženy, totiž Evy, smrt na svět byla přišla, slušelo se, aby počátek navrácení života ženy nábožné, totiž Panna Maria a svatá Alžběta, pokorně a milostivě se pozdravujíce, ukázaly. Nejprv tedy nám blahoslavená Matka boží k výsosti nebeské vlasti cestu ukazuje pokory, příkladem čistoty a nábožnosti."

Toto svatý Beda krátce míní tak, že jako počátek zatracení našeho byla pýcha prvních rodičů, tak i zase počátek vykoupení byla pokora Pána Jezu Krista, jež se tehdy počala, když anděl ku Panně seslaný početí jeho zvěstoval.

A že Panna byla příčinou toho vtělení a početí, pokorný příbytek v životě svém mu připravivši a veškeren život svůj pokorou ozdobivši, jak se v tomto evangeliu ukazuje, protož dobře se počátek našeho vykoupení v tomto evangeliu znamená. A jak dí svatý Ambrož: „Mají v tomto evangeliu příklad ctnosti panny na Panně a ženy na ženě, svaté Alžbětě."

Učtež se tedy panny od Panny; přijaly-li jste příkladem její čistotu, přijmětež pokoru, stydlivost i jiné ctnosti. Neb čistota bez pokory a bez stydlivosti málo jest platná.

A co jest stydlivost a v čem záleží, řečeno jest v předním evangeliu. A ještě svatý Augustin dí, že stydlivost jest ctnost, jížto člověk raději volil každou škodu tělesnou, nežli přivolil k hříchu smrtelnému. A tak kdož má čistý úmysl v duši, ten má stydlivost na těle, nemá úmyslu čistého na duši.

Nebo čistota slove víra celá, naděje pevná, a láska k Bohu svrchovaná. A to vše z čistého úmyslu má pojíti. A takovou čistotu musí míti každý, kdož chce spasen býti. A toť míní svatý Pavel, když dí: „Zasnoubiltť jsem zajisté vás čistou pannu oddati jednomu muži, Kristu."

Pokora pak jest zřízená milost držeti se řádu svého. A tak každý člověk, ostříhaje řádně stavu svého řádného, může býti pokorný. A tu jest třeba pilnosti a rozumu, aby člověk v pokoře uměl držeti prostředek a nevymknul se ani na stranu prorokův, ustupuje od řádu svého, ani nad svůj řádný stav sahaje. A v tom stavu pokory byl svrchovaně Pán Kristus a po něm jeho milá matka, nad jiné svaté Důstojná, jsouc u větším stavu milosti. A kdo by po nich nejzřízeněji stál v svém řádu, ten by byl nejpokornější a tak i nejdůstojnější! A ta pokora svrchovaná jde podlé povýšení, neb když kníže neb prelát vysoký drží správně řád stavu svého, čím jest vyšší, tím, jsa podlé stavu pokornější, tedy větší má ctnosti, než kdyby rovný člověk byl taktéž pokorný podlé řádu svého. A též zase, když, jsa vysokého řádu a důstojenství, nestojí v tom řádně, jest nejpyšnější, jako ďábel, jsa stvoření boží velikého řádu v nebi, nezachovávav toho, jest nejhorší. A kdo pak po něm ve velikých důstojenstvích nedrželi řádův svých, jsou tovaryši jeho. A že pa-

nenství jest stav nad jiné povýšený, protož toho stavu lidé, tím od Boha obdarováni, mají právem býti nejpokornější, a tím Bohu nejvěrnější. A taková byla Panna Maria ve všem životě svém, a jak toto evangelium ukazuje, všedši do domu Zachariášova pozdravila Alžběty.

A dále dí:

‚I stalo se, jakž uslyšela Alžběta pozdravení Marie, zplésalo nemluvňátko v životě jejím'. — O tom plesání a radování svatého Jana v životě matky krátce může býti řečeno, že se divně moci boží stalo, pro oznámení svatosti Pána Jezu Krista, plodu života Panny, jenž byl v ní plný a pravý Bůh a člověk. A tak svatá Alžběta slyšíc hlas pozdravení od Panny a cítíc hnutí a plesání dítěte v životě svém, naplněna jsouc Duchem svatým, zvolala hlasem velikým, z veliké milosti a z nábožnosti, znajíc již tajné božské milosti na Panně i na sobě, řkouc: ‚Blahoslavená ty mezi ženami,' totiž nad jiné ženy, neb jsou-li které ženy blahoslavené, že jsou panny, nejsou matky; pakli jsou blahoslavené, že jsou matky, nejsou panny. Ale že ty jsi Panna i matka, protož nejšťastnější jsi a nejblahoslavenější nade všecky ženy.

‚A požehnaný plod života tvého.' — Opět též, jak dí svatý Řehoř, sám jediný ten plod blahoslavený jest, totiž pro svůj počátek, neb sám bez muže a bez hříchův počat. A to poznavši svatá Alžběta, zprvu se tajivši, že by počala, již se chlubiti svým plodem počíná.

‚A odkud mi to,' ne jako tážíc se, ale z veliké radosti se divíc, dí: ‚Odkud mi to,' totiž, jak jsem toho zasloužila, ‚aby přišla matka Pána mého ke mně?' A po čem to poznala, že Panna Maria jest matka Pána Ježíše Krista? Dí svatý Beda, že jsouc naplněna Duchem svatým, rozuměla, co míní plesání nemluvňátka v životě jejím, že totiž ukazuje matku toho, jehož měl poslem býti. Neb aj, jakoby řekla: ‚Divím se pokoře navštívení tvého pro velebnost důstojenství tvého.'

‚Nebo aj, jakž se stal hlas pozdravení tvého v uších mých.' Neb ihned, jak hlas tělesný Panny Marie došel ucha tělesného svaté Alžběty, tak moc duchovní vstoupila v srdce její, a netoliko samu matku, ale i plod v životě jejím milostí boží zapálil. A protož dí: Zplésalo radostně nemluvňátko v životě mém.' Těmi slovy svědčí svatá Alžběta skrze naučení Ducha svatého, že nemluvňátko v životě jejím poznalo Pána svého a Matku jeho, ze srdce v duchu příští jeho se radujíc a tu radost skutkem zevnitř ukazujíc, radujíc se a plešíc.

Dí dále: ‚A blahoslavená, kteráž uvěřila,' totiž zvěstování andělskému, a tak ukazuje, že Maria věrou počala Syna božího. V tom také ukazuje, že svatá Alžběta naučena jest Duchem svatým tomu, co Maria slyšela a přijala od anděla, i uvěřila.

‚Tedy řekla Maria: Velebí duše má Hospodina.' Nyní tu svatý Lukáš vypisuje chválu neb píseň Panny Marie, kterouž učinila tehdy po tom vyznání a pochválení jí od svaté Alžběty, a to z veliké radosti duchem prorockým, vyznávajíc moc a dobrotu boží, kteráž se stala

od Boha skrze ni všemu pokolení lidskému. A tu mluví svatý Beda v osobě její, řka: „Tak velikým obdarováním Pán Bůh mne povýšil, že žádným mluvením jazyka díků jemu vzdáti nemohu, ale všecku sílu vnitřní své duše k jeho chvále vydávám.“

A protož dí: ‚Velebí duše má Hospodina, a veselí se duch můj v Bohu, spasiteli mém.‘ Jakoby řekla k Alžbětě: Ty mne chválíš, že jsem požehnaná, protože jsem uvěřila. Ale já všecku chválu vzdávajíc Bohu, jeho chválím. A netoliko proto, že vzhlédl na pokoru mou, ale že milosrdenství své rozšířil od pokolení až do pokolení, to jest po všem národu lidském. Pokorné si oblíbil a pyšné zavrhl na věky.

A ještě znamenej dále, že v tomto evangeliu a v té písni Panny Marie položena jsou mnohá slova skrze ni od Ducha svatého, velmi důležitá. Protož, ač všech tuto vykládati nemůžeme, aspoň některá znamenejme vážně a snažně slyšme, kterak přesvatá tato Panna, Duchem svatým jsouc naplněna, skrze toho, jehož již v životě svém uzavřeného nesla, mluvila tato slova, řkouc:

‚Sházel mocné se stolic a povýšil ponížených.‘ — V těch slovích dvojí věc se znamená:

Nejprvé zlost pýchy, jež mocných ponižuje, v tom slovu, že dí: ‚Sházel mocné se stolic.‘

Po druhé ctnost pokory, kteráž nízkých povyšuje, v tom, když dí: ‚A povýšil ponížených.‘

A mluví Panna Maria duchem prorockým, jakoby se to již bylo stalo, řkouc: ‚Sházel‘ a ne shazuje aneb shodí. Ale míní se řeč ke všem lidem všech věků, neb sházel, shazuje i shodí Pán Bůh mocný konečně všecky mocné, ukrutné a pyšné, kdož následují ďábla, jenž z pýchy chtěl mocný býti, Pánu nejvyššímu chtě býti roveň. A tak dí jako o minulém času: ‚Sházel mocné se stolic,‘ aby se to jaksi vědělo.

A jaká by to stolice byla, kterouž tuto míní? Rozuměj, že není to nic jiného, než potvrzení věčné ke království nebeskému, s něhožto shodil Pán Bůh pyšného ďábla i s jeho tovaryšstvem, jenž chtěl neřádně mocný býti. A shodí konečně v den soudný všecky mocné, ukrutné a pyšné. A že ta stolice nemá býti prázdna, protož usadil tam jiné, totiž Pána Ježíše Krista nejpokornějšího, nad něhož žádný nemůž pokornější býti, jenž jest nade všecky jiné povýšen, jakož dí svatý Pavel: „Povýšil jeho Bůh a dal jemu jméno, jež jest nade všecka jména.“

Potom také povýšena jest k té stolici Panna Maria, a to pro svou pokoru, jak tuto dí:

‚Že vzezřel na ponížení děvky své.‘ A ne toliko na onom světě, ale ještě i na tomto bývá to často, že pyšní bývají poníženi a pokorní povýšeni. A to ponížení, kteréž má přivésti člověka ku povýšení, jest dobrovolné ponížení mysli z poznání položení zvláštního. Takže člověk sám se seznaje, dobrovolně myslí a soudí o sobě malé a nízké věci, znamenaje, jací jsou skutkové jeho, jaký počátek založení

i konec jeho. Jakož dí Micheáš prorok: „Ponížení tvé uprostřed tebe.“ A tak radí moudrost boží, řkouc: „Synu, vzpomínej na budoucí věci a na věky nezhřešíš.“ Neb jakož podlé přirozenosti ryba v moři a pták v povětří ocasem se řídí, tak i člověk, budoucí a poslední věci znamenaje, pokorně má se říditi v svém životě. A o tom takto dí svatý Bernard: „Viz, odkud jsi přišel, a styď se; viz, kde jsi, a stýskej sobě; viz, kam jdeš, ale kaj se, totiž znamenej počátek, prostředek i konec života svého, a seznáš, máš-li nač pyšný býti.“ A tak dí přísloví: „Cos byl, jsi, a co budeš, vždycky pomni.“

A jak píše svatý Bernard, jest o s m s t u p ň ů v p o k o r y:

P r v n í s t u p e ň jest srdcem i skutkem pokoru v sobě ukazovati. Toho příklad na zjevném hříšníku, o němž píše svatý Lukáš, jenž nechtěl ani oči pozdvihnouti k nebi, ale bil se v prsy své, totiž z pokory srdečné skutek pokorný ukazoval. A to pochodí zvláště z poznání hříchův, když člověk právě znamená sám na sobě své nedostatky.

D r u h ý s t u p e ň jest málo a rozumně mluviti, a to, ač obecně na každého člověka sluší, zvláště na duchovní. Neb dí svatý Jakub: „Mní-li kdo, že by duchovní byl, a nekrotí jazyka svého,“ totiž málo mluvě z pokory, „toho marné jest duchovenství.“ A tu věz jistě, že všetečnost v mluvení jest jisté znamení srdce vysokého a pyšného.

T ř e t í s t u p e ň jest nebýti rychlým k smíchu, neb kdož lehkovážný a rychlý jest k smíchu rozpustilému, to znamení jest veliké všetečnosti a tak smělosti u něj. A to jest zvláštnost pyšných lidí a lehkovážných.

Č t v r t ý s t u p e ň jest nekochati se a nepozdvihovati sebe důstojenstvím aneb chválou lidskou, takže znamená-li člověk na sobě něco dobrého na duši, aneb na štěstí tělesném, a slyší o sobě dobrou pověst od lidí, a z toho nepozdvihá se na mysli a nekochá se v tom, sám sobě se nelíbí, to znamení jest pokory. Ale kdo jest takový zde, ukaž mi naň prstem. Na tom stupni pokory byla Panna Maria, jak z toho evangelia můž ukázáno býti, že znajíc na sobě veliké věci, od Pána Boha dané, a slyšíc od svaté Alžběty o sobě chválu, ne k sobě samé toho obrátila, ale Pána Boha pokorně chválila, řkouc: ‚Velebí duše má Hospodina‘ atd.

P á t ý s t u p e ň jest držeti obecný řád ve zvycích náležitých, totiž, že člověk nevybočuje svými zvyky nad jiné všetečně. Toho řádu pokory nedrží pohříchu ti, jižto se zdají nad jiné lidi duchovní — v svých skutcích i v řečech i v úmysle často vybočujíce; ale srovnávati se ve zvycích náležitých, kteréž nejsou proti písmu svatému a nekazí a nejsou ku pohoršení ani k škodě bližních, jest znamení pokory. A tu pokoru zachoval Kristus i se svou milou matkou, jak shledáváme v evangeliu svatého Lukáše. A tuť jest velmi potřebí hleděti rozumem na všecky strany, nejprv k Bohu, aby člověk pro zvyky víry k Bohu neopouštěl; potom k svým bližním, aby svým vybočováním jiných nepohoršil; potom také k sobě, aby, z pýchy toho nedělaje, duše neposkvrnil.

Šestý stupeň jest počítati se za nehodna darův božích, jakož učinil setník, řka: „Pane, nejsem hoden, abys všel pod mou střechu.“ A též onen syn marnotratný, řka k svému otci: „Nejsem hoden nazván býti syn tvůj.“ — Ten řád pokory zachovala Panna Maria, řkouc k andělu: „Aj, děvka Páně.“ A tu rozuměj, abys pro tu pokoru nevzdaloval se docela darův božích; neb tak bys brzy učinil křivdu Duchu svatému, odháněje navštívení jeho. Poněvadž koho král chce ctíti, ten má ctěn býti. Proti tomu jednají často rádcové duchovní, jako zpovědníci a kazatelové, odhánějíce lidi žádající, od svátostí kostelních, a řkouce, že se mají pro pokoru vzdalovati od častého přijímání těla božího a krve boží a pokládati se za nehodny, ač ovšem z pokory člověk sám v sobě s jedné strany vždy se má za nehodna počítati, ale proto s druhé strany s doufáním milosti boží nemá se úplně vzdalovati.

Sedmý stupeň jest neužitečným se ve všech skutcích svých vyznávati podlé přikázání Pána Ježíše Krista, jenž dí v evangeliu svatého Lukáše: „Když učiníte všecko, což vám přikázáno, rcete: Služebníci neužiteční jsme.“ Proti tomu jednají ti, kdož se svými skutky duchovními chlubí a vedou na to jiné lidi, aby v nich dobývali sobě účasti jich modliteb, a dávají listy, aby s nimi bratrství měli. Tou pyšnou smělostí zavedeno jest křesťanstvo a kněžstvo zbohatlo, jakož již jest všemu světu známo.

Osmý stupeň jest hříchy pokorně vyznávati a budoucích se vždy lekati. Ten stupeň pokory drželi svatí starého i nového zákona, ač někteří neměli do sebe skutečných hříchů, z pokory, hledíce k obecným nedostatkům, nazývali se hříšnými. Jako svatý Pavel, řka: „Ničeho si svědom nejsem, avšak tím spravedliv učiněn nejsem,“ totiž nedělám se spravedlivým. A to má býti jako ze svrchované pokory na každém člověku. Jsou ještě jiná znamení pokory, jako když někdo jsa mezi rovnými, první jest ku práci a k dílu. Té pokory málo nalezneš mezi duchovními. A opět když někdo za vše, co naň přijde, vzdává díky Bohu, byť to bylo i něco protivného.

Těchto všech stupňů pokory důvod jest život Pána Ježíše Krista, Panny Marie, Apoštolův i jiných svatých. Pomoziž Bůh, abychom jich následovali zde v práci a v pokoře a potom v odplatě bydlení věčného, Amen.

III.

Na den nanebevzetí Panny Marie.

Evangelium sv. Lukáše v desáté kapitole:

V ten čas: vešel Ježíš do jednoho městečka. Žena pak jedna, jménem Marta, přijala jej do domu svého. 39. A ta měla sestru, jménem Marii, kteráž sedíc u nohou Ježíšových, poslouchala slova jeho. 40. Ale Marta pečlivá byla při mnohé službě. Kteráž přistoupivši řekla: Pane, nemáš-liž o to péče, že sestra má nechala mne samé sloužiti? Protož rci jí, ať mi pomůž. 41. A odpověděv, řekl jí Ježíš: Marta, Marta, pečlivá jsi, a rmoutíš se při mnohých věcech. 42. Ale jednoho jest potřebí. Maria nejlepší stránku vyvolila, kteráž nebude odjata od ní.

*

Toto evangelium položeno jest v pořádku zpěvu kostelního na den vzetí Matky Boží na nebe. Přijetí tělesného výkladu nic nedotýká se Panny Marie. Avšak smysl vyšší toho evangelia veškeren chýlí se k životu jejímu. Protož k smyslu tělesnému není potřebí výkladu neb nepřísluší k tomu Hodu, ale mluví o dvou sestrách, a vypisuje jména jich, i jich zvláště úřady aneb obyčeje, kteréž držely při Panu Ježíši. Marta že sloužila jemu tělesně, připravujíc potřebu tělesnou, Maria duchovně krmíc jeho, totiž svolujíc se s vůlí jeho, poslouchajíc řeči jeho, což jest zvláštnější krmě Pánu Bohu, než tělesná. Jakož zjevně ukázal v evangeliu svatého Jana na oné pohance, s kteroužto o víře mluvil; více se kochal v přivolování jejím ku pravdě, než v tělesném jídle, jak tu řekl učedníkům svým: „Jáť mám krmi, kteréž vy nevíte, neb má krmě jest, aby činili vůli Otce mého.“ Ale že Panna Maria plněji dokonala ty oba úřady, tělesný i duchovní, protož podobně obráceno jest toto evangelium k životu jejímu. Neb jak vykládá svatý Anselm, ona jest městečko aneb ten hrádek, do kteréhož vešel Ježíš. A to pro naplnění dvou životův, kteříž vedou člověka k dokonalosti, totiž tělesného a pracovného, jenž se znamená skrze Marii Magdalénu.

A dobře nejprv život Panny Marie pracovný a tělesný, kterýž vedla, znamená se skrze Martu. Neb Marta, jsouc hospodyně statná a pilná, plnila skutky milosrdné, lačné krmíc, žíznivé napájejíc, nahých přiodívajíc, hosti a pocestné k sobě přijímajíc, a to tak Bohu

mile, že zasloužila i samého Pána v svůj dům přijmouti a jemu i jeho učedníkům ty milosrdné skutky ukazovati tělesně, jak svědčí svatý Lukáš v evangeliu, řka:

‚Vešel Ježíš do jednoho hrádku neb městečka a žena jedna jménem Marta, přijala jej do domu svého.' Ten *hrádek,* do něhož všel Ježíš, podle latinské řeči slove *‚castellum'* a vykládá se *‚čisté lilium',* a znamená dobře Pannu Marii; než netoliko hrádek, ale hrad podlé písma může řečena býti, jsouc ohražena zdí pevné čistoty a příkopem srdečné pokory. A tak jest jako čisté lilium, jež jest květ bílý a vonný, neb život její bílý jest ctností převysoké čistoty a vonný, svrchované pokory. Jest také Panna Maria dobře znamenána skrze Martu. Neb ‚Marta' vykládá se ‚vzbuzující', neb ona ctnostmi svými vzbudila Pána Boha, aby přijma člověčenství byl milostiv pokolení lidskému, jako mrtvému Lazarovi, a vzbudil je k obživnutí života duchovního. Ta Marta má sestru Marii Magdalénu, což se vykládá ‚vystřežení', totiž od hříchu, jehož se Panna Maria sama z milosti zvláště vystříhala i také jiné svou zásluhou a příkladným životem vystříhá. A ta sedíc u nohou Pána poslouchala slova jeho, neb ona, majíc plnou víru ve vtělení Syna svého, pilně a věrně poslouchala a zachovávala všech těch věcí, kteréž se dály při něm, rozjímajíc je ve svém srdci.

I máme tuto znamenati, že, poněvadž skrze tyto dvě sestry, totiž Martu a Marii Magdalenu znamená se dvojí život, duchovní a tělesný, a oba ty životy svrchovaně naplnila Panna Maria, a každý člověk, který chce spasen býti, má při nejmenším jeden život z těch vésti:

Protož věděti máme, že život svaté Marty, tělesný a pracovný, záleží ve skutcích milosrdných, kterýmiž člověk má bližnímu na těle pohodlí prokázati: Lačného má nakrmiti, žíznivého napojiti, nahého odíti, vězně vysvoboditi, nemocného navštíviti, hostě neb pocestného v dům přijíti a mrtvého pochovati. Ty všecky skutky dokonalé naplnila Panna Maria na svém Synu, jak můž snadně podle písma ukázáno býti.

Jsou také jiní skutkové milosrdenství duchovního, totiž neumělého naučiti, nemoudrému poraditi, zlého potrestati, smutného utěšiti, vinnému odpustiti, nuzného politovati, za hříšného Boha prositi. Ty také skutky nad jiné naplnila Panna Maria v svém životě na mnohých nedostatečných, i ještě plní v naději na nás hříšných, jestliže my přijímajíce její skutky, budeme jich následovati, Pána Boha chváliti a účast i zásluhy jejího Syna žádati.

Znamenati také máme, že v evangeliu Pán Kristus ukazuje při životě pracovném trojí nesnáz, totiž pečování, zarmoucení a roztržení v těch slovích, když dí k Martě: ‚Marta, Marta, pečlivá jsi, a rmoutíš se při mnohých věcech.' Nebo častokrát mezi lidmi tělesnými a pracovnými přiházejí se ty věci. A o tom také píše svatý Pavel, mluvě o manželech, dí, že zarmoucení těla míti budou. A kteraká jsou to zarmoucení a roztržení aneb tesknosti mezi takovými lidmi, o tom manželé, a kdož jsou hospodáři čeledi, umějí praviti.

Protož nad ten život tělesný a pracovný chválí Pán život duchovní, jenž se znamená skrz Marii Magdalenu, řka: ‚Jednohoť jest potřebí', jakoby řekl: ‚Marto, tvůj život nebo tvé zaměstnání jest dobré, ale roztržené a nedokonalé, a ne věčné, neb musí přestati, a bude odjato konečně po smrti.' ‚Ale Maria nejlepší stránku vyvolila,' totiž život duchovní, s Bohem se v milosti kochati; a tomu kochání nikdy konce nebude. Protož dí, že ta stránka nejlepší nebude od ní odjata.

A ten život duchovní zde na světě pomáhá pracovnému (životu) r a d a m i z písma, ukazuje a učí, kterak má své práce podle řádu a vůle boží užívati.

Po druhé m o d l i t b a m i: Jako Kristus prosil za Petra, aby nezhynula víra jeho, tak lidé duchovní prosí za pracovníky. Ale že pracovníci mají té pomoci a modlitby od Pána Boha napřed žádati skrze duchovní rozum, protož Marta volá k Ježíšovi, aby řekl sestře, aby jí pomohla.

Po třetí pomáhá život duchovní tělesnému náklady duchovními, neb s ním účastnost pokrmu duchovního béře, zvláště v posvátných věcech těla a krve Pána Jezu Krista. Toho pokrmu a toho nápoje má žádati pracovný po své práci od duchovního, jak učí svatý Augustin, řka: „A vy po postu, po práci, po ponížení a skroušení již ve jménu Kristovu jako ke kalichu s námi vy jste za jedno, neb spolu to béřeme, spolu to pijeme, neb jsme spolu živi."

Tak mají pomocni býti duchovní světským a pracovným, toho jim podávajíce z úřadu svého. Tak učinili svatí Apoštolé a jiní svatí po nich, jak svědčí svatý Augustin o svatém Petru, řka: „Tehdy jim, totiž Židům kajícím se a k víře obráceným Petr zvěstuje, aby toho ctili, jehož ukřižovali. A tak se stalo, že v den seslání darův Ducha svatého apoštolům, když svatý Petr kázal a tři tisíce lidu k víře a ku pokání obrátil, když křest přijali, učil je, aby posvátně přijímali toho krev, jehož tělesně ukřižovali." A že se tak stalo, toho neodpírá sbor Konstantský, a v svých listech chce tu pravdu zkaziti, a ten nápoj posvátný obci křesťanské odjíti, ale vyznává, že tak Pán Bůh ustanovil, a že tak apoštolé i jiní svatí od počátku víry křesťanské po nějakou dobu dělali, ač pak nepřivoluje ten sbor, že by to nyní mělo býti, proti obyčeji a pro nebezpečenství. A to není div, že se to tomu sboru nelíbí, neb jiné si oblíbil, jakož se to ani svaté Martě nelíbilo, aby její sestra měla tak blízko seděti u nohou Pána Ježíše a poslouchati slova jeho.

Avšak Pán Ježíš chválí způsob Marie Magdaleny, a skrze ni všech věrných, kteříž se věrně drží víry a ustanovení jeho, řka: ‚Maria nejlepší stránku vyvolila, kteráž nebude odjata od ní.' Tato stránka nejlepší jest příbytek věčný, připravený každé duši věrné, kteráž způsobem těchto žen svatých, totiž Marty a Marie Magdaleny a podlé evangelia tohoto život svůj zde zřídí tak, aby v svatém pokání s prací sloužila Pánu Jezu Kristovi a jeho údům. Potom, aby konečně seděla u nohou jeho, živou věrou držíc se jeho svatého zákona a poží-

vajíc jeho svatého zákona, požívajíc jeho svatých darův nyní duchovně a posvátně a potom skutečně a slavně, v radosti království. Ten pak rač nám k tomu všem dopomoci Bůh Otec, Syn i Duch svatý, všejediný Hospodin všemohoucí, Amen.

IV.

Na den svatého Ondřeje apoštola.

Evangelium sv. Matouše ve čtvrté kapitole:

A chodě Ježíš podlé moře Galilejského, uzřel dva bratry, Šimona, kterýž slove Petr, a Ondřeje, bratra jeho, ani pouštějí síť do moře, (nebo byli rybáři). 19. I dí jim: Pojďte za mnou, a učiním vás rybáře lidí. 20. A oni ihned opustivše síti, šli za ním. 21. A poodešed odtud, uzřel jiné dva bratry, Jakuba, syna Zebedeova, a Jana, bratra jeho, na lodi se Zebedeem, otcem jejich, ani tvrdí síti své. I povolal jich. 22. A oni hned opustivše lodí a otce svého, šli za ním.

*

Toto svaté evangelium píše svatý Matouš v čtvrté kapitole. A čteme je, ježto dnešní den pamatujeme slavné smrti svatého Ondřeje, jížto tento porušitelný život dokonal, počav věčný, v němž jest a bude na věky. A protož sluší znamenati, že v tomto evangeliu nejprvé jest ukázána veliká péče Pána našeho Ježíše Krista, kterouž měl o spasení lidu svého, takže ráčil pracovati, choditi. A to znamená se v tom, že dí: ‚A chodě Ježíš podlé moře Galilejského.'

Po druhé klade se patření Pána našeho Ježíše Krista, že vidí a spatřuje naše skutky i řeči i myšlení. A to se znamená v tom, že dí: ‚Viděl dva bratry, Šimona, kterýž slove Petr, a Ondřeje, bratra jeho, pouštějící síti do moře.' O tom Jeremiáš prorok dí v 32. kap.: „Oči tvé otevřené jsou na všecky cesty synů lidských, abys odplatil jednomu každému podlé cest jeho a podlé ovoce předsevzetí jeho." O tom také dí písmo v ‚Ekklesiastiku', v kap. 23.: „Oči Páně mnohem jasnější jsou nežli slunce, spatřujíce všecky cesty lidské, i hlubokost propasti, i srdce lidská, prohlédajíce v skryté strany. Nebo Pánu Bohu všecky věci, prvé nežli stvořeny byly, známé jsou; tak i dokonané spatřuje všecky."

Po třetí v tomto evangeliu klade se Pána Krista podivuhodné povolání a přitažení k sobě, k svým úřadům, k životu kajícímu, k životu věčnému. A to znamená, když dí: ‚I povolal jich.'

Po čtvrté oznamuje se v tomto evangeliu, že ti, kteříž jsou povoláni vskutku od Krista, mají všecky věci opustiti a jeho následovati. A toť se míní, když dí: ‚A oni hned opustivše síti a lodí, následovali ho.' Ale těm, kteříž nedbají povolání božího, klade Izaiáš pokutu v 65. kap.: „Když jsem volal a neohlásili jste se; mluvil

jsem, a neslyšeli jste; a protož takto dí panovník Hospodin: Aj, služebníci moji jísti budou, vy pak hlad trpěti budete. Aj, služebníci moji píti budou, vy pak žízniti budete. Aj, služebníci moji veseliti se budou pro radost srdce, vy pak křičeti budete pro bolest srdce a pro setření ducha kvíliti budete."

A protož o prvním dí takto: ‚A chodě Ježíš podlé moře Galilejského.'

Tuto sluší věděti, že, jak dí mistr Haimo, Pán až do třicátého léta věku svého podlé těla neměl učedníků. Ale maje let třicet, pokřtěn jest od svatého Jana. A ihned šel na poušť a tu byl čtyřicet dní a čtyřicet nocí. A pak teprv povolal apoštolův a počal kázati nejprvé v Galilejské zemi, v krajině Zabulon a Neftalim, řka: „Pokání čiňte, neboť se přiblížilo království nebeské,' jak prorokoval o tom Izaiáš v 9. kap., řka: „Prvního času zlehčována jest země Zabulon a země Neftali."

Protož sbíral sobě učedníky ze země Galilejské, jak tuto praví svatý Matouš. Ale mohl by se někdo otázati: Proč Pán Kristus nepovolal dříve učedníkův, ani nekázal, ani křest nepřijal, než měl plných třicet let? K tomu má býti odpověděno, že dokonalý věk lidský jestiť v třiceti létech. Neb v tu dobu člověk k plné síle a k plnému rozumu přišel. A poněvadž Kristus dokonalou svátost křtu chtěl ustanoviti a dokonalý zákon kázati, slušelo se, aby byl muž dokonalého věku.

Po druhé, poněvadž pravda na Pánu Kristu měla se srovnati s podobenstvím starého zákona. A poněvadž v starém zákoně bylo podobenství Pána Krista na svatých, na Josefovi a na Ezechielovi, a Josef byl v třiceti letech, když jest učiněn vladařem země Egyptské, jak psáno jest v Ezechielovi, v 1. kap. — protož Pán Kristus chtěl svůj křest přijmouti i své kázání počíti i svých učedníků povolati v třiceti letech.

A protož tuto svatý Matouš činí zmínku o povolání učedníků, dí takto: Chodě Ježíš, chodil beze stravy, pročež učedníci, lačni jsouce, musili vymínati zrna z klasův a jísti. O tom v evangeliu sv. Matouše, v kap. 12.

Po druhé chodil Pán Kristus až do ustání. O tom v evangeliu svatého Jana, v 4. kap.: „Protož ustav na cestě Ježíš, posadil se tak na studnici."

Po třetí chodil jako oheň kov rozpouštěje a ode rzi očišťuje. O tom dí Malachiáš prorok v 3. kap.: „Aj, přichází, ale kdo bude moci mysliti den příchodu jeho a kdo ostojí u vidění jeho? Neboť on jako oheň rozpouštějící. A seděti bude rozpouštěje a vyčišťuje stříbro."

A významně dí: ‚podle moře'. Moře znamená tento svět, jenž jest hořký a vrtkavý jako moře, jež v jednom stavu nikdy není, neb brzo ho přibývá a brzo ho ubývá, brzo jest ticho na něm, a brzo bouře. Tak i v tomto světě brzo přibývá hojnosti majetku a zdraví, a brzy ubývá. A jakož hořké jest moře v sobě, tak i tento svět lidem

dobrým, kteří mají smysly neporušené, jest velmi protivný, a protož ho nemilují. A tak Pán Kristus chodil podle moře, totiž podle světa, ale ne v světě, neb mu protivny bylyl činy jeho, totiž hříchové. A protož řekl bratrům svým, totiž příbuzným — dí svatý Jan v evangeliu, v 7. kap.: „Nemůžeť vás svět nenáviděti, ale mneť nenávidí; nebo já svědectví vydám o něm, že skutkové jeho zlí jsou.“ A také proto, jak dí sv. Jan v 1. Kanonice,*) v 5. kap.: „Svět všecken ve zlém leží.“ Ale Pán Kristus byl ode všeho zla vzdálen, jak dí Izaiáš v 53. kap.: „Hříchu neučinil, aniž nalezena jest lest v ústech jeho.“

Pak dí: ‚Galilejského.‘ Tuto sluší věděti, jak dí Haimo: „Toto moře pro rozličné krajiny, u nichž leželo, rozličnými jmény jest nazváno.

Nejprvé slove moře Galilejské, neb krajina ta, v níž bylo to moře, slula Galilea.

Po druhé slove moře Tiberiadské, pro město, jež vystavěno bylo na břehu toho moře.

Po třetí slulo jezero Genezaretské, t. j. jezero bouřlivé.

Po čtvrté slulo moře solné pro některé studánky okolní, z jichž vod vařili sůl. A veškerý rybolov, o němž psáno máme v evangeliu, dál se v tomto moři. A jestiť z déli sto třiceti honův a z šíři čtyřiceti honův. A skrze to moře teče Jordán až do mrtvého moře, a tu končí.

Protož, jak dříve napověděno, tento svět znamená se mořem, pro rozličnost a množství lidu i jiného stvoření. A slove tento svět moře Tiberiadské, a *Tiberiades* slove vidění pro marnost světa tohoto. Neb jako vidění neobohatí ani nenasytí ani nenapojí člověka, tak i tento svět nenasytí nikdy žádného člověka svou rozkoší. A protož řekl Šalomoun v 1. kap. ‚Kazatele‘: „Marnost nad marnostmi, a všecko marnost.“ A také pro vřivost může tento svět dobře mořem nazván býti. Neb jako moře ustavičně vře v sobě, tak i tento svět vždy se bouří; brzo člověk proti člověku, brzo národ proti národu, brzo země proti zemi, království proti království.

A protož chození Pána Krista podlé moře, znamená jeho tichý a pokorný život na tomto světě. O němž sám dí v evangeliu svatého Matouše, v 11. kap.: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem.“

Tichý, neb jako beránek k zabití veden jest a neotevřel úst svých. (Izaiáš v 53. kap.)

Pokorný, neb pokornou Pannu matkou si zvolil, na pokorném místě se narodil, pokorné apoštoly si vyvolil, na pokorném hovádku do Jeruzaléma jel, a tak veškeren život smrtelný na tomto světě v pokoře vedl.

Dále dí pak: ‚A viděl dva bratry‘. Tuto sluší věděti, že v duchovním smyslu vidění slove spatření činův lidských, zlých i dobrých, nad zlými aby pomstil, nad dobrými, aby odplatil.

O prvém psáno jest v pátých knihách Mojžíšových, 32. kap.:

---

*) = epištola, list apoštolský. Pozn. překl.

„Viděl to Hospodin a k hněvu popuzen jest: nebo popudili ho synové jeho a dcery. I řekl: Skryji před nimi tvář svou, a podívám se posledním věcem jejich; nebo národ ten převrácený jest, a nevěrní synové. Oni mne popudili skrze to, což nebyl Bůh, a rozhněvali mne marnostmi svými."

Patří na druhé činy Pán Bůh, aby se nad člověkem smiloval, jako na kající. O tom píše sv. Lukáš v 15. kap.: Když syn marnotratný sám k sobě přišel, želeje viny své proti otci svému, šel, chtě se mu uznati vinen. A když ještě opodál byl, uzřel jej otec z daleka a milosrdenstvím byv hnut atd. O tom v druhých knihách Mojžíšových v 3. kap.: „Viděl jsem trápení lidu mého v Egyptě a žalost jeho, i sstoupil jsem, abych jej vysvobodil."

Po třetí vidí Pán Kristus hříšné, aby je ku pokání přivedl, jakž vzhlédl na svatého Petra po jeho zapření.

Po čtvrté patří na své vyvolené, aby jich povýšil v úřady své duchovní. Tak viděl Matouše, a povolal ho k apoštolství (Matouš v 10. kap., a sv. Lukáš v 5. kap.). A tak viděl tyto první své dva apoštoly, o nichž tuto dí evangelium: ‚Viděl dva bratry.'

Neb Bůh svornost všech lidí a zvláště bratrů miluje. Jakož dí prorok v žalmu: „Aj, kterak dobré a utěšené bratrům, bydleti v jednotě." A protož protivný mu je zvláště ten, který seje mezi bratří různice. V ‚Přísloví', v 6. kap.: „Šest věcí jest, kterýchž nenávidí Hospodin, a sedmou v ohavnosti má duše jeho: Oči vysoké, jazyk lživý, ruce vylévající krev nevinnou, srdce, kteréž ukládá myšlení zlá, nohy kvapně běžící k zlému, svědka falešného a toho, kterýž rozsívá různice mezi bratřími."

Pak v tom dí ‚dva', protože znamená se dvojí láska, jižto má míti ten, kdož chce, aby Pán Kristus vzhlédl naň, jako na tyto dva bratry, totiž aby měl lásku k Bohu a lásku k svému bližnímu, neb na těch dvou přikázáních visí zákon i proroci, jakož dí Pán Kristus v evangeliu svatého Matouše, ve 22. kap.

Dále pak dí: ‚Ani pouštějí síť do moře'. Tuto sluší věděti, že jsou troje síti: Jedny jsou lidí lakomých, jimiž loví zboží tohoto světa, totiž chytrostí, lstí, lží, lichvou, násilím, krádeží a nezřízeným zaměstnáním a pochlebenstvím. O těch sítích píše Job v 18. kap.: „Nebo zapletl v síť nohy své ... a rozpálí se proti němu žízeň."

Druhé jsou síti pokrytství, t. zevně svatost a uvnitř zlost. O tom dí prorok Ozeáš v 5. kap.: „Osidlem učiněni jste na stráži a jako síť rozestřená na hoře Tábor."

Třetí jest síť smilných, totiž krása, mladost, sytost, zahálka. O tom v ‚Přísloví', v 7. kap.: „V síti polapila jej mnohými řečmi."

Dále pak dí: ‚Neb byli rybáři' t. tělesné ryby lapajíce, aby se tím živili. Neboť ten obchod může býti bez hříchu. Tu dí sv. Jan Zlatoústý: „Proto jsou rybáři voleni za apoštoly, že jich úřad tělesný aneb obchod znamenal podobně jich úřad budoucí." A to dí: V těchto rybáři bývají zvoleni, neboť prorokovali dílem svého řemesla budoucí důstojenství. Neb jako ten, který vrhá síť do vody, neví, které ryby

lapí, ale které Bůh mu pošle, ty vejdou v síť, tak i učitel, když božské řeči jako síť na lid vrhá, neví, kteří přijdou k Bohu, ale kterézkoli Bůh vzbudí, tiť se přidrží učení jeho. A protož jako u rybáře jest třeba jenom práce k lovení, ale Bůh posílá lov rybí, tak i u učitele nic není potřebí, než snažného učení lidu; ale nepřipravuje člověk, ale Bůh. Neb tak dí Pán skrze proroka Zachariáše v 3. kap. k jednomu veleknězi: „Budeš-li dobře ostříhati domu mého, dám tobě, kdož by bydlel v něm."

Aj, zajisté můžeme praviti pravdu, ale prospěch dává Bůh sám. A protož tito svatí apoštolé, že nebyli kupci, aniž jací obchodníci, ale měli obchod bez hříchu, povoláni jsou k apoštolství. A též ti lidé, kteří nezašli velmi s tímto světem, snadně budou navedeni k službě boží. Ale ti, kteří se vpletli v běhy světské, tiť nebudou povoláni k Pánu Bohu. A protož dí Apoštol v 2. listě k Timotheovi, v kap. 2.: „Žádný, kdož rytěřuje (Bohu) neplete se v obecné živnosti."

Dále dí: ‚Pojďte za mnou, a učiním vás rybáře lidí.' Znamenitě dí: ‚Pojďte za mnou' ne za zlými žádostmi, ne za ďábelskou radou. A způsob toho chození vypravuje řka v evangeliu sv. Matouše v 16. kap.: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapřiž sebe sám, a vezmi kříž svůj, a následuj mne." A u sv. Lukáše v 13. kap.: „Kdož se neodřekne všech věcí, kterými vládne, nemůž býti mým učedníkem." A znamenitě dí: ‚Pojďte za mnou,' jakož bludní za vůdcem, jako synové za otcem, jako sluhové za pánem, neb kdo nejde za Kristem, bloudí. A protož dí Kristus (v evangeliu sv. Jana, v 8. kap.): „Já jsem světlo světa; kdož mne následuje, nebude choditi v temnostech, ale bude míti světlo života." A dí znamenitě: ‚Kážeť vám býti rybáři lidskými,' kážeť vám býti lovci duší lidských, ne obročí, ne tělesných požitků, ne marné chvály, ne tělesných žádostí aneb rozkoší. Kážeť vám býti lovci ne zvířat, ani ptákův, ne mnohých koní, ne mnohých čeledí, ne dědin, ne hradů, ne měst, ne vsí. Neb dí sv. Pavel v 1. listě k Timotheovi, v kap. 6.: „Nic jsme zajisté nepřinesli na tento svět, bez pochyby, že také nic odnésti nemůžeme; ale majíce pokrm a oděv, na tom přestaneme. Kteříž pak chtí zbohatnouti, upadají v pokušení a v osidlo ďáblovo a v žádosti mnohé nerozumné a škodlivé, kteréž pohřižují člověka v zatracení a v zahynutí. Kořen zajisté všeho zlého jest milování peněz, kterýchž někteří žádostivi byvše pobloudili od víry a sami se naplnili bolestmi mnohými. Ale ty, ó člověče boží, takových věcí utíkej; následuj pak spravedlnosti, pobožnosti, víry, lásky, trpělivosti, tichosti.' A tak to lovení není nic jiného, než ovcí Kristových spasení, o němž dí Pán Kristus (v evangeliu sv. Jana ve 21. kap.): „Pasiž ovce mé, pasiž beránky mé." A též jest lidu učení, o němž dí svatý Matouš v poslední kap.: „Protož jdouce, učte všecky národy... učíce je zachovávati všecko, což jsem koli přikázal vám." A toť také sv. Marek v poslední kap.: „Jdouce... kažte evangelium všemu stvoření." A protož toť jest býti kazatelem pravdy boží, toť jest býti i pastýřem. Neb touž pravdou, kterouž

lapáme lidi k víře křesťanské, touž paseme, takže lidé přijímají posilnění v životě duchovním.

Dále pak dí: ‚A oni hned opustivše síti, následovali ho.' Tuto by měli si vzíti hříšní příklad svého brzkého obrácení k Pánu Bohu. Jakož dí ‚Ekklesiastikus' v 5. kap.: „Nemeškej obrátiti se ku Pánu, aniž odkládej den ode dne. Nebo náhle přijde hněv jeho, a v čas pomsty zahubí tě." A protož tito svatí apoštolé nemeškali s obrácením, nemeškali s následováním Pána Krista, jak nyní mnozí činí, kteříž sotva jednou v roce se zpovídají a tělo a krev Pána našeho Jezu Krista přijímají, ačkoli nás k tomu ustavičně napomíná a nás volá, někdy vnitřním vnuknutím, někdy kněžským kázáním, abychom ustavičně v dobrých skutcích prospívali v čistotě, v pokoře, v tichosti, v milosrdenství a v spravedlnosti. A toť jest všecko Kristovo volání, jímžto nás volá k sobě. A protož dí (v evangeliu sv. Lukáše v 10. kap.): „Kdož vás slyší, mne slyší, a kdož vámi pohrdá, mnou pohrdá." I protož dí sv. Řehoř: „Ještě nižádných divů od Krista nevídali a ničehož o odplatě království nebeského neslyšeli, avšak k jednomu rozkázání hlasu, opustivše síti, následovali jeho. Vizmež my, kolikrát volá nás Pán, abychom opustíce hříchy šli za ním cestou všech ctností, avšak my nedbáme jíti. O tom volání v ‚Zjevení sv. Jana' v 3. kap.: „Aj, stojímť u dveří a tluku; jestliže byť kdo uslyšel hlas můj a otevřel mi dvéře, vejduť k němu a budu s ním večeřeti." Někdy nás volá nemocemi a protivenstvím tohoto světa. O tom dí v ‚Knize přísloví' v 1. kap.: „Poněvadž jsem volal a odpírali jste; vztahoval jsem ruku svou, a nebylo, kdo by pozoroval; pohrdli jste všelikou radou mou... i já zahynutí vašemu smáti se budu, když přijde na vás to, čeho jste se báli. Když připadne na vás náhlá bída a zahynutí jako bouře nastane; když přijde na vás soužení a úzkost: tehdy volati budou ke mně, ale nevyslyším; ráno si přivstanou" atd. A proto na tu naši neposlušnost touží Pán Bůh v knihách Jobových v 19. kap.: „Na služebníka svého volal jsem, a neodpověděl mi." A v 65. kap. Izaiáše proroka: „Všichni pobitím padnete, protože jsem volal a neodpovídali jste." Ale mohl by někdo říci: „Však svatí tito apoštolé jen síti opustili." K tomu sluší odpověděti, že oni mnoho opustili, poněvadž si nic neponechali, mnohoť opustili, poněvadž i žádost jmění opustili, že nechtěli nic míti na zboží tohoto světa, byť jim pak i dáno bylo. A protož svatý Petr za sebe i za jiné apoštoly směle řekl: „Aj, my jsme opustili všecko, a následovali jsme tebe." A protož dí svatý Řehoř v kázání obecném: ‚Království boží tolik stojí, jak mnoho máš, neb Zachea stálo půl statku, Petra a Ondřeje opuštění síti. A onu vdovu dva šarty stálo. Jiného číši vody studené. A protož království boží tolik platí co máš. Což tedy jest lacinějšího, když jest kupováno? a co jest dražšího, když bude drženo?" Ale tuto táže se Haymo, proč Pán Kristus nepovolal učitelů a mudrců anebo králů a bohatců k svému apoštolství? Odpovídá, řka: „Kdyby byl povolal učitelů a mudrců, byli by řekli: ‚shledal nás moudrými a umělými, protož nás povolal, aby naším uměním

a naší moudrostí veškeren svět podrobil svému kázání.' Pakli by králů a bohatých byl povolal, byli by řekli králové: ‚pro mohutnost svou povoláni jsme od Krista.' Pakli by povolal bohatých, řekli by: ‚pro zboží své povoláni jsme'."

A protož nepovolal ani umělých, ani mudrců, ani králů, ani bohatců, ale chudých rybářů a neučených, aby dokázal, že kázání ne na moudrosti, ani na urozenosti, ani na zboží zemském, ale na moci boží náleží. O tom dí Apoštol v 1. listě ke Korintským, v 1. kap.: Ale co bláznivého jest v světě, vyvolil Bůh, aby zahanbil moudré, a co mdlého jest v světě, vyvolil Bůh, aby zahanbil silné.

Dále pak dí: ‚A odšed odtud,' t. z toho místa, uzřel druhé ‚aneb jiné ‚dva bratry', Jakoba, syna Zebedeova a Jana, bratra jeho, na lodi se Zebedeem, otcem jejich, ani spravují síti.' Na tom, že byli s Otcem, znamená se láska, poslušenství a uctivost k otci jejich, kterouž měli. Sluší však věděti, že Řekové mají přidáno ‚i lodi', neb opustili úplně všecko, aby beze vší roztržitosti Pána Krista následovali. A na tom že dí, ani spravují síti znamená se chudoba jejich, že staré síti opravovali, neb nových dostati nemohli.

Dále pak dí: ‚i povolal jich.' Tuto znamenati sluší, že dvou a opět dvou a k apoštolství povolal, a dva a dva kázati poslal. Jakož píše sv. Lukáš v 10. kap.: „Poslal je po dvou do každého města, kamž sám přijíti chtěl" na znamení, že dvojí lid, totiž židovský a pohanský, měl jich kázáním obrácen býti k víře křesťanské, a že skrze jich kázní lidé měli dojíti dvojího spasení, t. těla i duše, a že ti, kteříž mají pravdu kázati, dvojí mají lásku míti, t. k Bohu a k bližnímu. A také, aby dvěma snáze uvěřili, nežli jednomu: Neb psáno jest v ‚Den teronomiu' v 19. kap., že „v ústech dvou aneb tří svědků stane se každé slovo".

A protož dí: „A oni opustivše síti, otce (i lodi) šli za ním." Tuto sluší znamenati, že tři věci opustili, totiž síti, otce i lodi. Na znamení, že kdo chce opravdu Pána Krista následovati, mát tři věci opustiti:

N e j p r v é hříchy tělesné, totiž zlá myšlení, nepočestná mluvení, neslušná činění. Nebo dí Apoštol k Efezským v 6. kap.: ‚Neboť není bojování vaše proti tělu a krvi." A ty věci znamenány jsou skrze síti.

P o d r u h é máme opustiti věci tělesné, abychom jich lakomě nedobývali, aniž skoupě zadržovali. O tom dí sv. Pavel v 1. listě k Timotheovi v 6. kap.: „Nebo kteříž chtějí zbohatnouti, upadávají v pokušení a v osidlo ďáblovo a v žádosti mnohé, neužitečné i škodlivé, kteréž pohřižují lidi v zahynutí a zatracení. Kořen zajisté všeho zlého jest lakomství."

P o t ř e t í máme opustiti rodiče i přátely tělesné, abychom jich nemilovali, jim ve zlém nepochlebovali, jim ve zlém nepovolovali. O tom dí Spasitel ve 14. kap. u svatého Lukáše: „Jde-li kdo ke mně, a nemá-li v nenávisti otce svého i mateře i ženy i dětí, i bratří i sester, ano i života svého, nemůž býti mým učedníkem." A protož řekl Pán

Bůh v 1. knihách Mojžíšových ve 12. kap. k Abrahamovi: „Vyjdi z země své a z rodiny své i z domu otce svého, a pojď do země, kterouž ukáži tobě; a učiním tě v národ veliký.“

Prosmež Pána našeho Ježíše Krista, ať nám ráčí dáti pomoc svou, abychom jeho ve všem srdci svými následovali, poněvadž jsme k němu skrze přijetí víry a křtu povoláni, a tudy došli jeho království, v němžto živ jest a kraluje s Otcem i s Duchem svatým, Bůh na věky věkův požehnaný, Amen.

V.

Na den svatého Mikuláše.

Evangelium svatého Matouše ve 24. kapitole:

V ten čas řekl Ježíš učedníkům svým: 42. Bděte ž tedy, poněvadž nevíte, v kterou hodinu Pán váš přijíti má. 43. Toto pak vězte, že kdyby věděl hospodář, v které by bdění zloděj měl přijíti, bděl by zajisté, a nedal by podkopati domu svého. 44. Protož i vy buďte hotovi; nebo v tu hodinu, v kterouž se nenadějete, Syn člověka přijde. 45. Kdož tedy jest ten služebník věrný a opatrný, kteréhož ustanovil pán jeho nad čeledí svou, aby jim dával pokrm v čas slušný? 46. Blahoslavený služebník ten, kteréhož přijda pán jeho nalezl by, an tak činí. 47. Amen pravím vám, že nade vším statkem svým ustanoví jej. 48. Jestliže by pak řekl zlý služebník ten v srdci svém: Prodlívá pán můj přijíti; 49. i počal by bíti spolusluž ebníky, a jísti a píti s opilci; 50. přijde ť pán služebníka toho v den, kterýž se nenaděje, a v hodinu, kterouž neví. 51. I oddělíť jej, a díl jeho položí s pokrytci; tamť bude pláč a skřípění zubů.

*

Toto dnešní evangelium píše svatý Matouš ve 24. kapitole; a v něm Pán Kristus tři věci pokládá.

Nejprvé napomíná k bdění, a toho příčinu klade, když dí: „Bděte ž tedy, poněvadž nevíte, v kterou hodinu Pán přijíti má.‘

Po druhé pokládá toho důvod o hospodáři a zloději onde, kdež dí: ‚Neb kdyby věděl hospodář, v kterou hodinu přišel by zloděj, bděl by zajisté, a nedopustil by podkopati domu svého.‘

Po třetí podotýká bedlivého skutku odplatu onde: ‚Věrně pravím vám, že nade vším zbožím svým ustanoví ho.‘

O prvním dí takto: ‚V ten čas řekl Ježíš učedníkům svým.‘ To se dálo, když v jeden čas seděl Pán Kristus na hoře Olivetské, mluvě o posledním soudu a řka: „O tom pak dni a hodině té žádný neví, ani andělé nebeští, jediné sám Otec můj. A jakož bylo ve dnech Noe: takť bude i příští Syna člověka“; aby každý křesťan a jeho služebník byl tak hotov v každý čas, jakoby ihned měl umříti a počet svůj vydati Pánu Bohu svému. Protož dí ‚bděte ž‘. Jak dí sv. Augustin: „Nic není jistějšího, nežli smrt, a nic nejistějšího hodiny smrti.“ Protož Pán náš Ježíš Kristus, chtě nás hotovy v čas smrti naleznouti skrze hodné pokání a dostiučinění, milosrdně napomíná nás řka:

‚Bděteż.' Sv. Řehoř dí: „Ten bdí, kdož k popatření na pravé světlo oči otevřené drží." Anebo jak dí sv. Jeroným: „Bdíti jest od hříchu se vystříhati." A znamenitě dí Pán Kristus: ‚Bděteż' a nedí: ‚Zpívejteż', ‚putujteż', neb ty věci mohou se díti se smrtelným hříchem. Protož každý má bdíti a sebe stříci před třemi nepřáteli, totiż před *tělem, světem* a *ďáblem.*

Neb ten nepřítel *těla* vždy skrze rozkoše, skrze tělesné žádosti, skrze lakotu, skrze lačnost, žízeň, zimu, horko, strach, hanbu a práci od Pána Boha táhne. O tom dí Job v 7. kap.: „Rytěřování (aneb ustavičné bojování) jest život člověka na zemi." A svatý Pavel v listě k Římanům v 7. kap.: „A vidím jiný zákon v údech svých, odporující zákonu mysli mé, a jímající mne zákonu hříchu, kterýż jest v údech mých. Bídný já člověk! Kdo mne vysvobodí z toho těla smrtí? Ale děkujiť Bohu skrze Jezu-Krista Pána našeho. A takż tedy tentýż já sloużím myslí zákonu božímu, ale tělem zákonu hříchu." A protož dí Pán Kristus v evangeliu sv. Matouše ve 26. kap. „Bděteż a modlete se, abyste nevešli v pokušení; duchť zajisté hotov jest, ale tělo mdlé." A tak kdož nebdí, aby podrobil tělo duchu rozumnému, nemůże se zlíbiti Bohu. Jak dí Apoštol v listě k Římanům, v 8. kap. „Nebo budete-li podle těla żiti, zemřete; pakli byste Duchem skutky těla mrtvili, żiti budete." A tudíż dí: „Protož ti, kteříż jsou v těle, Bohu se líbiti nemohou."

Po druhé máme bdíti proti tomu druhému nepříteli, totiż proti *světu.* Neb svět ze všech stran nás obklíčil marnostmi a na pěti místech člověka raní. Neb okem člověk vida, pokoušen bývá na mysli, uchem slyše. Tak i téż o jiných smyslech. A protož dí prorok Jeremiáš: „protože vstoupila smrt okny našimi," t. smysly tělesnými. A protož sluší nám bdíti, aby smysly našimi zevnitřními nevešla smrt do naší duše. O prvním smyslu dí prorok v żaltáři: „Odvrať oči své, ať neuzří marností." O druhém dí v ‚Příslovích' ve 4. kapitole: „Všelikou pilností ostříhej srdce svého, nebo z něho pochází żivot. Odlož od sebe ústa nepravá, a rtové utrhaví ať jsou daleko od tebe. Oči tvé hleďteż přímě, a víčka tvá předcházejteż kroky tvé. Učiň přímé stezky noh svých, a všecky cesty tvé pevny budou. Neuchyluj se ani na pravo, ani na levo." O tom dí Jeremiáš v 31. kap.: „Postav si stráż, ustroj si hořkosti: zprav srdce své na cestu přímou."

Po třetí máme bdíti proti třetímu nepříteli, jenż jest *ďábel* lstivý, zlostný; tenť úklady činí proti nám tajně, chtě nás bludem, anebo nevěrou, anebo pýchou, anebo hněvem, anebo závistí, jako ohnivými střelami zastřeliti. A protož dí Apoštol Efezským v 6. kap.: „A zvláště pak vezmouce štít víry, kterýmż byste mohli všecky šípy ohnivé nešlechetníka toho uhasiti. Lebku také spasení vezměte, i meč ducha, jenż jest slovo boží. Všelikou modlitbou a prosbou modlíce se každého času v duchu a v tom bedlivi jsouce" neb ten nepřítel lstivý položil člověku osidla żádosti zboží světského, v milování ctí světských, v rozkošech tělesných. A zvláště tehdy usiluje, když podtrhl člověka, když ho vidí, an počíná býti dobrým, aby jemu to zrušil skrze po-

krytství anebo lenost anebo blud. A protož jest ‚Eklesiastikus' v 2. kap.: „Synu, přistoupíš-li k službě boží, stůj v spravedlnosti a v bázni, a připrav duši svou k pokušení." A svatý Petr v první kanonice v 5. kap.: „Střízliví buďte, bděte; nebo protivník váš ďábel, jako lev řvoucí obchází, hledaje, koho by sežral; jemuž odepírejte silní jsouce uvíře." A sv. Jakub v své kanonice ve 4. kap. dí: „Poddejtež se tedy Bohu, a vzepřete se ďáblu, i utečeť od vás. Přibližte se k Bohu, a přiblížíť se k vám; umejte ruce, hříšníci! a očisťte srdce vy, kteříž jste dvojité mysli. Souženi buďte a kvělte a plačte; smích váš obratiž se v kvílení, a radost v zármutek. Ponížť se před obličejem Páně, a povýšíť vás."

Ale proč Pán Kristus velí bdíti — pokládá příčinu, řka: ‚Neb nevíte v kterou hodinu Pán Ježíš přijíti má' totiž ráno-li, či o polednách, či u večer, či s půl noci, t. v dětství-li, či v jinošství, či v mužství neb v starosti. Nebo dí Šalamoun v ‚Kazateli' v 9. kap.: „Neb tak nezná člověk času svého jako ryby, kteréž loveny bývají sítí škodlivou; a jako ptáci polapeni bývají osidlem, tak zlapáni bývají synové lidští v čas zlý, když na ně připadá v náhle." Tu dí sv. Řehoř: „Chtěl Pán Bůh, aby hodina poslední byla nám neznámá, aby vždycky byla domněná, abychom k ní ustavičně kvapili, poněvadž jí předzvěděti nemůžeme. Protož dí, bdětež, neb nevíte, v kterou hodinu (přijíti má) Pán váš,' o němž dí prorok v žaltáři: „Pán veliký a král veliký nade všecky Bohy." A jinde dí: „A panství jeho v jeho pokolení." Onť jest Pán všemohoucí, vševědoucí, předobrotivý, přebohatý. A dí znamenitě ‚Pán váš', neb všecky stvořil, všecky krmí, všecky spravuje, všecky vykoupil svou svatou krví. Pak dí: ‚Přijíti má' t. k soudu zvláštnímu v čas smrti každého. Neb jakýž tu kdo bude nalezen, takýž bude v den soudný souzen, t. bude-li v milosti boží, aneb v nenávisti, neb podle toho bude přisouzen buď k životu věčnému, aneb k zatracení věčnému.

A že máme bdíti o svém spasení, to dovodí nám Pán Kristus skrze příklad tělesný, řka: ‚Toto pak vězte, že kdyby věděl hospodář' anebo každý člověk, jehož ustanovil Pán Bůh nad jeho tělem a nad jeho smysly i nad jeho žádostmi jako hospodáře nad čeledí. O tom psáno jest v prvních knihách Mojžíšových, ve 4. kap.: „A pod mocí tvou bude žádost jeho, a ty panovati budeš nad ním."

A pak dále dí: ‚Kdyby věděl, v kterou hodinu zloděj by přišel, bděl by zajisté, a nedopustil by podkopati domu svého' a svého statku tělesného pokrásti. Jakoby řekl: ‚Poněvadž člověk takou snahu má o zachování svého tělesného statku, co pak má míti o zachování své duše, poněvadž duše odměny nemá. Jakož sám dí Pán Kristus v evangeliu sv. Matouše v 16. kap.: „Nebo co jest platno člověku, by všecken svět získal, své pak duši by uškodil? aneb, kterou dá člověk odměnu za duši svou?" A poněvadž člověk věda, že zloděj má přijíti a dům jeho kamenný aneb hliněný má pobořiti, bdí snažně, aby nedopustil. Vůbec pak člověk věda, že jest smrtelný a v každou hodinu smrt čeká, protož vůbec měl by bdíti, aby svého spasení ne-

ztratil. Sv. Jan Zlatoústý dí: „Když duše v těle jako v domě se kochají, smrt, přijdouc s odsouzením božím, prokopá tělo a duši násilně vyvrátí. Ale duše spravedlivé, kteréžto jako na poušti v těle jsou, když přijde k odsouzení smrti, nejsou vykupovány, ale navracují se radujíce se do své vlasti.' A toť míní Pán Kristus v ‚Zjevení sv. Jana' v 3. kap.: „Pakli bdíti nebudeš, přijduť na tě jako zloděj." A sv. Pavel v 1. epištole Thessalonickým v 5. kap.: ‚Den Páně jako zloděj v noci, tak přijde. Nebo když dějí: Pokoj a bezpečnost; tedy rychle přijde na ně zahynutí, jako bolest ženě těhotné, a neujdouť. Ale vy, bratří, nejste ve tmě, aby vás ten den jako zloděj zachvátil. Všickni vy synové světla jste a synové dne." Anebo takto může duchovně také býti rozuměno: ‚Kdyby věděl hospodář, t. rozum, v kterou by hodinu zloděj, t. ďábel, přišel, skrze pokušení anebo lákání, bděl by zajisté, t. prosil by pomoci od Pána Boha, a podle moci své snažil by se. Neb psáno jest v žalmu: „Nestřeže-li Hospodin města, nadarmo bdí, kdož ostříhá ho." ‚A nedopustil by' t. nezmeškal by povolením ‚domu svého podkopati' t. duše své hříchem; a hřích když dokonán bude, porodí smrt.

Dále dí evangelium: ‚Protož i vy budete hotovi', majíce čisté svědomí ode vší poskvrny hříšné, čistá ústa ode vší řeči marné, a čisté ruce ode všech nepravých skutkův. Máme také býti hotovi ku přijetí milosti boží, ku pokání smrtí. A té hotovosti pokládá příčinu vlastní řka:

‚Nebo v tu hodinu, v kterouž se nenadějete, Syn člověka přijde.' O tom příští dí Apoštol v 3. kap.: „Některou hodinu přijdu k tobě." A v 16. kap. svatého Matouše: „Syn zajisté člověka přijde v slávě Otce svého... A tehdáž odplatí jednomu každému podle skutků jeho." A ve 24. kap. sv. Matouše dí: „Ale jakož bylo za dnů Noe, takť bude i příchod Syna člověka. Nebo, jakož za dnů těch před potopou žrali a pili, ženili se a vdávaly se až do toho dne, když Noe všel do korábu; a nezvěděli, až přišla potopa a zachvátila všecky: takť bude i příští Syna člověka."

Dí dále evangelium: ‚Kdož tedy jest ten služebník věrný a opatrný?' Tuto sluší věděti, že Pán Kristus netáže se, nevěda, poněvadž věci minulé ví, ale aby snáze pozorováno bylo, což potom poví. A tak tázal se Adama v ráji, řka: „Adame, kde jsi?" O tom v 1. ‚Knihách Mojžíšových' v 3. kap. A dí znamenitě: ‚služebník věrný' t. mající věrný úmysl, neb bez víry nelze se líbiti Bohu, jakož dí Apoštol k Židům v 11. kap. A dí ‚služebník' t. jsa pokorný. Neb pokora jest základ všech ctností. A protož Panna Maria řekla: „Vzezřel na pokoru děvky své" atd. A Kristus v evangeliu svatého Matouše v 11. kap.: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem." A svatý Petr: „Pokořtež se tedy pod mocnou ruku boží, aby vás povýšil" atd. Neb pokorných a tichých vždy se Bohu zalíbilo modlení. Pak v tomtéž dí: ‚Opatrný' znamená moudrého moudrostí duchovní. O níž dí Apoštol k Římanům v 8. kap.: „Opatrnost ducha jest život a pokoj." O nížto dí v evangeliu svatého Matouše v 10. kap.: „buďte opatrní

jako hadové.“ Svatý Jan Zlatoústý praví: „Toho nejmenuje věrným, kterýžto ničehož, což Páně jest, marně nestrávil, ale opatrným ho nazývá, kterýžto poznal, což má rozdávati a kterak rozdává.

Anebo, věrný služebník činí věrně přikázání Pána svého. O tom v 1. ‚Knihách Královských‘ ve 22. kap.: „A kdo jest tak věrný ze všech služebníků tvých, jako David.“ Služebník pokorný poznává nedostatečnost svou a boží velebnost. Jakož dí Pán Kristus v evangeliu sv. Lukáše v 17. kap.: „Když učiníte všecko, což vám přikázáno, rcete: Služebníci neužiteční jsme.“ A v 2. ‚Knihách královských‘ v 6. kap. dí David: „Budu ponížený před očima svýma.“ Opatrný činí opatrně, což jemu poručeno jest. O tom dí sv. Petr v 1. epištole ve 4. kap.: „Buďte opatrní a bděte na modlitbách.“ A protož těm řekl sv. Pavel v ‚Skutcích apoštolských‘ ve 20. kap.: „Buďtež tedy sebe pilni i všeho stáda, v němž Duch svatý ustanovil vás biskupy, abyste pásli církev boží, kteréž sobě dobyl svou vlastní krví.“

Pak dí dále evangelium: ‚Kteréhož ustanovil Pán‘ t. Kristus, ‚nad čeledí svou, aby jim dával pokrm v čas slušný.‘ Tu sluší věděti, že vladař duchovní má dávati sobě poručeným čtverý pokrm:

První spasitelného příkladu.

Druhý jest spasitelného naučení.

Třetí jest tělesné pomoci.

Čtvrtý jest těla a krve Pána našeho Jezu Krista.

O prvním můž rozuměno býti, co psáno jest v ‚Sirachu‘ ve 29. kap.: „Pojď, hosti, a stroj stůl; a co v ruce máš, tím častuj jiné.“

O druhém v týchž knihách v 15. kap.: „Krmiti jej bude chlebem života i rozumu.“

O třetím v ‚Ekklesiastiku‘ ve 33. kap.: „Píce a hůl a břímě (náleží) oslu; chléb a kázeň a práce služebníku.“

O čtvrtém dí Pán Kristus v evangeliu sv. Jana v 6. kap.: „Nebo tělo mé právě jest pokrm, a krev má právě jest nápoj. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm.“ Na to slovo, kteréž tuto dí, ‚aby jim dával pokrm,‘ dí Basilius: „Aby dával, ne ukradl, aniž prodával pokrm v čas slušný. Neb dí Šalomoun: „Všeliká věc má jistý čas . . .“ (píše se v ‚Kazateli‘, v 3. kap.).

Pak dále dí evangelium: ‚Blahoslavený služebník ten,‘ nyní v naději a potom u věčné slávě skutečně, ‚kteréhož přijda Pán‘ totiž Kristus v čas smrti, aneb v den soudný, ‚nalezl by, an tak činí,‘ t. věrně, pokorně a opatrně. ‚Amen pravím vám, že nade vším statkem svým ustanoví jej‘ t. sluší věrně a opatrně sloužiti, ježto jest tak štědrý, že ustanoví služebníka svého nade vším statkem svým, ne jako pozemští páni, kteří učiní vladařem nad dílem statku svého. Ale tento Pán všecko a plné blahoslavenství dá služebníku svému. Jakož i jinde svatý Matouš píše ve 25. kap.: „To dobře, služebníče věrný a dobrý . . . nad mnohem tebe ustanovím; vejdiž v radost pána svého.‘ Protož dí Apoštol v 1. epištole k Timotheovi v 5. kap.: „Předložení, kteří dobře spravují, dvojí cti hodni jmíni buďte;

zvláště ti, kteříž pracují v slovu a v učení.“ Svatý Jan Zlatoústý praví, že dobří duchovní vladaři budou míti dvojí odplatu. Jednu za to, že dobře živi byli. Po druhé, že jiné dobře živu býti učili.

A dále dí evangelium: ‚Jestliže by pak řekl zlý služebník ten v srdci svém.‘ Tuto sluší znamenati, že slovo dříve nežli bude pověděno ústy, bude pověděno v srdci, neb v srdci bude dříve stvořeno, nežli v ústech. A protož dí prorok v žalmu: „Řekl nemoudrý v srdci svém: Není Boha.“ A jinde dí: „Rtové lstiví v srdci a srdcem mluvili.“ Praví pak, co řekl v srdci svém: ‚Prodlívá Pán můj přijíti,‘ t. prodlívá smrt má aneb den soudný. Naproti tomu radí prorok Habakuk ve 2. kap.: „Jestliže by pak poprodlilo, posečkej na ně; neboť jistotně dojde, aniž bude meškati.“

Dále pak dí: ‚I počal by bíti spolusluţebníky své.‘ Tuto sluší znamenati, že jakkoli prelát anebo vladař duchovní jest ustanoven nad lidmi věrný, pro to přece pán jich není, aniž má (jím) nazván býti. Neb tuto Pán Kristus dí znamenitě: ‚I počal by bíti spolusluţebníky své.‘ A tak nazývá vladaře spolusluţebníky. A protož dí v evangeliu svatého Lukáše ve 22. kap.: „Králové pohanští panují nad nimi, a kteříž moc mají nad nimi, úředníci slovou. Ale vy ne tak; nýbrž kdo největší jest mezi vámi, budiž jako nejmenší, a kdož první jest, budiž jako sloužící. A v knize Ježíše ‚Siracha‘ v 3. kap.: „Čím jsi větší, (tím více) ponižuj se ve všech věcech.“ A v týchž knihách v 32. kap.: „Správcem (hodů) ustanovili tě; nevynášej se: buď mezi nimi jako jeden z nich.“

Pak dí znamenitě evangelium: ‚počal by bíti spolusluţebníky své,‘ že bití jest rozličné.

Jedno jest, když člověk pohoršuje jiných svým zlým životem, neb svým zlým příkladem. O tom pak dí Pán Kristus v evangeliu svatého Matouše v 18. kap.: „Kdož by pak pohoršil jednoho z maličkých těchto, lépe by jemu bylo, aby zavěšen byl žernov osličí na hrdlo jeho, a pohřížen byl do hlubokosti mořské.“ Neb to slovo *‚scandalum‘*, po řecku zní úraz, a protož kdož koho pohoršuje, ten ho uráží na jeho duši.

Druhé bití jest, když kdo komu utrhá na cti, na jeho dobrém jménu, na jeho dobré pověsti, a toť slove bití jazykem.

Třetí bití jestiť tělesné, když jeden druhého tepe bez viny.

Nižádného toho bití nemá učiniti správce duchovní sobě poručeným.

Dále dí evangelium: ‚a jísti a píti s opilci‘. V tomto znamená se, že duchovní hospodář nemá býti obžerný. A protož řekl učedníkům svým v evangeliu svatého Lukáše ve 21. kap.: „Pilně se pak varujte, aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a opilstvím.“

Po druhé, aby ten hospodář duchovní neobcoval s ožralými, aby nebyl takýmž, jacíž jsou oni. Neb psáno jest v žalmu: „Se svatým svatý budeš, a s nevinným nevinný budeš, a s převráceným převrácený budeš.“ A zvláště, aby takový duchovní neobcoval s nimi v hodování.

Dále pak dí: ‚Přijdeť Pán služebníka toho', ač netělesně a nezřejmě, avšak přítomně a duchovně, ‚v den, kterýž se nenaděje a v hodinu, kterouž neví'. Neb, jakož dříve praveno, Pán Bůh skryl to před očima lidskýma a rozumem, aby nižádný nevěděl jistě ani hodiny, ani způsobu své smrti, leč komu zvláště ráčí Pán Bůh zjeviti, aby člověk tím se více bál, a méně hřešil, nevěda svého skončení. Neb toho se lidé více bojí, což zlého vidí, že má vždy na ně připadnouti, a nevědí, kdy, ani kde, ani kterak, nežli toho, což vědí. Neb dí sv. Řehoř, že střely předvěděné méně urážejí.

Dí dále: ‚I oddělíť jej' t. smrtí oddělí duši od těla, ‚a díl jeho položí s pokrytci'. Ta řeč má dvojí smysl:

Jeden jest, že díl jeho, t. duši jeho, jež jest díl jeho, položí s pokrytci, t. se zatracenými u věčném zatracení. A toť se stane ihned po smrti.

Druhý smysl jest, že díl jeho, t. muk, položí s pokrytci, neb bude trpěti s pokrytci, t. se zatracenci muky pekelné, o nichž psáno jest: „Oheň a krupobití, sníh i síra, vítr bouřlivý (díl muk jejich)". O tom také jest psáno v knihách Jobových ve 24. kap.: „Zlořečený buď podíl jeho na zemi. Z přílišného horka půjde do vod ledných."

Dále dí: ‚Tamť bude pláč a skřípění zubů." Pláč pro bolest nevýslovnou, a skřípění zubů pro zimu přílišnou. Aneb pláč pro žalost, a skřípění zubů pro náramnou bolest, neb obé bude na zatracených po soudném dni, až bude tělo s duší spojeno a poslán bude celý člověk s týmiž údy do horoucího pekla. Prosmež našeho Pána Jezu Krista, aby nám dal tak býti bedlivu nad svými smysly, abychom jim dávaly pokrmy v čas svůj, totiž, abychom je všecky obrátili k službě jeho a tak došli věčného blahoslavenství, jehož mně i vám rač popřáti Kristus Pán, na věky požehnaný. Amen.

VI.

Na den svatého Tomáše apoštola.

Evangelium sv. Jana ve 20. kapitole:

24. Tomáš pak, jeden ze dvanácti, kterýž slove Didymus, nebyl s nimi, když byl přišel Ježíš. 25. I řekli jemu jiní učedníci: Viděli jsme Pána. Ale on řekl jim: Leč uzřím v rukou jeho bodení hřebů a vpustím prst svůj v místo hřebů, a ruku svou vložím v bok jeho, neuvěřím. 26. A po osmi dnech opět učedníci jeho byli vnitř, a Tomáš s nimi; i přišel Ježíš, když dveře byly zavřiny, i stál uprostřed a řekl: Pokoj vám! 27. Potom dí Tomášovi: Vlož prst svůj sem a viz ruce mé, a vztáhni ruku svou, a vpusť v bok můj, a nebuď nevěřící, ale věřící. 28. I odpověděl Tomáš a řekl jemu: Pán můj a Bůh můj! 29. Dí jemu Ježíš: Žes mne viděl, Tomáši, uvěřil jsi; blahoslavení, kteříž neviděli a uvěřili.

*

Svaté toto evangelium píše svatý Jan v dvacáté kap. V něm pak vypisuje *nejprvé* sv. Tomáše pochybování a nedověru ve vzkříšení Pána našeho Jezu Krista.

Po druhé milostivé Pána Krista naučení, kteréž svatému Tomášovi dal, aby uvěřil vskutku v jeho vzkříšení.

Po třetí veliká naděje všem nám dána jest od Pána Krista, kteříž jsme očitě nevídali ani neslýchali jeho mluvícího po jeho vzkříšení, avšak věříme bez pochyby, že se narodil z Marie Panny, že kázal, že divy činil, že (byl) umučen, ukřižován, i umřel, a třetí den po smrti vstal z mrtvých k věčnému životu. Protož nám tuto slibováno jest blahoslavenství věčné, jestliže v té víře setrváme, činíce skutky, které k té víře příslušejí. Nebo víra beze skutků mrtvá jest, jako tělo bez duše. To svědčí sv. Jakub ve své kanonice. A o těch třech kusích uslyšíte, dá-li Bůh, po pořádku.

O prvním dí takto: V ten čas, t. na den vzkříšení Pána Krista, když učedníci byli se zavřeli v tom domě, v němž byli večeřeli poslední večeři s Pánem a Mistrem svým, a přijímali z rukou jeho tělo a krev jeho pod způsobami chleba a vína, do toho domu k večeru všel Ježíš zavřenými dveřmi, a řekl jim:

„Pokoj vám!“ A ukázal jim ruce i bok svůj i nohy, aby poznali, že on vstal z mrtvých, jenž pněl tři dny před tím na kříži a tu rány

trpěl pro naše spasení. A v tu hodinu nebyl s učedníky svatý Tomáš, jehož dnes pamatujeme. A toť dí tuto svatý Jan:

‚Tomáš pak, jeden ze dvanácti' t. apoštolů, kteréžto zejména byl volil Pán Kristus, jakož píše sv. Matouš v 10. kap. A jeden z nich, jenž se byl oběsil, t. Jidáš, vida u Veliký pátek, že Kristus odsouzen na smrt od Piláta. Jakož dí evangelium sv. Matouše v 27. kap.

Dále dí evangelium: ‚Který slove ‚*Didymus*'. To slovo *Didymus*, někdy znamená se pochybující. A tak domnívají se svatí učitelé, že to příjmí bylo teprv dáno od apoštolů po vzkříšení Kristově, neb více nežli všickni jiní apoštolé pochyboval o vzkříšení Páně, takže ani svatým ženám, ani menším učedníkům, ani desíti jiným apoštolům a druhům svým nechtěl věřiti. A protož řekl: ‚Leč uzřím probodení na rukou i nohou jeho a sáhnu na místa hřebů, a rukou svou sáhnu do boku jeho, neuvěřím.' A protož sloul *Didymus*, t. pochybující.

Po druhé to slovo *Didymus* znamená blížence, t. toho, jenž se s druhým z jedné mateře jedné hodiny narodí. A tak mohlo se státi svatému Tomášovi, aneb pošlo to příjmí naň od starších, neboť snad otec aneb děd byl blíženec.

Tuto sluší věděti, že mnoha způsoby pochybují lidé u víře.

Nejprvé majíce Pána Boha za nemilostivého otce, protože dopustil na ně chudobu, bolesti, potupu a protivenství rozličné, byť to pošlo z jeho veliké milosti a nevýslovného jeho milosrdenství. Neb dí sám v ‚Zjevení': „Já, kteréžkoli miluji, kárám a tresci." A Šalomoun dí v ‚Příslovích' v 3. kap.: „Nebo kohož miluje Hospodin, toho tresce, a to jako otec syna, jejž sobě libuje." A v knize Jobově v 5. kap.: „Blahoslavený člověk, kterýž trestán bývá od Boha; trestání tedy Páně nezamítej; nebo on raní a léčí; tepe a ruce jeho uzdravují." Neb dí Izaiáš v 28. kap.: „Samo trápení dá rozum sluchu." A protož dí sv. Pavel v 2. epištole ke Korintským ve 4. kap.: „Nebo toto nynější lehoučké soužení naše, převelmi veliké věčné slávy břímě nám působí." A sv. Jakub v 1. kap.: „Blahoslavený muž, kterýž snáší pokušení; nebo když bude zkušen, vezme korunu života, kterouž zaslíbil Pán těm, kdož ho milují." A sv. Pavel ‚k Židům' ve 12. kap.: „Všeliká pak kázeň, dokavádě přítomna jest, nezdá se býti radostná, ale smutná; potom pak velmi utěšitelné ovoce spravedlnosti přinese." A zvláště když člověk trpí nějaké protivenství pro spravedlnost, neboť jejich jest království nebeské. O tom píše sv. Matouš v 5. kap.

Druzí také pochybují u víře, doufajíce příliš v milosrdenství jeho, a tak hřeší říkouce: ‚Však Pán Bůh jest milostivý a mámť dosti času ku pokání', a tak oddají se rozkošem tělesným rozličným, kvasům, veselým světským skutkům i řečem a odkládají vždy čas pokání. A o těch psáno jest v ‚Sirachu' v 2. kap.: „Běda lidem dvojitého srdce, a rtům nešlechetným, a rukám zle činícím, a hříšníku na zemi kráčejícímu dvojíma cestama. Běda těm, kteří jsou roztržitého srdce, kteříž nevěří Bohu: a protož nebudou ochráněni od něho. Běda těm, kteříž ztratili trpělivosti, a kteříž opustili cesty přímé. I co

činiti budou, když dohlédati počne Pán? Kteříž se bojí Pána, nebudou nedověřovati slovu jeho; a kteříž milují ho, šetřiti budou cest jeho. Kteříž se bojí Pána, vyhledávati budou to, co milo a líbezno jest jemu; a kteříž jej milují, naplněni budou zákonem jeho. Kteříž se bojí Pána, připraví srdce své, a před obličejem jeho posvětí duši svých. Kteříž se bojí Pána, ostříhají přikázání jeho a trpělivost mají až do vzezření jeho, říkouce: Nebudeme-li pokání činiti, upadneme v ruce Páně."

Třetí pochybují u víře, t. nedoufajíce, že by Bůh byl všemohoucí. A protož ve svých potřebách utíkají se raději k ďáblům skrze čáry a k lidem, nežli ku Pánu Bohu. A tak mnohým kouzlům a čárům věří. A toť Pán Bůh pilně zapověděl v 5. knihách Mojžíšových v 18. kap., kdež dí takto: „Vystříhej se, abys nenásledoval ohavností těch národů; aniž bude nalezen u tebe, kdož by očisťoval syna svého, neb dceru, veda je skrze oheň, aneb kdož by se tázal hadačů a šetřil snů a štěbetání ptačího; aniž buď (u tebe) kouzelník, ani zaklínač, ani kterýž by se s věštci neb hadači radil, aneb od mrtvých vyptával se na pravdu. Nebo všecky tyto věci v ohavnosti má Hospodin." A v 3. knihách Mojžíšových ve 20. kap.: „Duše, kteráž by se obrátila k hadačům a věštcům, aby smilnila, postupujíc po nich: postavím tvář svou proti duši té, a vyhladím ji z prostředku lidu jejího." A na konci kapitoly té dí: „Muž pak neb žena, kteříž by měli ducha čarodějného a věštího, smrtí umrou; kamením uházejí je, krev jejich bude na ně." Sv. Augustin dí: „Kdožkolivěk těm čárům věří aneb je činí, tratí svátost křtu na sobě, a hned svatokrádcem neb pohanem se stává. A jestliže veliké almužny a tvrdé a dlouhé pokání nepředejde, na věky zahyne." Neb dí Apoštol k Židům v 11. kap.: „Bez víry nelze se líbiti Bohu." A toť mluvím proto, že nyní na štědrý večer ještě mnozí lecjakých přidrží se čarodějství, kouzel a čárů, abyste toho zanechali a svých duší v tak těžké hříchy neuvedli, ale samému Bohu důvěřovali.

Dále dí evangelium: „Nebyl s nimi, když byl přišel Ježíš." Tu dí svatý Řehoř, že ne náhodou se dálo, aby vyvolený učedník v tu dobu nebyl (s nimi), ale božské milosti způsobou, aby totiž pochybuje, když by na Mistru svém rány hmatal tělesné, v nás rány uzdravil nevěry duchovní. ‚Nebyl s nimi, když přišel Ježíš mezi učedníky své.' A tak, že svatý Tomáš byl se vzdálil od společnosti učedníků Kristových, protož zameškal viděti Spasitele svého.

Taktéž i podnes duchovně se děje, že když se člověk od dobrých lidí odloučí, kteříž Bohu snažně a věrně slouží, a přivine se ke zlým, kteříž marnosti tohoto světa milují a vedou, zmeškať poznati Spasitele svého. O tom dí prorok v žalmu: „ Se svatým svatý budeš a s nevinným nevinný budeš a s převráceným převrácený budeš.' A v knize Ježíše ‚Siracha' v 13. kap.: „Kdo se dotýká smoly, zmaže se od ní; a kdo obcuje s pyšným, přijme na se nýchu." A protož chceme-li poznati vskutku našeho Spasitele, musíme se dobrých přidržeti, jich spasitelné řeči slyšíce, jich skutky vidouce.

A proto řekl Pán Kristus v evangeliu svatého Matouše v 18. kap.: „Jestliže by dva z vás svolili se na zemi o všelikou věc, za kterouž by koli prosili, stane se jim od Otce mého nebeského. Nebo, kdežkoli shromáždí se dva neb tři ve jménu mém, tuť jsem já uprostřed nich."

Pak dí dále evangelium: ‚Protož pověděli mu jiní učedníci.' Neb lidé noviny dobré rádi svým známým a přátelům vyprávějí. Protož svatí apoštolé, viděvše Pána Krista vstavšího z mrtvých, a jsouce tím jisti, když přišel svatý Tomáš, pověděli jemu tyto radostné noviny řkouce: ‚Viděli jsme Pána.' Neb tak ho nazývali Pánem a Mistrem, jakož sám praví v evangeliu svatého Jana v 13. kap.: „Vy nazýváte mne Mistrem a Pánem, a dobře pravíte; jsem zajisté." A na tom znamená se láska apoštolská, že to dobré, kteréž poznali, ihned svému druhu oznámili. Neb toť jest pravá láska boží, (že) když člověk jest obdařen boží milostí, buďto uměním, anebo jiným darem, aby toho jiným udělil k svému i jiných spasení. O tom dí svatý Petr v 1. kanonice ve 4. kap.: „Jedenkaždý, jakž vzal dar, tak vespolek tím sobě přisluhujte, jako dobří šafáři rozličné milosti boží; aby ve všem poctěn byl Bůh." A protož dí prorok v žaltáři: „Spravedlnosti tvé neukryl jsem uprostřed srdce svého, pravdu tvou a spasení tvé vypravoval jsem." A Izaiáš prorok ve 21. kap.: „Což jsem slyšel od Hospodina zástupů, Boha Izraelského, to oznámil jsem vám."

Pak dí dále evangelium: ‚A on,' totiž svatý Tomáš, ‚řekl jim,' t. apoštolům, nevěře jich vypravování, leč by dvěma smysly nejjistějšími to shledal. Neb vidění a dotčení nejjistější jsou smyslové. A protož svatý Jan, chtě jistotu svého svědectví vydaného o Pánu Kristu dotvrditi, dí v 1. kanonice v 1. kap.: „Což jsme slýchali, co jsme (očima svýma) viděli, a čeho se ruce naše dotýkaly, o slovu života..." A takž i tuto svatý Tomáš chtěl ujištěn býti o vzkříšení Pána Krista těma dvěma smysly, t. viděním a dotčením.

A protož řekl: ‚Leč uzřím v rukou jeho bodení hřebů a sáhnu rukou svou v bok jeho, neuvěřím.' Vizmež tuto velikou nedověru svatého Tomáše, že ani apoštolům nechtěl věřiti o vzkříšení Pána Krista, ale chtěl dříve viděti znamení umučení jeho na jeho svatém těle, a netoliko, aby viděl, ale aby se dotýkal ran neb šrámů jeho. Ó, co jest nyní těch, kteříž nechtí věřiti ani prorockému ani apoštolskému písmu, nýbrž ani řeči Pána našeho Jezu Krista o přijímání těla a krve jeho svaté pod obojí způsobou, totiž chleba a vína. Ale chtí vždy znamení míti jako Židé. O nich pak dí Pán Kristus v evangeliu sv. Jana ve 4. kap.: „Neuzříte-li znamení (divů) a zázraků, neuvěříte." A u sv. Matouše ve 12. kap.: „Pokolení zlé a cizoložné znamení hledá; ale znamení jemu nebude dáno, jediné ono znamení Jonáše proroka. Nebo jakož byl Jonáš v břiše velryby tři dni a tři noci: takť bude syn člověka v srdci země." A takť se nyní plní proroctví sv. Pavla v 2. epištole k Timotheovi, ve 4. kap.: „Nebo přijde čas, že zdravého učení nebudou trpěti, ale majíce svrablavé uši, podle

svých vlastních žádostí shromažďovati sami sobě budou učitele; a odvrátíť uši od pravdy a k básněm je obrátí."

Pak dí dále: ‚A po osmi dnech,' t. po vzkříšení Pána Krista, ‚opět učedníci jeho,' t. Kristovi, ‚byli vnitř,' t. v domě, o němž dříve pověděno, ‚a Tomáš s nimi.' Na tom ukazuje svatý Jan, (že) jakkoli Pán Kristus po svém vzkříšení častokrát ukazoval se svým apoštolům, nebyl ustavičně s nimi, jako před svým umučením. Neb byl vstal k jinému životu, t. k věčnému oslavenému, protož více s těmi přebýval, kteréžto byl k témuž životu, totiž s sebou vzkřísil, nežli s těmi, kteříž ještě ve smrtelném životě přebývali. A protož ukázal se svým apoštolům v den svého vzkříšení. Potom se jim neukázal, až osmý den po svém vzkříšení, aby mezi tím svatý Tomáš více si žádal viděti jeho, a tak aby byl způsobilejší k jeho vidění, aby vida, užitečněji viděl.

Po druhé jest příčina duchovní, neb toto zjevení po vzkříšení znamená zjevení v slávě jeho nebeské. O tom dí sv. Jan v 1. kanonice v 3. kap.: „Víme, že když okáže se, podobni jemu budeme; nebo viděti jej budeme tak, jakož jest." A to zjevení stane se v osmém věku, t. po našem vzkříšení. A jakkoliv sám sv. Tomáš toho zjevení potřeboval pro zapuzení své nevěry, přece Pán Kristus nechtěl se jemu zvláště a soukromě zjeviti, ale i před jinými apoštoly, aby jim známo bylo jeho pochybování u víře.

Dále dí evangelium: ‚i přišel Ježíš dveřmi zavřenými.' Tu dí sv. Augustin: „Tážeš se mne: ‚Poněvadž všel dveřmi zavřenými, kde jest těla hrubost aneb velikost?' A jáť odpovím: Poněvadž po moři chodil, kde jest těla těžkost? Protož jakožto Pán to učinil; zdali, že z mrtvých vstal, přestal býti Pánem?" Jakoby řekl sv. Augustin: ‚Jakož mocí božskou chodil po vodách, tak i dveřmi zavřenými všel k svým učedníkům.' Protož sluší věděti, že jakož na těle smrtelném jest hrubost, temnost, nekyprost a porušitelnost, tak i na těle oslaveném bude tenkost aneb proniknutelnost proti hrubosti, jasnost proti temnosti, rychlost proti nekyprosti, neporušitelnost proti porušitelnosti. O tom vůbec dí sv. Pavel v 1. epištole ke Korintským v 15. kap.: „Rozsívá se tělo porušitelné, vstane neporušitelné; rozsívá se nesličné, vstane oslavené; rozsívá se nemocné, vstane mocné; rozsívá se tělo živočišné, vstane tělo duchovní." A poněvadž Pán Kristus po svém vzkříšení měl tělo oslavené, protož bylo skvoucí jako slunce. Neb dí sám v evangeliu sv. Matouše v 13. kap.: „Tehdáž se budou spravedliví jako slunce stkvíti v království Otce jejich." Ale tu jasnost měl moc skrýti před očima lidskýma, aby mohl býti poznán. Měl také rychlost, že v okamžení byl, kde ráčil, neb tu má vlastnost, že kdež vůle bude chtíti, tu bude tělo bez meškání.

Po třetí, že mohl proniknouti skrz každou věc celistvou, bez úrazu sebe i té věci, i rozstoupení té věci, jako paprsek slunečný proniká skrze sklo bez úrazu svého i skla. Protož Pán Kristus, jako vstal ze zavřeného hrobu i zapečetěného bez úrazu i rozstoupení toho hrobu, tak i všel zavřenými dveřmi k svým apoštolům.

Po čtvrté, že tělo Pána Krista nemohlo od nižádné věci býti porušeno, jako anděl nebo duše rozumná ani ohněm nemůže býti spálena, ani prstí ani zemí zahrabána, ani vodou utopena, ani mečem podťata, ani šípem zastřelena, ani jedem otrávena, aniž kterou věcí porušena. Ale kterak v pekle oheň tělesný a hmotný duše i ďábly pálí bez jich porušení, toť jest divně božskou mocí způsobeno.

Pak dále dí: ‚i stál uprostřed nich.' Poněvadž Pán Kristus jest kmen všech ctností, protož dobře stál v prostředku. Nejprvé stál v prostředku podle přijatého člověčenství, neb člověk jest stvoření prostřední mezi anděly a zvířaty, neb jest rozumný jako andělé, ale smrtelný jako zvířata, a duchovní jako andělé. A protož Pán Kristus, jako podle božství jest prostřední osoba, neb rodí se od Otce nebeského věčným rozením, a pak Duch svatý od Otce i Syna pochodí věčným a jediným dýcháním, tak i podle člověčenství jest prostřední přirozenosti mezi anděly a zvířaty. Jakož dí prorok v žalmu: „Učinils ho málo menším andělů, slávou a ctí korunoval jsi jej, a ustanovil jsi jej nad dílem rukou svých." A tak prostředek vždy miloval.

Nejprvé ležel po svém narození mezi dvěma hovádky, jakž dí Habakuk v 3. kap.: „Uprostřed dvou zvířat poznán budeš."

Po druhé, že uprostřed lidu židovského stál a nepoznali ho. Jakož dí evangelium sv. Jana v 1. kap.: „Ale uprostřed vás stál, kteréhož vy neznáte."

Po třetí, že pněl na kříži mezi dvěma lotry, jakož dí evangelium svatého Jana v 19. kap.

Po čtvrté, že po svém vzkříšení stál mezi apoštoly, jakož tuto dí sv. Jan. A to proto učinil, aby každému jednostejně blízek byl, a tak od každého rovně byl vidín i slyšán. A také aby ukázal, že není přijímatel osob, a že má péči jednostejně o všechny jakož psáno jest v knihách ‚Moudrosti' v 6. kap.

Dále dí: ‚i řekl jim: Pokoj vám!' V tom ukazuje, že jest ten, jenž před svým umučením zvěstoval jim pokoj.

Nejprvé skrze anděly, neb v čas jeho narození zpívali: ‚Sláva na výsostech Bohu, a na zemi pokoj lidem dobré vůle' (v evangeliu sv. Lukáše v 2. kap.).

Po druhé, že jest ten, jenž je posílaje do Židovstva kázati, velel jim do kteréhožkoli domu vejdou, říci: „Pokoj domu tomuto." O tom svatý Matouš píše. A chtě od nich odejíti, řekl jim: „Pokoj zůstavuji vám, pokoj svůj dávám vám." O tom v evangeliu sv. Jana ve 14. kap. A protož svatý Pavel nazývá Krista pokojem naším v 5. kap. k Efezským. Nebo on učinil pokoj mezi Bohem a pokolením lidským. O tom dí Apoštol k Římanům v 5. kap.: „Smířeni jsme s Bohem smrtí Syna jeho." A v epištole ke Kolossenským v 1. kap.: „v pokoj uvodě skrze krev kříže jeho i co na zemi i co na nebi jest."

Po druhé zvěstuje jim pokoj lásky, o němž řekl dříve: „Pokoj mějte mezi sebou."

Po třetí zvěstuje jim pokoj budoucí věčný, o němž dí Izaiáš v 32. kap.: „A seděti bude lid můj v utěšeném pokoji a v stáncích bezpečných a v odpočívání hojném.“ A protože Pán Kristus pokoj tak miluje a tak pilně jej nám poroučí, máme my jej milovati a držeti.

Nejprvé s Bohem; o tom pokoji mluví papež Lev v jednom kázání řka: „To jest pravý pokoj, od vůle boží nebýti oddělenu, a v těch věcech, kteréž jsou samého Boha, kochati se, kdyžtě cítění v nižádném dílu neprotiví se vůli a vůle rozumu.“

Po druhé s lidmi máme míti pokoj. O tom dí sv. Augustin v knihách o slově božím: „Shodni se s protivníkem svým, neb nevíš, kdy se cesta skončí; zůstaneť služebník a soudce. Pakli zachováš s protivníkem svým dobrou vůli, a s ním se shodneš, místo soudce nalezneš Otce, z ukrutného služebníka nalezneš milostivého anděla, nesoucího tě do lůna Abrahamova, a místo žaláře ráj.“ Opět svatý Augustin v týchž knihách dí: „Pokoj jest jasnost mysli, klidnost rozumu, sprostnost srdce, svazek milování, společenství lásky; oní jest, jenž šibalství snímá, války skrocuje, hněv stiská, pyšné tlačí, pokorné miluje, rozdvojené krotí, nepřátely ve shodu uvodí, všem jest libý, neumí se povýšiti, neumí se nadýmati. Ten pokoj kdož přijal, drž, kdož ztratí, dobývej, kdo opustí, hledej, neb kdož v něm nebude nalezen, od Otce bude vyděděn, od Syna vyloučen ze společenství a od Ducha svatého vzdálen, aniž bude moci dědictví božího dojíti, kdož poručení pokoje nechtěl zachovati.“

Pak dále dí evangelium: ‚Potom dí Tomášovi: Vlož prst svůj sem.‘ Tuto sluší věděti, že svatý Tomáš byl řekl, že neuvěří, ‚leč dotknu se a uzřím.‘ Protož Pán Kristus chtěl ho na těch dvou smyslích, t. vidění a dotčení, ujistiti o svém vzkříšení. A počal od jistějšího smyslu, t. od dotčení, a potom od méně jistého, t. od vidění. A protož řekl Jonášovi:

‚Vlož prst svůj sem.‘ Tuť nesluší rozuměti, že by rány aneb důlky zůstaly v rukou aneb v nohou aneb v boku Pána Krista po jeho vzkříšení, jakož tuto slova zní: ‚Vlož prst svůj sem a viz ruce mé, a vztáhni ruku svou, a vpusť v bok můj; a nebudiž nevěřící, ale věřící.“ Neb to nemůže býti v těle oslaveném, jakož nižádná jiná ohyzdnost. Ale šrámy zůstaly na těle jeho, aby vidoucí tím vděčnější byli, že Syn boží ráčil tak těžké rány trpěti pro jich spasení, a zlí aby sebe samy měli za hodny odsouzení, že jsou tak hořce, tak těžce i tak bolestně z vazby ďábelské vykoupeni, avšak za to vděčni nebyli, ale to si lehko vážili a dali se dobrovolně v moc ďábelskou. A protož když dí: ‚vpusť ruku svou v bok můj,‘ rozumí se, aby hmatal rány boku dříve proklaného.

Duchovně na tom, že apoštolé byli zavřeni v domě a Ježíš přišel k nim, znamená se, že, kteříž chtí, aby Pán Kristus přišel do jich mysli a ukázal jim tajnosti své, musíť býti vzdáleni od neklidností světských. O tom dí prorok v žalmu: „Aj daleko vzdálil jsem se; a zůstal jsem na poušti. Očekával jsem toho, kterýž by mne spasil.“

Jestiť také potřebí, aby zavřeli dvéře pěti smyslů, ostříháním rozumu, nepřipouštějíce vidění k marnému hledění, slyšení k nehodnému poslouchání, a tak o jiných smyslech. Neb David vida ženu na nohách obnaženou upadl v cizoložství i u vraždu. Eva slyšíc ďábla mluvícího a slibujícího, že mají býti jako bohové, vědouce dobré i zlé, zhřešila, boží přikázání přestoupila. Svatý Petr lekl se hlasu děvečky, zapřel Pána Krista. A tak o jiných mnohých, kteřížto zhřešili smysly zevnitřními, jež jsou jako okna člověka vnitřního, jimižto hledí i sáhá po těchto tělesných věcech. Protož má se opatrně člověk míti v nich, aby jimi smrt v duši nevstoupila, jakož o tom dí Jeremiáš prorok v 9. kap.: „vstoupila smrt okny našimi, vešla do domů našich.“ A protož psáno jest v ‚Ekklesiastiku‘ ve 28. kap.: „Opleť uši své trním, neslyš jazyka zlého.“ A také dí: „a slovům svým učiň váhu.“ A v knihách Jobových ve 31. kap.: „Smlouvu jsem učinil s očima svýma, abych nemyslil ani o panně,“ t. okrášlené a oplzlé. A když tak bude zavřen dům těla našeho, ihned Pán Kristus vstoupí duchovně. A netoliko dí: ‚Pokoj vám,‘ ale učiníť pokoj mezi cítěním a mezi zřízeným rozumem, a tuť ukáže tajnosti svého umučení i svého božství.

Protož dí dále: ‚I odpověděl Tomáš a řekl jemu: ‚Pán můj a Bůh můj,‘ jakoby řekl: ‚Ty mi velíš, abych nebyl nevěřící, ale věrný; aj, hle vyznávám plnost víry tvé, že jsi Pán můj i všeho stvoření a Bůh můj.‘ Pán podle člověčenství a Bůh můj podle božství, Bůh veliký, Pán a král veliký nade všecky Bohy. A tak shoduje se svým vyznáním s vyznáním, kteréž činil svatý Petr za jiné apoštoly, řka v evangeliu sv. Matouše 16. kap.: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.“ A tak řekl prorok v žalmu: „Hospodine Bože spasení mého, ve dne i v noci volám k Tobě.“ A tak řka: ‚Pán můj a Bůh můj,‘ vyznává jeho pravým Bohem a pravým člověkem. Jakoby řekl: ‚Vyznávám tě Pánem, neb tys řekl v evangeliu svatého Jana v 13. kap.: „Vy mne nazýváte Mistrem a Pánem, a dobře pravíte: jsemť zajisté.“ Ale běda, že nyní mnozí řkou jemu ‚Pane, Pane!‘ ústy, ale ne skutkem, a takoví nebudou s ním. Neb on dí v evangeliu sv. Matouše v 7. kap.: „Ne každý, kdož mi říká Pane, Pane! vejde do království nebeského, ale kdo činí vůli Otce mého, jenž v nebesích jest.“

Dále dí evangelium: ‚Dí jemu Ježíš: Žes mne viděl Tomáši, uvěřil jsi; blahoslavení, kteříž neviděli a uvěřili.‘ V těchto slovech dvojí věc se povídá:

Nejprvé, co má a več člověk věřiti.

Po druhé odplata té věci; co má býti věřeno a več má býti věřeno, jestiť člověčenství a božství Pána Jezu Krista, ale odplata té víry jest věčné blahoslavenství.

První se znamená, když dí: ‚Žes mne viděl Tomáši, uvěřil jsi.‘ ..*Druhé* znamená se, když dí: ‚Blahoslavení, kteříž neviděli a uvěřili ve mne.‘

A tak z této řeči známo jest, že blahoslavení jsou, kteříž neviděli osoby Pána Krista a uvěřili v něho, jeho milujíce, jeho se přidržujíce,

v jeho údy duchovně se vtělujíce. A to se děje skrze milost na křtu danou a skrze zachování jeho přikázání. Neb sám dí v evangeliu sv. Jana ve 14. kap.: „Kdož by měl přikázání má, a ostříhal jich, oní jest ten, kterýž mne miluje.“ A v 15. kap.: „Budete-li zachovávati přikázání má, zůstanete v mém milování.“ A protož dí svatý Jakub v 2. kap.: „Víra beze skutků mrtvá jest. Nebo jakož tělo bez duše jest mrtvé, takť i víra bez skutků jest mrtvá.“ A tak dí Apoštol o těch, kteříž mají víru bez skutků k Titovi v 1. kap.: „Vypravují o tom, že Boha znají, ale skutky svými toho zapírají; ohavní jsouce a nepoddaní, a ke všemu dobrému skutku nezpůsobní.“

Ale řekl by někdo: ‚Tedy svatý Tomáš i jiní apoštolé nevěřili v Pána Krista, poněvadž ho viděli tělesnýma očima. A co člověk vidí, toho má jistotu, a nemá z toho zásluhy.‘ Jakož svatý Řehoř dí: „Víra nemá zásluhy, když lidský rozum podává ujištění.“ K tomu má býti řečeno, že svatí apoštolé měli víru o Pánu Kristu, Synu božím, neb vidouce Syna člověka věřili jej Bohem a tak věřili v něho jakožto v Boha. A protož svatý Petr za sebe i za jiné vyznal víru o něm, řka: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého“ atd. Prosmež Pána našeho Jezu Krista, ať nás ráčí utvrditi u své víře, abychom skrze ni došli nebeského království, v němžto živ jest a kraluje na věky věkův, Amen.

VII.

Na den svatého Jana Evangelisty.

Evangelium sv. Jana ve dvacáté první kapitole:

Řekl Pán Ježíš Petrovi: Pojď za mnou. 20. I obrátiv se Petr uzřel toho učedníka, kteréhož miloval Ježíš, an jde za ním, kterýž i odpočíval byl při poslední večeři na prsech jeho, a byl řekl: Pane, kdo jest ten, kterýž tě zradí? 21. Toho viděv Petr dí Ježíšovi: Pane, co pak tento? 22. Řekl jemu Ježíš: Chci-li ho nechati, dokudž nepřijdu, co tobě po tom? Ty pojď za mnou! 23. I vyšla řeč ta mezi bratří, že by učedník ten neměl umříti; ale neřekl byl jemu Ježíš, že by neměl umříti; ale řekl: Chci-li ho nechati dokudž nepřijdu, co tobě po tom? 24. Toť jest učedník ten, kterýž svědectví vydává o těchto věcech, a napsal toto, a víme, že pravé jest svědectví jeho.

*

Svatého Jana církev nazývá orlem, neb jako orel vysoko létá k slunci, k světlu a pod oblaky k nebi, přec ač tak vysoko létá orel, vidí ty věci, kteréž jsou na zemi v světě, tak vysoko létaje vidí rybu u vodě a vidí hada ve kři —: tak i sv. Jan, ač nejvýše létal nad jiné apoštoly, takže nejhlouběji poznal tajemství boží, přece tak vysoko létaje, viděl v ty časy na zemi v světě ty zlosti mnohé, jež byly od ďábla a od Antikrista. A také budoucí věci viděl a poznal, kteréž budou v těch časích Antikristových a na konci světa.

A jako miluje orel svá mladá orlátka, která mají dobrý a ostrý zrak, a béře je s sebou, když létá k slunci, k světlu, a ta orlátka, která nemají jasných očí, zamítá, tak svatý Jan béře nás s sebou k světlu božskému, abychom poznali Boha a poznajíce ho milovali, a tak abychom hříchy své poznali, a ty budoucí půtky zavrhli, které mají býti za časů Antikristových v těch nebezpečných časech na konci světa, jakož o nich psal svatý Jan.

A netoliko jako orel létá vysoko k slunci, k nebi a k oblakům, ale svatý Jan vzlétl nad nebesa; a tehdy vzlétl nad nebesa, když psal o Božství a o Slovu božím, když řekl: „Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh byl Slovo.“ A že svatý Jan byl učedník boží Jezu Kristův, a učedníci boží, jakož byli sprostní a zavržení od lidí, tak sprostně mluvili, avšak tím mluvením svým pravili hluboké

a veliké věci —: tak, i, kdož by ty ctnosti, kteréž měli učedníci boží, měl, měl by v sobě učedníky boží. Ač tedy učedník boží měl mnoho ctností, ty ctnosti, kteréž měli učedníci, každý učedník měl některou zvláště. A když by ty ctnosti měl člověk, měl by učedníky boží v sobě, a měl by i Krista v sobě, poněvadž ďábel skrze hřích smrtelný v člověku přebývá.

Také člověk má míti v sobě svaté anděly a učedníky boží i Pána Krista. A tak člověk, když bude míti ty ctnosti, jako učedníci svatí, neb jakož svatý *Petr* vykládá se, *poznalý (zkušený)* tak i člověk, když bude míti *poznání*, má sv. Petra v sobě; a svatý *Jan* vykládá se: *‚v němž jest láska boží'* — když má lásku boží člověk, tehdy má svatého Jana v sobě; a jakož Kristus po svém vzkříšení ukázal se učedníkům svým, když byli shromážděni v jednom domě, i stál uprostřed nich —: tak i když budou v člověku shromážděny vnitřní duše, vůle a rozum, že paměť bude shromážděna i rozum i vůle — tehdy Kristus se ukáže tomu člověku.

A jako Kristus ukázal se dvěma učedníkům poutníkům, když putovali z Jerusalema do Emaus, když mluvili o Bohu a o svém spasení: tak i Kristus ukáže se těm lidem, kteříž, ačkoli od Jerusaléma, jako od pokoje a od Boha, vzdálí se, když pobloudí, ale když se radí a táží po Bohu a táží se po svém spasení, Kristus se jim ukazuje některými radami neb naučením a poznáním. A někdy nevědí, že by to bylo od Boha, jenž někdy radami a naučením některého člověka ukáže se — Kristus.

A tak Kristus po svém vzkříšení ukázal se osmý den učedníkům na břehu stoje, když lovili ryby.

Také Kristus ukazuje se těm lidem, kteříž pracují v dobrých skutcích, jestliže se jim v ty časy neukáže, když pracují zde na světě, v tomto životě, ale ukáže se jim při smrti k věčnému potvrzení víry a doufání většímu.

A tak když Kristus se ukázal po svém vzkříšení učedníkům svým, stoje na břehu, tehdy řekl Petrovi: ‚Pojď za mnou. A Petr obrátiv se i uzřev toho učedníka, jehož miloval Ježíš a kterýž byl u Veliký čtvrtek odpočíval při večeři na prsech Ježíšových a řekl jemu: Pane, kdo jest ten, kterýž tě zradí?' — protož toho učedníka uzřev Petr, řekl: ‚Pane, co pak tento?', když Kristus řekl Petrovi: ‚Pojď za mnou'.

Z toho jest naučení to, že Petr vykládá se ‚poznalý', znamená v člověku rozum, a ne každý rozum, ale rozum osvícený a rozum poddaný Bohu v poslušenství, aby plnil desatero božích přikázání.

Toho rozumu nejprvé povolává Kristus, aby nejprvé rozumu následoval a za Kristem šel; a jiné všecky věci, zevnitřní i vnitřní, kteréž jsou v člověku, jako myšlení a žádosti, paměť a vůle, mají následovati rozumu. Neb člověk nemá se spravovati vůlí a horlivostí, ale má se spravovati rozumem osvíceným a poddaným Bohu.

A jakož Kristus, když se ukázal učedníkům svým na břehu, řekl Petrovi třikrát: „Miluješ-li mne?" A Petr řekl: „Miluji." A po druhé

řekl: „Miluješ-li mne?“ Petr řekl: „Miluji.“ A po třetí otázal se: „Petře, miluješ-li mne?“ Tehdy svatý Petr lekl se i řekl: „Ty víš, Pane, že tě miluji.“ To, že se otázal Kristus a řekl třikrát: „Petře, miluješ-li mne,“ znamená: jestliže člověk některý mívá lásku čitelnou a horlivost, neb nábožnost nějakou, ten člověk neví toho jistě, jest-li to od Boha. Neb některá horlivost i nábožnost i od ďábla pochází, a ďábel to někdy působí, aby člověka zklamal; proto člověk aby se bál, poněvadž neví jistě, jest-li ta horlivost a nábožnost od Boha. Jakož svatý Petr, když se ho Kristus otázal dvakrát: ‚Miluješ-li mne?‘ dvakrát řekl: ‚Miluji.‘ A když se ho po třetí otázal, tehdy Petr lekl se teprv, a řekl: ‚Pane, ty víš, že tě miluji‘. A tak Kristus otázal se třikrát Petra: ‚Miluješ-li mne‘ pro jeho troje zapření, jímž Krista zapřel.

Z toho jest naučení, aby ten člověk, kterýž mnoho hřešil, aby mnoho miloval Boha, a bylo mu mnoho odpuštěno hříchů a shlazeno. Jakož řekl Kristus o Marii Magdaleně: „Odpuštěnť jsou jí hříchové mnozí, neboť milovala mnoho.“ Tak i ten člověk, kterýž mnoho hřešil, když mnoho miluje, mnoho mu hříchů bude shlazeno, a když málo miluje, bude mu málo shlazeno hříchů. A kdož nic nemiluje, byť pak mnoho chodil po poutech a po odpustcích, nic mu nebude odpuštěno neb shlazeno.

A také že z trojí věci všichni hříchové pocházejí: z myšlení, z řeči a ze skutků: proti těm všem hříchům řekl Kristus Petrovi třikrát: ‚Miluješ-li mne?‘, aby člověk, jakož v srdci Boha myšlením rozhněval a hřešil, aby také Boha srdcem miloval; a jakož hřešil řečí proti Bohu, aby také v řeči Boha miloval; a jakož skutky hřešil, aby také skutky miloval. — A potom řekl Kristus Petrovi: „Pasiž ovce mé!“ To se znamená, že rozum osvícený v člověku má všechny věci vnitřní i zevnitřní pásti a spravovati.

A když Kristus řekl Petrovi: ‚Pojď za mnou, obrátiv se Petr uzřel toho učedníka, kteréhož miloval Ježíš‘, a řekl: ‚Pane, co pak tento?‘ Tak když Bůh povolá rozumu osvíceného v člověku, obrátí se rozum a chce viděti učedníka toho, jehož miluje Ježíš, takže chce viděti lásku a horlivost, má-li tu horlivost; a nemá-li jí, nechce za Kristem jíti, nechce se modliti, nechce se postiti, nechce dobrých skutků činiti, nechce božího těla přijímati, když nemá té horlivosti.

Ale Kristus dí: ‚Co jest tobě do toho? pojď ty za mnou!‘, že člověk nemá se spravovati horlivostí. Kdyby se člověk tou horlivostí spravoval, zbloudil by; ale bezpečněji jest se spravovati rozumem osvíceným, Bohu poddaným. — A toho důvod jest v evangeliu, když Kristus chodě na břehu vedle moře, uzřel dvě lodi na moři: jedna loď byla Petrova a druhá byla Janova. I vstoupil Ježíš v loď Petrovu, kterýž Petr vykládá se ‚poznalý‘ aneb ‚poslušný‘; a nevstoupil Ježíš v lodičku Janovu, kterýž se vykládá: ‚v němž jest láska‘. Z toho jest důvod, že jest bezpečněji spravovati se rozumem osvíceným a poddaným Bohu v poslušenství, nežli horlivou láskou.

Dále dí evangelium, že ‚Petr obrátiv se uzřel toho učedníka,

jehož miloval Ježíš'. Dí tu ‚Výklad', že ten učedník, jehož miloval Ježíš, jest ta láska, která Bohu milým činí; a bez té lásky, která Bohu milým a vzácným činí, nemůže člověk spasen býti. A ta láska, kteráž člověka milým činí Bohu, záleží na vůli člověčí dobré, nebo na vůli jeho jest milování. A tuť na té vůli dobré přebývá Kristus. A všechno, což jest v člověku, to Bohu se ošklivi, jako jest mnoho hnutí v člověku zlých, jako hnutí k marné chvále, k hněvu, závisti, neb k jiným mnohým hříchům. A ta mnohá hnutí zlá, jestliže co dobrého člověk činí, kazí v člověku. A tak všecko to, co jest v člověku, mrzí Boha; jediné vůli dobrou, již má člověk, tuť Bůh miluje, neb má člověk plnou vůli nehřešiti nikdy. A ač má mnoho hnutí v sobě zlých, přec nechce k žádnému hříchu přivoliti, ale vůli má k dobrému, žádaje dobrého a miluje Boha — toť jest ta láska, kteráž Bohu milým činí. A to jest ten učedník, jehož miluje Ježíš, t. ta láska, kteráž Bohu milým činí.

Dále dí evangelium, že ‚ten učedník, jehož miloval Ježíš, byl zpolehl na prsech Kristových'. To se vykládá, že ten učedník, jehož miluje Ježíš — láska ta, kteráž Bohu milým činí — zpoléhá na Kristu, na milování. Neb ten člověk, jenž má tu lásku, zpoléháť na Kristovi, na milování, a tluče na Krista modlitbami nábožnými, a snažně se modlí za to, aby Bůh dal, aby poznal vůli boží, aby jeho vůli činil.

A dále dí evangelium, řkouc: ‚Pane, kdo jest ten, kterýž tě zradí?' Tu se znamená, že ta láska, kteráž Bohu milým činí, Krista se táže: ‚Pane, kdo jest ten, kterýž tě zradí?' Neb člověk, kterýž má tu lásku, což činí dobrého, a zvláště když chce přistoupiti k tělu božímu a krvi jeho svaté, že v sobě čije mnoho hnutí, maje v sobě žádosti a horlivosti k božímu tělu a krvi jeho předrahé, i hnutí v sobě čije mnohé, jako libosti marné chvály, neb k hněvu, neb k závisti, neb k jiným hříchům — i táže se: ‚Pane, kdo jest ten, kterýž tě zradí?' boje se, aby v něm ještě nebylo, co by Ježíše zradilo. A tak vždy se bojí, třebas i nemá žádné viny. A báti se tu hříchu, kdežkoliv̌ek vinen není, jest také dobré. A tak se dobří lidé bojí, když přistupují k božímu tělu a ke krvi jeho předrahé, aby ještě něco nebylo, co by Ježíše zradilo. Ale zlí lidé se nebojí, jako když řekl Ježíš k svým učedníkům: „Jeden z vás mne zradí," tehdy všichni učedníci jeho báli se, jsouce nevinni. Ale Jidáš se nebál, jsa vinen. Tak dobří lidé se bojí, nejsouce vinni, ale zlí se nebojí, jsouce vinni; a to jsou Jidáši.

A že člověk všetečný některý chce věděti, ta láska a ta horlivost kdy přijde a kdy odejde, a chce věděti cítí-li ji a má-li ji, dále Kristus dí v evangeliu: ‚Co jest tobě do toho? Toť jest v svobodné moci boží, tu horlivou lásku — dá-li ti ji Bůh, chvála Bohu; pakli ti ji nedá, též chvála Bohu.

Dále dí Kristus: ‚Pojď ty za mnou, měj ty pokoru, měj trpělivost, bojuj proti hříchům. Tak jest lépe některému člověku, necítí-li té horlivosti, v bázni sloužiti Bohu, hříchův se snažně varovati, nežli některému člověku, cítícímu nábožnost, který mívá ty

horlivosti, a padá v hříchy, často se zpovídá, často tělo boží a krev jeho předrahou přijímá a často se k hříchu navracuje, v tytéž hněvy, v tytéž závisti, aneb v jiné hříchy. Protož lépe jest tomu člověku, kterýž těch horlivostí nemá, v pokoře Bohu sloužiti a v trpělivosti, hříchů se varuje a Boha se boje. Jakož dí Bůh skrze Izaiáše proroka: „Nad kým odpočine Duch můj?“ Nedí: nad tím odpočine Duch můj, který mívá ty horlivosti a nábožnost, ale dí: „nad pokorným, nad tichým a kterýž se třese před slovem mým, nad tím odpočine Duch můj.“ A Bůh některému člověku někdy dává lásku skrytou, aby ji měl tajně, aby nikdy nevypadl, třeba té horlivosti čitelné nemívá. Ale ten člověk, kterýž mívá čitelnou lásku a horlivost, někdy proto důvěřuje v sebe v hříchy upadne a pozdvihuje se v pýchu někdy, neb často se zpovídá a často se navrací v tytéž hříchy, v tytéž hněvy, v tytéž sváry, buď v tytéž hříchy, neb v jiné. Toť jsou znamení, že ty horlivosti a nábožnosti nejsou od Boha, že člověk některý miluje Boha horlivou láskou, a některý tak horlivě Boha miluje jako druhý člověk, a necítí té čitelné horlivosti, ale miluje Boha silně.

Ten člověk, kterýž horlivě Boha někdy miluje, někdy spíše padne v hřích, nežli ten člověk, kterýž tak horlivě nemiluje, ale silně miluje Boha. Jako ku příkladu obecně bývá to, že od přirozenosti matka dítě své horlivě miluje, ale otec ne tak horlivě jako matka dítě své miluje. Avšak kdyby chtěli dítě zahubiti nepřátelé, tehdy matka, jež tak horlivě miluje dítě své, spíše by utekla od dítěte než otec. Ale otec by se spíše zasadil o dítě až do smrti.

Také může býti, že ten člověk, kterýž horlivě Boha miluje, spíše v hřích upadne, nežli ten člověk, kterýž tak horlivě nemiluje; ač necítí té horlivé lásky, tak silně Boha miluje, že pro nižádnou věc nechce k hříchu přivoliti, a raději by umřel, nežli by k smrtelnému hříchu přivolil.

A protož ten člověk, kterýž horlivě miluje, spíše padne v hřích, proto, že té horlivé lásky nemůže vždy míti. A tak myslí svou dále a dále od Boha odchází v tomto světě, obíraje se těmi mnohými věcmi chutnými, kteréž jsou v světě, a tělesnými. A tak dále odchází od Boha, jako dobytče, kteréž se toulá po trávě.

A tak člověk ten někdy potoulav se po všem světě myslí svou, vrátí se do domu sám k sobě, ano nic nenavařeno doma. Tak, ana již ta horlivá láska v ty časy uhasla, když se takto člověk toulal myslí svou po světě, vzdaluje se od Boha. A tak, nemaje horlivé lásky, lehce může v hřích padnouti, neb člověk některý má tak velikou lásku čitelnou a horlivou k Bohu, a kochání v Bohu, že pro žádnou věc na světě a pro nižádné muky neodstoupil by od Boha tak, aby smrtelně zhřešil. Ale že to nemůže vždy býti a když ta horlivá láska uhasne, a to kochání mine, kteréž člověk měl s Bohem, tehdy potom přichází tesknost člověku veliká. A měl-li by člověk v ty časy pokušení veliké k některému hříchu, a neměl-li by opatrnosti a pomoci boží, upadl by v těžký hřích.

Proto nejlépe jest tomu člověku v ty časy, když ta horlivá láska pomine, aby nejpilnější byl toho, aby v hřích smrtelný neupadl v té tesknosti, odkudž ji má. A Bůh, když bude ráčiti, potom mu tu lásku navrátí. A tak člověk, některý chce věděti, kdy ta horlivá láska přijde a kdy odejde. Ale dí Kristus v evangeliu: „Vítr kde chce věje, ale neví, odkud přichází a kam jde.“ Jako ku příkladu: Otec některý moudrý, kterýž syna velmi miluje, avšak mu té lásky nezjeví, když sám sedí za stolem někdy s vyššími, zažene ho od sebe, a káže mu sednouti na zemi, a služebníku svému káže sednouti za stolem a jest vesel s ním, a má dobré bydlo. A syn vzdychá a žádá, řka: „Dorostu-li já kdy, abych měl s otcem dobré bydlo?“ Avšak otec synu svému chová dědictví, a sluhovi pryč káže, a synu dá dědictví —: tak i Bůh činí synům svým vyvoleným. Ač je velmi miluje, přece jim té lásky nezjevuje; některým, že jim těch svých darů nedává, horlivosti a lásky, avšak jim svého dědictví chová; a některému služebníku dá ty dary, a nebude-li jich ten služebník tak požívati, jakož by měl, a nebude za to vděčen, snad ho tím oddělí a synům svým dá dědictví. A tak dí Kristus: ‚Co tobě do toho? Hledej ty, a kdo hledá, ten nalezne.‘ Jakož dí choť v písních Šalomounových: „Na ložci svém v noci hledala jsem toho, jehož miluje duše má, a nenalezla jsem ho; po ryncích i po ulicích hledala jsem ho, ale nenalezla jsem ho.“ A že dí ‚nenalezla jsem‘: tak i ty hledej, až i nalezneš. A neukáže-li se ti dříve, ukážeť se při smrti k věčnému potvrzení víry a k věčnému doufání.

A tak dí Kristus: ‚Co jest tobě do toho, chci-li aby tak zůstal, pojď ty za mnou.‘ Ale řekl by některý člověk: „Nemám-li horlivé lásky, mám skrytou lásku, kteráž nikdy nevypadne.“ Ale jako když řekl Ježíš svatému Petru o svatém Janu: Co tobě do toho, chci-li aby tak zůstal, tehdy vyšla řeč ta mezi učedníky, že by ten učedník neumřel; ale neřekl Kristus, že by neumřel, ale řekl: Chci-li ho tak nechati, dokudž nepřijdu, t. aby tak zůstal—: tak i tomu člověku, kterýž mní, že by měl tu lásku, kteráž nikdy nevypadne a nevěda jistoty, přece miluje Krista — to k člověku tomu dí Kristus: ‚Chci-li ho tak nechati, aby tak zůstal v nejistotě, aby láskou Bohu sloužil člověk.

A tak někteří lidé slyšíce slovo boží, ve zlé si je obracejí, jako některý člověk v slovu božím slyše řeč boží hroznou a spravedlnosti, kteréž mluví, aby člověk Boha se bál a nehřešil, bude míti přílišnou bázeň, až i zoufá. Ale blaze tomu, kdož na prostředek uhodí. Ten nezabloudí; nebo báti se Boha také jest ctnost, a kdo chce spasen býti, má míti naději i bázeň, neb měl-li by člověk naději a doufání přílišné a Boha se nebál, nemohl by býti spasen. A měl-li by přílišnou bázeň, a naděje neměl, zoufal by a nebyl by spasen.

A na konci evangelia dí svatý Jan: ‚Toť jest ten učedník,‘ kteréhož miloval Ježíš, ‚kterýž svědectví vydává o těch věcech,‘ kteréž jsou v evangeliu napřed psané, ‚a víme že pravé jest svědectví jeho‘.

Pak dí ‚Výklad‘, že ten učedník, kteréhož miloval Ježíš, jest

ta láska, jež Bohu milým činí; a ten učedník, to jest ta láska, vydává svědectví o Kristu Pánu v tom člověku, kterýž ji má, když ten člověk cení si Boha nade všecko, a když k němu má úctu největší, a ctí ho nade všecky věci, když si váží velmi jeho potupení, jeho dobrovolné chudoby a jeho utrpení. Tehdy ten učedník o Kristu svědectví vydává.

Dále dí svatý Jan: ‚A víme, že pravé jest svědectví jeho'. A tak chce-li člověk jakési jistoty dojíti, tedy znamenej, miluje-li člověk sám na sobě potupení své, a když bude potupen od lidí pro Boha, a miluje-li dobrovolnou chudobu a trpělivost, že trpí mile, což jej koli potká protivenství pro Boha. To jest pravé svědectví toho učedníka. Ale miluje-li člověk svět a chválu světskou a zboží, rozkoš těla, toť není pravé svědectví jeho, Amen.

VIII.

Na den svatého Martina.

Evangelium svatého Matouše ve dvacáté páté kapitole:

V ten čas: člověk vycházeje na cestu povolal služebníků svých a poručil jim statek svůj. 15. I dal jednomu pět hřiven, jinému pak dvě, a jinému jednu, každému podle možnosti jeho; i odšel hned na cestu. 16. Odšed pak ten, kterýž vzal pět hřiven, těžil jimi a vydělal jiných pět hřiven. 17. Též i ten, kterýž vzal dvě, získal i on jiné dvě. 18. Ale ten, kterýž vzal jednu, odšed zakopal ji v zemi, a skryl peníze pána svého. 19. Po mnohém pak čase přišel pán těch služebníků, i činil s nimi počet. 20. A přistoupiv ten, kterýž byl pět hřiven vzal, podal jiných pět hřiven, řka: Pane, pět hřiven dal jsi mi, aj, jiných pět hřiven získal jsem jimi. 21. I řekl mu pán jeho: To dobře, služebníče věrný a dobrý, nad málem byl jsi věrný, nad mnohem tebe ustanovím; vejdiž v radost pána svého. 22. Přistoupiv pak ten, kterýž byl dvě hřivny vzal, dí: Pane, dvě hřivny jsi mi dal; aj, jiné dvě hřivny získal jsem jimi. 23. Řekl mu pán jeho: To dobře, služebníče dobrý a věrný, nad málem byl jsi věrný, nad mnohem tebe ustanovím; vejdiž v radost pána svého. 24. Přistoupiv pak i ten, kterýž vzal jednu hřivnu, řekl: Pane, věděl jsem, že jsi ty člověk přísný, žna, kde jsi nerozsíval, a sbíraje, kde jsi nerozsypal. 25. I. boje se odešel jsem a skryl hřivnu tvou v zemi; aj, teď máš, což tvého jest. 26. A odpovídaje pán jeho řekl mu: Služebníče zlý a lenivý, věděl jsi, že žnu, kdež jsem nerozsíval, a sbírám, kdež jsem nerozsypal. 27. Protož měl jsi ty peníze mé dáti penězoměncům; a já přijda, byl bych vzal, což jest mého, s užitkem. 28. Proto vezmětež od něho tu hřivnu, a dejte ji tomu, kterýž má deset hřiven. 29. Neboť každému majícímu bude dáno, a bude hojně míti; od nemajícího pak i to, což má, bude odjato. 30. A toho neužitečného služebníka uvrzte do oněch temností zevnitřních; tamť bude pláč a skřípění zubů.

*

Toto evangelium jest svatého Matouše ve 25. kap. A tu řeč mluvil Pán Kristus v úterý po Květné neděli a den čtvrtý před svým umučením. A že jest podobenství, kteréžto zvláště a nejprvé chýlí

se na duchovní vladaře a potom na každého křesťana, neb těm duchovním správcům více svého zboží poručil a dal, nežli obecným lidem —: protož toto evangelium čte se na den svatého Martina, jenž byl kněz a biskup, kteryžto toho zboží od Boha půjčeného neskryl, jako lenivý služebník, ale těžil jím k prospěchu svému i všech křesťanů.

A v tomto evangeliu Pán Kristus vypověděl velikou odplatu, kterážto bude dána prelátu. A těžká pomsta potká preláta nestatečného i každého křesťana zlého, kteryžto dary boží zmrhá a jimi sobě i svým bližním neprospívá.

O prvním pak dí: ‚Člověk jeden, vycházeje na cestu'. Tuto sluší věděti, že Pán Kristus slove jeden člověk, protože od jednoho člověka, t. Panny Marie, pošel a porozen jest podle člověčenství, zvláštním a neslýchaným způsobem, t. že Pannou jsouc počala a porodila, Pannou zůstala. O tom člověku dí prorok v žalmu: „Zdaliž se neřekne o Sionu: Ten i onen narozen jest v něm; a sám Nejvyšší založil jej."

Ten jda na cestu, povolal služebníků svých, neb se bral nejprvé s nebe v život Panny Marie na tento svět, ze světa na kříž, s kříže do pekla, z pekla na svět, ze světa do nebe. O tom jeho jití dí prorok v žalmu: „Od končin nebes východ jeho, a běh jeho zase až do končin jejich; aniž jest, kdo by se ukryl před horkostí jeho". Avšak sluší věděti, že Pán Kristus podle Božství svého, jakož místa nezaujme, tak i všudy jest přítomně, mocně a bytně, a protož místa nemůže proměniti. Neboť dí skrze Izaiáše proroka: „Nebe i zemi já naplňuji". Ale podle člověčenství proměnil místo, neb z tohoto světa šel do nebe. A to dí evangelium svatého Jana v 13. kap.: „Věda Ježíš, že přišla hodina jeho, aby šel z tohoto světa k Otci". A potom dí Kristus v evangeliu svatého Jana v 16. kap.: „Jdu k tomu, kterýž mne poslal, a žádný z vás neptá se mne: kam jdeš?" A protož dí tuto svatý Řehoř: „Kdo jest tento člověk, jenž pohostinu béře se, jediné Spasitel náš, kteryžto v tom těle, kteréž přijal, odešel do nebe?" Neb těla místo vlastně jest země, kteréžto tělo jako na pouť bývá vedeno, když skrze Vykupitele našeho v nebesích jest usazeno.

A dí: ‚Povolal služebníků svých'. Tu dí mistr Gorra: „totiž vyvedl je v byt přirozený". O tom dí svatý Pavel k Římanům ve 4. kap.: „Povolává i těch věcí, jichž není, jako by byly". Buď povolal služebníků svých, totiž apoštolů a učedníků, aneb všech lidí povolal a dal jim zboží svá nevýslovná, jakož jsou umění a ctnosti. O tom dí prorok v žalmu.

Dále pak dí: ‚I dal jednomu pět hřiven'. Tu dí Gorra: „Evangelium patery hřivny, to jest: zlata, stříbra, mědi, železa, olova, jimižto rozumějí se darové pateří, daní člověku, t.: rozum, vůle, paměť, tělo, duše. Anebo pět smyslů zevnitřních, kterýchžto člověk má požívati k službě boží a k svému spasení. Neb *vida* krásu, množství, velikost a pořádek stvoření, aby poznal všemohoucí moc boží,

moudrost a dobrotu; a *slyše* slovo jeho a přikázání, aby to zachoval, tomu porozuměl, a to učinil. A tak i o jiných smyslech.

Anebo dal Pán Bůh člověku moc, aby mohl dělati dobré. O tom psáno jest v I. Mojžíšově, v 2. kap.: „Postavil Bůh člověka, jehož byl učinil, v ráji Eden (rozkoše), aby jej dělal a ostříhal ho.“ Ten dar člověk má obrátiti k svému dobrému, ku pohodlí bližního svého, a k chvále boží. O tom dí ‚Ekklesiastes‘ v 9. kap.: „Cožkoli můž ruka tvá, snažně dělej; neb ani dílo, ani rozum, ani moudrost nebude v pekle, kam ty jdeš“.

A poněvadž nižádné dílo neprospívá bez milosti boží k spasení, Bůh dal druhý dar, a druhou hřivnu, totiž milost k dobře činění. O tom svatý Pavel dí v 1. epištole ke Korintským v 15. kap.: „Hojněji než oni všichni pracoval jsem, avšak ne já, ale milost boží, mně přítomná“. A protož tento dar přirovnán jest k hřivně zlaté, jako dřívější dar, t. moci, přirovnán jest k hřivně měděné pro neporušitelnost, a tento k zlatu pro drahost. Neb jako zlato obohacuje všecky, okrašluje, těší a vzácny činí, a jako zlato od nemnohých bývá nalezeno a dobře zachováno a velmi váženo, tak i milost boží okrašluje, těší a vzácným činí člověka vzhledem ku Pánu Bohu. O tom dí svatý Pavel k Titovi v 2. kap.: „Zjevilať se zajisté ta milost boží spasitelná všechněm lidem, vyučující nás, abychom odřeknouce se bezbožnosti a světských žádostí, střízlivě a spravedlivě a pobožně živi byli na tomto světě; očekávajíce té blahoslavené naděje a příští slávy velikého Boha a Spasitele našeho Jezu Krista; kterýž dal sebe saméhо za nás, aby nás vykoupil od všeliké nepravosti, a očistil sobě samému lid vzácný, horlivě následovný dobrých skutků.“

A že milost boží nemůže býti poznána, jediné skrze slovo boží, protož dal třetí dar, t. třetí dar umění. A ten znamená se skrze hřivnu stříbrnou. O tom dí prorok v žalmu: „Výmluvnosti Hospodinovy jsou výmluvnosti čisté, stříbro ohněm zkušené.“ A dobře slovo boží jest přirovnáno k stříbru. Neb jako stříbro jest lesk blyštivý a zvučný, tak i slovo. O tom prorok dí v žalmu: „Po vší zemi vyšel zvuk jich, a po krajích okršku země slova jich.“ A jako bez stříbra člověk podle světa jest bídný, tak i duchovně člověk bez slova božího jest před Bohem zavržený. O tom dí Izaiáš v 1. kap.: „Kdyby byl Hospodin zástupů nám ostatků nezanechal: byli bychom jako Sodoma, byli bychom Gomoře podobni. Slyšte slovo Hospodinovo, knížata Sodomská! ušima pozorujte zákon Boha našeho, lide Gomorský! K čemu jest mi množství obětí vašich, dí Hospodin? Syt jsem zápalných obětí skopců a tuků krmných hovad; a krve volků a beránků a kozlů nejsem žádostiv.“ A svatý Matouš v 10. kap.: „A kdožkoli nepřijal by vás, a neuposlechl by řečí vašich, vyjdouce vyrazte prach z noh svých (na svědectví jim). Amen pravím vám: Lehčeji bude zemi Sodomských a Gomorských v den soudný, nežli městu tomu.“

A jako kupec, jenž nese s sebou po cestě zlato anebo stříbro, není bezpečen životem svým ani statkem: tak i kteříž v milosti boží

prospívají a slovo boží spravedlivě a bez pochlebenství káží, nejsou jisti svými životy, t. na tomto světě. Neb to napřed pověděl Pán Kristus, řka v evangeliu svatého Matouše v 10. kap.: „Posílám vás jako ovce mezi vlky; protož buďte opatrní jako hadové a sprostní jako holubice. Neboť vás vydávati budou do sněmů, a v shromážděních svých budou vás bičovati. Ano i před vladaře i před krále vedeni budete pro mne, na svědectví proti nim i pohanům."

Ale že v milosti boží nižádný nemůž prospívati ani slova božího statečně kázati bez trpělivosti, protož Pán Kristus přidal čtvrtý dar aneb hřivnu, t. trpělivost, jakožto zbraň k obránění. A ten znamenán jest hřivnou železnou. O tom prorok v žalmu dí: „Spravovati je budeš v metle železné aneb v prutu železném." A dobře železem znamená se trpělivost, neb jako odění brání člověka od úrazu, tak i trpělivost zbraňuje člověka ode všeho protivenství. A toť chce, když dí evangelium sv. Lukáše ve 21. kap.: „Budete pak zrazováni i od rodičů a od bratří, od příbuzných i od přátel, a zabijí některé z vás. A budete v nenávisti u všech pro jméno mé. Ale ani vlas s hlavy vaší nikoli nezahyne."

Protož kdož chce v milosti boží prospívati a statečně aneb užitečně slovo boží slyšeti a kázati, má míti trpělivost do sebe, kterážto zbraňuje člověka ode všeho protivenství a vzácna činí člověka Bohu, a skrze to korunu vezme člověk v nebeském království. — A to železné odění dává Spasitel, řka v evangeliu svatého Lukáše ve 21. kap.: „V trpělivosti své vládněte dušemi svými." O tom také dí svatý Pavel k Římanům v 5. kap.: „Soužení trpělivost působí, a trpělivost zkušení, zkušení pak naději. A naděje nezahanbuje; nebo láska boží rozlita jest v srdcích našich skrze Ducha svatého, kterýž dán jest nám." A svatý Jakub v 1. kap. dí: „Za největší radost mějte, bratří moji, kdyžkoli v rozličná pokušení upadáte, vědouce, že zkušení víry vaší působí trpělivost. Trpělivost pak ať má dokonalý skutek, abyste byli dokonalí a celí, v ničemž nemajíce nedostatku." A v knihách ‚Ekklesiastikus' v 2. kap.: „Cožkoli na tě vloženo bude, přijmi a snášej bolest, a v ponížení svém měj trpělivost. Neb v ohni zkoušeno bývá zlato a stříbro, lidé pak příjemní Bohu v peci poníženi."

A že zlato milosti boží nemůže býti očištěno ohněm zármutku bez přičinění olova, t. skutku tělesného, protož vydal Pán Kristus tělesný statek, t. živení, a ten dobře jest znamenán olovem. Neb jako olovo jest nejlacinější, avšak potřebné mezi nerosty aneb kovy, tak i statek tělesný mezi jinými věcmi potřebnými k životu. O tom dí Jeremiáš v 6. kap.: „Stráveno jest olovo, nadarmo přepaloval slévač, neboť zlosti jejich nejsou stráveny"; neb jako obaleno bývá zlato olovem u výhni, aby zlato bylo zachováno, tak i ti, kteříž jsou v milosti boží, mají míti malou potřebu tělesnou. O tom dí Apoštol v 1. epištole k Timoteovi v 6. kap.: „Nic jsme zajisté nepřinesli na tento svět, bezpochyby, že také nic odnésti nemůžeme; ale majíce pokrm a oděv, na tom přestaneme." Neb jako když při zkoušení zlata někdo přičiní mnoho olova, nakazí zlato a poruší, tak

i, kteříž lidé mají milost boží, když jim bude zboží mnoho přidáno tělesného, poruší a nakazí v nich milost boží. O tom dí Apoštol v I. epištole k Timotheovi v 6. kap.: „Kteříž pak chtějí zbohatnouti, upadají v pokušení a osidlo ďáblovo; a v žádosti mnohé nerozumné a škodlivé, kteréž pohřižují lidi v zahynutí a v zatracení. Neb kořen všeho zlého jestiť lakomství, jehož někteří žádostivi byvše, pobloudili od víry, a sami se naplnili bolestmi mnohými. Ale ty, o člověče boží, od takových věcí utíkej; následuj pak spravedlnosti, milosti, víry, lásky, trpělivosti, tichosti."

Pak dále dí: ‚Jinému pak dvě', totiž dobré přirozené, a dobré z milosti přidané, jako umění, moudrost aneb úřad nad lidmi. — ‚A jinému jednu', t. přirozenost, neb té všem lidem propůjčil. O tom dí písmo v 1. knize Mojžíšově v 1. kap.: „A viděl Bůh vše, což učinil; a aj, bylo velmi dobré."

A dále dí: ‚Každému podle vlastní moci'. Neb netoliko dary své dává Pán Kristus podle své štědrosti, ale podle schopnosti těch, kteříž je přijímají, neb toť jest vlastnost dárce opatrného. Svatý Řehoř dí: „Pěti hřivnami pěti smyslů zevnitřních poznání znamená se. A dvěma hřivnami znamená se rozum a vůle; a jednou sám rozum jest znamenán.

Avšak sluší věděti, že nižádný nemůž spravdlivě říci: ‚Hřivny jsem nevzal, nemám z čeho počtu vydati.' Neb některý rozum ke kázání vzal, některý množství aneb hojnost zboží, některý řemeslo umí a některý, ač toho všeho nemá, má místo u bohatého, t. že mu přisluhuje a tím se živí. A všickni tito, kteřížto nesprávně těch věcí užívají, budouť s lenivým služebníkem zatraceni. A protož kdož má rozum ke kázání, ten kaž, kdož má tělesné zboží, chudým dobře čiň, kdo umí řemeslo, s tím se věrně obírej, kdož slouží u bohatého, za chudé se přimlouvej." A toť míní svatý Řehoř v tom kázání.

Pak dále dí evangelium: ‚A ihned odešel.' Tu dí ‚Výklad': „ne místa proměniv, ale svobodnou vůli jim dav, a moc činiti dobré i zlé." O tom dí Písmo v ‚Ekklesiastiku' v 15. kap.: „Bůh od počátku učinil člověka a ponechal ho vedení rozmyslu jeho a přidal zápovědi a přikázání svá. Budeš-li chtíti přikázání zachovávati, a na věky věrně vůli jeho činiti, zachovají tě. Předložil tobě vodu i oheň; k čemu chceš, vztáhni ruku svou. Před člověkem jest život i smrt, dobré i zlé; co si kdo oblíbí, dáno bude jemu."

Anebo jako dí mistr Gorra: „Odešel, t. podle tělesenství do nebe vstoupil."

Dále pak dí: ‚Odešed pak ten, kterýž vzal pět hřiven.' To odejití znamená odstoupení od hříchů a prospěch v dobrém. O tom dí prorok v žalmu: „Odstup od zlého a čiň dobře." A jinde dí: „Blahoslavený muž, kteréžto nechodí po radě bezbožných a na cestě hříšných nestojí a na stolici mocné nesedá. Ale v zákoně Hospodinově libost jeho a v zákoně jeho přemýšlí dnem i nocí." Svatý Jan Zlatoústý dí: „Z hřivny poznání Kristova dobyl sobě jedné spra-

vedlnosti, jsa dobře živ; a z kněžství dobyl sobě druhé spravedlnosti, pilně svatou církev spravuje."

Dále pak dí: ‚A pracoval', t. skutky zevnitřní dobře vedl, t. skutky milosrdenství i jiné ctnosti. O tom v ‚Příslovích' ve 13. kap.: „Duše pracovitých zbohatne." A ve 28. kap.: „Kdo dělá zemi svou, nasycen bývá chlebem, ale kdož následuje zahalečů, nejbláznivější jest."

Dále dí evangelium: ‚A získal jiných pět', t. prospěchem v dobrém, na sobě i na bližních. Tak získal svatý Pavel; o tom dí v 1. epištole ke Korintským v 10. kap.: „Všechno všem učiněn jsem, abych všecky získal." Svatý Jan Zlatoústý dí: „Jsouť někteří, kteříž to ač vnitřních a duchovních věcí proniknouti nemohou, přece úmyslem dobrým učí správně, kteréž mohou, a sami sebe tělesných chlípností, pozemských věcí i žádostí a vídaných věcí rozkoší vystříhají, a jiné od nich odlučují."

Dále dí: ‚Též i ten, který vzal dvě, získal i jiné dvě,' to jest, že prospěch učinil netoliko sobě, ale i svým bližním. O tom dí Apoštol v 2. epištole ke Korintským v 9. kap.: „Rozmnožiž símě vaše a přispořiž úrody spravedlnosti vaší." Svatý Řehoř dí: „Jsouť někteří, kteříž to jaksi dvěma hřivnami jsouce obohaceni, rozum a skutek přijali, a když, rozumějíce, jiným káží jaksi dvojnásobně z těžení zisk přijímají."

Dále pak dí: ‚A kterýž jednu vzal,' t. dar rozumu přirozeného aneb dar umění, ‚odešed', t. hnutím převrácené vůle, ‚zakopal ji v zemi', t. žádaje pozemských věcí, ‚i skryl peníze pána svého', neb rozumu svého ani sobě ani jiným ke prospěchu nepožíval. O tom skrytí dí Písmo v knihách ‚Ekklesiastikus' ve 20. kap.: „Moudrost skrytá a poklad zakopaný — jaký užitek z obého?" Svatý Jan Zlatoústý praví: „Ten skrývá hřivnu svou v zemi, kdož přijímá dar Kristův, pohrdá životem duchovním, a s činy pozemskými a rozkošemi se obíraje, skryl ty věci v těle svém a pečlivostmi tohoto světa udusil víry své dar." Svatý Řehoř dí: „Hřivnu v zemi skrýti jest přijatý rozum se zemskými věcmi smísiti, zisku duchovního nehledati a srdce od pozemských myšlení nikdy nepozdvihnouti."

Ale dí: ‚Po mnohém pak času', t. po tom času, jenž jest mezi nanebevstoupením a příchodem na soud poslední, t. na soud, když přijde Pán t. sám. Neb to pravili andělé apoštolům v čas jeho nanebevstoupení, řkouce: ‚Tento Ježíš, kterýž vzhůru vzat jest od vás do nebe, takť přijde, jakž jste spatřili jeho, jdoucího do nebe." O tom v ‚Skutcích apoštolských' v 1. kap. psáno stojí.

A protož dí: ‚Přišel Pán těch služebníků', ba všeho stvoření. O němž dí prorok v žalmu: „Bůh veliký, Pán a král veliký nade všemi Bohy."

Dále pak dí: ‚i činil s nimi počet,' neb každému bude řečeno, což jest povědíno onomu šafáři: „Vydej počet z vladařství svého." Tuto dí svatý Řehoř: „Přečtěme svaté evangelium; snažně nám znamenati velí, abychom my, kteříž jsme více nežli jiní vzali od stvořitele světa,

tíže byli souzeni, neb když přibývá darů, počtové z darů rostou.“ Protož tím pokornější a k sloužení Bohu má býti hotovější, čím se zavázanějším spatřuje k vydání počtu. Avšak někteří jsou, kteřížto, ač více přijali, méně myslí o vydání počtu. Vizme, milí, kterak těžký počet musíme ze skutků hříšných vydati, poněvadž i ze slov prázdných musí se to státi. Jakož dí sám to Kristus v evangeliu svatého Matouše ve 12. kap.: „Pravím vám, že z každého slova prázdného, kteréž mluviti budou lidé, vydají počet v den soudný.“

Dále dí: ‚A přistoupiv,‘ dobrými skutky ku Pánu Bohu se přibliživ. O tom dí sv. Jakub: „Přibližte se k Bohu a přiblíží se k vám.“ A prorok v žalmu: „Přistupte k němu a osvíceni budete a tváře vaše nebudou zarmouceny.“

A dí dále: ‚kterýž byl pět hřiven přijal, obětoval jiných pět.‘ Pět byl hřiven přijal, t. pět smyslův od Boha vzal, jimižto druhých pět získal, když ty smysly k svému spasení obracel. A dí: obětoval, neb každý skutek dobrý, dobře učiněný, jestiť vzácná oběť Bohu. O tom dí písmo v ‚Ekklesiastiku‘ v 35. kap.: „Obět spravedlivého tukem naplňuje oltář a vůně její jest před Nejvyšším; obět muže spravedlivého příjemná jest a památka její nepřijde v zapomenutí.“

Tuto trojí věc tento služebník moudře učinil:

1. že přistoupil ku Pánu sám, neposlal jiného. Tak i my máme učiniti, chceme-li v radost jeho vejíti. Sami máme vírou, nadějí a láskou k němu se přiblížiti a jeho tělo a krev přijímati. Jakož dí prorok v žaltáři: „Vejdu k oltáři božímu, k Bohu, jenž obveseluje mladost mou.“

2. Moudrost obětujícího, neb dvojnásobný dar Bohu navrací, a tak netoliko dluh oplácí, ale i zisk přidává.

3. Milost, jížto dobře může člověk všeliký skutek křesťanský učiniti, i všichni skutkové v ní a od ní učinění, od Boha jsou pošlí. O tom dí sv. Jakub v 1. kap.: Všeliké dání dobré a každý dar dokonalý s hůry jest sstupující od Otce světel.“ A protož dí svatý Pavel v 1. epištole ke Korintským ve 4. kap.: „Co máš, což bys nevzal.“ A svatý Jan Zlatoústý dí: „Viz dobrého služebníka! Ne jako chlubě se svým dílem, neb nečiní prvé zmínky o získaných hřivnách, ale o vzatých, a potom o získaných, aby ukázal, že ne z jeho píle ani z jeho práce jest to, což dobyl, ale z daru toho, který přijal. Jakoby řekl: Pane, ne jakožto z mé píle a práce; aniž zajisté malé spravedlnosti mohl bych učiniti, leč by tvá milost byla se mnou.“ Jakož onen pravil: „Hojněji než všichni pracoval jsem ne já, ale milost boží se mnou.“

Protož dí dále: ‚A jiných pět získal jsem.‘ Jakoby řekl: Rozmnožilo se ve mně dobré z milosti tvé, z vůle mé od tebe dané.

Dále pak dí: ‚Vece jemu pán jeho.‘ Pán jeho i všeho světa, Pán jeho milostivý, jenž ho stvořil, jej živí, jej krmí, jej odívá, jej vykoupil z vazby ďábelské svou krví, svou smrtí.

‚Měhoděk (to dobře), služebníče dobrý a věrný, nad nemnohými věcmi byl jsi věrný.‘ Tuto sluší věděti, že toto slovo ‚měhoděk‘ někdy znamená veselí, jako tuto, někdy znamená posměch. O tom dí prorok

v žalmu: „Rozdírali na mne ústa svá a říkali: Měhoděk, měhoděk (haha, haha!)" Jindy znamená pochlebenství. O tom prorok v žalmu: „Ať nesou ihned zahanbení své, kteříž říkají mi: Měhoděk, měhoděk." Někdy znamená ponuknutí: „Neříkejtež v srdcích svých: Měhoděk!" A protož tuto dí radostně k služebníku svému: ‚Měhoděk, služebníče dobrý a věrný, kterýž věrně a dobře sloužíš, neb nad málem byl jsi věrný.' Neb všecky časné věci i všichni skutkové jsou velmi malí proti věčným věcem a nebeské odplatě.

Dále pak dí: ‚nad mnohem tebe ustanovím'. O tom dí prorok v žalmu: „Jak veliké jest množství sladkosti tvé, Hospodine, kterouž jsi schoval bojícím se tebe."

Dále pak dí: ‚Vejdi v radost pána svého.' Tu dí sv. Jeroným: „Což může více dáno býti věrnému služebníku, nežli aby byl s pánem svým a viděl radost pána svého?" O tom dí Pán Kristus v evangeliu svatého Jana ve 12. kap.: Slouží-li mi kdo, následujž mne; a kdež jsem já, tuť i můj služebník bude"; a v 17. kap.: „chciť, Otče, kdež jsem já, aby i oni byli se mnou, aby hleděli na slávu mou, kterouž mi dal; nebo jsi mne miloval před ustanovením světa."

Dále pak dí: ‚Přistoupiv pak ten, který dvě hřivny vzal.' Neb netoliko ti, kteříž rozličnými dary jsouce obdařeni, jich k svému i svých bližních prospěchu užívali, přistupují ku Pánu Bohu a od něho přijmou radost věčnou, ale také ti, kterým jest málo půjčeno, když tím sobě i jiným prospěch činí, téže odplaty dosáhnou.

I vece: ‚Pane dvě hřivny jsi mi dal', totiž vůli a rozum; aj jiné dvě získal jsem,' miluje dobré z celého srdce a, znaje pravdu, jiným ji slovem i skutkem oznamuje.

Dále pak dí: ‚Vece jemu pán: Měhoděk (to dobře), služebníče dobrý a věrný; že nad málem jsi byl věrný' v tomto bídném světě, ‚nad mnohem tebe ustanovím' ve vlasti nebeské, ‚vstup do radostí Pána svého.' Tuto sluší věděti, že jakkoli jest jedna radost všech svatých ve vlasti nebeské, přece jeden více se raduje, nežli druhý, podle své schopnosti, jež záleží na zásluze. A všichni jsou tak plni radostí, že více žádati nemohou. Toho příklad dávají doktorové: Jako kdyby někdo naplnil několik sudů malých i velikých jednostejným pitím, tehdy všichni jsou plni, avšak jeden má více vína nežli druhý.

Dále pak dí: ‚Přistoupil pak, kterýž jednu hřivnu vzal' — přistoupil nevěrou, jako Jidáš, o němž dí v evangeliu svatý Matouš ve 26. kap.: „A přistoupiv . . . políbil jej."

Vece: ‚Pane, vím, že jsi ty člověk tvrdý; žneš, kde jsi nerozsíval, a sbíráš, kde jsi nerozsypal.' Tu sluší věděti že Pán Kristus seje poznání pravdy v srdcích lidských a rozsívá ctnosti a milosti, udílejě každému, jak ráčí. A od těch žádá užitku, nechtěje, aby darové a milosti jeho byli zmrháni. Ale kterak jest toto pravda, co evangelium dí: ‚žneš, kde jsi nerozsíval, sbíráš, kde jsi nerozptýlil neb rozsypal'? Tu dí Gorra, že seje Bůh na kázání známost pravdy a roztrušuje ctnosti na příkladu dobroty. Protož žne kde nerozsíval, když víru v čas smrti

bude chtíti od těch míti, jimžto víra dána nebyla, jako od Židů a pohanů. A sbírá, kdež nerozsypal, neb v den soudný ovoce ctnosti od těch bude chtíti míti, jimžto příkladové dobroty nebyli dáni.

Dále pak dí: ‚I boje se', t. dobře činiti. O té bázni dí prorok v žalmu: „Tu třásli se strachem, kdež nebylo strachu." A ten strach pochází od lenosti a z nedoufání v pomoc boží. O tom dí Šalomoun ve 26. kap.: „Říká lenoch: Lev jest na cestě, a lvice na cestách."

Dále pak dí: ‚odešel jsem', t. od tebe, neproměnitelného dobrého, více miluje marné dobré, ‚a skryl jsem v zemi hřivnu', t. rozum tebou daný pohřížil jsem v pozemských zaměstnáních, v pozemských žádostech a tělesných rozkošech. Tuto dí svatý Řehoř: „Jsouť mnozí v církvi svaté, jichžto tento služebník obraz drží, kteřížto lepšího života k cestám přistoupiti se strachují, avšak ležeti v lenosti těla svého nebojí se. A když se hříšnými znamenají, na cestu pokání vstoupiti se neodvažují, a zůstati ve svých nepravostech nestrachují se." Jichžto podobenství Petr, ještě ve mdlobě své postavený, držel; kteréžto uzřev div s množstvím ryb řekl: „Vystup ode mne, Pane, neb člověk hříšný jsem"; ale znamenáš-li se hříšným, musíš Pána od sebe neodháněti.

Dále pak dí: ‚Aj, teď máš, což tvého jest.' Neb rozum v lidech zlých ostane, jakkoli duše hříchy zprzněna bude. A protož dí: ‚teď máš, což tvého jest. A odpověděv Pán jeho' — neb on dobrým i zlým panuje, poněvadž ve jménu jeho každé koleno se kloní, nebešťanů, pozemšťanů i pekelníků, jakož píše svatý Pavel k Filippenským, v 2. kap. — ‚řekl jemu: Služebníče nevěrný a lenivý.' Svatý Jan Zlatoústý praví: Tento služebník, jakkoli hřivny neztratil, přece vinen jest a hoden zatracení, jako ten, kdož k setí símě vezma, v čas setí neseje, pánu škodu učinil, ačkoli semene neztratil. A protož mu prorokuje, řka: ‚Služebníče nepravý a lenivý.' — nepravý, že Pána svého dobrého křivě vinil, a lenivý, že hřivnou jeho netěžil — ‚věděls', jakoby řekl: ‚kdybys byl nevěděl mé spravedlnosti a ukrutnosti, menší bys byl hřích měl' — ‚věděl jsi, že žnu, kde neseji a sbírám, kde jsem nerozsypal.' Tu dí Gorra: „Jakoby řekl: ‚Pro opuštění pravdy a ctnosti soudím i také jiné, jimžto jsem nakázal, aniž příklad dobrého skutku vydal jsem. A protož mnohem více tebe, jemuž jsem hřivnu známosti své k těžení poručil'." A svatý Jeroným dí: „Proč takové myšlení nepřivedlo tobě bázně, poněvadž v něm jsi poznal, že já svého snažněji od tebe požádám?" A svatý Jan Zlatoústý praví o zlosti hříšných, kterážto ani strachem budoucího soudu nepromění se: „Neb ten, jenž měl svůj hřích prostě vyznávati a Pána pokorně prositi, aby ho ukrotil, ten netoliko hříchu nevyznává, ale vymlouvá, a Pána nevinného viní, a tak trojnásobně hřeší.

1. v tom, že zhřešil;
2., že hřích vymlouval;
a 3., že Pána bezprávně haněl.

A protož věda prorok, jak zlé jest hříchů vymlouvání, dí: „Neschyluj srdce mého k slovům zlosti k vymlouvání skutků hříšných." Protož pověz, služebníče nepravý a lživý, jak žne, kdež nerozsíval?

Neb kdož z lidí jest, aneb ze Židů, aneb z pohanů, jehož by dosti neozdobil duchovními smysly? Komu nedal znalost dobrého i zlého? Komu nedal utíkati zlého a chtíti dobré — chce-li?

Dále pak dí: ‚Protož měl jsi poručiti peníze mé', to jest řeč mou aneb zákon můj, aneb rozum svůj ‚penězoměncům', t. posluchačům, aneb dobrým činům. ‚A já přijda' k soudu poslednímu, kdež odplatím každému podle skutků jeho, ‚vzal bych, což mého jest', totiž tebe, i což bys byl utěžil lichvou; neb toť jest lichva duchovní: milostí boží neprázdniti, ale prospěch jí sobě i jiným učiniti. A protož dí svatý Pavel v 2. epištole ke Korintským v 2. kap.: „Napomínáme vás, bratří, abyste nadarmo milosti boží nepřijímali." O tom v ‚Přísloví' v 19. kap.: „Kdož uděluje chudému, půjčuje Hospodinu." Svatý Řehoř dí: „Bratří, uvažujte pilně, že lichva bude mi od vás požádána; v lichvě zajisté i peníze nedané bývají vzaty, protože z přijatých slova božího peněz lichvu dlužni jsme platiti; abyste pečovali, z toho, co slyšíte, také i jiným rozuměti, čehož neslyšíte."

Dále pak dí: ‚Protož vezměte od něho hřivnu a dejte ji tomu, který má deset hřiven', t. dar mu daný přirozeného rozumu, aneb známosti božského zákona, ‚vezměte', t. ‚dopouštím, aby vzato bylo', neb často pro hřích odjato bývá poznání pravdy, aneb rozum písma svatého, neb zlost oslepuje rozum. Jakož dí písmo v ‚Knihách moudrosti' v 2. kap.: „O tom přemýšlejíce bloudili, neb je oslepila zlost jejich."

‚A dejte tomu, kterýž má deset hřiven', t. tomu, kdož plní mé desatero přikázání. Ale mohl by někdo říci: ‚Proč nekázal tomu dáti, kterýž měl pět hřiven?' K tomu odpovídá svatý Řehoř, že pěti hřivnami znamená se zevnitřní poznání, podle pěti smyslů, ale dvěma hřivnami znamená se rozum a činění. A protož tomu dána jest hřivna, kdož byl větší zásluhy. Neb dar boží dáván bývá podle schopnosti každého. A protož často se přihodí, že za Petrovo polepšení bude prosba obecná, avšak to Pavlovi nemíněnému spolu více prospívá než Petrovi.

Dále pak dí: ‚Protož každému majícímu', totiž lásku aneb zásluhu, ‚dáno bude', totiž přispoření moudrosti, aneb odplaty, ‚a hojnost bude míti', aneb obohacení, neb každému bude nad zásluhu odplaceno. ‚Ale tomu, kdož nemá', totiž lásky, aneb zásluhy, ‚i co zdá se míti', t. rozum aneb dobré skutky, bez milosti ‚bude odjato od něho', neb ty mu k spasení neprospívají. A tak dí sv. Řehoř: „Kdožkoli lásky nemá, tak i dary, kteréž by vzal, ztratí."

Dále dí evangelium: ‚A neužitečného služebníka, kterýž ani sobě ani bližním užitečen nebyl, ‚vyvrzte', t. z počtu i odplaty dobrých. Neb zlí od dobrých budou odloučeni, jako kozlové od ovcí, jakož píše svatý Matouš ve 25. kap.

Dále dí: ‚v temnosti zevnitřní', kdežto bude zbavení vidění božího na věky. A toť bude všech zatracenců největší muka. Sv. Řehoř dí: „Vnitřní tmy jsou slepota mysli, zevnitřní tmy jsou slepota věčného zatracení."

‚Tamť bude pláč', t. žalost veliká ‚a skřípění zubů' pro bolest přílišnou. A tak za veselí hříšnému bude pláč věčný za odplatu, a za kochání časné, věčná bolest.

Protož prosme Pána našeho Jezu Krista, ať nám dá svou pomoc, abychom vnitřních i zevnitřních smyslů tak k jeho chvále i k svému i svých bližních prospěchu užívali, abychom hodni byli s věrnými jeho služebníky vejíti do radosti jeho, v nížto živ jest a kraluje s Otcem i s Duchem svatým na věky věkův. Amen.

IX.

Na den sv. Alžběty.

Evangelium svatého Lukáše ve dvacáté prvé kapitole:

V ten čas: 1. A pohleděv (Ježíš) uzřel bohaté, kteříž metali dary své do pokladnice. 2. Uzřel pak i jednu vdovu chudičkou, ana uvrhla tam dva šarty. 3. I řekl: V pravdě pravím vám, že vdova tato chudá víc než všichni uvrhla. 4. Nebo všichni tito z toho, což jim zbývalo, dali dary Bohu, tato pak ze své chudoby všecku živnost svou, kterouž měla, uvrhla.

*

Toto svaté evangelium píše svatý Lukáš ve 21. kap. A což v něm psáno jest, dálo se v úterý po Květné neděli, jakož píše mistr Richardus ve své kronice. Neb, když Pán Kristus trestal zákonníky lakomé, kteříž zžírali domy vdovské, skládajíce modlitbu dlouhou, oni že vezmou větší zatracení, jakož píše sv. Lukáš ve 20. kap. — tehdy hledě po chrámu, viděl, že rozličtí lidé kladou dary do sloupu aneb do pokladnice k tomu připravené, aby v ni kladli, kdož by lásku měli, pomoc svou, aby střechy chrámové i jiné potřebné věci byly opraveny. A tu viděl, že jedna chudá vdova vložila dva šarty.

A toť míní sv. Lukáš, řka: ‚A pohleděv Ježíš uzřel ty, kteříž kladli dary své do pokladnice.' Tu sluší věděti, že Pán Kristus patřil ne proto, aby zvěděl to, což dříve nevěděl, poněvadž všechno věděl od věčnosti, podle božství, a od počátku svého člověčenství, ale aby ukázal jiným pravdu svého člověčenství, poněvadž hleděl jako člověk a viděl jako člověk. A tak i jiných smyslů užíval jako člověk. A také, aby ukázal, což vidí a netrese, že to dobré jest. A tak máme, že opravovati střechy kostelní dobré jest (u toho), kdož to s dobrým úmyslem činí, aby tím pěkněji služba boží se tu dála.

Dále dí: ‚do pokladnice', t. do sloupu, aneb do skříně. Řekové té pokladnici říkají ‚*gazofylacium*', t. peněz schování, neb v té pokladnici schovány byly peníze k rozličným chrámovým potřebám. A takové pokladnice byly *tři*:

Jedna, v nížto kladeni byli darové králův a knížat. O tom psáno jest v 4. knihách Královských, v 16. kap. A sloula ta pokladnice ‚Musach'.

Druhá pokladnice, do nížto kladeny byly peníze biskupů, kněží, zákonníků a bohatých lidí, a ta slula ‚*Korbonan*', do nížto nechtěli biskupové a kněží uvrci peněz od Jidáše povržených, řkouce v evangeliu sv. Matouše ve 27. kap.: „Neslušíť jich vzíti do korbonan (pokladnice) nebo mzda krve jest to."

Třetí byla pokladnice, do nížto kladli peníze chudí a obecní lidé, a ta slula ‚*gazofylacium*'. A, jak dí svatý Beda, ta schrána byla po pravé ruce při vchodu do chrámu božího a měla svrchu díru, jížto sypány jsou peníze.

A dí znamenitě, že ‚viděl ty, kteříž metali dary své'. Na tom znamenáno jest, že nemá nižádný dávati cizího statku na dílo kostelní, ani chudým. A protož psáno jest v ‚Přísloví' v 3. kap.: „Cti Hospodina ze statku svého, a z nejpřednějších věcí všech úrod svých dej chudým."

A dí: ‚do pokladnice'. V tom znamená se, že kdož chce co Bohu dáti ke cti, aby těm poručil, kteří by to vydali bez odporu, jako tato pokladnice vydávala ze sebe bez překážky.

A pak dí, že ‚dary své metali do pokladnice bohatí.' Na tom se znamená, že ti, jimžto půjčil Pán Bůh jmění tělesného, mají býti první, aby spomáhali k službě boží a vůbec chudým, kteříž jsou živí chrámové boží. Jakož dí Apoštol v 1. epištole ke Korintským v 3. kap.: „Chrám boží svatý jest, jenž jste vy." A sv. Augustin v 10. knize ‚O městě božím' dí: ‚Chrám boží my všichni vespolek jsme i každý z nás."

Dále pak dí: ‚A uzřev i jednu vdovu chudičkou kladoucí měděné dva šarty.' Neb ty drobné haléře byly všechny měděné, ale ten, kterýž obecných deset peněz platil, ten byl stříbrný a měl na sobě obraz císařův a nápis jména jeho.

Tuto sluší věděti, že ten slove vlastně bohatý, komu zbývá jmění. Ale ten slove chudý, kterýž ledva potřebu tělesnou má. Neb dí Seneka: „Chudoba jest malého statku jmění, kteréž dosti jest k zachování přirozenosti, ale chudáček jest, kdo ani té potřeby nemá." A ‚oť jest vdova tato, protož ji nazývá chudičkou. A to můž poznáno býti na tom, že měla jenom dva šarty, ne zlatý, ani stříbrný, ale měděný. A protož mohla dobře říci se svatým Petrem: „Zlata a stříbra nemám, ale což mám, toť dám tobě." O tom v ‚Skutcích apoštolských' v 3. kap. Cyrillus dí: „Dva šarty obětovala, jichžto s potem k vezdejšímu obživení byla dobyla." A protož nižádný nemůže se vymluviti, že by almužny nemohl činiti. A takť dí Tobiáš ve 4. kap.: „Budeš-li míti mnoho, dávej hojně; pakli málo, i málo rád uděl." A sám Kristus dí v evangeliu sv. Matouše v 10. kap., že kdo dá číši vody studené ve jménu jeho, neztratí odplaty své.

Dále pak dí svatý Lukáš: ‚Jistě pravím, že vdova tato chudá více nežli všichni položila', neb s větší žádostí a s větší nábožností dala, nežli jiní. Neb Pán Bůh více sobě váží dobrého úmyslu, nežli velikého daru.

Po druhé: Neb což dala, toho byla věrně svou robotou dobyla. Ale

bohatí, což mají, buď jim přišlo zděděním, nebo darem, nebo násilím, anebo lichvami. A tak dí prorok v žalmu: „Lépe jest málo spravedlivému nad bohatství hříšných mnohé.“

Po třetí více dala, neb všecko, což byla vyrobotovala a při sobě měla, to obětovala, ale jiní ze zbytečných věcí. A protož soudem Pána Krista, před nímžto nic skryto není, právem jest nad jiné pochválena, že více než jiní dala. A tak dí sv. Beda: „Vzácnost jest Pánu Bohu, cožkoli s dobrým úmyslem obětovati budeš, nebo váží srdce, ne statek, aniž vyšetřuje, co na jeho oběti obětuješ, ale z čeho“, t. z kterého úmyslu.

A toť dovodí Pán Kristus, řka: ‚Nebo všichni tito z hojnosti poslali dary boží.‘

Tuto sluší znamenati, že Bohu není tak vzácný dar, kterýž bývá dán z nouze, potřeby.

Po druhé, že kdož dá k službě boží, aneb co k opravě kostelní bývá dáno, že to Bůh počítá jako jemu, a zvláště, což se chudým a strastným dává. Neb tuto dí: ‚poslati v dary boží.‘ A sv. Matouš ve 25. kap.: „Cožkoli jste činili jednomu z těchto mých nejmenších, mně jste učinili.“ *Avšak že člověk jest vzácnější dům boží, nežli kostel, spíše a snáze má každý chudému spomoci, nežli k stavení aneb opravování kostela kamenného aneb dřevěného.*

Dále pak dí: ‚Ale tato z toho, co se nedostává jí; veškeren pokrm svůj, kterýž měla, poslala.‘ Z toho, co se jí nedostávalo, t. ze svého nedostatku. — Tuto sluší znamenati, že almužna má dána býti rychle, bez prodlení. O tom Šalamoun v ‚Přísloví‘: „Neříkej příteli svému: jdi a zítra se vrať, mohu hned dáti.“ V knihách ‚Ekklesiastikus‘ ve 4. kap.: „Srdce chudého nekormuť, a neprodlévej uděliti nuznému. Žádosti souženého neodpírej a neodvracuj tváři své od chudého.“ Měli by to znamenati ti, kteříž netoliko prodlévají dáti almužnu do zítří, alebrž do smrti; a teprv na smrtelné posteli rozkazují jiným, což sami nechtěli učiniti, t. aby chudým byly almužny dávány. A tak lékařství si po smrti připravují, proti radě psané v ‚Ekklesiastiku‘ v 18. kap.: „Před neduhem hledej lékařství.“ Neb jest lepší lékařství, které zachovává před neduhem než to, které vyhání neduhy. A protož lepší jest haléř daný za zdravého života, nežli kopa po smrti. Neb onoho haléře půjčiti (můž), ale té kopy nemůž, a oním haléřem vládne, ale kopou nic. A protož dí prorok v žalmu: „Bohatý, když zahyne“, t. umře, „nepobéřeť všeho, aniž sestoupí s ním sláva jeho.“ A jinde dí: „Ostavíť cizím jmění svá, a hrobové jich domy jich na věky.“ A Job dí: „Bohatý když umře, nic s sebou neodnese.“ A protož dí sv. Ambrož: ‚Nejsouť jmění člověčí, jichžto nemůže s sebou odnésti. Jediná almužna družka jest umrlých; to jen važ, co jsi chudým vydal. Neb cožkoli pro svět jsi učinil, všechnoť ztraceno jest, neb svět jest jako měšec protržený, kamž cožkoli bude vloženo, všecko vypadne.“

Po druhé almužna má býti dána hojně. O tom psáno jest v ‚Ekklesiastiku‘ ve 25. kap.: „Dej nejvyššímu podle daru jeho.“ A Tobiáš

ve 4. kap.: „Jakž můžeš, buď milosrdný.“ Neb, jakož dí Šalomoun v Příslovích v 19. kap.: „půjčuje Hospodinu, kdož se smiluje nad chudým.“ A proto jako ten, kdo mnoho půjčí člověku, mnoho čeká odplaty od něho, tak i kdož mnoho dá pro Boha, veliké čeká odplaty z rukou jeho. A protož dí Apoštol: „Kdož skoupě seje, skoupě žíti bude. A kdož seje v požehnání, v požehnání žíti bude“ věčný život.

Po třetí má almužna dána býti ochotně. O tom Apoštol v 2. epištole ke Korintským v 9. kap.: „Ne s neochotou aneb z mušení. Neboť ochotného dárce miluje Bůh.“ Neb dí sv. Jan Zlatoústý: „Takovou tváří přijímá Bůh, co ty činíš, s jakou ty ochotností činíš.“ A protož psáno v ‚Ekklesiastiku‘: „V každém dání ochotnou učiň tvář svou.“ A tak dí Seneka: „Není dbáti, což dáno bude, ale s jakou myslí. Jmění královskému vyrovnal se úmyslem, kdož málo dal, ale rád.“ Neb kdož tak milosrdný jest, dojdeť od Pána Boha milosrdenství. Jakož sám dí v 5. kap. svatého Matouše: „Blahoslavení milosrdní neb oni milosrdenství dojdou.“

Avšak sluší znamenati, že almužna jest dílo milosrdenství, jímžto člověk bývá z bídy pozdvižen. A ta jest *dvojí*: jedna jest *tělesná* a druhá *duchovní*.

Almužna *tělesná* jest dílo tělesné, kterým člověk bývá pozdvižen z bídy tělesné. O té psáno jest v 5. knihách Mojžíšových v 15. kap.: „Nezavřeš ruky své před nuzným bratrem svým.“ A Tobiáš ve 4. kap.: „Almužna ode všeho hříchu i od smrti sprošťuje, a nebude trpěti, aby duše šly do temnosti.“ A v knihách ‚Ekklesiastikus‘ ve 3. kap.: „Oheň hořící uhašuje voda, a almužna odpírá hříchům.“ A dále ve 12. kap.: „Činíš-li dobře, věz, komu dobře činíš; a dostane se vděčnosti mnohé dobrodiním tvým. Dobře čiň spravedlivému a nalezneš odplatu velikou, ne-li od něho, od Hospodina jistě.“

O té almužně dí Kristus v evangeliu sv. Matouše v 6. kap.: „když dáváš almužnu, netrub před sebou, jako pokrytci činí.“ A ve 3. kap. svatého Lukáše: „Kdo má dvě sukně, dej nemajícímu, a kdo má pokrmy, tolikéž učiň.“ Na to dí svatý Jeroným: „Cožkoli jest potřebí lidskému užitku, za jednu sukni má jmíno býti, ale zbytečné jest.“ A v 2. epištole ke Korintským v 8. kap.: „Vaše hojnost spomožiž jejich chudobě.“

Almužna mnoho dobrého činí:

1., že se protiví hříchu. — O tom v ‚Ekklesiastiku‘ v 3. kap.: „Almužna protiví se hříchům.“

2. Dobré rozmnožuje. — O tom Pán Kristus v evangeliu sv. Lukáše v 6. kap. dí: „„Dávejte a budeť vám dáno.“ A ve 14. kap.: „Když činíš hody, povolej chudých, chromých, kulhavých, slepých; a blahoslavený budeš, neboť nemají, odkud by odplatili tobě; ale bude ti odplaceno při vzkříšení spravedlivých.“

3., že boží hněv krotí. — O tom dí Šalamoun v ‚Příslovích‘ ve 21. kap.: „Dar skrytý ukrocuje prchlivost, a pocta do klína vložená hněv prudký.“

4., nebo od Boha obdrží, zač věrně prosí. — O tom v ‚Ekklesiastiku ve 29. kap.: ‚Zavři almužnu v srdci chudého a onať vyprosí tebe.“

5. jasnosti rozumu a zdraví přidá. — O tom dí prorok Izaiáš v 58. kap.: „Lámej lačnému chléb svůj a chudé i bludné uveď do domu svého. Tehdáž se vyrazí jako jitřní záře světlo tvé, a zdraví tvé rychle vzkvete.“ A dí: ‚Tehdy volati budeš, a Hospodin vyslyší tě; zavoláš a řekneť: Teď jsem.‘

6., že dává člověku doufání v Bohu. — O tom dí Tobiáš ve 4. kap.: „Doufání veliké bude před samým Bohem almužna všem, dávajícím ji.“

7., že očišťuje k věčnému životu. O tom Tobiáš ve 12. kap.: „Almužna od smrti vysvobozuje, a ona jest, kteráž čistí hříchy a činí, že nalézáme milosrdenství a život věčný.“

A v evangeliu sv. Lukáše v 11. kap.: „Dávejte almužnu; a aj, všechny věci vaše čisté budou.“ Ale komu má dána býti almužna, praví svatý Ambrož v 1. knihách ‚O úřadech‘: „Chudým anebo nemocným, kteříž pro slabost svýma rukama dělati nemohou, pokrm a oděv, jak to může býti, dávám.“ A svatý Jeroným v Epištolách dí: „Dávej almužnu těm, kteříž ne nadívaných ptáků jedí, ale chleba potřebují; hlad zapuď, nešetři smilstva, pohleď na nuzného a chudého, a nahého oděj, lačného nakrm, nemocného navštěvuj, a kolikrát ruku vztahuješ, na Krista mysli.“ A svatý Bernard v Epištole ke králi Sicilskému: Blahoslavený ten, kterýž rozumí, ne na lakomého, ale na nuzného a chudého, kterýžto nerad prosí a se studem béře, a přijma, díky Bohu vzdává.“ A svatý Jeroným v 1. epištole k Demetriadě panně: „Když prodáš vše co máš, co následuje?“: Dej chudým, ne bohatým, ne bližním ne k smilnosti ale k potřebě; buď si to kněz, aneb příbuzný, aneb bližní, ničeho jiného na něm nedbej, nežli chudoby. Chvaltež tě lačných střeva, ne vyříhajících bohatí kvasové.

A sluší dávati almužnu ze svého. — O tom dí sv. Ambrož: „Taťť almužna Vykupitele našeho líbí se očím, kterážto ne ze zisků nehodných a nepravostí jest shromážděna, ale kterážto z věcí půjčených a dobře dobytých bývá nalezena.“

A svatý Augustin dí: „Kdož obětuje neb dává ze statku chudých, týž jest, jako kdož zabíjí syna před očima otcovýma. Chléb nedostatečných život chudého jest. Kdož odejme jej, člověk krevní jest. Kdož prolévá krev a kdož lest činí nájemníku, bratří jsou.

Snad někdo přemýšleje dí: ‚Mnozí jsou křesťané lakomí, skoupí; nemám hříchu, vezmu-li jim, a chudým dám, odkudž oni nic dobrého nečiníce odplatu míti budou moci.‘ Ale takové myšlení jest mu ďábelskou chytrostí podneseno, neb byť i všecko dal, co vezme, hříchu spíše přidává, než umenší.“

A svatý Jan Zlatoústý v 15. kázání dí: „Kdož hřeší a almužnu činí, ztrácí, což činí; neb za minulý hřích dávána bývá, ne za budoucí“, t. když žel jest nám toho, co jsme učinili, ne abychom penězi dovolení hřešení koupili. A v kázání 43.: „Nedomnívej se, že by pro užitek chu-

dých Bůh bohatého učinil, kteréžto mohl zachovati bez bohatých; ale pro užitek bohatých chudé učinil, neb neplodní a jaloví měli býti.“

A svatý Tomáš z Aquina dí: „Hříšnému nemá býti spomáháno, jak hříšný jest, aby tím v hříchu nebyl zachován, ale jako člověku, aby přirozeně byl zachován.“

Protož svatá Alžběta, taťana almužny vzácně činila před obličejem božím:

Nejprvé, že všechen statek svůj chudým rozdala a sama v chudobě chudým sloužila.

Po druhé že své tělo posty, tvrdým líháním, ostrou žízní, mrskáním mrtvila a ducha svého všemi ctnostmi ozdobila. A tak ty dva šarty, t. tělo a duši, Pánu Bohu obětovala, pro něžto došla chvály jeho v nebeském království, jehož mně i vám rač dopomoci Pán náš, Ježíš Kristus, Amen.

X.

Na den svaté panny Kateřiny

Evangelium svatého Matouše ve dvacáté páté kapitole:

Ježíš pravil podobenství svým učedníkům: 1. Tehdy podobno bude království nebeské desíti pannám, kteréžto vzavše lampy své, vyšly proti ženichovi. 2. Pět pak z nich bylo opatrných, a pět bláznivých. 3. Ty bláznivé vzavše lampy své, nevzaly s sebou oleje. 4. Opatrné pak vzaly olej v nádobkách svých s lampami svými. 5. A když prodlíval ženich, zdřímaly všecky a zesnuly. 6. O půlnoci pak stal se křik: Aj, ženich jde, vyjděte proti němu! 7. Tedy vstaly všecky ty panny, a ozdobily lampy své. 8. Bláznivé pak opatrným řekly: Udělte nám oleje svého, nebo lampy naše hasnou. 9. I odpověděly ty opatrné, řkouce: Aby se snad nám i vám nenedostalo. Jděte raději k prodavačům, a kupte sobě. 10. A když odešly kupovati, přišel ženich, a které hotovy byly, vešly s ním na svatbu. I zavřiny jsou dvéře. 11. Potom pak přišly i ty druhé panny, řkouce: Pane, pane, otevři nám. 12. A on odpověděv, řekl: Amen pravím vám, neznámť vás. 13. Bděteż tedy; nevíte zajisté dne ani hodiny, v kterou Syn člověka přijde.

*

‚O půl noci křik učiněn jest', totiž rychle, bez vědomí lidského. O tom dí skrze svatého Jana: „Přijduť jako zloděj, a nezvíš v kterou hodinu přijdu k tobě." A svatý Pavel v 1. epištole k Thessalonickým v 5. kap.: „Den Páně jako zloděj v noci, tak přijde. Nebo když dějí: Pokoj a bezpečnost, tedy rychle přijde na ně zahynutí." Častokrát také lidé náhle k smrti a před soud potíráni bývají častými mory, boji a všelikou neopatrnou smrtí, někdy dříve nežli se mohou zpovídati aneb nějakou žalost a skroušení nad hříchy míti. Protož tuto evangelium vypisuje povolání všech obecně k soudu, kdež dí se, že o půl noci atd. Aneb, jakož dí Origenes: „O půl noci, t. v čas rozpustilosti, když lidé příliš rozpustí se pýchou, lakomstvím, opilstvím, smilstvím, rozkošemi, žádostmi a omeškají se ve svém spasení. Nebo jako o půl noci největší tma jest a nejtěžší spaní, tak i nejvíce lidé hříchy budou obklíčeni, když přijde den soudný. O tom dí Pán Kristus v evangeliu sv. Matouše ve 24. kap.: „Jako bylo za dnů Noe, jedli, pili, ženili se

a vdávaly se, až do toho dne, když Noe všel do korábu, a nezvěděli, až přišla potopa, a zachvátila všechny; takť bude i příští Syna člověka."

A dí: ‚Křik učiněn jest', t. vstaňte mrtví a pojďte na soud. O tom dí Apoštol v 1. epištole k Thessalonickým ve 4. kap.: „Pán s hlasem archandělským a s troubou boží sestoupí s nebe, a mrtví v Kristu vstanou nejprve." O tom sv. Jeroným dí: „O kterak veliký to hlas bude, že nebude duše v nebi tak vysoko, ani v pekle tak hluboko, ani tělo v hrobě tak hluboce zakopáno, aby neslyšelo toho křiku."

Dále pak dí: ‚Aj, ženich přišel, vyjděte proti němu.' Tu dí Gorra: „Aj tma hrozná hledícímu, neb o půl noci zvuk hrozný slyšícímu, neb křik učiněn jest; pověst utěšená dobrým: Aj, ženich přišel, div všem divný, vyjděte proti němu."

Dále pak dí: ‚Tedy vstaly všechny ty panny', t. všichni lidé dobří i zlí z mrtvých vstanou. O tom dí Apoštol v 1. epištole ke Korintským, v 15. kap.: Všichni zajisté vstaneme z mrtvých, ale ne všichni budeme proměněni," t. ze smrtelností v oslavenství. A to vstání stane se „náhle, v okamžení," aneb v mrknutí oka, „k poslednímu zatroubení; neboť trouba zavzní a mrtví vstanou neporušitelní a my," t. oslavení, „budeme proměněni" v nesmrtelnost věčnou. Dí sv. Řehoř: „Tedy vstaly všechny panny ty, neboť všichni vyvolení i zavržení budou ze sna své smrti vzkříšeni."

Dále pak dí: ‚A okrášlily lampy své', t. připravily pocty své, aby vydaly počet ze všech skutků svých. A aby lampa vskutku byla okrášlena, *tří věcí* jest potřebí:

První jest jasnost skla, a na tom znamená se čistota k sobě samému v svědomí v ctnostných skutcích. — O tom dí písmo v ‚Ekklesiastu' v 9. kap.: „Každého času buď roucho tvé bílé."

Druhá věc jest plnost oleje. V tom znamená se milosrdenství tělesné i duchovní k svému bližnímu. — O tom v „Ekklesiastu" v 9. kap.: „A oleje na hlavě tvé nechť není nedostatku."

Třetí: zažžení ohně: V tom znamená se víra a láska skrze oheň. O tom dí Pán Bůh v 3. knihách Mojžíšových v 6. kap.: „Oheň ustavičně hořeti bude na oltáři, kterýžto krmiti bude kněz přikládaje dříví." Dí svatý Řehoř: „Lampy okrašlují, neb skutky své s sebou nesou, za nežto věčné blahoslavenství vzíti čekají." Ale řekl by někdo: „Však tuto praví, že vstaly všechny panny ty, t. opatrné i bláznivé a okrášlily lampy své — kterak zlí mohou okrášliti své zlé skutky?" K tomu má řečeno býti, že to mluví podle způsobů lidských. Neb když někdo zlé učiní aneb promluví, vymlouvá se. Tedy díme: Tento ozdobuje řeč svou aneb skutky své. A též když člověk učiní dobře svému bližnímu, omlouvá se, že lépe neučinil, anebo nemohl učiniti, tedy říkáme: „Tento ozdobuje účinek." Tak i se stane v den soudný, že zlí i dobří budou své činy omlouvati, byť ne řečí, ale myšlením. A toť nazývá tuto okrášlení lamp.

A o tom světle praví Pán Kristus v evangeliu sv. Matouše ve 25. kap., že když dí dobrým: „Lačněl jsem a nakrmili jste mne, žíznil jsem a napojili jste mne," odpovědí: „Pane, kdy jsme tě vídali lač-

ného, a krmili jsme, neb žíznivého, a napojili jsme tě?" A tak i dí k zlořečeným: „Lačněl jsem, a nenakrmili jste mne, žíznil jsem a nenapojili jste mne." Odpovědí: „Pane, kdy jsme tebe vídali lačného, neb žíznivého a neposloužili jsme tobě?"

Dále pak dí evangelium: ‚Ale bláznivé opatrným řekly: Dejte nám oleje svého.' Bláznivé panny svým doufáním zklamané, řkou bližnímu svému: ‚Dejte nám oleje svého', t. půjčte nám skutků lásky, jakoby řekly: ‚Spravedlnost vaše dostatečná jest vám k oslavení i nám k vymluvení: protož nás vymluvte, anebo svědectví nám vydejte o skutcích našich, totiž že jste vídali, že na kázání chodíme, almužny dáváme, že se modlíme a jiné skutky zevnitřně dobré v sobě činíme."

Dále dí evangelium: ‚nebo lampy naše,' t. skutkové naši, ‚hasnou', totiž vzácny nejsou, neb nejsou v lásce učiněny. O tom dí svatý Řehoř takto: „Tehdy lampy bláznivých panen hasnou, když jich díla, kterážto zdála se jasná před lidmi, při příchodu soudce vnitř budou zatemněna. Neb oleje milosrdenství a slávy jsou zbavena, a od Boha za ně odplaty nevezmou, neb za ně chvály lidské žádalv, kteréž milovaly." A co jest, že bláznivé od opatrných oleje prosí, jediné, že při příchodu soudce, když se vnitř prázdni shledají, svědectví zevnitř hledají, jakoby svým doufáním jsouce zklamány bližním svým řekly: „Protože nás jako bez díla zažene, povězte svědectví o našich skutcích, kteréž jste vídali." Tu dí Gorra: „Z toho sluší rozuměti: Poněvadž tak uleknou se panny u soudu, oč více smilnice a nevěstky veliké. Jakož o tom psáno jest ve ‚Zjevení' v 17. kap.: ‚Pojď, ukáži tobě zatracení nevěstky veliké.' A poněvadž nesoucí lampy, t. skutky dobré, tak se lekají, oč více nesoucí polena kouřící, t. skutky zlé, jichžto dým smrdutý vchází do nebe. O tom v 9. kap. knihy ‚Zjevení': ‚I vyšel dým z té studnice, jako dým z peci veliké.' A poněvadž ti, kteříž naproti choti jdou, bojí se, což pak protivníci a hanějící ho? poněvadž ti, kteříž pečují o olej, čím více nedbanliví?"

Dále dí: ‚I odpověděly ty opatrné, řkouce: ‚aby se snad nám i vám nenedostalo.' Jakož sv. Augustin: „Již přestane čas milosrdenství, a každému sotva bude k spasení činěná ctnost jeho." O tom dí sv. Petr v 1. kanonice ve 4. kap.: „Poněvadž spravedlivý sotva spasen bude, bezbožný a hříšník ‚kde se ukáže?" — Sv. Jeroným dí, že to řkou ne ze skouposti, ani ze závisti, ani z lakomství; ale tím znamená se, že v tu dobu každý bude míti dosti za sebe odpovídati, nebo každý za skutky své mzdu vezme, aniž v den ctnosti budou moci jiných hříchů pozdvihnouti.

Dále dí: ‚Jděte raději k prodavačům, a kupte sobě.' Těmi slovy nedávají rady, neb by platna nebyla, poněvadž v ty doby prodavačů nebude. Ale tím kárají hříchy jich, jaksi posměšně to mluví těm, kteříž kupovali odpustky, mše i bratrství, chtíce cizí nábožností nábožni býti, cizí dobrotou dobří a cizí spravedlností spravedliví. Ale že pán Kristus odplatí každému podle skutků jeho, ale ne cizích (jakož dí sám v evangeliu sv. Matouše v 16. kap.: „Syn zajisté člověka přijde v slávě Otce svého; a tehdáž odplatí každému podle

skutků jeho.“) — protož jim ty odpustky, ani ty mše, ani to bratrství nepomohou.

A protož když řkou: ‚Jděte k prodavačům a kupte sobě‘, jakoby řekly: „Viztež nyní, kterak vám u vaší nouzi ti spomáhají, kteříž vám odpustky, mše, modlitby a svátostí prodávali.“ Olej prodávají pochlebníci a zvláště kněží, kteříž pro dar vzatý aneb přízeň lidskou netrescí lidí z hříchů, ale pochlebují jim v zlostech. O tom dí prorok v žalmu: „Potresce mne spravedlivý a domlouvá mi; olej pak hříšníka nezmastí hlavy mé.“ A jinde dí: „Nebo se honosí hříšník v libostech duše své a nešlechetný dobrořečí sobě.“ A v knihách ‚Ekklesiastikus‘ v 11. kap.: „Nechval muže pro krásu jeho, aniž pohrdej člowěkem pro tvářnost jeho. Malá mezi létadly jest včela, a ovoce její má přednost mezi sladkými věcmi.“ Včela, jakož praví mistři, přirozeností nenávidí oleje, a protož, když někdo na ni vyleje, ihned umře; pakli potom prudkým octem bude polita, zase oživne. Tak i člověk dobrý někdy pochlebenstvím bývá umrtven na duši, ale trestáním oživá a povstává hříšný z hříchů. A protož psáno jest v ‚Ekklesiastu‘ v 7. kap.: „Lépe jest od moudrého býti trestánu, nežli bláznů pochlebenstvím sklamánu býti.“ A o tom dí Izaiáš v 3. kap.: „Lide můj, kteříž tě blahoslaví, oni sami klamou tebe a cestu kroků tvých mařÍ.“

Dále pak dí evangelium: ‚A když šly kupovati‘, t. žádaly se polepšiti ‚přišel ženich‘, t. Pán Kristus na soud poslední, ‚a kteréhož hotovy byly, vešly s ním na svatbu.‘ Ti jsou hotovi, kdož jsou v boží milosti a ode všech hříchů pokáním a milosrdenstvím božím očištěni.

Dále dí: ‚a vešly s ním na svatbu‘, t. do věčné radosti, jež slove dobře svatba, t. svá dva, neb každý člověk měl by o to dbáti, kterak by mohl z tohoto strastného života přijíti do vlasti věčného veselí. A dí: ‚Vešly s ním‘, jako údové se svou hlavou, jako údové s pánem svým, jako učedníci s mistrem svým, jako synové s otcem svým.

Dále dí: ‚I zavřína jsou vrata‘, t. milosrdenství božího. Neb potom na věky nad nižádným se nesmiluje. O těch vratech dí prorok v žalmu: „Taťjest brána Hospodinova, do níž spravedliví vcházejí.“ O tom dí sv. Řehoř: „Tehdy vrata nekajícím budou zavřena, kteráž nyní na každý den kajícím jsou otevřena. A protož blahoslavení jsou, kteříž tam vejdou.‘ O tom dí sv. Jan v ‚Zjevení‘ v 19. kap.: ‚Blahoslavení, kteříž jsou k večeři svatby Beránkovy povoláni.“ Hleďmež, abychom tam přišli, kamž jsme božskou milostí povoláni, a to za času, dokud jsme živi. O tom času dí Apoštol ve 2. epištole ke Korintským, v 6. kap.: „Aj nyníť jest čas příhodný, aj, nyní dnové spasení. V ten vydávejme se jako boží služebníci v mnohé utrpení.“ Neb týž Pán Kristus, kterýž nyní otevřel vrata svého milosrdenství, takže jich nižádný zavříti nemůže, po soudném dni tak zavře, že nižádný nebude moci otevříti. O tom dí svatý Jan ve ‚Zjevení‘ svém ve 3. kap.: „Otvírá, a nižádný nezavírá, a zavírá, nižádný pak neotvírá.“ A protož nám radí Izaiáš v 55. kap.: „Hledejte Pána, pokudž může nalezen býti, vzývejte ho, pokudž blízko jest.“

Dále dí: ‚A naposledy přišly i druhé panny, řkouce: Pane, pane otevři nám.‘ Přišly příliš pozdním a neužitečným pokáním, jakož i onen bohatec, jenž jsa v pekle volal, řka: „Smiluj se nade mnou, otče Abraháme.“ O tom dí sv. Lukáš v 16. kap. — V tom, že praví dvakrát, ‚Pane, pane, otevři nám‘, znamená se, že měly víru v srdci i v ústech, ale ne v skutcích. O těch dí sv. Pavel k Titovi v 1. kap.: „Vypravují o tom že Boha znají, ale skutky svými toho zapírají; ohavní jsouce a nepoddaní, a ke všemu skutku dobrému nezpůsobní.“ A také měly víru a naději, ale lásky neměly, a protož nečinily skutků bohulibých, pro něž by měly dojíti království nebeského. Neb dí sv. Pavel v 1. epištole ke Korintským ve 14. kap., že bez lásky nic neprospívá k spasení.

Dále dí: ‚Ale on odpovídaje řekl: Jistě pravím vám, neznám vás.‘ Tuto mohl by někdo říci: „Však Pán Kristus všechny věci zná i ví, jakož řekli mu učedníci jeho v evangeliu svatého Jana o tom v 16. kap.: „Nyní víme, že víš všecko, a nepotřebuješ aby se kdo tebe tázal.“ A v knihách ‚Ekklesiastikus‘ ve 23. kap.: „Oči Páně jasnější jsou, nežli slunce, spatřujíce všechny cesty lidské, i hlubokost propasti i srdce lidská prohlédajíce se skryté strany. Nebo Pánu Bohu všechny věci prvé nežli stvořeny byly, známy jsou; tak i dokonané spatřuje všechny.“ K tomu sluší věděti, že vědění ne vždy znamená známosti, ale někdy pochválení. A protož jakkoli Pán Kristus zná všecky, přece všech nechválí, neb zlí nejsou hodni chvály. A tak správně dí: ‚Neznám vás‘, t. nechválím vás, neb měvše dosti času k pokání, přece jste se káti nechtěly, ale den ode dne jste prodlévaly až jste mrtvé zastiženy.‘ O tom dí sv. Jan Zlatoústý: „Nic neprospěje bezděčné i opakované vyznání toho, kdož nevyznal jednou; neb dobrovolné také i malé vyznání dosti jest, ale bezděčné i veliké také platno není.“ Protož dí písmo v knize ‚Ekklesiastikus‘ v 5. kap.: „Neprodlévej obrátiti se ku Pánu, aniž odkládej den ode dne. Nebo náhle přijde hněv jeho, a v čas pomsty zahubí tě.“

Svatý Augustin o počestnosti pozemské mluvě dí: „Dí někdo: ‚Nediv se; člověk jsem, učiním, což mi libo jest nyní a potom pokání učiním.‘ Jako by řekl: ‚Nechej, ať posekám se mečem ukrutným, a potom půjdu k lékaři.‘ Běda, bídný člověče, nevíš, že jedné chvíle okamžikem rána bude učiněna, kterážto ledva za dlouhý čas k dřívějšímu zdraví bývá navrácena. Kdo zajisté směle dí, že chce pokání učiniti, proč se nebojí, že by ho brzká zimnička popadla, nějakou příhodou smrt ho náhlá pohltila. A jsa poslušen ďábla přišel bys do věčného zatracení.“ A sv. Řehoř dí: „Budeť i v tu dobu, t. v soudný den, pokání, ale užitečné nebude, neb nikoli v tu dobu milosti nenalezne, kdož nyní čas milosti hodný ztratí.“ Protož i sv. Pavel dí: „Aj, nyní čas vzácný, aj, nyní den spasení.“

Dále dí: ‚Protož bděte‘, t. dobré skutky činíce, sobě i jiným prospívajíce, t. dříve nežli přijde Pán v čas smrti tajně, aneb v den soudný zjevně.

A toho zvláštní pokládá příčinu, řka: ‚neb nevíte dne ani hodiny‘, t. příští Pána k smrti vaší, aneb souditi živých i mrtvých.

Tu dí svatý Řehoř: „Od hříšných Bůh pokání přijímá, (ač-li koho ze všeho srdce k sobě bdícího nalezne). Neb kdyby každý, kterého by času měl sejíti s toho světa, věděl, jeden čas odložil by k rozkošem a jiný ku pokání. Ale kterýž kajícímu slíbil milost dáti, dne zítřejšího neslíbil dočekati. A protož vždycky posledního dne máme se strachovati, jehož nemůžeme nikdy předzvěděti. Aj, tento den, v němžto mluvíme, k lhůtě obrácení vzali jsme a zlých skutků, kteréž jsme učinili, plakati nechceme a netoliko spáchaných neželíme, ale i pláč uskrovňujeme. Také když nás nějakou nemocí porazí a znamení neduhu blízkou smrt zvěstuje, prodloužení života hledáme a jeho s velikou horlivostí, žádostí a láskou prosíme, a to přijmouce za nic nepokládáme. Protož my, bratři, snažně mysleme, aby nám nadarmo časové nepohynuli a v tu dobu, abychom nehledali času k dobře živu býti, když se již budeme míti s tělem rozděliti. Pomněte, co Pravda praví: „Modlete se, aby utíkání vaše nebylo v zimě, aneb v sobotu.“ Dle přikázání zákona v sobotu choditi se daleko nemá a zima k chození překážka jest, neb kroky chodících útrapa zimy skrocuje. Protož dí: ‚Modlete se, aby utíkání vaše nebylo v zimě anebo v sobotu‘, jakoby zřetelně řekl: ‚Vizte, abyste v tu dobu nehleděli hříchů svých utíkati, když již nesluší choditi.‘ Protož ten čas, v němžto utíkati nesluší, toť hodina jest našeho umření. A protož nám vždy sluší patřiti a toto napomínání našeho Vykupitele před očima mysli své předkládati, jenž dí: ‚Bděte, ‚neb nevíte dne ani hodiny‘.“ Toť řeč svatého Řehoře.

Prosmež Pána našeho Jezu Krista, ať nám dá svou pomoc, abychom tak pilně bděli, za své hříchy se kajíce a v dobrých skutcích prospívajíce, abychom v čas své smrti vešli na jeho svatbu věčného veselí, v němžto živ jest a kraluje s Otcem i s Duchem svatým, na věky věkův požehnaný, Amen.

XI.

Na den slavný narození božího.

(7 kázání.)

1.

„Radujme se a veselme se a chválu Bohu vzdejme.“ (V ‚Zjevení‘ v 19. kap.)

Když některému velikému králi aneb knížeti rodí se syn prvorozený, kterýžto má býti následník v království, tehdy se všech stran rozesláni bývají poslové po jeho království, nové radosti zvěstujíce a nadějíce se, že za radostné poselství od přátel královských i od jeho poddaných štědře obdarováni budou.

Ale že nám všem přátelům krále věčného, Boha Otce všemohoucího, jehožto přátely učiněni jsme věrou, den dobrého poselství přišel, že z královny nebeské, z Panny Marie narozen jest prvorozený Syn krále nad králi, Pána nad pány, Kristus Ježíš, pročež pastýři, t. kazatelé, budou-li mlčeti, z hříchu trestáni budou. Ale budeme-li otázáni, od koho jsme ty dobré pověsti slyšeli o narození Syna toho všemohoucího krále, odpovědíno bude, že dnes na jitřní od anděla zvěstujícího slyšeli jsme ty dobré noviny, když řekl pastýřům: „Zvěstuji vám radost velikou, jež bude všemu lidu; neb narodil se nám dnes Spasitel, jenž jest Kristus Pán, v městě Davidově.“

A protož dnes svět naplněn jest tak velikou a nevýslovnou radostí, že k nám sestoupilo množství radujících se andělů. Dnes nebe učiněno jest zemí, aby pozemský člověk mohl pochopiti nebe. Protož raduj se všeliký spravedlivý, neb dnes narozen nám jest spravedlnosti obdařitel; raduj se každý hříšný nad svými hříchy maje skroušení, neb narozen jest Kristus, jenž slove Pomazaný, před jehožto pomazáním nižádný neduh nemůže, t. na duši, odolati. Aj, v této noci sstoupil pravý pokoj s nebe a po všem světě medem tekoucí učiněna jsou nebesa. Tato zajisté noc obrácena jest v den, jakož o tom svatý David prorokoval, řka: „A noc jako den tobě svítí.“ Neb jakož prorokoval Izaiáš prorok v 9. kap.: „Nebo lid tento chodě v temnostech,“ t. hříchů a bludů, „uzří světlo veliké,“ t. Krista, jenž slove světlo veliké, neb nebe osvěcuje, i zemi i duše, jakožto sám dí: ‚Já jsem světlo světa; kdož za mnou chodí, nechodí v temnostech, ale bude míti světlo života.“

Ale znamenejme, že jako slunce, když vychází, všudy vůkol domů lesk svůj vydává a svítí, hledajíc okna aneb skuliny kudy by do domu vešlo, tak i Kristus, pravé slunce spravedlnosti, kterýž každého člověka v temnostech chodícího osvěcuje, hledá v domě svědomí všelikého člověka křesťana, zdali by nalezl nějakou skulinu nábožnosti a srdečného nad hříchy lkání, aby tam vejda milostí svou osvítil dům ten ctnostmi a světlem milosti své božské.

Ale pohříchu o zatvrzelých hříšnících co díme, kteřížto k východu tohoto slunce nechtěli očistiti svědomí svého zpovědí, milujíce více temnosti a své bludy, nežli světlo, t. ty dobré skutky, které duši osvěcují. Jest strach, aby se jim též duchovně nepřihodilo, co se tělesně přihodilo — jakož dí svatý Jeroným na Izaiášovo ono slovo v 9. kap.: ‚Světlo zjevilo se jim' — že všichni, kteří těmi psotnými a mrzkými sodomskými hříchy hřešili, že všichni náhlou smrtí zemřeli, a to proto, aby v té člověčí přirozenosti, kteroužto Syn boží byl přijal, taková nečistota potom nalezena nebyla.

Neb dí svatý Augustin v jednom dnešním kázání: „Vida Pán Bůh, že hřích proti přirozenosti v člověčí přirozenosti shledán jest, po pádu prvního člověka více než po čtyři tisíce let prodléval se vtěliti. Ale aby jeho přečisté narození překážky netrpělo v přijetí našeho člověčenství, všecky ty hříšníky zoufalé smrtí náhlou uhasil, aby se naplnila řeč Davida svatého: „Každého jitra pleniti budu všechny nešlechetné ze země."

A tak z toho máš, že jakož dobrým narození Kristovo jest k radosti a k spasení, tak zlým bylo k neopatrnosti a k věčné smrti. Kdož tedy chce z vás osvícen býti, povolejž k světlu dnešní den narození, řka s Davidem: „Pane Bože můj, osviť temnosti mé." Ale že vykládání řeči boží osvěcuje na duši a rozum dává maličkým, protož slyšme nábožně slovo boží, abychom jím na duši mohli osvíceni býti. Amen.

2.

Kázání při první mši na den božího narození.

Evangelium svatého Lukáše v 2. kapitole:

V těch dnech vyšlo poručení od císaře Augusta, aby byl popsán všecken svět. 2. To popsání nejprvé stalo se, když vladařem syrským byl Cyrenius. 3. I šli všickni, aby zapsáni byli jedenkaždý do svého města. 4. Vstoupil pak i Josef od Galilee z města Nazaretu do města Davidova, kteréž slove Betlém, protože byl z domu a z čeledi Davidovy, 5. aby se přiznal s Marií, zasnoubenou sobě manželkou, těhotnou. 6. I stalo se, když tam byli, že se naplnili dnové, aby porodila. 7. I porodila Syna svého prvorozeného, a plénkami ho ovinula, a položila jej v jeslech, protože neměli místa v hospodě. 8. A pastýři byli v krajině té, ponocujíce a stráž noční držíce nad svým stádem. 9. A aj, anděl Páně postavil se podle nich, a sláva Páně osvítila je; i báli se bázní velikou. 10. Tedy řekl jim anděl: Nebojtež se nebo aj zvěstuji vám radost velikou, kteráž bude všemu lidu; 11. nebo narodil se vám dnes Spasitel, kterýž jest Kristus Pán, v městě Davidově. 12. A toto vám bude za znamení: naleznete nemluvňátko plénkami obvinuté, ležící v jeslech. 13. A hned s andělem zjevilo se množství rytířstva nebeského, chválících Boha a říkajících: 14. Sláva na výsostch Bohu, a na zemi pokoj lidem dobré vůle. 15. I stalo se, když odešli od nich andělé do nebe, že ti pastýři řekli vespolek: Pojďme až do Betléma, a vizme to slovo, kteréž se stalo, které Pán ukázal nám. 16. I přišli chvátajíce, a nalezli Marii a Josefa i to nemluvňátko, položené v jeslech. 17. A viděvše, rozhlašovali to, což jim povědíno bylo o tom děťátku. 18. I divili se všichni, kteříž slyšeli o těch věcech, kteréž praveny byly jim od pastýřů. 19. Ale Maria zachovávala všecka ta slova, skládajíc je v srdci svém. 20. I navrátili se pastýři, velebíce a chválíce Boha ze všech věcí, kteréž slyšeli a viděli, jakož bylo povědíno jim.

*

V tomto evangeliu vypisuje svatý Lukáš čas narození Kristova, jenž se narodil léta čtyřicátého druhého císaře Augusta. Ten slul Oktavianus, ale nazván jest Augustus, t. rozmnožitel, od rozmnožení. Neb on znamenitě rozmnožil císařství římské. A protož za jeho dnů, když jiné země a lidi císařství římskému podrobil, byl obecný pokoj po všem světě. A protož přikázal, aby byl popsán veškeren svět, aby potom bylo poznáno, jak rozličné země jsou lidnaté a jak mnohé

daně mohly by od nich brány býti, aby daněmi bezprávnými nebyly obtěžovány a aby bylo také poznáno, jakým by způsobem všechny země byly spravovány pod císařem římským. A z toho známo jest, že Kristus Pán se narodil v čas největšího pokoje, jakož bylo dříve zvěstováno od proroků: v žalmu 71.: „Vzejde za dnů jeho spravedlnost a hojnost pokoje“; a Izaiáš prorok v 2. kap.: „Nepozdvihneť národ proti národu meče; i skují meče své v radlice a sudlice v srpy.“ A v 9. kap.: „A nazváno bude jméno jeho: Předivný, Rádce, Bůh silný, Otec budoucího věku, kníže pokoje.“

Tento císař Augustus, vida veškeren svět upokojený, chtěl zvěděti počet království i lidí v každém městě, i dal poručení a přikázání, aby byl popsán veškeren svět.

Svatý Řehoř v kázání dí: „Poněvadž, dá-li Bůh, dnes se slávou mši třikrát sloužiti budeme, mluviti mnoho z řeči svatého evangelia nemůžeme, ale něco krátce pověděti, k tomu narození našeho Vykupitele nás nutí. Co jest, když narodil se Syn boží, že svět popsán byl? Jediné to, což zjevně ukazuje se, že ten zjevil se v těle, který vyvolené své připsal by k věčnosti. Ale o zatracených jinak dí prorok: ‚Vyhlazeni buďte z knih živých a se spravedlivými napsáni nebuďte.‘

On také dobře v Betlémě se narodil, neb Betlém ‚Dům chlebný‘ vykládá se. Jistě on‘ jest, jenž dí o sobě: ‚Já‘ jsem chléb živý, kterýž jsem s nebe sestoupil.‘ Protož město, v kterémž se narodil Syn boží, Dům chlebný před tím nazváno jest. Nebo jistě mělo se státi, aby ten tu v pravém těle ukázal se, kterýž by svatých mysli vnitřním nasycením obživil, kterýžto ne v domě přátel svých, ale na cestě narodil se, aby zjevně ukázal, že člověčenstvím, kteréž přijmouti ráčil, v cizím narodil se. V cizím pravím, totiž ne vedle moci, ale vedle přirozenosti; neb o jeho moci psáno jest: ‚V své vlastní přišel.‘ V přirozenosti zajisté své před časem narodil se, v naší přišel za času.

Protož, který věčný jsa, časný ukázal se, cizí jest, když sestoupil. A skrze proroka se dí: ‚Všeliké tělo seno.‘ Učiněn jsa člověkem, seno naše obrátil v pšenici, jenž o sobě dí: ‚Zrno pšeničné padnouc v zemi, neumře-li, onoť samo zůstane; a pakliť umře, mnohý užitek přinese.‘ Protož narozen jsa, položen v jesličkách, aby všechny věrné jako hovádka těla svého pšenicí nakrmil, aby od pokrmu vnitřního rozumu lačna nezůstala.“ To svatý Řehoř.

Znamenejmež dále, že Kristus, kníže pokoje a Otec budoucího věku, chtěl se naroditi v čase pokojném, aby nám dal věděti, že on jenž narodil se, jest pokoj, jenž vedle sv. Pavla učinil dvojí lid jedním, t. židovský a pohanský lid přiveden jest k jedné víře křesťanské, a jímžto smířeni jsme s Bohem, kterýžto proto přišel na svět, aby člověku *dvojí pokoj* přinesl:

První, t. *časný*, za kterýžto prosí církev svatá, řkouc: „Dej pokoj, Pane, ve dnech našich, neboť není jiného, kdož by bojoval za nás, jediné ty, Pane Bože náš.“

Druhý pokoj, aby přinesl *srdečný*, kterýžto pokoj jest, když rozum dobré věci poznává a vůle mu přivoluje. Toho pokoje nemají

hříšní, jakož dí prorok Izaiáš v 48. kap.: „Nemajíť žádného pokoje, praví Hospodin, bezbožní.“ Ten pokoj srdečný také v tom záleží, aby tělo poddáno bylo duchu a duch rozumu. Jakož dí Pán Bůh v 1. knihách Mojžíšových: „Pod tebou bude žádost tvá,“ totiž rozumu poddána, „a ty panovati budeš nad ní.“

Třetí pokoj přinesl svým svatým rozením věčným, o němž dí Izaiáš prorok v 32. kap.: „Seděti bude lid můj v utěšeném pokoji a v stáncích bezpečných a v odpočívání hojném.“

Proto zajisté Kristus v času pokoje narozen jest, aby všelikého věrného, v sebe věřícího, tímto trojím pokojem obdaroval. A tak při jeho narození popsán jest všechen svět. Dí svatý Ambrož, že „ten ráčil přijíti na svět v popsání všeho světa, jehožto jest veškeren okršlek světa. Jakož dí prorok v žalmu: „Hospodinova jest země i plnost její, okršlek země, i ti, kteříž přebývají v něm.“

V tom zajisté, že všechen svět se popisuje, více znamená se císařství budoucího císaře Krista, nežli pozemského císaře Augusta. Neb zajisté nebyl svět Augustův, ale Kristův.“ To svatý Ambrož.

Pak svatý Beda dí: „Znamenitě vypisuje evangelista, že jeden, jenž Augustus, totiž rozmnožitel sloul, nade vším světem panoval, neb tím znamená se, že jeden na svět přišel, totiž Kristus, jenž jménem Augusta, což rozmnožitel se vykládá, vypisuje se, neb on po všem světě ctění model zkaziv, sám jediný, jakožto všemohoucí Bůh, má ctěn býti, a že on všechno svrchované dobré svým ctitelům žádá i mocen jest rozmnožiti.“ To svatý Beda.

Vypsav evangelista jméno císařovo, dále vypisuje jméno jeho vladaře řka: „To první popsání stalo se od vladaře syrského Cyrina.“ Slove ‚první‘ vzhledem ku popsání obecnému všeho světa. Neb před tím bývalo popisováno mnoho zemí v světě, jakož psáno jest v 2. knihách královských‘ ve 24. kap., a v 1. ‚Paralipomenon‘ ve 21. kap. o popsání lidu a počítání, kterážto učinil Joab z přikázání Davidova. A také podle smyslu jiných učitelův slove to první popsání, neb se tu nejprvé počalo. Neb Syrská země jest prostřed vší země obývací. A protož tu se počalo popisování dříve řečené, aby odtud bylo ukázáno snáze všem vůkol zemím, aby též popsání učinili.

A to popsání učiněno jest od vladaře Syrského Cyrina, neb toho Cyrina císař byl ustanovil vladařem nad Syrií, aby ji spravoval. Dí svatý Beda ve ‚Výkladě‘: „Tuto pokora Kristova chválí se, kteryžto jakž se narodil, ihned dani císařově chtěl se připsati, a tak pro naše vysvobození on sám službě se poddal.“ — A svatý Remigius dí: „Kristus narodil se, když všechen svět popsán jest a každý člověk přiznával se, že jest poddán císaři, platě z hlavy své peníz, obrazem královým a jeho jména nápisem znamenaný, jenž deset obecných peněz vážil. A tím se znamená, že ten na svět přišel, jenž duše naše, obrazem svého obličeje znamenané, od každého z nás požádá, a zachování desatera božího přikázání, v němžto obličej a obraz vůle boží ukazuje se od každého z nás při smrti zpytovati nepřestane. Takže tedy toho času, v němžto daň císaři platili, Pán Kristus ráčil se naro-

diti, aby se tím znamenalo, že proto Pán Kristus na svět přišel, aby od daně, jížto od nás žádají smrt a ďábel, a ode všech lidí, kteří nás nespravedlivými poplatky obtěžují, svou předrahou krví milosrdně vyprostil.

Dále dí: ‚I šli všichni' — tuto vypisuje evangelista narození našeho Spasitele — totiž z města, neb bylo přikázáno, aby to popsání stalo se v hlavních městech v každém kraji, a tu měli se sejíti, kteříž odtud byli rodem, aby tak bylo popsání netoliko podle počtu osob, ale podle vlastnosti pokolení, aby mohl věděn býti počet určitý osob urozených i neurozených.

A toť jest, co tuto dí: ‚I brali se všichni, aby se přiznali, každý do svého města.' A přiznávali se dvojnásobně, že jsou poddáni římskému císaři, totiž písmem, neb jich jména popsána byla z přikázání císařova, a také skutkem, neb k tomu platili poplatek císařovi.

A protož na penízi poplatku byl obraz císařův, jakož psáno jest v evangeliu sv. Matouše ve 22. kap. Tu dí svatý Beda: „Svrchním způsobem přiznání poplatku takového popsáno jest, aby každému přikázáno bylo jíti do své vlasti. Neb každý z nás z přiznání svého svědomí, do které vlasti má jíti, zda do vlasti nebeské, či do vlasti pekelné, z knihy svého svědomí na konci smrti své pozná."

‚I vstoupil Josef od Galileje z města Nazareta', kdež počat byl Kristus, ‚do Judského města Davidova.' Betlém jest jedno město v knížectví Judském a slove město Davidovo, neb odtud byl rodem, jakož psáno jest v 1. ‚Knihách královských' v 16. kap.

‚Protože byl z domu a z čeledi Davidovy', jakož známo jest z pokolení popsaného v evangeliu svatého Matouše, v 1. kap.

‚Aby se přiznal s Marií, zasnoubenou sobě manželkou těhotnou.' Neb ona byla žena z pokolení téhož s Josefem a byla vstoupila v dědictví otcovské. Protož šla s ním ku přikázání, ačkoli byla blízka ku porodu. A to také se dálo božským zjednáním, aby tak Kristus narodil se v Betlémě, jakož bylo prorokováno od Micheáše proroka v 5. kap.: „Aj ty Betléme, země Efrata, nikoli nejsi nejmenší mezi knížaty Judskými, neboť z tebe mi vyjde vůdce, kterýž bude spravovati lid můj Izraelský; a východ jeho ode dnů věčných."

Duchovní Galilea přestěhování vykládá se a znamenává pokání, jímžto člověk z hříchů v ctnosti míní se přestěhovati, a do města Judského, jež se vykládá vyznání, vstupuje. Neb kdož u vyznání božím míní setrvati, tenť míní z ctnosti do ctnosti vstupovati, aby řečeno bylo o něm ono písmo v žalmu: „Vstupování v srdci svém spořádal." A to vstupování nejvíce má křesťan učiniti, pokoru zachovávaje v srdci svém. Nebo jakož z údolí vstupováno bývá na výsost, tak i ctností pokory přicházeno bývá na vrch lásky i jiných dobrých skutků. Protož dí svatý Augustin: „Vykopej sobě základ pokory, chceš-li přijíti na výsost lásky."

A toť se znamená v evangeliu, že Josef vstoupil od Nazareta, což se vykládá ‚květ údolní' a znamená pokoru, jež jest okrasa na duši všech věrných křesťanů.

A protož příkladem blaženého Josefa a blažené Panny Marie máme se bráti a touž cestou duchovní jíti máme do své vlasti. Josef vykládá se ‚rozmnožení', Maria ‚hořkost'. I dí svatý Beda: „Město naše a vlast jest ona blahoslavená vlast, do nížto každý den rozmnožením ctnosti jíti máme do únavy. Na každý den z Galilee do města Judského pospícháme, když ze světského obcování u vyznávání chvály boží vstupujeme, daň nábožnosti a hořkost skroušení srdečného králi i císaři věčnému platíce." A vedle ‚Výkladu', jakož za císaře Augusta a za vladařství Cyrina brali se všichni do města svého, aby se přiznali a daň dali, tak i nyní za císařství Kristova dejmež daň spravedlnosti a podstupme jho Kristovo, jež jest lehké, abychom přišli k odpočinutí duší, jež jest naše vlast.

Dí dále evangelium: ‚I stalo se' t. božím zřízením, ‚když byli tu', t. v Betlémě, ‚naplnili se dnové, aby porodila', t. devět měsíců; ‚i porodila Syna svého prvorozeného.' — Tuto popisuje evangelista porod důstojné Panny Marie, kdež dí: ‚I porodila prvorozeného Syna', ne že by Panna Maria po něm jiné syny rodila, jakož praví Heulidius, kacíř, ale že před tím nižádného neporodila.

Protož i v zákoně (starém) jednorozenec byl obětován Hospodinu, a byl vyplácen v jednom měsíci, jakož psáno jest v 4. knihách Mojžíšových v 3. kap. A tehdy již byl prvorozeným nazván, třebaže po něm ta matka nižádného neporodila. Aj, v tomto porodu Panny Marie naplnilo se proroctví Izaiášovo v 7. kap.: „Aj, Panna počne, a porodí Syna', t. bez porušení panenského života, jakož o tom Ezechiel prorok ve 44. kap.: „Brána tato zavřená bude a neotevře se."

Porodila zajisté Syna, t. Boha Otce, jehožto on urodil a rodí věčným rozením, o němž dí skrze Davida: „Hospodin řekl ke mně: Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tě."

Porodila Syna svého vedle přijetí člověčenství, jakož o tom dí svatý Pavel ke Galatům ve 4. kap.: „Poslal Bůh Syna svého na svět, učiněného z ženy," t. mocí Ducha svatého způsobeného v životě panenském.

Porodila také i Syna našeho, t. k našemu užitku jakož zpíváme na velké mši: „Dítě narozeno jest nám, Syn dán jest nám." I znamenitě dí ‚prvorozeného', neb před tím nižádného nebyla porodila vedle těla ale po něm nyní všecky rodí a činí Syny božími, i bratry Syna svého Jezu Krista. Syn její zajisté milostí bratr náš jest, jakož skrze Davida dí: „Zvěstuji jméno tvé bratřím mým." A poněvadž Syn její jest bratr náš, tedy i ona jest matka naše.

‚A plénkami obvinula' děťátko svýma rukama. Neměla Panna Maria děvek posluhujících k svému porodu nebo těch není potřebí, jediné pro bolest a nouzi té, která rodí. A ta bolest ani nouze neměla místa v Panně Marii, jež porodila bez bolesti s velikou radostí a kocháním. A protož samať to přeslavné dítě vzala i obvinula v plénky.

Tu dí sv. Beda: „Ten, jenž všechen svět rozličnou okrasou odívá, plénkami byl obalen, abychom my první oděv zasloužili přijmouti.

Ruce i nohy souženy bývají, aby ruce naše k dobrým činům roztaženy byly a nohy naše na cestě pokoje zpraveny byly."

A sv. Řehoř dí: „Ó, předivné soužení a putování, kteréž podstoupil ten, jenž vládne vším světem; od počátku chápe se chudoby a ji na sobě okrašluje. Chtěl zajisté od počátku svých kolébek lidskou potlačiti pýchu. A protož netoliko chtěl býti člověkem, ale nad to chudičkým člověkem a chudičkou matku zvolil sobě, jež neměla kolébky, aby v ni porozené děťátko položila.

Jakož dále dí: „A položila jej v jeslech." — Viz pokoru Spasitele našeho a požehnané matky jeho. Pokora Spasitele v tom ukazuje se: Neb on jsa Bůh nejvyšší, jehož výsosti nižádný z andělů, aniž které stvoření nebeské dosáhnouti může, tak se pokořil, že ráčil položen býti v tak nízkém místě, t. v jeslech hovadských.

Výklad k témuž: Aj, kterak nejvzácnější svatosti nad svatosti všech svatých v tak špatném místě pokládají se, kteréžto poznavše vůl a osel, zjevně klekli na kolena před Stvořitelem svým, aby se to naplnilo od Izaiáše proroka, řkoucího v 1. kap.: „Poznal vůl vladaře svého a osel jesle Pána svého."

Též pokora požehnané matky, okazuje se v tom, neboť všeliká stvoření, blížíce se ku porodu, mají nějakou komoru, v kteréž rodí: Nebo ptáček má hnízdo své, hovada mají peleše své. Ale blahoslavená Panna Maria, Matka všemohoucího Boha, královna všeho světa a paní andělů neměla komory vlastní, ale v stáji a v hospodě.

Též Josef na té pouti přivedl byl s sebou osla, aby na něm nesl Pannu těhotnou, a vola, aby jej prodal v Betlémě, kdežto se bylo lidu mnoho sešlo, aby těmi penězi platil stravu na cestě. A těm dvěma dobytčatům učinil jesle vedle sebe, v nichžto blahoslavená Panna Maria položila děťátko své.

Tu dí sv. Řehoř: „Narozen jsa v jeslech položen jest, aby všechny věrné jakožto hovádka pokrmem svého těla posílil, aby od pokrmu vnitřní rozumnosti lačna nezůstala."

Dí ‚Výklad': Pán v jeslech položen jest mezi volem a oslem, aby se naplnilo proroctví Habakuka proroka, jenž dí v 3. kap.: „Prostřed dvou zvířat poznán jsi." A podle překladu sedmdesáti překladatelů dí týž prorok: „Pane, slyšel jsem hlas tvůj, a bál jsem se, znamenal jsem skutky tvé a ulekl jsem se uprostřed dvou zvířat," neb byl v proroku strach, že v tak pokorném místě měl býti položen Spasitel.

A protož znamenitě položil to slovo evangelista, kdež v latině dí: *‚reclinavit eum'*, t. ‚opět sklonila ho'. Již zajisté se byl sklonil sestoupiv s nebe v život Panny. Jakož o tom dí David: „Nakloniv nebes, sestoupil." Pak Panna porodivši ho opět sklonila ho v jesle; nepoložila ho na lůžko zlaté, o němž dí písmo v ‚Písničkách Šalomounových' v 3. kap.: „Postel zlatou učinil si král Šalomoun"; ale v jesle hovad král nebeský a Pán všeho světa položen jest. A v ty časy naplněno jest, což jest potom jím pověděno v evangeliu sv. Matouše v 7. kap.: „Lišky doupata mají a ptáci nebeští hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu sklonil."

Protož dí tuto evangelium: ‚protože neměli místa v hospodě' aneb v hostinci: Hostinec slove místo, v němžto přijímání jsou hosté odjinud příchozí. Ale že Betlém město tehdy bylo plno lidu, jenž byl přišel k dříve řečenému vyznání, protož ti, kteříž byli mocnější, obránili sobě místo větší a prostrannější. A protož Josef, ač byl z pokolení královského, jakož svrchu řečeno, (ale) že nebyl bohatý, proto malé místo měl. Také Spasitel neměl místa, kde by položen byl, jediné v jeslech, aby naplnila se dříve řečeného proroctví řeč, a také aby dán byl příklad dokonalé pokory, jížto počal Spasitel od narození, a vedl ji ustavičně až do smrti.

Tu dí sv. Beda: „Ten, jenž na pravici boží sedí, v hostinném domě místa potřebuje, aby nám v domě Otce svého mnohé příbytky připravil, a v tvrdých jeslech soužen držen jest ten, jemužto nebe stolicí jest, aby nás po nebeských radostech rozšířil; ten, jenž (jest) chléb andělský, v jeslech položen jest, aby nás tělem a krví svou nakrmil."

Mistr Cyrillus dí: „Proto v jeslech v místě obecném položen jest, aby všecky lidi, kteříž život hovadný (mají), proměně k duchovnímu pokrmu přivedl, aby ne po seně, t. tělesných žádostech, ale po chlebu nebeském lačněli.

3.

Kázání na též evangelium.

Aj, slyšte synové světla, vyvolení v království boží, bratří nejmilejší! Slyšte a veselte se v Bohu spravedliví, aby vás upřímných mohlo ctíti spolu chválení. Slyšte, co znáte, rozpomeňte se, co jste slyšeli, milujte co věříte, kažte, což milujete. Jakožto na každé léto světíte tento slavný den, tak tomuto dni podobného čekejte kázání:

Narodil se Kristus, Bůh z Otce, člověk z mateře, z Otcovy nesmrtelnosti, z mateřina panenství. Narodil se z Otce bez mateře, z mateře bez Otce, z Otce bez času, z mateře bez semene. Z Otce počátek života, z mateře konec smrti; z Otce řídě každý den, z mateře posvěcuje toho dne.

Před sebou zajisté poslal člověka Jana, kterýž tehdy se narodil, když dne počíná ubývati. A narodil se on, t. Syn boží, když dne počíná přibývati, aby znamenitě se ukázalo, což dí týž sv. Jan: „Jemu potřebí jest růsti, ale mně potřebí jest ubývati.“ Máť zajisté přirozenost lidská o sobě hynouti, ale v Kristu prospívati, aby, kdož živ jest, již ne sobě živ byl, ale jemu, kterýž za všecky umřel a z mrtvých vstal.

A rci každý z nás, což dí sv. Pavel: „Živ jsem já, již ne já, ale živ jest ve mně Kristus.“ Jemuť potřebí jest růsti, ale mně ubývati. Chvaltež jeho všichni andělé jeho, neb váš pokrm věčný jest, věčnou milostí vás obživuje. Kristus slovo boží jest, jehožto životem andělé živi jsou, jehožto věčností vždycky živi jsou, jehožto dobrotou vždycky blahoslavení živi jsou. Tiť zajisté hodně Boha chválí a vzdávají chválu Bohu na výsosti. Ale my, lid jeho a ovce pastvy rukou jeho, jakž můžeme vedle své nemožnosti, také chválu vzdávejme jemu, abychom dobrou vůlí a zásluhou Kristovou dosáhli boží milosti se svatými nebo svatých.

První hlas dnešní jest, kterýž andělé narozenému nám Spastiteli veselíce se vylévali, řkouce: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle.“ Protož chvaltež oni podobně, chvalmež i my poslušně. Oniť jsou poslové jeho, a my hovádka jeho. Jich stůl naplnil v nebi, naše jesličky naplnil na zemi.

Dnes pravda ze země vyšla: Kristus ze života Panny Marie narodil se. Radujte se slavně, a dnešního dne věčným napomenutím pomněte; věčných darů nadějí nejutvrzenější žádejte: synové boží přijatou mocí směle buďte. Pro nás časný učiněn jest času učinitel, pro

nás v těle ukázal se Světa Stvořitel, pro nás stvořen jest světa Vykupitel.

Proč ještě, smrtelní, smrtelnými věcmi těšíte se, a život pomíjitelný, kdyby to mohlo býti, zachovati jste pilni? Naděje skvoucí nad slunce posvítila na zem, aby lidem pozemským život slíben byl v nebi.

Divná jest to moc, ale víc divné milosrdenství, že ten, kterýž se věčným narozením od Otce narodil, časným narozením naroditi se chtěl: Jistě byl jediný Otci, kterýž jednorozený jest mateři. A on učiněn jest v mateři, jenž sobě matku učinil, věčný s Otcem, dnešní z mateře, po mateři. Z mateře učiněn jest, kterýž přede všemi z Otce narodil se. Narodil se (ten), bez kteréhož Otec nikdy nebyl, bez kteréhož máti nikdy nebyla.

Veselte se, Panny Kristovy, družka vaše jest Máti Pána Jezu Krista. Pána Krista porodila, kterýžto ne z vás, avšak vám narodil se. A ty, Hospodine, smiluj se nad námi, Amen.

4.

Kázání po obědě na též evangelium.

Tuto evangelista popisuje zpívání andělů, kteříž se z narození Syna božího radovali. Tu pak *nejprvé* popisuje toho narození zvěstování.

Po druhé andělské radování onde: ‚A zjevilo se s andělem množství nebeského rytířstva, chválících Boha a řkoucích' atd.

Po třetí nábožnost pastýřů onde: ‚I stalo se, když odešli od nich andělé, že ti pastýři' atd.

Vedle prvního pokládá nejprvé, kterým stalo se zvěstování, kdež dí: ‚A pastýři byli v krajině té,' t. mezi Jeruzalémem a Betlémem, ‚ponocujíce a stráž noční držíce nad svým stádem,' neb byli sprostní a bez zástěry všeliké zlosti a obírali se úřadem svatých patriarchů, kteříž jsou nazváni pastýři v 1. knihách Mojžíšových v 32. kap. A takovým dějí se božská osvícení a utěšení, ale ne lidem, kteříž se obírají moudrostí tohoto světa, jež jest bláznivost před Bohem.

Tu dí sv. Beda: „Při narození Pána Krista pastýři nad stádem bdí, neb zajisté ten narozen jest, jenž o sobě dí: ‚Já' jsem pastýř dobrý', neb nastával čas, v němžto ten dobrý pastýř ovce své, kteréž rozptýleny byly, k pastvám věčného života měl odvolati." — Sprostným pastuškům a nemudrcům tohoto světa narození boží zjeveno jest vedle toho, což dí Spasitel v evangeliu sv. Matouše v 11. kap.: „Chválím tě Otče, Pane nebe i země, že jsi skryl tyto věci před moudrými a opatrnými, a zjevil jsi je nemluvňatům", t. pokorným pastýřům.

A protož dí dále evangelium: ‚A aj, anděl Páně stál vedle nich', t. jsa hotov k zjevení jim božské tajnosti, dříve nevídané a neslýchané, již nahrazen jest pokoj mezi lidem a anděly a povýšena jest lidská přirozenost. I znamenitě dí ‚stál vedle nich', jakožto spolusluţebník a přítel, ne nad nimi, jako dříve před povýšením člověčí přirozenosti v Kristovi, pro niž dopouštěli andělé před sebou se lidem klaněti, jakož důvod toho jest v 1. knihách Mojžíšových v 18. kap. Ale potom, vidouce lidského pokolení přirozenost od Pána svého přijatou, nedopustili lidem před sebou se klaněti, jakož se čte v ‚Zjevení' ve 22. kap.: Když Jan chtěl před andělem kleknouti, aby se modlil před nohama jeho, vece jemu: „Hleď, abys toho nečinil; neboť jsem spolusluţebník tvůj a bratří tvých proroků, a těch, kteříž ostříhají slov knihy této; Bohu se klaněj."

‚A jasnost boží' ne přirozená, ale předivná, ‚osvítila je' t. se všech stran, netoliko zevnitř na těle, ale také i uvnitř na mysli. — Dí svatý Beda: „Nikdež nenalézáme v Starém Zákoně, že by andělé tak pilně Otcům svatým v světlosti se ukazovali, jako při narození Kristově, k ukázání, že vyšlo v temnostech světlo, těm, kdož jsou pravého srdce, vyšlo slunce spravedlnosti." A toť také bylo znamení to, o němž svatý Pavel dí k Římanům ve 12. kap.: „Noc pominula, ale den se přiblížil."

‚I báli se bázní velikou', pro neobyčejné spatření anděla a pro náhlého světla osvícení. Znamenejmež, že ty věci, kteréž se v ty časy s pastýři dály tělesně, v nás na každý den plní se duchovně.

Troji věc dí se o pastýřích:

1., že anděl boží stál vedle nich;

2., že jasnost boží osvítila je;

3., že se báli bázní velikou.

Vzhledem k *1.* dí ‚Výklad' na onu řeč evangelia svatého Matouše v 18. kap.: ‚Andělé jejich vždycky hledí na tvář Otce mého, kterýž v nebesích jest': „Veliké jest důstojenství duší, takže každá z nich má od počátku narození svého anděla, sobě za stráž daného." A tak důvod jest, že anděla božího máme vedle sebe a to z mnohých příčin:

1., aby nás ostříhal; jakož dí David: „Andělům svým přikázal o tobě, aby tě ostříhali na všech cestách tvých."

2., aby ty skutky, kteréž činíme anděl boží spatřil. Jakož dí svatý Pavel v 1. epištole ke Korintským ve 4. kap.: „Divadlo učiněni jsme světu i andělům." A David dí: „Před obličejem andělů žalmy pěti budu tobě, Pane Bože!"

3., aby nás nutili utíkati od zlých. Jakož psáno jest v 1. knihách Mojžíšových v 19. kap.: „Nutili andělé Lotha, řkouce: Vstaň, vezmi ženu svou, a dvé dcery, které máš, (a pojď ven), abys i ty nezahynul v nešlechetnosti města. A když prodléval, chopili andělé ruku jeho a ruku ženy jeho a ruku dvou dcer jeho a vyvedli je z města."

4., aby nás líné a nestatečné k dobrému napomínali. Jakož psáno jest v 3. knihách Královských v 19. kap.: Řekl anděl k Eliášovi: ‚Vstaň, pojez (a napij se) nebo velmi dlouhou máš cestu před sebou. A on vstav ze sna, pojedl a napil se" atd. — A v ‚Skutcích apoštolských' ve 12. kap. čte se: „Anděl udeřiv Petra v bok, vzbudil ho, řka: Vstaň rychle! I spadli jemu řetězové s rukou" atd.

5., aby naše dobré skutky obětovali Pánu Bohu. Jakož psáno jest v knize Tobiášově ve 12. kap.: Řekl anděl k Tobiášovi: „Když jsi se modlíval s pláčem a mrtvé pochovával jsi, obětoval jsem modlitbu tvou Bohu."

6. a naposled andělé boží jsou vedle nás, aby naše duše v odpočinutí věčné nosili. Jakž dí evangelium svatého Lukáše v 16. kap.: „I stalo se, že ten žebrák umřel, a nesen jest od andělů do lůna Abrahamova".

Vzhledem k *2.* dí se o pastýřích, že *jasnost boží obklíčila je.* Taktéž i nás mnohým způsobem osvěcuje:

1. ze zadní strany, aby každý z nás na čas zle strávený popatřil a řekl s onim dobrým králem Ezechiášem, jakož psáno jest v proroctví Izaiáše proroka v 38. kap.: „Připomínati budu tobě všecka léta svá v hořkosti duše své.“

2. osvěcuje nás z přední strany, abychom viděli z tohoto světa svůj východ a nehřešili. Jakož dí písmo v ‚Ekklesiastiku‘ v 7. kap.: „Ve všech skutcích pamětliv buď na poslední věci své, a na věky nezhřešíš.“

3. osvěcuje nás z levé strany, abychom pokušení viděli a proti nim bděli. Jakož dí písmo v 1. kanonice sv. Petra v 5. kap.: „Střízlivi buďte a bděte; nebo protivník váš ďábel jako lev řvoucí obchází, hledaje, koho by sežral; jemuž odpírejte, silní jsouce u víře.“ A svatý Pavel dí k Filipenským ve 4. kap.: „Všecko mohu“, t. pokušení ďábelské přemoci, „v Kristu, kterýž mne posiluje.“

4. osvěcuje nás, abychom uvnitř tajemství srdce svého viděli. O tom dí prorok Habakuk v 2. kap.: „Budu hleděti, abych viděti mohl, co mluviti bude ke mně, a co bych odpověděl trestajícímu mne.“

5. osvěcuje nás svrchu, abychom radost svrchované vlasti viděli a snažili se o ni. Dí písmo v 2. kanonice sv. Petra v 1. kap.: „Bratří, tím více se snažte, abyste skrze dobré skutky jisté učinili své povolání a vyvolení; neb to činíce, nehřešíte nikdy. Takť zajisté hojné způsobeno vám bude vjití k věčnému království Pána našeho a Spasitele Ježíše Krista.“ O té radosti dí prorok Izaiáš v 51. kap.: „A tak ti, kteréž vykoupil Hospodin, navrátí se, a přijdou na Sion“, t. do toho živého nebeského Jeruzaléma, „chválíce Boha a veselí věčné bude na hlavách jich, radost a veselí držeti budou; uteče bolest i lkání. Já, já sám potěším vás,“ dí Pán Bůh všemohoucí.

6. a naposled osvěcuje nás milost boží ze spoda, abychom viděli těžké pekelné utrpení a jeho se strachovali. O němž dí prorok v žalmu: „Oheň, krupobití, sníh i led, a vítr bouřlivý.“ A jinde dí: „Vejdouť do hlubokosti země; vydáni budou v ruce meče, za podíl liškám budou“, t. chytrým ďáblům, jichžto chytrostí svedeni jsouce, zašli v rozličné hříchy. A sv. Job dí ve 23. kap.: „Do náramného horka nechť přejde od vod sněžných.“

Třeba k osvícení jasnosti boží hleděti, abychom těchto osidel všech napřed řečených mohli ujíti.

Vzhledem k *3.* dí se o pastýřích, že *oni báli se bázní velikou.* Tak i my máme se báti pro t r o j í věc:

1., že nejsme jisti smilováním za minulé své hříchy a zlosti. Neb dí písmo v ‚Ekklesiastu‘ v 9. kap.: „Nižádný neví, zdali lásky či nenávisti hoden jest.“ A sv. Pavel dí v 1. epištole ke Korintským ve 4. kap.: „Ničehož si vědom nejsem, ale tím ještě nejsem ospravedlněn.“

2. báti se máme, že nevíme, zda by naši dobří skutkové líbili se Pánu Bohu. Neb dí Izaiáš: „Všichni naši dobří skutkové jsou jako roucho ženy krvotoké.“ A Šalomoun dí v knihách ‚Ekklesiastes‘ v 9. kap.: „Jsouť spravedliví a moudří skutkové jich v rukou bo-

žích.“ A Spasitel dí v evangeliu svatého Lukáše ve 13. kap.: „Kdvž učiníte všecky věci, kteréž přikázány jsou vám, rcete: Služebníci neužiteční jsme.“

3. máme se báti, nejsouce jisti budoucích dobrých věcí, budou-li nám dány, čili nic. Jakož dí písmo v ‚Ekklesiastu‘ v 9. kap.: „Všechny věci v budoucích časech zachovávány jsou v nejistotě.“ A protož sv. Pavel dí v 1. epišt. ke Korintským, v 9. kap.: „A protož, kdo se domnívá, že stojí, hlediž, aby nepadl.“

To na ta slova ‚A aj, anděl Páně stál vedle nich a jasnost boží osvítila je; i báli se bázní velikou.‘

Ale anděl je těší, řka: ‚Nebojtež se.‘ — Tu dí sv. Řehoř: „Zlý anděl zůstavuje člověka přestrašeného.“ Ale teď dobrý anděl posilňuje od něho přestrašených a dí: ‚Nebojtež se, jako Herodes král a jiní hříšníci, kteříž v Krista neměli věřiti, ale raději radujte se.‘

A té radosti přidává příčinu, řka: ‚Nebo aj, zvěstuji vám radost velikou.‘ A v pravé pravdě radost velikou, neb vysokost té radosti dosáhá až do nebe. A protož dí sv. Bernard: „Velikáť jest dnešní slavnosti radost, dříve nebesa naplňuje, než zemi; hlubokost té radosti proniká peklo,“ t. až k svatým otcům, kteříž byli v temnostech pekelných, vedle proroctví Izaiáše v 9. kap.: „Bydlícím v krajině stínu smrti světlo zastkví se.“

Délka té radosti rozpíná se od počátku světa až do skonání. Neb staří otcové jako Abraham radovali se z narození Jezu Krista. Jakož sám dí v evangeliu svatého Jana v 8. kap.: Abraham veselil se, aby viděl den můj“, t. mého narození; „i viděl ho“, t. v temnostech pekelných skrze zjevení anděla božího, „a radoval se.“

Nynějšího času křesťané radují se již z narozeného Syna božího, řkouce: „Toť jest ten den, jejž učinil Hospodin, Otec nebeský. Veselme se a radujme se v něm.‘

Aj, veliká jest dnešní slavnosti radost, jejíž šířka všemu světu nevýslovnou radost přinesla, pro niž dobře dí anděl: ‚Aj, já zvěstuji vám radost velikou, jež bude všemu světu.‘

I vypravuje příčinu té radosti: ‚Neb narodil se nám‘, t. andělům, i vám, t. lidem, všem spolu. Neb jim pád andělů a lidí má nahrazen býti. A dí znamenitě ‚dnes‘, neb jakkoli byla noc, přece že noc částka jest dne přirozeného, anebo že ta noc božskou jasností tak byla osvícena, jako nejjasnější den. Jakož bylo prorokováno v žalmu 138.: „Noc jako den světlá jest.“

‚Kterýž jest Kristus Pán, v městě Davidově‘. Kristus řecky slove pomazaný, neb od starodávna v Starém Zákoně byli pomazáváni toliko králové a biskupové. A Kristus jest král a biskup. A protož dobře jest nazván pomazaný, ne pomazáním lidským, ale božským. Neb v člověčenství pro nás přijatém byl pomazán od Boha Otce, ba i od celé svaté Trojice plností milosti. Jakož psáno jest v žalmu 44.: „Pomazal tě, Bože, Bůh tvůj olejem veselí nad účastníky tvé.“ Protož dí sv. Jan v evangeliu v 3. kap.: ‚že dán jest mu duch ne na míru

jiných', t. lidí, ale podle vší plnosti a nadbytku nad jiné všecky. Jakož sv. Jan dí v 1. kap.: „A z plnosti jeho my všichni vzali jsme."

‚A toto vám', ne pyšným, ale pokorným a sprostným, ‚bude za znamení: Naleznete nemluvňátko plénkami obvinuté." Tím, že anděl dal jim znamení veliké pokory a chudoby, dal návěstí pastýřům, že Kristus nepřišel, aby kraloval na tomto světě časně, jakož učitelé židovští se domnívali, že by Kristus měl světsky kralovati. Může také býti řečeno, že to bylo zvláštní znamení Krista a Spasitele narozeného. A z toho vyrozumění sluší znamenati, že ty věci, kteréž se dály v Starém Zákoně, byly podobenství Nového, jakož dí Apoštol v 1. epištole ke Korintským v 10. kap. Ale v Starém Zákoně nalézáme dva spasitele židovské, ale nedokonalé, kteří byli podobenství Krista Pána, dokonalého Spasitele:

První byl Mojžíš, jenž je vysvobodil ze služby egyptské, jakož psáno jest v 2. knihách Mojžíšových v 3. kap.

Druhý byl Cyrus, jenž je vyprostil z vězení babylonského. Jakož psáno v 1. knihách Ezdrášových v 1. kap.

A každý z nich nově zrozený narozen jest u veliké chudobě. Jakož známo jest o Mojžíšovi v 2. Kn. Mojž. v 2. kap., jehož nalezla byla dcera Faraonova na řece plovoucího v ošitce. Totéž praví se o Cyrovi v kostelní zprávě na Daniele proroka, že Astyages, král Medský a Perský viděl ratolest révy ve snách, narozenou z břicha dcery své, kterážto všecku Asii zaujme. A od mudrců bylo mu vyloženo, že to vidění znamená, že syn se z ní narodí, že bude Perským i Medským králem. A protož boje se, aby tím sám nebyl zbaven království anebo syn jeho vlastní, dal svou dceru chudému vojáku. A když dcera jeho obřichatěla, kázal stříci porodu jejího a narozeného syna kázav sobě přinésti, dá ho jednomu vojáku, aby ho tajně zabil. Kterýžto slitovav se nad ním nezabil ho, ale v jednom zeleném háji položil ho z cesty. K němužto jedna čuba pastýřova, jenž odtud nedaleko bydlel, často přicházejíc, z prsů svých pokrm mu dávala. A pastýř chtě zvěděti, kam by čuba jeho běhala, nalezne dítě tak chudé, ano leží; kteréžto vzav, dá ženě své, aby je chovala. A ten potom byl králem Perským a Medským, a ten vysvobodil Židy z vězení babylonského.

A poněvadž podobenství mají míti některou mezi sebou shodu, a tito dříve řečení, Mojžíš a Cyrus, kteří byli jako podoba Krista budoucího, nalezeni jsou v přílišné chudobě po svém narození —: protož znamení hodné shodující se s podobou dal anděl pastýřům o Kristu narozeném — nalezení — řka:

‚A toto vám bude za znamení: Naleznete nemluvňátko plénkami obvinuté a položené v jeslech.' Znamenejme, že anděl tímto znamením ukazuje, že Kristus jest kazitel všech hříchů a štípitel všech ctností. — Ukazuje zajisté jeho čistotu a nevinnost naproti smilstvu, když dí: ‚Naleznete nemluvňátko.'

Po druhé ukazuje jeho chudobu a nuznost naproti lakomství, když dí: ‚Plénkami obvinuté.'

Po třetí vypravuje pokoru jeho a poslušenství naproti pýše, když dí: ‚položené v jeslech'. Jako tedy všichni hříchové smrtelní mohou uvedeni býti na tyto tři hříchy, o nichž dí svatý Jan: „Všecko, což jest na světě, jest buď požádání těla, totiž smilstvo, aneb požádání očí, totiž lakomství, aneb pýcha života" — tak i všechny ctnosti, kteréž jsou odporny hříchům, mohou uvedeny býti na tyto tři ctnosti, totiž čistotu, chudobu a poslušenství. Protož dí svatý Remigius: „Jako lákáním ďábel proti prvnímu člověku třemi hříchy bojoval, t. pýchou, lakomstvím a lakotou, tak i Kristus, maje proti ďáblu bojovati, třemi ctnostmi se posílil, t. pokorou, chudobou a skromností."

O pokoře znamenitě dí anděl: ‚Naleznete nemluvňátko,' t. naleznete velebnost v pokoru změněnou, mocnost nemocnou, moudrost mluviti neumějící.

O chudobě dí: ‚Rouchami neb plénkami obvinuté,' neb on své chudoby příkladem žádost naší skouposti ukrotil a k milování chudoby nás přivedl.

O skromnosti dí: ‚Položené v jeslech.' Neb nalezeno jest děťátko od pastušek ne u prsů mateřiných visící, ale v jeslech položené, na znamení, že nepřišel, aby krmen byl rozkošně, ale aby on jiné krmil, nám v tom dávaje naučení, abychom se rozkošně nepásli, ale abychom jiným ku prospěchu živi byli skromně, slovem i dobrým příkladem jich poslouchajíce. A protož svatý Bernard, mluvě proti těm, kteříž tomuto pokornému, chudému a čistému Ježíši narozenému odporni jsou pýchou, lakomstvím a smilstvím, dí: „Ó, člověče, co jsi pečliv o královo stavení? Aj, král tvůj leží položen jsa v jeslech. I co myslíš o pyšném a drahém oděvu? Aj, král tvůj obvinut jest v mrzké rouchy aneb v plénky. I co usiluješ o sbor mnohých panošů? Aj, Spasitel tvůj leží s volem a oslem. I co truchlíš pro pána neb pro krále? Aj, král slavný Panny Marie a Josefa poddán jest poslušenství." To svatý Bernard.

Dále dí evangelium: ‚A náhle s andělem zjevilo se množství rytířstva nebeského.' Tuto evangelista pokládá andělské radování, když dí: ‚Zjevilo se s andělem,' kteréžto jaksi první mezi nimi byl zvěstoval Kristovo narození, ‚množství rytířstva nebeského,' totiž andělů, kteříž jménem rytířstva jsou nazváni, neb bojují s ďábly o spasení lidské. Jakož psáno jest v ‚Zjevení', ve 12. kap.: „Michal a andělé jeho bojovali s drakem." Tu dí sv. Beda: „Hodno bylo, aby veliký a silný zástup rytířstva nebeského v ty časy zjevil se, abychom z toho mohli uvážiti, že kníže a král jich, jenž se byl narodil, Pán silný a mocný má býti v boji k přemožení moci ďábelské, aby smrtelných lidí ne tak mnoho pokoušeli, jak by chtěli."

A že Bůh a člověk narodil se, správně lidem pokoj zvěstován jest, jakož dí dále evangelium: ‚chválících Boha', t. za narození Kristovo, protože viděli, že lidé jím přivedeni (budou) k věčnému spasení, jehož oni žádají, neb tím má Pán andělský býti opraven.

‚A řkoucích: Sláva na výsostech Bohu.' Neb ačkoli boží sláva všudy se zastkvěla, přece nejvíce na nebi ohnivém, kdežto jest an-

dělské i blahoslavených bydlení. Znamenejme z této řeči, kdež řkou andělé: ‚Sláva Bohu,‘ že na samého Boha sluší sláva a nic na lidi. Jakož dí prorok v žalmu: „Ne nám, Pane, ne nám, ale jménu svému dej slávu.“

Trojí věc zajisté Pán Bůh sobě zůstavil:

1. p o m s t u, jakož sám dí v 5. knihách Mojžíšových, ve 30. kap.: „Mně pomsta, a já ť odplatím.“

2. *věc,* s o u d nad všemi lidmi zlými i dobrými poručil a dal Synu svému, jakož dí evangelium sv. Jana v 5. kap.: „Všechen soud dal Synu, aby všickni ctili Syna, jako ctí Otce.“

3. *věc,* s l á v u ve všech dobrých věcech. Jakož dí Izaiáš v 42. kap.: „Slávy své jinému nedám.“

Ale proč andělé Boha chválí, toho *dvojí* příčina býti může:

1. jest veliké dobrodiní, kteréž Pán Bůh ukázal lidskému národu, neb skrze Pána Krista člověk má vykoupen býti a Pán andělský nahrazen. Dí svatý Jan Zlatoústý: „Někdy andělé ku pomstě bývali posíláni, jako na lid Izraelský, na Davida, na lidi sodomské, nyní pak opačně zpívají, na zemi Bohu díky vzdávajíce, že on svým sestoupením na zem, vzchod a vstoupení připravil lidem pozemským do radosti nebeské.“

2. příčina chválení Boha od andělů, aby nás naučili za přijaté dobrodiní díky Pánu Bohu vzdávati.

Protož dále dí evangelium: ‚A na zemi pokoj lidem dobré vůle,‘ totiž lidem dobrým. Neb pro dobrotu vůle slove člověk sprostně dobrý více, nežli pro dobrotu jiných mocí duše. Neb vůle hýbá jinými mocmi k jich dílům a skutkům, a protož dobrota její neb zlost pochází ode všech jiných mocí. Ale zlým lidem není pokoj, vedle toho, což psáno jest v proroctví Izaiáše proroka v 48. kap.: „Nemajíť žádného pokoje, praví ť Hospodin, bezbožní.“ Proto znamenitě se dí: ‚Na zemi buď pokoj a v nebesích sláva‘: Pokoj s lidmi dobrými, ale nic se zlými, s nimiž Pán Bůh pokoje nečiní, neb ne s všelikými lidmi Bůh pokoj činí, ale toliko s lidmi dobré vůle. Sv. Beda dí: „Ti, kteříž přijali Pána Krista dobrou vůlí a neprotiví se mu, jako Herodes a jiní zlí zlými skutky a přestoupením jeho přikázání, takovým připisován jest tvůj pokoj,“ t. časný, srdečný a věčný, o němž již napřed řečeno jest. Hodně a spravedlivě zvěstován jest pokoj lidem dobré vůle, aby všecka odňata byla od lidí výmluva. Jakož dí sv. Remigius: „Nemáš-li bohatství Zacheova, nemáš-li dvou šartův s chudou vdovou a nemáš-li číše studené vody, abys chudému obětoval, obětuj Bohu dar a peníz dobré vůle,“ neb pravice tvá (jakož dí sv. Jan Zlatoústý) plná jest darů, když bude plná dobrá vůle.

Dejž to Pán Bůh, abychom takové narození Pána Krista hodně a nábožně slavili, aby on, jenž pro nás ráčil se časně naroditi, ráčil se v duši a v srdci každého z nás naroditi podruhé milostí svou du-

chovně, abychom my takoví jsouce, v Bohu narození, milostí jeho zasloužili přijíti do toho příbytku, v němž jest život beze smrti a radost bez truchlosti, království věčné bez proměnění, mladost bez starosti. Čehož mně i vám rač dopomoci Pán náš Ježíš Kristus, na věky věků požehnaný.

5.

Kázání při druhé mši na den božího narození.

Evangelium svatého Lukáše v druhé kapitole:

I stalo se, když odešli od nich andělé do nebe, že ti pastýři řekli vespolek: Pojďme až do Betléma, a vizme tu věc, kteráž se stala, o níž Pán oznámil nám. 16. I přišli, chvátajíce, a nalezli Marii a Josefa, i to nemluvňátko ležící v jeslech. 17. A viděvše, rozhlašovali, což jim povědíno bylo o tom děťátku. 18. I divili se všichni, kteříž slyšeli o tom, což jim bylo mluveno od pastýřů. 19. Ale Maria zachovávala všechny věci tyto, skládajíc je v srdci svém. 20. I navrátili se pastýři, velebíce a chválíce Boha ze všeho, což slyšeli a viděli, tak jakž bylo jim povědíno.

*

Vypisuje tuto svatý Lukáš pastýřů nábožnost. Nebo ihned po tom vidění andělském opustivše stádo brali se, aby shlédli dítě narozené, řkouce:

‚Pojďme až do Betléma a shlédneme to slovo,' t. dítě narozené, andělem nám zvěstované, kteréžto učinil Pán. Toť není z textu. Neb Řekové a staré knihy nemají toho slova ‚učinil', ale jen: ‚kteréž Pán nám ukázal'.

A přišli kvapíce, žádajíce nejprvé viděti Krista, a také aby dříve vrátili se k stádu, kteréž byli zůstavili bez stráže.

‚A nalezli Marii a Josefa a nemluvňátko položené v jeslech, jakož jim byl pověděl anděl.'

‚A uzřevše, poznali o slovu, kteréž jim bylo povědíno o tom dítěti,' neb netoliko osvíceni byli zevnitř, ale i vnitř, o poznání Slova vtěleného, jakož dříve řečeno jest.

‚A všickni, kteříž slyšeli, divili se.' A příčinu toho divení pokládá, když dí o těch věcech, kteréž praveny jsou od pastýřů k nim: ‚Ale Maria zachovávala všecka slova ta, snášejíc je v srdci svém', neb opatrně pozorovala, kterak se proroctví naplňovalo na dítěti narozeném. A to skládání bylo velmi utěšené a vší církvi svaté velmi užitečné. Neb jakož dí sv. Jeroným v kázání o vzetí Matky boží do nebe: ‚Ona po vstoupení Syna svého zůstala za chvíli ne-

malou na zemi s apoštoly, aby šíře je naučila o Slově vtěleném, o němž byla plněji naučena od Ducha svatého, i s ním se obírala.“ Protož mohla lépe vypraviti, jakož dí sv. Jeroným: „Což lépe známe, lépe vypravujeme.“

‚A vrátili se pastýři,‘ t. k stádu svému, ‚slavíce a chválíce Pána Boha‘ z dobrodiní všemu světu daného obecně, a jim ukázaného zvláště.

Protož dále dí: ‚Ze všeho, což byli slyšeli, jakož řečeno jest k nim.‘

6.

Kázání svatého Bedy na též evangelium.

Spasitel Syn boží, když se narodil v Betlémě, jak řeč svatého evangelia svědčí, pastuškům, kteříž v té krajině byli, nespíce a střehouce bedlivě nad svým stádem, anděl boží s velikým světlem ukázal se a vyšlé světu slunce spravedlnosti netoliko nebeských řečí hlasem, ale také leskem božského světla dovodil, neb nikdy nenalézáme ve všem pořádku starého zákona, aby andělové tak pilně otcům starým v světle ukazovali se.

Ale toto zvláštní osvícení dobře dnešnímu času zachováno jest, neb vyšlo v temnostech světlo těm, kteříž jsou pravého srdce — milosrdný a lítostivý a spravedlivý Pán Bůh. Avšak aby jednoho anděla nezdálo se malé svědectví a potvrzení, když jeden anděl posvátnost nového narození vypravil, ihned množství nebeských zástupů přibylo, kteréž by chválu Bohu zpívalo a pokoj spolu lidem zvěstovalo. A v tom zjevně se ukazuje, že tímto narozením lidé ku pokoji jedné věci, naděje i milování lásky, a také k slávě božské slávy mají obráceni býti. I znamenají duchovně pastýři tito stád svých učitele a správce věrných duší.

Noc, v kterou nespali, střehouce stád svých, nebezpečí všelikých pokušení ukazuje, od kterýchžto sebe i svých poddaných všichni, kdož dokonale bdí, ostříhati nepřestávají. A dobře v narození Páně pastuškové nad stádem svým bděli. Neb zajisté ten se byl narodil, jenž dí: „Já jsem pastýř dobrý. Pastýř život svůj dává za ovce své.“ Ale i čas nastával, v němžto týž pastýř svrchovaně dobrý, poslaný na svět, své ovce poručil, daleko a široko rozehnané a rozplašené, bloudící, aby je na pastvy vždycky zelené nebeského života odvolal, pastýřům, z kterýchžto prvnímu po sobě pastýři přikázal řka: „Miluješ-li mne, pas ovce mé.“ A to jaksi zjevněji odhaluje dí: „Potvrď bratří svých.“

‚I stalo se, když odešli od nich andělé do nebe, pastýři mluvili k sobě řkouce: Pojďme až do Betléma a vizme to slovo, kteréž se stalo, kteréž učinil Pán a ukázal nám. I přišli chvátajíce a nalezli Marii a Josefa a nemluvňátko položené v jeslech.‘ Pastýři zajisté ti se šťastnou radostí chvátali viděti, což byli slyšeli. A že hořice láskou hledali ihned Spasitele — kteréhož hledali, nalézti zasloužili. Ale pastýři rozumných stád a všichni věrní, jakou pilností mysli své hle-

dati mají Pána narozeného, Krista, řečmi spolu i skutky — tito pastýři ukázali, řkouce:

‚Pojďme až do Betléma a uzřímе to slovo, kteréž se stalo.' A protož pojďme i my, bratři nejmilejší, až do Betléma, města Davidova, a pamatujme milujíce a ctíce, že v něm slovo, t. věčné, učiněno jest. A tak jeho vtělení hodnou úctivostí slavme.

Pojďme tedy, odvrhnouce žádosti tělesné, vší žádostí mysli své až do svrchního Betlema, t. do domu chleba živého, do domu ne rukou uděláného, ale věčného v nebesích, a pamatujmež milujíce, že Slovo tělem učiněno jest, a tam tělem vstoupil, kdež na pravici Boha Otce sedí. Do toho města snahou všeliké ctnosti následujmež ho, a snažným trestáním srdce i těla způsobujmež to, abychom toho, jehož oni v jesličkách viděli plačícího, my na stolici Otcově zasloužili viděti na věky kralujícího.

To svatý Beda.

7.

Kázání na veliké mši na den božího narození.

Evangelium svatého Jana v první kapitole:

1. Na počátku bylo Slovo, a to Slovo bylo u Boha, a to Slovo byl Bůh. 2. To bylo na počátku u Boha. 3. Všechny věci skrze ně učiněny jsou, a bez něho nic není učiněno, což učiněno jest. 4. V něm život byl, a život byl světlo lidí. 5. A to světlo v temnostech svítí, ale tmy ho neobsáhly. 6. Byl člověk poslaný od Boha, jemuž jméno bylo Jan. 7. Ten přišel na svědectví, aby svědčil o tom světle, aby všichni uvěřili skrze něho. 8. Nebyl on to světlo, ale přišel, aby svědectví vydával o tom světle. 9. Tentoť byl to pravé světlo, kteréž osvěcuje každého člověka přicházejícího na svět. 10. Na světě byl, a svět skrze něho učiněn jest, ale svět ho nepoznal. 11. Do svého vlastního přišel, ale vlastní jeho nepřijali ho. 12. Kteříž pak koli přijali jej, dal jim moc syny božími býti, těm, kteříž věří ve jméno jeho, 13. kteříž ne z krve, ani z vůle těla, ani z vůle muže, ale z Boha zplozeni jsou. 14. A Slovo to tělo učiněno jest, a přebývalo mezi námi (a viděli jsme slávu jeho, slávu jakožto jednorozeného od Otce), plné milosti a pravdy.

*

Svaté toto evangelium ukazuje nám *troje narození* Pána Jezu Krista:

Jedno narození v ě č n é, jak se věčně rodí od Otce od věčnosti. A to v tom, když dí: ‚Na počátku bylo Slovo.‘

Druhé narození č a s n é, z života Panny Marie na svět, a to se míní, když dí: ‚Slovo tělo učiněno jest.‘

Třetí d u c h o v n ě, jak se rodí v srdcích věrných a v duších svatých. A to v tom: ‚Přebývati bude v nás.‘

A také o trojí věci zmínku činí evangelium: o Slovu, o životě a o světle.

Přistupmež k *prvnímu narození* Pána Jezu Krista, jímžto se rodí od v ě č n o s t i. To nám evangelium ukazuje, když dí: ‚Na počátku bylo Slovo.‘ Počátkem míní se Bůh Otec, a Slovem míní se Syn boží. Tedy v tom počátku, v Bohu Otci, jest to slovo věčné, nestvořené a rodí se z něho od věčnosti, jako světlo od slunce. Ačkoliv světlo od

slunce přichází sem na svět a osvěcuje tento svět, přece vždy totéž světlo zůstává na nebi. Tak tomu podobně, ale ne přirovnáním, jest o tom věčném světle, o Synu božím, jak se rodí od Otce a přichází k nám a nás osvěcuje, avšak vždy v Otci přebývá a Otec v něm. Jakož samo o tom dí to věčné Slovo, Pán Ježíš: „Já přebývám v Otci a Otec ve mně.“ A toť jest rození věčné a svrchované, Boha z Boha a světla ze světla, od věčnosti, že nižádný jazyk nemůže toho vypraviti, aniž který rozum může toho postihnouti. Jakož o tom dí Izaiáš prorok: „Rod jeho kdo vypraví?“ — kterak ten Bůh věčný věčně přebývá v Bohu věčném a rodí se z něho od věčnosti.

2. evangelium dotýká se rozdílů osob v božství, a to se v tom míní: ‚Slovo bylo u Boha,‘ že jiná jest osoba Otce a jiná Syna, toho věčného Slova. Neb dí evangelium: ‚A Slovo bylo u Boha.‘ Kdyby nebylo rozdílů v osobách, neřekl by evangelista: ‚A Slovo bylo u Boha,‘ t. Slovo, jiná osoba v Božství, než Otec.

A 3. dotýká se jednoty podstaty božství, že to Slovo věčné, nestvořené, jest mocí dobroty i moudrosti i věčnosti i bohatství i blahoslavenství jednostejné slávy s Otcem. A to se tu míní, když dí: ‚A Slovo bylo Bůh,‘ též všemohoucí a věčný Bůh, jako Otec.

A 4. dotýká se důstojné vůle; ač jsou rozdíly v osobách, přece není rozdílů u vůli, než jedna jest vůle všech osob. A to se tu míní, když dí: ‚A to bylo na počátku u Boha,‘ totiž, že jest jednostejná vůle v Božství, ač jsou rozdílové v osobách. A snad by někdo řekl: „Tuto jen zmínka o dvou osobách Božství, a nic o třetí.“ Než tu se tato míní v tom evangeliu třetí osoba božská tajně, a to v tom, že Syn přebývá v Otci a Otec v Synu, a že velikou láskou nevýslovnou spojeni jsou spolu. A to se míní ta láska nestvořená Duch svatý, jenž od obou pochází, od Otce i od Syna a oba spolu spojuje divnou a nevýslovnou láskou. A o tom také, jak dí svatý Augustin, pohané psali a docházeli toho svými rozumy, jak jsou rozdělené osoby v Božství, ale jednoho bytu, jakož jeden pohan praví, že jest jedna osoba věčná, od níž druhá osoba rodí se. A od té druhé osoby divného sypání že jest oheň lásky neslýchané na první osobě, a to nazývají Duch svatý.

A tuto zvláštně píše evangelium o Slovu, protože Slovo toto tělesné znamenává jinou některou věc, nežli jest samo v sobě, jako Slovo Bůh, k d y ž v srdci myslí lidé, co se tu míní ‚Bůh‘, že jest to nějaká věc nejušlechtilejší, nejrozkošnější a nejlepší dobré, nad něž nemůž vymyšleno býti lepší dobré, nebo nejlépe a nejrozkošněji duše sytí.

2. že slovem bývá zjeveno to, co tajného jest v člověku, tak i Pán Bůh Otec, což měl tajného v svém Božství, to nám ráčil zjeviti svým věčným Slovem, Synem svým, Pánem Jezu Kristem. A také když člověk má nějaký úmysl k jiným vnésti mysl, musí to býti slovem. Tak i Pán Bůh, kterýž měl úmysl k našemu spasení, pronesl to svým věčným Slovem, Synem svým. A také jaký má člověk rozum duchovní, ten pronese ven jiným slovem zevnitřním, v hlas otevřeným tělesně.

Avšak každý slyše to slovo tělesné, zevnitřně přijímá rozum duchovní i vnitřní, a jinak nepřijal by do rozumu duchovního, kdyby nebylo to slovem zevnitřním. Avšak ačkoli hlas zevnitřní dělí se v uších lidských, přece rozum duchovní nedělí se v srdci. Nebo týž rozum, kterýžto kazatel mluví, též lidé přijímají. Avšak kazatel týž rozum má ve svém srdci, bez umenšení.

Tak i to Slovo věčné, duchovní, Syn boží, nemohlo se nám jinak okázati, než způsobou tělesnou, to jest přijetím člověčenství. Neb jinak nemohli jsme poznati duchovního jeho božství pro svou porušenost tělesnou. Avšak nic není umenšenější v svém božství, že přijal člověčenství. Ale tím, čím byl, tím zůstal, a co nebyl, na se přijal. A tak k nám sestoupil, že tam zůstal, kde prvé byl od věčnosti, v Bohu, neb jest v Bohu Otci od věčnosti, a jeho sestoupení není místo dělení, neb jest Bůh všudy svým Božstvím, aniž kam přijde, aby tu dříve nebyl. Ale jeho sestoupení jest v těle k nám ponížení. A toť jest to Slovo věčné duchovní, kteréž mluvil prorokům tajně uvnitř v jich duchu, a mnohé věci skryté jim zjevoval. Jako jsi říkal: „Stalo se Slovo boží ke mně.“ Tak i dnes to slovo věčné mluví v duších dobrých a zjevuje jim tajné věci své božské. Jakož dí písmo: „Já uslyším, co bude Pán ve mně mluviti.“ A darmo jest všecko jiné zevnitřní mluvení, nebude-li to Slovo nestvořené uvnitř v srdci mluviti a duše učiti. A k témuž také dí Pán Bůh v ‚knize Písní‘ duši milovnici: „Povedu ji na poušť a tam budu mluviti sám k jejímu srdci,“ že Pán Bůh, choť věrný, chce s duší milovnicí svou sám rozmlouvati, chce ji na poušť vyvésti. To aby všecky věci tělesné opustila a Syna jeho samého v se uvedla uvnitř a tu s ním samým rozmlouvala o vší velmi pilné potřebě. I že duše nemůž toho míti sama od sebe, by mohla Boha v se uvésti, leč bude jím chopena a divně mocí jeho zevnitř vytržena od věcí tělesných a dovnitř uvedena jeho mocí božskou v svého ducha. Jakož sám dí: ‚Povedu ji na poušť‘ t. že ji svou mocí vytáhnu z věcí pozemských a uvedu ji v srdce její, a tu jí budu mluviti tajně a skrytě moudrosti své.

A když tak duše, milovnice boží, bývá uvedena uvnitř se svým milým sama v sebe, tuť poznává divnou krásu jeho a velebnost velikou a nevýslovnou jeho lásku k sobě, i bude jaksi uchvácena a divně ze sebe vytržena v něho a raněna jeho krásou, že se sváže a spojí s ním divnou láskou, že bude jaksi jedna věc s ním nerozdílná, že nic nebude ji moci odtrhnouti od jejího milého chotě, toho Slova věčného, nestvořeného Syna božího.

A dále evangelium ukazuje nám, kterak jest to Slovo mocné, o němž písmo dí: „Pane Bože, Slovo tvé všemohoucí vyšlo se stolice tvé božské, jako silný výbojce, aby přemohlo království pokrytství.“ To Slovo všemohoucí jestiť Syn boží, jež se stolice božské vyšlo, t. od Boha Otce od věčnosti rodí se a vyšlo na svět vtělením, aby přemohlo a zkazilo království pokrytství v nás, jež jest vzděláno hříchem v nás od ďábla, a vzdělalo své království božské.

A to Slovo tak jest mocné, jak dí evangelium, že ‚všecko skrze ně učiněno jest.' A to proti těm, kteříž bloudili, řkouce, že by Syn boží byl stvoření, protože se rodí z Otce. Ale teď dí evangelium, že jest stvořitel, že všechny věci jsou učiněny skrze něho. Ale domníval by se někdo, že Duch svatý jest stvoření, poněvadž všecky věci učiněny jsou skrze Slovo — tedy Duch svatý jest také učiněn skrze to Slovo. Tu rozuměj, že evangelium míní všechny věci stvořené, kteréž jsou zevnitřní, kromě Božství, ale v Božství že jsou osoby sobě vnitřní, jednostejného Božství. Protož nejsou stvoření, ale Stvořitel, Otec i Syn i Duch svatý, jsou sobě rovné v božství.

Ale že dí evangelium: ‚všecky věci skrze něho učiněny jsou,' t. skrze Syna, věci vysoké, to jest anděl, věci nízké a nejnižší, t. nejmenší církev. A že lidé přirovnáni jsou k červům a k hovadům pro smrtelnost a porušenost těla, ale že učiněni jsou skrze to mocné Slovo, mohou opraveni býti tím Slovem a vysoko vzděláni, podobni k těm vysokým andělům. A že všechny věci jedovaté jsou stvořené skrze Slovo to, a jsou v sobě dobré, neb jsou hřích a stojí v svém řádu od Boha ustanoveném. Ale řekl-li by někdo: ‚Proč ty věci lidem překážejí?' Proto, aby byla potřena naše pýcha, že malé věci nemůžeme se ubrániti, jedné bleše, aby nás nekousala, a chceme veliké věci přemoci, nemohouce se malé věci ubrániti.

Ale dí evangelium: ‚Bez něho není učiněno nic,' t. hřích, jenž není nic v milosti boží, jejž lidé činí vytrhujíce se z řádu stvoření jiného, neb všechno jiné stvoření stojí v svém řádu, kterýž mu Bůh ustanovil a poslouchá Stvořitele svého, ale člověk přestupuje přikázání boží, vytrhuje se z řádu všeho stvoření, neb neplní vůle, jíž jest všechno stvoření poddáno. A divná jest věc, že člověk, jsa nejdůstojnější stvoření a Bohu nejvzácnější, neb jest obraz a podobenství boží Trojice svaté, učině hřích, že bude Bohu velmi mrzký a potupný, pode všecka jiná stvoření. A proto slove nic, že jest beze Slova, neb v ty doby, když jest v hříchu smrtelném, nepřebývá v něm to Slovo věčné svou milostí.

A dále dí evangelium: ‚A co učiněno jest, v něm život byl.' To že všechna stvoření v něm, v tom slově nestvořeném, mají svůj život, i ta, kteráž v sobě živosti nemají. Ale v tom Slovu věčném mají svou živost v trém, jako kámen, nebe, hvězdy a jiné věci, které živosti nemají v sobě, a v sobě vždy vzcházejí, ale v Bohu vždy u s t a v i č n é jsou a svůj život mají (ač v sobě ho nemají; a zvláště ty věci, které jsou dobré, v něm jsou, v slovu božím, mnohem lepší, nežli samy v sobě mají) v Synu božím.

A dále dí evangelium: ‚a život byl světlo lidí.' Aj, teď velebí zvláště lidi, když dí: ‚život byl světlo lidí.' Nedí hovadské, neb hovada nejsou schopna toho světla věčného, Syna božího. A nedí také andělské, ačkoliv andělé jsou tím světlem osvíceni a schopni jsou ho; a že jsou schopni — neb jsou duchové rozumní. Ale zvláště slove lidské, neb jest přítomné jim a v těch chce přebývati, kdo jsou způsobni je přijmouti, a jest všudy a v každém místě. Jako světlo sluneční

všudy svítí svými paprsky, avšak kdo má slepé oči, ten ho nevidí, ano jest mu na očích, ale kdyby prozřel, ihned by je uzřel, ano jest mu přítomné na očích jeho — tak i to světlo věčné jest nám vždy hotovo svým osvícením, ale my jsme nezpůsobni k jeho přijetí, neb oči našeho rozumu jsou zatemněny mnohými hříchy. Ačkoliv to světlo jest přítomné nám, přec my nejsme tak přítomni jemu, t. nejsme způsobni přijmouti je pro slepotu svých hříchů.

Protož dí evangelium: „A to světlo v temnostech svítí, a tmy ho neobsáhly,“ neb nepochytily. A toť jest, že to věčné světlo svítí v našich srdcích temných, ale my pro svou pýchu a pokrytství a lásku nezřízenou k světu zatměli jsme duše své, takže nemohou pochopiti toho věčného světla; ale což máme učiniti, učiníme. Jako kdyby byl člověk slepý, neviděl by slunce; i přišel by k němu lékař a řekl by k němu: „Chceš-li viděti, máš mnoho prsti na očích, svrhni tu prst s oči a prozříš“ —: tak i my, chceme-li viděti to věčné Slovo a světlo věčného světla, musíme prst svrci se svých rozumů, to jest lásky tělesné, kteréž zatmívají náš rozum od božího vidění. Tehdy prozříme a uzříme světlo věčného světla a slunce vší spravedlnosti, Pána Jezu Krista. Jakož dí Izaiáš: „Lid, jenž byl v temnostech, viděl světlo velmi veliké.“

Dále dí evangelium: ‚Byl člověk poslaný od Boha, jemuž jméno bylo Jan.‘ Tuto evangelium činí zmínku o člověku, když dí: ‚Byl člověk, t. člověk veliký, vysokého a svatého života a osvíceného rozumu od Boha jeho světlem božským, a mysli vysoké a pozdvižené k Bohu, protože ta mysl byla nebeská, ačkoliv tělem na zemi byla a mysli svou v Bohu přebývala a života přesvatého byla. Byť to člověk veliký, o němžto Pán Ježíš praví, že mezi syny ženskými nebyl světější aniž povstal, nežli Jan Křtitel. Toť jest ta hora vysoká, jež jest postavena mezi Bohem a mezi lidmi, od nížto lidé osvícení berou. Neb jako nejprvé slunce hory osvěcuje a potom s hor na údolí jde, tak byli svatí ty hory vysoké, svatých, vysokých životů a utvrzených v Pánu Bohu, protože nejprvé a nejvíce osvícení přijímali od Pána Boha a od Syna božího, slunce vší spravedlnosti; a byli jako prostředek mezi Bohem a mezi lidmi, protože berouce osvícení od Pána Boha, jiné osvěcovali, totiž ty, kteříž jsou na údolí myslí mrzkých, nakloněných k tomuto světu.

Neb nejsme schopni světla božího, nebo Pán Bůh jest duch a jeho světlo jest duchovní a my jsme tělesní; protož nejsme způsobni přijmouti jeho světlo. Jako oči nezdravé nejsou způsobny přijmouti světla slunečního, ale musí nějakou věc míti mezi sluncem a mezi sebou, skrze niž by přijaly světlo sluneční, tak i my, protože nejsme způsobni ku poznání Pána Boha pro svou slepotu vnitřní na duši, protož musíme míti nějakou věc tělesnou, skrze niž bychom poznali Pána Boha svého.

A to jsou svatí, skrze něž nám přichází poznání. A ten jeden svatý, Jan předešel před Pánem Kristem, jako lucerna před sluncem, abychom, nemůžeme-li přijmouti světla slunečního, Pána Jezu Krista,

aspoň přijali lucernu — Jana Svatého, za níž bychom mohli přijíti do věčné radosti, aby nás osvítil svým světlem Bůh.

Dále dí evangelium o svatém Janu, že byl poslán od Boha, že věrně chvály boží hledal a lidského spasení. Protož sám se velmi ponižoval a potupoval a Pána Krista povyšoval a velebil, když řekl: „Já jsem hlas volajícího na poušti.“ Aj, jak to, že tento svatý hlasem se nazývá, t. jako by řekl: ‚Onť jest to Slovo věčné, jež na věky zůstává, ale já jsem toliko hlas od toho Slova poslaný, kterýž mijím, ale ono zůstává.‘ A jinde dí evangelium: ‚Já scházím, ale on bude růsti.‘

Aj, kterak ten svatý ne své chvály, ale svého Pána hledal. Tak všickni, kteříž jsou od Boha posláni, mají býti poznáni po tom, hledají-li chvály boží a spasení lidského. Protož nemnoho jest se ptáti po tom, jest-li kdo poslán od papeže aneb od biskupa, má-li jaké listy neb potvrzení. Neb po tom máme znamenati, že jest od Boha poslán, když hledá pilně spasení lidského a chvály boží. A ten každý, kdo má býti prostředkem mezi Bohem a mezi lidmi, má býti pln milosti božské. Jakož evangelium o tom ukazuje:

‚Jemuž jméno bylo Jan.‘ Neb Jan se vykládá, ‚v němž jest milost boží.‘ že ti, kteříž chtí jiné spravovati, musí milost boží míti, aby jsouce hnuti milostí boží a jsouce plni darů božích, jiné věrně k chvále boží spravovali, a zvláště aby poznali, což dobrého mají, že to všechno z boží milosti mají, ale ne ze své zásluhy. A také, aby věrně hledali v tom, což činí, chvály boží a svědectví božího.

Jakož dí evangelium, že svatý Jan ‚přišel na svědectví, aby svědectví vydal o světlu.‘ Aj, teď evangelium ukazuje, že svatý Jan nebyl to světlo, jež osvěcuje duši uvnitř, ačkoliv jeho život u přirovnání k našim životům — naše životy proti němu byly pravá temnost i ještě jsou. Jakož dí sv. Pavel: „Někdy jste byli temnosti, ale již jste se proměnili v světlo.“

Ale svatý Jan ačkoli byl života vysokého, nebyl před Bohem ani přirovnán k Bohu nic. Neb dí evangelium, že on nebyl Slovo, ale aby vydal svědectví o světle,‘ t. o Bohu, o Pánu Jezu Kristu. A tu dí svatý Augustin: „Svatí jsou hory a lucerny. Viz, abys lucerny nepřijal za světlo a o horu, abys se neurážel svou žádostí, chtě ji za Krista vzíti.“

Dále dí evangelium: ‚Aby všichni uvěřili skrze něho,‘ t. v Pána Jezu Krista, živou věrou, ozdobenou láskou. Aj, jak svatí vždy ke Kristu vedli, aby on byl ctěn, milován a chválen od srdcí lidských.

Dále dí evangelium: ‚Bylo pravé světlo,‘ t. Pán Kristus, to věčné slovo a vnitřní každé věrné duše. A dí evangelium: ‚kteréž osvěcuje každého člověka přicházejícího na svět‘; nedí evangelium, jenž bydlí v světle, ale jenž přichází na svět, kteréžto věčné světlo jenom ty osvěcuje, kteřížto jsou zde jako poutníci a příchozí na svět, že tohoto světa zde si neosobují, ale jsou jako příchozí hosté na tomto světě; ač poznávají to světlo a v tom světle onu vlast budoucí, přec po ní vždy touží a žádají, aby spíše vysvobozeni byli z této bídy a z cizí

země, a přišli v své království, do té země žádoucí, jež teče mlékem a strdí.

Mléko jest jeho přečisté člověčenství, v němž blahoslavení a poutníci tohoto světa podle těla radovati se budou, vidouce člověka v těle Pána Jezu Krista.

A strď znamená jeho blahoslavené božství, v němž svatí vedle duše se radují, vidouce ho přejasně svými rozumy v jeho divné kráse, i milují ho velmi šťastně a přidrží se ho velmi sladce, že již od něho nemohou odtrženi býti, jako zde bývají odtrženi pro hrubost svého těla; jestliže za chvíli v něm postojí, brzo budou od toho vytrženi, věcmi marnými tohoto světa.

A dále dí: ‚Na světě byl, a svět ho nepoznal.' Tuto jest otázka, kterak ho svět nepoznal. Vždyť moře bylo mu poddáno i větrové, když jim přikázal, aby se utišili, ihned ho byli poslušni. Tedy když ho poslouchali, znali ho. Kterak tedy tuto dí: ‚svět ho nepoznal.'? Tu rozuměj, že světem míní lidi tělesné, porušené hříchem, kteříž nemají poznání božího.

A dále dí evangelium: ‚Mezi své vlastní přišel, a svoji ho nepřijali.' Tu ukazuje evangelium, že někteří jako jeho zvláštní byli, to jsou Židé a mistři Starého Zákona, kteříž by měli býti jako hory osvícené božským světlem, aby jiné osvěcovali, avšak ti Pána Krista nepřijali, potupivše ho, ukřižovali. Tak i nynější duchovní mistři i jiní, kteříž berou veliké dary božské, avšak Krista nepřijímají v jeho životě chudém, pracovném a potupném, ale potupují ho po druhé, znovu ho křižujíce, seč jsou, protivíce se mu skutky zlými; kteří by měli jeho zvláštní býti a domácí, to jsou nejtužší nepřátelé jeho.

A dále dí evangelium: ‚kdož ho přijali.' t. živou a osvícenou věrou, nadějí a láskou, ‚dal jim moc syny božími býti.' Aj, kterak jest veliký užitek věřiti živě a usilovně v Pána Jezu Krista, že z toho pochází veliká moc, t. syny božími býti. A toť jest moc nade všechnu moc tohoto světa, nežli kdyby někdo v světě v nejvyšší byl moci a obsáhl všecky trůny i úřady i veliké byl chvály a povýšený v světě, nemá-li této moci, aby mohl synem božím býti, zač jeho moc stojí? Než jestiť hubeným bídníkem a zavrženým od Pána Boha. Ale který člověk, buďto babička nebo nejsprostnější člověk, kterýž jest zavržený od světa, má tu moc, že jest synem božím vyvoleným nebo dcerkou, jestiť veliké chvály a povýšení před Pánem Bohem.

Ó, divná moci, ó, kde tak veliká ta moc, že bídný člověk, potupený, bude syn nejvyššího krále. Ježto by bylo to divné, kdyby král některý mocný zvolil sobě pastuchu za syna, jak by se tomu divili, a ten pastuška byl by za to velmi vděčen, oč pak velmi více mnoho máte za to vděčni býti a diviti se tomu, že král tohoto světa a blesk andělský, jsa chvála všech svatých, povýšen nade všecko, což stvořil, tak se ráčil k lidem skloniti svou láskou, že je za své syny chce vzíti, velice chce je obohatiti, více než některý král tělesný mohl by své syny obohatiti; t. ten král tělesný, kdyby měl mnoho synů, nemohl by jim mnoho dědictví dáti, rmoutil by se, ale kdyby mu zemřeli, a

jeden by mu ostal, radoval by se, že mu mnoho dědictví zanechá. Ale u Boha (naopak) jest, neb čím více synů má, tím více se raduje a každému hojně bohatství dává, avšak jemu ho nic neubývá, ani jeho synům, dá-li jednomu mnoho svých darů, proto druhému nic neubude, což jest dáno jemu. A čím více synů přibývá, tím také tomu Otci věčnému přibývá radosti.

Aj, když měl jediného Syna prvorozeného, na svět jej poslal, aby mu mnoho synů dobyl vyvolených, chtě jim dáti své dědictví. A toť jest on sám Bůh náš dědictví svých milých synů i dcer, že oni ho dědí, kochajíce se v něm a milujíce ho, radujíce se v něm. A oni jsou také jeho dědictví, že se on v nich raduje, velmi miluje. A o tom dí choť v ‚Písni písní' ku Pánu Bohu, choti svému: „Můj milý mně a já jemu," t. ‚můj milý mně', proto že jest on mé dědictví i má milá útěcha i nejlepší mé dobré, ‚a já jemu', proto že jsem také jeho dědictví, že se on raduje v mém dobrém, že to činí pro mne, ne sám pro sebe. A také já jemu, že to mu vždycky dám, což dobrého mám, že to od něho mám, a v tom ve všem jemu se líbiti žádám, abych všecko činila po vůli jeho, a za to aby byla chvála jemu, ale ne mně. A také dí evangelium o tom řádu svatém, duchovním synovství božím, že ‚těm, kteříž nejsou z krve, ani z vůle těla, ani z vůle muže', totiž, že to synovství boží nepochází ze žádosti přirozeného porušení tělesně, jako jiní lidé způsobem tělesným.

Ale evangelium dí: ‚kteříž to z Boha narozeni jsou,' t. vyvolením jeho od věčnosti rodí se z něho a pocházejí od něho, jako paprskové od slunce a od toho pravého světla. A také jako vody vycházejí z moře a v ně se zase navrátí, tak i synové boží pocházejí od Pána Boha, od toho hlubokého moře a plného vod všech božských milostí, neb všichni darové Ducha svatého, kteříž pocházejí z plnosti milostí božských, k němu se zase vracejí, totiž vděčností, děkujíce mu a chválíce ho za jeho dary.

A snad by někdo řekl tuto, že nemůže to býti, že by člověk bídný mohl býti syn velebného Boha, neb jest to věc velmi veliká.

K tomu dí evangelium: ‚Slovo tělo učiněno jest,' totiž více jest to, že Syn boží jest syn člověčí, nežli syn člověčí, aby byl synem božím. A tu dí evangelium: ‚Slovo člověk učiněno jest,' ačkoliv byl pravý člověk, ze stvořené duše a těla. Avšak tuto toliko jmenuje tělo, jakožto nižší stránku, pro jeho veliké ponížení, abychom my sobě toho vážili a tomu se divili, kterak ten Bůh věčný jest člověkem časným, Bůh nesmrtelný člověkem smrtelným, Bůh netrpělivý, kterýž nic nemůže trpěti, aniž naň jaký nedostatek může padnouti, člověkem trpělivým a mnohým nedostatkům poddaným, a Bůh převysoký, jenž převyšuje všechny výsosti nebeské i všecky kůry andělské, ráčil býti člověkem mrzkým, poníženým pode všecky jiné ve všem světě nejnižší věci. — A nebylo-li to veliké ponížení, když byl tak hanebně posmíván i uplván a ohavnou smrtí potupen? A také že ta osoba velmi bohatá, od níž pocházejí všecka bohatství, byla zde svrchovaná moudrost, a božského umění bylo zde svrchované blahoslavenství. Aj,

každý člověk znamenaje to, kterak Slovo tělem učiněno jest, kterak jest to složení a spojení dvojí přirozenosti, božské a člověčí, aby sobě z toho učinil drahou mast, a jest-li slepý na vnitřních očích svých, totiž na rozumu svém, aby pomazal ho svou mastí, t. vtělením Syna božího, a ihned by poznal ty divné věci, které mu Bůh ukázal, prohlédna na svém rozumu.

Proč jest to věčné slovo učiněno tělo?

Nejprvé proto, že jsme my pro svou hrubost a tělesnost nemohli přijíti k božskému poznání. A protož se to Slovo vtělilo, aby nás přivedlo k známosti božské.

A také proto to Slovo učiněno jest tělo, aby ukázalo, že přijalo naši způsobu těla hříchu, ale bez hříchu. Neb to tělo svaté nebylo počato, ani se narodilo v hříchu, jako my se rodíme, ale mělo i způsobu hříchu, totiž že jest jmín za hříšného.

A tak proto se vtělilo, abychom my nemilovali svého těla porušeného a této smrtelnosti, v nížto jsme nyní, ale abychom majíce jeho rozkošné tělo ušlechtilé, počaté Duchem svatým v životě panenském, abychom se v něm kochali a jím se krmili a jeho krví se napájeli a po jeho vůli živi byli. Neb přísloví jest: „Čí chléb jíš a čí pití piješ, toho píseň zpívej.“ A protož to drahé tělo, když bylo děťátkem, leželo v jesličkách na hrubém seně mezi volem a oslíkem, na znamení, že jest on to seno a my jsme hovada bídná, abychom pojedli ho. A také proto učiněno jest tělo, abychom ho nejvíce poslouchali, a nejvíce k němu zření měli a jeho sobě za správce vzali.

A dále dí evangelium: ‚A bude přebývati v nás,‘ vnitřně v našem duchu, neb Pán Bůh jest Duch nestvořený. Protož Pán Bůh vlévá se v duši a přebývá v ní vnitřněji nežli ona sama v sobě, a jest s ní spojen více nežli kdy duše s tělem, a více ji živí nežli ona tělo. A když tak Pán Bůh všudy přebývá, tehdy jí z toho pochází divné osvícení božské, živé víry, vlité od Boha s hůry.

A v tom světle božském má divné poznání boží, jeho veliké chvály a nesmírné velebnosti. Jakož dále o tom dí evangelium:

‚Viděli jsme slávu jeho,‘ t. tím vnitřním viděním viděli jsme veliké jeho v těle ponížení, a to jest jeho veliká chvála vedle těla a povýšení. A také viděli jsme jeho velikou krásu a jeho veliké oslavenství a jeho divnou velebnost, jakožto jednorozeného od Otce, t. kterak se on jediný rodí od Otce od věčnosti. Ale Duch svatý ten se nerodí, ale pochází od Otce a od Syna.

A dále dí evangelium: ‚Plného milosti a pravdy.‘ Aj, kdož ho tak vidí vírou živou a jsou synové jeho, tiť ho k sobě vidí plného milosti, že jest tak milostivý, že jest vždy s nimi, ve všech svých půtkách brání jich před jich nepřátely. A také ho vidí v tom živém světle, plného pravdy, t. té pravdy pevně nestvořené, jež se nikterak nemůž ukrýti, ani zklamati, ale což slíbil svým synům, toť jim naplní, že zde dá jim svou milost, aby jím živi jsouce, šli skrze něho, až by došli k němu, a s ním na věky přebývali, vidouce tvář jeho a jím se sytíce, tím nebeským chlebem, jenž jest požehnaný Bůh na věky, Amen.

XII.

Dvé kázání v den posvěcení chrámu božího.

I.

Evangelium svatého Lukáše v devatenácté kapitole:

V ten čas: A všed Ježíš, bral se skrze Jericho; 2. a aj, muž, jménem Zacheus, a ten byl hejtman nad celnými, a byl bohatý. 3. A žádal sobě viděti Ježíše, kdo by byl; ale nemohl pro zástup, nebo postavy malé byl. 4. A předběh napřed, vstoupil na strom planého fíku, aby jej viděl, nebo tudy měl jíti. 5. A když přišel k tomu místu, pohleděv zpříma Ježíš, uzřel jej, i řekl jemu: Zachee! spěšně sestup dolů, nebo dnes v domu tvém musím zůstati. 6. I sestoupil rychle, a přijal jej radostně. 7. A viděvše to všichni, reptali říkouce: K člověku hříšnému se obrátil. 8. Stoje pak Zacheus, řekl Pánu: Aj, polovici statku svého, Pane, dávám chudým, a oklamal-li jsem v čem koho, navracuji to čtvernásob. 9. A dí jemu Ježíš: Dnes spasení stalo se domu tomuto, protože i on jest syn Abrahamův. 10. Nebo přišel Syn člověka, aby hledal a spasil, což bylo zakynulo.

*

Svaté toto evangelium nepřísluší mezi nedělní evangelia, ale čtou je na posvěcení kostelní pro dvojí věc:

Nejprvé proto, že jest v něm zmínka o domě, kterémužto domu stalo se spasení, neb Ježíš veň zavítal. Ten dům byla čeládka Zacheova i s ním. A že milostivý Spasitel může touž milostí navštíviti kostel svěcený, dáti milost lidu, kterýžto v kostel žádostí vidění duchovního Ježíšova se sejde, protož v tom podobenství evangelium čte se na den posvěcení kostela.

Po druhé čte se vhodně na den posvěcení kostela proto, že to evangelium jest o zjevném hříšníku Zacheovi, jemuž milostivý Spasitel hříchy odpustil, aby slyšíce to zjevní hříšníci, jichž bývá mnoho na posvěcení kostela, žádali od Ježíše milosti, aby se ráčil nad nimi jako nad Zacheem smilovati, hříchy jim odpustiti, od jiných je zachovati, jako Zachea, a život věčný jim dáti, neb tak užitečně by pamatovali kostela posvěcení, jsouce svatí.

A že se k tomu mají lidé pilně táhnouti, ukazuje jim to milostivý Spasitel, jenž přišel, jakož sám dí, aby hledal a spasil, co bylo zahynulo. A tak v tomto evangeliu ukazuje nám sv. Lukáš na Ježíšovi veliké milosrdenství, na Zacheovi pokání pravé, a na jiných reptání nemoudré.

O Pánu Ježíšovi dí evangelium: ‚Vyšed Ježíš, šel přes Jericho.' Tu věz, že v bibli sv. Lukáš dí: *‚všed'*, ale na mši čtou *‚vyšed'*. Protož abys věděl, že obé učinil Ježíš, i všel do Jericha, i vyšel z Jericha. Sv. Lukáš dí ‚všel', neb k počátku hleděl. Neb před tímto evangeliem píše v 18. kap., že Ježíš přibližuje se k Jerichu, uzdravil jednoho slepého. A potom v 19. kap. ihned dí: ‚A všed, šel přes přes Jericho.' všed, t. do Jericha, šel Jerichem. A ten východ znamenaje, kdož evangelium v missále ustanovil, položil: ‚Vyšed Ježíš, šel přes Jericho,' t. vyšed z Jericha, minul Jericho a šel k Jeruzalému, jak po konci toho evangelia dí sv. Lukáš, že byl blízko u Jeruzaléma. I zdá se mi, že by lépe bylo, kdyby byli nechali tak, jako sv. Lukáš píše, řka: ‚Všed, šel skrze Jericho,' aniž vím, kdo položil: ‚Vyšed Ježíš.' Snad chybiti mohl písař.

Ale svatý Lukáš, ten nechybil, řka: ‚Všed Ježíš,' totiž do Jericha, ‚šel skrze Jericho' k Jeruzalému. ‚A aj, muž jménem Zacheus.' Že dí: ‚a aj,' v tom ukazuje svatý Lukáš, i že Zacheus byl slovutný, i že měl pilnost velikou, aby uzřel Ježíše. Slovutný byl i proto, že byl bohatý, i proto, že byl hříšník zjevný, nad jinými ustanovený. Pro první příčinu slovutnosti hoden jest chvály, ale pro druhou hoden jest kárání i hanby.

A tak dí svatý Lukáš: ‚A aj, muž, jménem Zacheus.' Jmenuje ho proto, že hoden jest toho pro žádost velikou, již měl, aby viděl Ježíše.

Po druhé proto, že brzy se ku pokání obrátil.

Po třetí proto, že se vskutku kál.

Po čtvrté proto, že v knihách Ježíšových k věčné radosti byl napsán.

‚A ten byl kníže zjevných hříšníků a bohatý.' Aj, v tom se ukazuje hojnost Ježíšova milosrdenství, že netoliko hříšníka hotov jest přijmouti, ale hříšníka nad hříšníky, neb kníže nad zjevnými hříšníky jest největší hříšník zjevný. A jakož prvé psal jsem v kázání na třetí neděli po Svaté Trojici o zjevných hříšnících, tak i tuto rozuměj, že zjevný hříšník jest ten, kterýž nedbaje hanby, hřeší zjevně. A tak prázdné ženy, kostečníci, sváteční tanečnice, lichváři, zjevní svatokupci, lakomí trhovci aneb kupci jsou zjevní hříšníci. Pak kníže nad těmi jest, kdož účastenství má s nimi v hříchu a jimi vládne. A tak žena, která chová ženiny, aneb prázdné ženy jiným, ta jest kněžka nad zjevnými hříšnicemi, aby zvláště smilnily. Také po německu slove h o f a r t a, ale česky slove nad k . . . ami k . . . a.

Tak i kdo drží místo kopeřské aneb kostečné jest kostkář nad kostkáři, ne že by uměl nejlépe hráti, ale proto, že vinen jest těch všech hříchův zlosti, kteráž se děje při jeho kopeřství. Tak i hospodář, který vědomě připustí v domě smilniti aneb v kostky hráti.

Totéž dím o tanci, jímž v neděli Bohu se rouhají. Jakož dí svatý Bernard, že kdož v domě jej dovolí a zvláště v klášteře mniši majíce v něm nad svým i nad cizími hříchy plakati, písmo svaté čísti a nábožně se modliti, učiní z něho jeskyni lotrovskou a k . . . . skou.

Aj, Zacheus nazván jest knížetem nad zjevnými hříšníky proto, že byl vladařem nad mýtníky, t. nad těmi, kteříž brali mýto a stáli zjevně o zisk. A ti nyní neslovou zjevní hříšníci, neb teď pro zvyk hříchu nechtí ho míti za hřích, jak ukazují skutkem i řečí. Neb kněží v neděli tancují, i praví, že není hřích tancovati, ano, jakož svatý Augustin dí, lépe by bylo ženě přísti, aneb jiné dílo dělati, než ve svátek tancovati, a zvláště v neděli, již sám Bůh přikázal světiti.

Ó, běda lidu s jich svátky, neřku se svěcením, ale s hřešením. I zdaliť jest to neděli světiti: hráti, žráti, tancovati, frejovati, vaditi se a bíti celý den a tržiti? Avšak neděli aneb jiný den světiti jest se od hříchů zdržeti, díla tělesného zanechati a píle světské, a o Bohu myslití, jemu sloužiti a všechnu snažnost k svému spasení líbě přiložiti.

A to chtě Pán Bůh od každého míti, řekl v třetím přikázání znamenitě takto: „Pomni, abys den sváteční světil.“ Aj, dí Bůh: ‚Pomni‘ a přikazuje jiná přikázání, nepřiložil tak znamenitě toho slova: ‚Pomni.‘

Neb věděl Pán Bůh, že lidé málo budou to přikázání plniti, jakož vidíme, že ani neděle nesvětí, kteráž dříve sloula sobota, protože držána byla v sobotu. A Pán Bůh moudrý, jediný den zahájil aneb přikázal do téhodne světiti, to jest v ten den od hříchu i od díla tělesného přestati. Ale nyní lidé mnoho svátků nastavěli a že nastavěvše svátků a Hodů, nejvíce v ně hřeší, protož Pán Bůh dí skrze Izaiáše: „Hodů vašich nenáviděla duše má.“ A skrze Amose proroka v 5. kap. dí: „Nenávidím i zavrhl jsem svátky vaše.“ A skrze Malachiáše proroka v 2. kap. dí: „Vsypu na vaši tvář užitek vašich Hodů“ neb svátků. Tehdy Pán Bůh na tvář naši užitek svátků vsype, když nás přede všemi lidmi v soudný den pro nesvěcení svátků pohaní.

Neb v ten den poznáme, co v svátky svaté činíme. A nepokajeme-li se, ó, běda nám bude. Tu se nám vysmějí nepřátelé naši — ďábli, kteří se nyní smějí vidouce naše svátky. Jakož dí Jeremiáš ve svém ‚Pláči‘ v 1. kap.: „Viděli ji nepřátelé a posmívali se svátkům jejím.“ Koho viděli ďábli, než duši každého člověka, kterýž hřeší ve svátky, a posmívají se jejím svátkům.

A toto mají kněží lidu praviti zvláště na posvěcení kostela, na němž se scházejí ti, kteříž svátků nesvětí a zjevně v neděli hřeší, jako Zacheus zjevně hřešil, ač ne tak velmi, jako nyní hřeší. O němž dí evangelium, že byl kníže zjevných hříšníků a bohatý. Lakomý byl v dobývání statků, protož byl zjevný hříšník, ale nebyl lakomý v držení statků, neb dával polovici chudým; ale to by mu nepomohlo k spasení konečně, kdyby nežádal si viděti Ježíše.

Protož dí dále evangelium: ‚A žádal viděti Ježíše, kdo by byl, a nemohl pro zástup, neb postavou maličký byl.‘ Žádal, t. pilně z ná-

božnosti viděti Ježíše tělesně, aby ohledal, jaký jest. Tu dí Titus, že zrodilo se v něm sémě k spasení, že žádal viděti Ježíše, jehož kdyby byl viděl dávno, byl by od zlosti zjevně odstoupil. Neb kdož Ježíše žádostí dobrou vidí, nemůž přebývati v zlosti. A toho jest důkaz na Zacheovi, že když z dobré žádosti Ježíše uzřel, ihned zlého zanechal.

I dí dále evangelium: ‚A nemohl pro zástup, neb postavou,' t. ve vzrůstu, ‚maličký byl.' Byl malý na těle a veliký hříšník na duši, i nemohl viděti Ježíše v tu dobu užitečně pro zástup. Tu věz, že mnohým překáží zástup, aby neviděli Ježíše:

Nejprvé zástup zlého společenství.

Podruhé zástup péčí tělesných.

Potřetí zástup přátel.

Počtvrté zástup čeledi veliké a zvláště zástup kněží mnohých zlých, kteříž brání i viděti i slyšeti Ježíše. Jakož bránili kněží a zákonníci, když Ježíš tělesně kázal, a bránili volati k Ježíšovi a láli slepému, že volal na Ježíše, jakož dí sv. Lukáš v 18. kap.

Protož komu překáží kterýkolivěk zástup viděti nyní v milosti duchem Ježíše a potom věčně, duchovně i tělesně, má předběhnouti ten zástup, kterýž mu překáží, neb tak učinil Zacheus, o němž dí evangelium:

‚A předběh, vstoupil na strom fíkový.' V latině stojí, že vstoupil na strom aneb na štěp, *‚sycomorum'*, a jest to slovo vzaté z řeči řecké. Neb řecky *‚sykos'* řečeno jest *‚fík'*; i říkají tomu stromu ‚bláznivý fík', latinsky ‚ficus fatua'. A na ten strom vstoupil Zacheus, aby uzřel Ježíše, ‚neb měl tudy jíti,' t. kde stál ten fíkový strom, na nějž vstoupil Zacheus. A tu znamenej duchovně, kterak Zacheus, postavou jsa maličký, znamená člověka, jenž pro hříchy jest malý před Bohem a velikým v zlosti nad jiné zlosynem, má žádati velmi, aby viděl Ježíše a má předběhnouti zástup, kterýž brání jemu, neb jest příčinou, že nevidí Ježíše; a má k vidění pomoc vzíti od stromu fíkového, jenž slove fík bláznivý a znamená kříž, na němž jest Kristus umučen. Na ten má, kdo jest hříšný a chce-li Ježíše viděti, vstoupiti věrou, nadějí, myšlením a následováním, neb jinak hříšný nemůž Ježíše viděti nyní v milosti a potom v radosti, neb jest pro hřích postavou malý k vidění.

A na ten fík bláznivý, Kristův kříž, totiž utrpení, jež kajícím jest sladké a světa milovníkům jest bláznivé, má Zacheus, jenž se vykládá ‚chvátající' aneb ‚spravedliv učiněný', má — řku — vstupovati znenáhla, aby první ratolestka utrpení svatého v pokání byla pokora, druhá žalost nad hříchem, třetí naděje v milosrdenství boží, čtvrtá žádost vidění božího, pátá prospívání v milosti boží, šestá čekání příchodu Ježíšova k smrti a k soudu s pamětí jeho svaté smrti. Neb tak člověk čekaje, uzří Ježíše, a Ježíš vzezří na něho, povolá ho, aby již sestoupil s toho utrpení, jako povolal Zachea, o němž dí dále evangelium:

‚A když přišel k místu Ježíš, vzezřev uzřel ho, a řekl jemu: Zachee, chvátaje sestup dolů,‘ t. se stromu, ‚neb dnes v domě tvém musím bydliti.‘ Aj, Zacheus, zjevný hříšník, žádal Ježíše viděti, a Ježíš milosrdný a kajících milovník žádal v Zacheově domě bydliti.

Neb dí evangelium: ‚A když přišel k místu Ježíš, to jest, kde stál fík, vzezřev okem tělesným, kteréhož viděl od věčnosti poznáním božským. Dobré bylo Zacheovi viděti Ježíše, a lepší mu bylo viděnu býti od Ježíše viděním milosrdným, jehož prosí David, řka: „Vzezři na mne a smiluj se nade mnou.“

O tom vzezření teď dí evangelium: ‚Vzezřev uzřel ho a řekl jemu‘ (jakožto již hodnému slyšení slova jeho): ‚Zachee, chvátaje sestup.‘ Jmenuje Spasitel hříšníka, aby on věděl, že ho zná. Po druhé, aby mu ukázal ochotu, že ho miluje, jakož řekl Mojžíšovi v 2. kn. Mojž., 33. kap.: „Znám tě ze jména, nalezl jsi milost přede mnou.“ Ó, milosrdný Ježíši, tebe Zacheus chce viděti, a ty ráčíš ho milostivě jmenovati, a díš, aby chvátaje sestoupil, udávaje příčinu, řka: ‚dnes v domě tvém musím bydliti,‘ aneb přebývati, aneb býti. Ó, milostivý Ježíši, kdo tě nutí, že díš Zacheovi: ‚dnes v domě tvém musím býti?‘ Jistě tvé veliké milosrdenství a Zacheova žádost veliká, abys v jeho tělesném domě dnes byl a s učedníky svými sebe nakrmil, Zachea utěšil, a hříchy mu odpustil.

Dále dí evangelium: ‚Chvátaje sestoupil a přijal ho, raduje se.‘ Tu chválí svatý Lukáš poslušnost Zachea, že naplnil Ježíšovo přikázání, neb dí: ‚A chvátaje sestoupil,‘ ani neodmlouvaje, ani se kněží neboje, ‚a přijal ho, raduje se.‘ Ó, hříšní, volá Ježíš každý den, abychom jemu hotovi byli, že chce s námi večeřeti, řka v ‚Zjevení‘ v 3. kap.: „Aj, stojímť u dveří a tluku; jestližeť by kdo otevřel mi, budu s ním večeřeti a on se mnou.“ Avšak my horší jsme než Zacheus, kteříž ho ochotně v dům duše své nepřijímáme. Neb nejsme poslušni jako Zacheus, prvé hříšný a nyní svatý.

‚A viděvše to všichni, reptali řkouce: K člověku hříšnému šel.‘ Hřešili, i Krista i Zachea zle soudíce. Krista, že by zle učinil, šed do domu zjevného hříšníka, a Zachea, majíce ho ještě za hříšníka, an již byl kající. Ó, hříšní kající, mějte útěchu, žeť Kristus Ježíš rád s kajícími obcuje a sám se k nim zove, an reptákům v evangeliu sv. Lukáše v 5. kap., když reptali, že jí s hříšníky, řekl: „Nepotřebujíť zdraví lékaře, ale nemocní; nepřišeltť jsem volati spravedlivých, ale hříšných ku pokání.“ A poněvadž kromě něho všichni lidé hříšní jsou svým časem, neb dí David v žalmu 13.: „Všichni se odvrátili, napořád neužiteční učiněni jsou; není, kdo by činil dobré, není ani jednoho.“ A tak přišel, aby volal nás všechny ku pokání, nazvav se lékařem naším. A jistě dobrý a věrný jest lékař, dobrý, protože každou nemoc může vyléčiti, tělesnou i duchovní, kromě konečného nekání, a věrný, protože křivdy nižádnému neučiní a bez peněz léčí.

Protož poznav toho lékaře Zacheus, na duši nemocný, jakož dí evangelium, postavil se před ním, neb dále se píše: ‚A stoje Zacheus, řekl Pánu: Aj, polovici statku svého, Pane, dávám chudým, a okla-

mal-li jsem koho, navracuji to čtvernásob.' Tu věz, že Zacheus stál před Ježíšem, jemu tělesně slouže, a hotov jsa ku pokání. A to jest první kus dobrý. A řekl ku Pánu, jemu se v hříchu znaje: ‚Aj, polovici statku svého,' latinsky ‚*bonorum meorum*', to jest dobrých věcí svých ; těch polovici dávám chudým. Dobré tuto naučení každému, kdož chce dávati almužnu, aby dával hojně. Neb tento dí polovici aby dával, dobrých věcí, ne zlých jako Kain, a aby dával ze svých věcí, ne z cizích, nemá-li poručenství, jediné bylo-li by velice zapotřebí a jiné hodné příčiny, a aby dal nuzným, jako teď dí: ‚Dávám chudým,' a pro Pána Boha, ne pro svou chválu. Neb teď dí: ‚Pane,' míně to tak: ‚Pane, k tvé vůli a k tvé chvále dávám chudým. A co koho zatrhl jsem a tak zklamal jsem, navracuji čtvernásob,' to jest čtyřikrát více, latinsky ‚*quadruplum*'. Ku příkladu: čtyři groše dobré tak, když stojí každý z nich za jeden, jsou proti tomu groši čtvernásob dobré, ač nejsou čtyřikrát více, neb čtyři groše přesahují jeden groš jenom o tři. A pomněl asi tento Zacheus, že Bůh přikázal v 2. knihách Mojžíšových ve 22. kap.: „Kdo ukradne jednu ovci, navrať čtyři ovce za jednu ovci." Ó, loupežníci chudých na silnici, lichváři i svatokupci, kdy ten zákon naplníte? A uvažuji, že nedí Zacheus ‚vrátím', ale ‚navracuji'. Neb člověk, když může vrátiti, nemá meškati, jsou-li jiné příčiny hodné k navrácení. Neb kdož může cizí hodně vrátiti a nevrátí: dí sv. Augustin, že se vskutku nekaje. Zacheus neprodléval s vrácením, jako mnozí prodlévají až do smrti a oněmějíce mukají, chtíce rozkázati, a nerozumí se jim.

Ne tak Zacheus, jenž dí: ‚a jestliže jsem zklamal koho, navracuji to čtvernásob.' Že dí: ‚jestliže co', jako pochybuje — tím ukazuje, že nemnoho jest, koho zklamal, a že měl žádost přímou, vyznání pravé a navrácení pravé, řka: ‚navracuji čtvernásob' aneb třikrát tolik.

A že, kdož se vskutku kaje, tomu je milostiv Ježíš, protož dí dále evangelium: ‚A dí jemu Ježíš: Dnes spasení stalo se domu tomuto.' Těmi slovy těší Spasitel Zachea a ujišťuje ho hříchů odpuštěním a spasením a potupuje ty, kteří reptali i od strany své i od strany Zachea, když dí ihned: ‚protože i on,' t. Zacheus, ‚jest syn Abrahamův,' t. následovník k spasení.

A od strany své tupí reptáky, když dí: ‚Neb přišel Syn člověka hledati a spasiti, což bylo zahynulo.' Jako vy repcete, že jsem k Zacheovi, k zjevnému hříšníku vešel, majíce ho za zlého. Věztež, že on jest následováním syn Abrahamův, že již nedbá statku, jako Abraham nedbal. Protož stalo se mu spasení již v naději. A na mne také nerepcete, že jsem k němu přišel, neb já proto chtěl jsem býti Syn člověka a přijíti na tento svět, abych hledal kázáním a spasil milosti dáním, což bylo zahynulo prohřešením.'

Aj, nyní máš, kterak sebe i Zachea milostivý Spasitel vymluvil od reptání, dav jim užitečné naučení, aby nereptali, řka: ‚Dnes spasení,' t. v naději, ‚tomuto domu,' t. ví čeledi v domě a zvláště v Zacheovu svědomí, ‚stalo se,' t. ode mne jakožto od Boha, ‚protože

i on,‘ t. Zacheus, ‚syn jest Abrahamův,‘ t. následováním. Jakož dí sv. Beda, že Zacheus slove syn Abrahamův, ne že by z rodu jeho byl urozen, ale že ho věrou následoval. A tak z té řeči Bedovy chtí někteří, že Zacheus nebyl z pokolení Abrahamova a tak ani Židem, neb Židé všichni byli z pokolení Abrahamova. A též i sv. Ambrož má domnění že by Zacheus byl pohan. Ale netřeba se o to příti, neb dosti jest nám, že ten, jenž selhati nemůž, dí, že Zacheus jest syn Abrahamův, buďto syn následovný toliko, aneb přirozený z daleka i následovný, ale zvláště následováním. Neb to synovství více uvažuje Spasitel než tělesné.

Protož kněžím židovským, když se chlubili, že jsou plémě Abrahamovo, řekl: „Jste-li synové Abrahamovi, skutky Abrahamovy čiňte. Ale vy z otce ďábla jste.“ Také teď nebyl syn ďáblův Zacheus, ač prvé hříchem smrtelným byl ďáblův syn následovný, ale teď jest syn Abrahamův, od Krista osvícený, nalezený a spasený.

Protož dí Spasitel: ‚Nebo přišel,‘ t. na tento svět vtělením, ‚Syn člověka,‘ to jest Syn Panny Marie, ‚hledati‘ totiž aby hledal kázáním, ‚a spasiti‘ svou milostí a vykoupením. A tak přišel, jsa pln pravdy a milosti, aby nalezl a spasil to, ‚co bylo zahynulo,‘ to jest člověka, jenž byl zahynul v nevinnosti, v milosti boží a v radosti přestoupením božího přikázání.

A věz, že řka Spasitel: ‚Přišel Syn člověka hledati a spasiti, což bylo zahynulo,‘ ukázal svou božskou dobrotu a pokoru; řka: ‚Přišel.‘ Tu se ukazuje jeho božská dobrota. A když dí: ‚Syn člověka,‘ tu jest jeho pokora. Neb vzav na se člověčenství, pokořil se, že se svými služebníky chtěl býti služebníkem, jakož dí evangelium svatého Matouše ve 20. kap.: „Syn člověka nepřišel, aby jemu sloužili, ale aby sloužil a dal svou duši na vykoupení mnohých.“ Když pak dí: ‚hledati a spasiti, co bylo zahynulo,‘ tu ukazuje b í d u, p o t ř e b u i u ž i t e k n á š:

B í d u, že všecko naše pokolení bylo zahynulo hříchem v nevinnosti a milosti, a bylo by na věky zahynulo, kdyby Syn člověka byl nepřišel, nehledal a nespasil.

A tak p o t ř e b í bylo nám, že přišel hledati.

A u ž i t e k jest nám, že přišel spasiti, on, milostivý Spasitel, požehnaný na věky věkův, Amen.

2.

Evangelium sv. Jana v desáté kapitole:

Bylo pak posvěcení v Jeruzalémě a zima byla. 23. I procházel se Ježíš v chrámě po síňci Šalamounově. 24. Tedy obstoupili jej Židé a řekli jemu: „Dokudž duši naši držíš? Jestliže jsi ty Kristus, pověz nám zjevně! 25. Odpověděl jim Ježíš: Pověděl jsem vám a nevěříte. Skutkové, kteréž já činím ve jménu Otce svého, tiť svědectví vydávají o mně. 26. Ale vy nevěříte, nebo nejste z ovcí mých, jakož jsem vám pověděl. 27. Ovceť mé hlas můj slyší, a já je znám a následujíť mne. 28. A já život věčný dávám jim, a nezahynouť na věky, aniž jich kdo vytrhne z ruky mé. 29. Otec můj, kterýž mi je dal, větší je nade všecky, a žádnýť jich nemůže vytrhnouti z ruky Otce mého. 30. Já a Otec jedno jsme. 31. Tedy zchápali opět kamení Židé, aby jej kamenovali.

*

‚Stalo se posvěcení v Jeruzalémě a zima byla.' Tak píše sv. Jan v evangeliu v 10. kap. Ta slova vzal jsem, abych něco pověděl o posvěcení, jehož lidé pamatujíce, velmi se obžírají a jinak rozličně hřeší a tak Pánu Ježíšovi se protiví.

A to se podobně znamenalo, že když se stalo posvěcení v Jeruzalémě, to jest, že Hod byl, v který pamatovali posvěcení chrámu, jejž byl Šalomoun vystavěl Bohu:

„Tehdy Židé obklíčili Ježíše a řekli mu: Dokudž duši naši držíš? jestliže jsi ty Kristus, pověz nám zjevně. Odpověděl jim Ježíš: Pověděl jsem vám a nevěříte." A potom dí sv. Jan, že zdvihli Židé kamení, aby ho ukamenovali.

Aj, tak se stalo na posvěcení Jeruzalémském (Kristovi), jenž, jak dí sv. Jan, „chodil v chrámě," v příchrámí, to jest, v síňci Šalomounově," to jest v tom místě, kde stával na modlitbě Šalomoun. Aj, Židé na den památný posvěcení chrámu osopili se na Ježíše a chtěli ho kamenovati a chtěli ho chytiti, jakož píše sv. Jan. Ale vyšel z jich rukou.

Co jest Ježíše kamenovati chtíti, jediné pravdu chtíti poraziti? Ale Ježíš a tak pravda před protivníky se skrývá, neb v nečistých srdcích nepřebývá. Neb poněvadž dí sv. Pavel k Židům v 6. kap., že ti, kteříž víru přijali a slovo boží a v hříchy se navrátili, že ti po druhé v sobě křižují Syna božího a v posměch mají — vůbec ti,

kteříž pravdu znajíce, protiví se jí a chtějí ji poraziti, ti s Židy chtí Ježíše kamenovati. A těch bývá mnoho na posvěcení kostelním, zvláště kněží, kteříž sejdouce se v hromadu i tupí i kacеřují ty, kteří jim pravdu praví, jako kněží tupili Ježíše a na posvěcení Jeruzalémského chrámu ukamenovati chtěli, když jim pravil pravdu.

Pro poznání pravé, co lidé mají za posvícení, věz, že posvěcení kostela pamatují proto, že kněz biskup požehnal ho, aby v něm dála se čest a chvála Pánu Bohu, slovo boží aby v něm kázáno bylo, lidé aby je slyšeli, mše aby sloužili, a modlíce, aby hříchů odpuštění nalezli a za hodné věci v něm Pána Boha prosili.

O tom psáno jest v 3. ‚knihách Královských' v 8. kap., kterak Šalomoun král z přikázání božího vystaviv prvé chrám aneb kostel, sám ho posvětil a dal všemu lidu požehnání, modlil se prvé velmi krásně a učinil ten Hod slavný a všecken lid s ním.

A toho posvěcení chrámu byla památka v Jeruzalémě, jakož di svatý Jan: ‚Stalo se posvěcení v Jeruzalémě a zima byla.' Ale věz: chrám, jejž Šalomoun vystavěl, t ř i k r á t jest posvěcen.

1. od Šalomouna, jak již řečeno;
2. od Zorobabel;
3. od Judy Machabejského.

Pak od t ř í mužů jest ten chrám poskvrněn:

1. od krále Jeroboama, jenž byl učinil dvě telata zlatá, jedno v Dan a druhé v Bethel; a to učinil pro lakomství. A znamená lakomství kněžské, jímž jest křesťanstvo velmi poskvrněno.

2. poskvrněn byl chrám od Nabuzardama, knížete babylonského krále, kterýžto Nabuzardam byl vladařem nad kuchaři babylonského krále. A ten spálil chrám v Jeruzalémě, a znamená ty, kteříž obžerně živi jsou.

3. od Antiocha krále, jenž byl velmi pyšný a učinil modlu v chrámě a spálil knihy zákona božího a pobil všecky, kteříž se nechtěli modliti k modle. A ten znamená pyšné, kteréž v církvi mají lidé jako za modly, ani z pýchy své hubí ty, kteříž nechtí se těm modlám klaněti a modliti, a také i knihy pálí, kteréž jsou proti jich zlosti.

Aj, již máš, že chrám, jejž Šalomoun vystavěl, třikrát jest posvěcen a třikrát poskvrněn. A zdaliž neposkvrňují nyní chrámů aneb kostelů božích na den posvěcení pyšní a lakomí, kteříž v nich pýchají i lakomství vedou a činí z nich jeskyni lotrovskou, jakož řekl kněžím Spasitel v 19. kap. svatého Lukáše: „(Rozsypal jim peníze a stoly zpřevracel). Psáno jest: Dům můj, dům modlitby jest, a vy jste jej učinili jeskyní lotrovskou." Aj, teď sám Spasitel ukazuje, že kostel jest dům modlitby, to jest k modlitbě vystavěný a posvěcený. Protož lidé nemají nic jiného činiti v kostele, než což jest z vůle boží a k jeho chvále.

Aj, již máš, co slove posvěcení kostela, že požehnání kostela, aby v něm se Bohu chvála dála.

Po druhé posvěcení slove Hod, veňž aneb v který pamatují lidé posvěcení kostela.

A věz opět, že jiná věc jest posvícení a jiná posvěcení. Neb posvícení jest světla ukázání, ale posvěcení, jak jsem řekl, jest kostela požehnání aneb Hod, v který pamatují toho požehnání, jakož obecně pamatují lidé.

A o tom posvěcení dí svatý Jan: ‚Stalo se posvěcení v Jeruzalémě,' to jest Hod památný posvěcení chrámu, kteréž byli učinili Machabejští, když chrám po pohanech vyčistili a jeho posvětili. A věz, že ta tři posvěcení chrámu Šalomounova znamenají tři svěcení chrámu Kristova, jenž jest zvláštní sbor k spasení vyvolených. Neb dí svatý Augustin: „Chrám boží všichni spolu jsme." A svatý Pavel dí: „Nevíte, že chrám boží jste vy?"

Ten chrám posvětil Šalomoun-Kristus sám:

1. na kříži, rozpiav svoje ruce;

2. posvětí po poskvrnění pokáním svatým v mnohých;

a 3. posvětí v den z mrtvých vstání, když již všeho chrámu toho i každého kamene jeho v svatosti potvrdí, aby již nemohl býti poskvrněn ani chrám ani kámen. A v tu dobu bude plné spasení tomu chrámu aneb domu, neb Kristus ukáže v ten den, že spasení se stalo tomu domu, jenž jest sbor všech k spasení vyvolených.

A že v evangeliu svatého Lukáše, jež čtou na posvícení, jest zmínka o domě, když Kristus dí Zacheovi: „Dnes v domě tvém musím býti," a dům duchovní jest Bohu vzácnější, než všichni domové i kostelové kamenní i dřevění všeho světa —: protož o tom domě chci něco krátce položiti, neb bezpochyby, kdož dům duchovní dobrý míti bude, k tomu milostivý Kristus přijde.

I jsou dva domy duchovní, jakož Kristus pokládá v 7. kap. svatého Matouše a u sv. Lukáše v 6. kap.:

Dům duchovní první jest dům ctností v Kristu založených.

Druhý dům jest dům nestálý, na stvořeních založený.

O tom domu mluví takto Spasitel v 6. kap. svatého Lukáše: „Každý, kdož jde ke mně a slyší řeči mé a činí je, ukáži vám, komu podoben jest. Podoben jest člověku dělajícímu dům, kterýž kopal hluboko a položil základ na kameni. A když se povodeň strhla, udeřil potok na dům ten, ale nemohl jím hnouti; neb byl založen na pevném kameni." — Aj, to máš o domu duchovním pevném.

Dále dí Kristus: „Ale kdož slyší a nečiní, podoben jest člověku, kterýž stavěl dům svůj na zemi bez základu; na kterýž udeřil potok, a on hned padl, i byl pád domu toho veliký." — Aj, to máš o druhém domě.

K prvnímu domu, aby byl dokonán, sluší nejprv způsob cesty, to jest, aby člověk šel k Ježíšovi následováním ctnostným.

Po druhé, aby slyšel řeč neb slovo Kristovo.

A po třetí, aby je naplnil skutkem.

Neb nižádný nebude spasen, jediné zachová-li tv tři věci. Neb kdo bude spasen, nebude-li Krista následovati v ctnostech? Poněvadž

nižádný nebude spasen, jediné ctnostný a ctnostný nemůže býti nižádný, jediné bude-li následovati Krista, pravého vůdce. — A tak máš první kus: že nejprvé má člověk jíti k Ježíšovi.

A že každý článek víry jest slovo Ježíšovo, a že nemůže nižádný spasen býti bez víry, protož nemůže nižádný spasen býti, jediné jestliže každý článek některak aspoň v mysli bude míti a tak jej uchem vnitřním slyšeti; neb hluší od narození, budou-li spaseni, tedy tak uslyší slovo boží. — A to jest druhý kus potřebný k spasení.

A třetí, že musí každý, jenž spasen bude, naplniti statečně to, což velí mu slovo boží.

A ty tři věci míní Kristus, řka: „Každý, kdož jde ke mně," t. ctnostmi — to první. — „A slyší řeči mé" — aj, to druhé.— „A činí je" — to třetí. — A tak má-li kdo býti spasen, musí v Krista věřiti, jeho slovo uvnitř slyšeti a je skutkem až do smrti plniti.

Protož musí pevně dům ctností v Kristu, jenž jest kámen pevný, založiti. Protož dí Kristus v 7. kap. sv. Matouše: „Každý, kdož slyší slova má a činí je, podoben bude muži moudrému, kterýž ustavěl dům svůj na kámen." Ten kámen jest Kristus, (jakož dí sv. Pavel v 1. epištole ke Korintským v 10. kap.), na němž má býti založen dům duchovní. Neb jinak by ten dům proti pokušení nemohl konečně obstáti, jako dům tělesný, nemaje základu pevného, neobstál by před větrem a před povodní. Ale každý, jenž spasen bude, má míti dům ten duchovní jenž jest sbor ctností, kterýžto dům Kristus nazývá věží ve 14. kap. sv. Lukáše.

A že ten dům má vysoko dělán býti, právě až do nebe, protož musí býti velmi pevný a tak na velmi pevném kameni založen býti; a že základu jiného nemůž nižádný jiný položiti k toho domu vystavění, jediné základ, jenž jest Kristus —: protož kdo chce duchovní dům vystavěti, musí rozumem hluboko kopati, neb Bůh svou hlubokostí jest hlubší, než která propast, poněvadž on v sobě zavírá každou hloubku, šířku, délku i výšku. A tak pokopá rozumem člověk, že Kristus jest Bůh nesmírný.

A že jest nejlepší dobré, protož má na něm založiti *víru, naději* a *lásku*, aby *víra* byla jako počátek duchovního domu, bez níž nelze se líbiti Bohu, jakož svatý Pavel k Židům v 11. kap. dovodí. A tak víra bude jako první na kameni podlaha.

A že čtverhranný dům pevně stojí, protož musí býti *naděje*, z níž čtyři stěny mají státi a býti vysoko vyzdviženy:

1. stěna domu duchovního věrných křesťanů má býti od východu slunce, to jest *naděje vyvolení k spasení*, tak že mají věrní doufati, že jsou vyvoleni k spasení.

2. stěna od západu slunce jest *naděje věčného nasycení*, jež slove poslední večeře; a ta stěna má zvláště vyzdvižena býti, když člověk táhne k smrti.

3. stěna od půlnoci jest *naděje zbavení věčného zatracení.*

4. stěna na poledne jest *naděje požívání věčné v Kristu radosti.*

Aj, tyť jsou čtyři stěny domu duchovního věrných křesťanů, aby doufali: že jsou *vyvoleni;*

2., že budou na věky *nasyceni;*

3., že budou *věčného zatracení zbaveni;*

a 4., že budou konečně *u věčné radosti posazeni.*

A když tak věrní doufají aneb naději mají, tehdy jsou hojní v naději, vystavivše na víře čtyři stěny velmi vysoké.

Pak ctnost Ducha svatého, jež nikdy nevypadá, jest *láska*, jež jako střecha přikrývá a končí ten dům duchovní ve věrných křesťanech.

Aj, tak dům duchovní věrných křesťanů na Kristu, pevném kameni, jest vystavěn, že veň věří, v něho doufají a jeho nade všecky jiné věci milují, k němu jdou, slovo jeho slyší a v skutku plní, a každý z nich jest podoben muži moudrému, to jest k Ježíšovi, jenž dí: „Každý, kdož jde ke mně a slyší slova má a činí je, podoben jest muži moudrému, dělajícímu dům, jenž kopal hluboko a položil základ na kameni; a když se strhla povodeň, obořil se potok na dům ten, ale nemohl jím hnouti; neb byl založen na pevném kameni.“ Neb poněvadž dům ten vystavěn jest na Kristu, jenž jest kámen, jímž nemůž nižádný hnouti, nespadne, nechť kterézkolivěk pokušení naň se obořÍ. Neb jestliže potok protivenství aneb tělesné křehkosti udeří na stěny domu toho, když jenom střecha, t. láska ta stěny spolu drží, nehne se ten dům, neb stojí na kameni, jímž nemůže nižádná věc hnouti. A k tomu Kristus v 7. kap. svatého Matouše, jak jsem položil, tak dí: „Sestoupil déšť a přišly povodně a dýmali větrové a obořili se na ten dům, ale nepadl; nebo založen byl na pevném kameni.“ Neb každý, kdo jde ke Kristu a slyší jeho zákon, uče se mu, a činí, plně skutkem, což velí, jest jako moudrý domustav, stavě všechny skutky své na Kristu, takže pro něho a k jeho vůli činí.

A tak přijde-li déšť pomsty boží aneb pokušení božího a povodně, to jest protivenství lidská aneb tělesná hnutí, a větrové pýchy, závisti, lakomství a hněvu, dům vždy stane pevně, neb ctnosti přemohou hříchy, stojíce na základu pevném. Neb dí člověk takový jako řekl Job v 2. kap.: „Přijali-li jsme dobré věci z rukou božích, proč bychom i zlých netrpěli?“

Aj, máš ukázáno, co jest duchovní dům dobrý, že sbor ctností na Kristu vystavěný *z víry, z naděje* a *z lásky*. A kdožkolivěk jest křesťanem a ten dům tak vystavěl, ten jest pravý křesťan, jemuž dí Kristus jako Zacheovi: „Dnes musím v domě tvém býti.“

A abys lépe ten dům poznal, věz, že *víra* jest rozumem držení pravdy boží, jíž člověk nevidí; a tak věřiti jest k pravdě rozumem přistoupiti, jíž člověk nevidí, jako věří, že Syn boží se vtělil, narodil z Panny, trpěl atd.; a věří, že Trojice svatá jest Otec, Syn, Sv. Duch, tři osoby, ale jeden Bůh.

Pak *naděje* jest čekání věčné radosti, jež pochází ze zásluhy Krista a z milosti boží. A tak ten má pravou naději, kdož jsa dobře živ čeká z milosti boží blahoslavenství.

Láska pak jest dar boží, jímž člověk jest Bohu vzácen.

Protož nižádný toho domu duchovního na Kristu nevystavěl vírou, nadějí a láskou, kdož jest v hříchu smrtelném, ač mní, že by věřil, naději měl a lásku. A proti těm jest ono slovo sv. Pavla k Titovi v 1. kap.: „Vyznávají, že by Boha znali, ale skutky zapírají.“ Protož tací nemají víry živé milosti boží. Jakož dí sv. Jakub v 2. kap., že víra beze skutků mrtvá jest, to jest neprospěšná k spasení. Neb dí potom sv. Jakub, že ďáblové také věří, ale třesou se. Protož hříšníci smrtelní prvý základ porušili a slovou, jak David dí, nevěrní synové, a lépe by jim bylo víry nepřijímati, než po přijetí nevěrnými Bohu býti.

Tak jest i o naději. Neb poněvadž jsouce zle živi, jsou pánu svému nevěrni, zjevno jest, že ctnostně nedoufají, alebrž neprávě doufají, neb jsouce svému Pánu Bohu nevěrní, čekají od něho bez zásluhy věčné odplaty, a tak nevystavěli vskutku své naděje v Kristu.

Pak vůbec lásky zjevno jest že nemají smrtelní hříšníci, poněvadž Boha nemilují. Neb dí svatý Jan v epištole: „Kdož dí, že miluje Boha, a přikázání jeho neostříhá, lhář jest.“

A tak mnozí klamají se, mníce, že by na Kristu dům duchovní vystavěli věrou, nadějí a láskou, an jim ďábel smrtelným hříchem všechno stavení již pobořil.

Dále věz, že každý, kdož má dům duchovní z víry, naděje a lásky vystavěný na Kristu, takže k němu táhne věrou, nadějí a láskou, ten má krásný učiniti ten dům, prostra na podlahu víry pokoru a obestra čtyři stěny naděje čtyřmi ctnostmi tak, aby spravedlnost byla na stěně od východu slunce, statečnost na stěně od půlnoci, skromnost od poledne a opatrnost od západu slunce.

Z toho máš, že každý, kdož vystavěl na Kristu dům, ten jest pokorný, spravedlivý, statečný, skromný a opatrný. Neb nelze nižádnému, kdo má pravou víru, naději a lásku býti pyšným, nespravedlivým, nestatečným, neskromným a neopatrným.

Neb každý, kdož má lásku, jest čist od každého smrtelného hříchu. A ten není pyšný, ale pokorný, založiv pokoru na Kristu, jenž dí u svatého Matouše v 11. kap.: „Učte se od mne, neb jsem tichý a pokorný srdcem.“

Pokoře se velí od sebe naučiti a od pokory k jiným ctnostem přijíti. Neb jakož každého hříchu počátek jest pýcha — takže pýchou nejprvé ďábel zhřešil a člověk nemůže smrtelně zhřešiti, kdyby prvé Bohem nepohrdl, nechtě jeho přikázání držeti — tak bude-li kdo ctnostný, tedy musí od pokory počíti, neb všech ctností základ jest pokora. Protož Syn boží v pokoře čisté Panny vtělil se. Neb jako Kristus nemohl pyšný býti, tak nemůž nižádný pokornější býti, než jest on.

Protož na jeho pokoře má býti naše pokora založena jako na nejnižší podlaze. Aniž tebou hýbá, díš-li: „tedy kdyby Kristus byl vespod jako podlaha, kterak by pak byl nejvyšší?“ Neb víš, že on dí: „Kdož se ponižuje, bude povýšen.“ A že on se jako člověk nejvíce ponížil, protož Bůh ho nejvíce povýšil. A tak jest i nejnižší i nejvyšší. Nej-

nižší pokorou, totiž nejpokornější. A nejvyšší důstojenstvím, neb jest nejdůstojnější. Protož dí svatý Pavel k Filipenským v 2. kap.: „Pokořil se, poslušen byv až do smrti a to do smrti kříže. Protož i Bůh povýšil ho a dal jemu jméno, jež jest nad každé jméno; aby ve jménu Ježíše každé koleno klekalo, těch, kteříž jsou na nebesích, a těch, kteříž jsou na zemi, i těch, kteříž jsou pod zemí; a každý jazyk aby vyznával, že Ježíš Kristus jest Pánem v slávě Boha Otce."

Aj, slyšíš, kterak se pokořil poslušenstvím Otci a že slouživ nám a bolesti i pohanění přijav, umřel k vůli Otci za nás, a ne lehkou smrtí, ale ukrutnou na kříži. A že tak nad jiné se ponížil, protož nade všechny ho Otec povýšil a dal jemu jméno, to jest byt, takže jest Ježíš, to jest Spasitel. Jakož anděl vyložil Josefovi, řka (v 1. kap. svatý Matouš): „Josefe, synu Davidův, neboj se vzíti Marie, manželky své; nebo což v ní se urodilo, od Ducha svatého jest. Porodíť pak syna a nazůveš jméno jeho Ježíš; neb on lid svůj spasí od hříchů jejich."

Aj, teď pověděl anděl, proč slove Ježíš; že proto, že lid svůj spasí od hříchů jejich.

A tak ‚Ježíš' jest tolik řečeno jako ‚Spasitel', aniž jest jméno jiné, jímž by mohl kdo spasen býti, než Ježíš. Protož svatý Petr (jak píše svatý Lukáš ve 4. kap. v ‚Skutcích apoštolských') řekl před biskupy a před kněžími, když se tázali apoštolů, řkouce čí moci a čí jménem to činí, totiž káží a nemocné uzdravují; řekl k nim Petr: „Ve jménu aneb jménem Pána našeho Jezu Krista Nazaretského, kteréhož jste vy ukřižovali."

A potom dí: „Aniž jest jméno jiné pod nebem dáno lidem, jímž musíme spaseni býti." Aj, to jméno dal Bůh Otec jemu, to jest ten byt, aby byl Ježíš, to jest Spasitel všemohoucí, a to jest jméno nad každé jméno, aby ve jménu aneb pro to jméno Ježíše, to jest Spasitele všemohoucího, každé koleno klekalo, to jest každá moc se ponižovala, nebeských andělů, pozemských lidí i pekelných ďáblů. Aj, máš povýšení teď veliké.

A dále: A každý jazyk aby vyznával, jakož musí v soudný den vyznati, že Pán Ježíš Kristus v oslavě jest Boha Otce, totiž že jest slavný v božství jako Otec, a jako člověk přesáhl slávou všechna stvoření. A tak Kristus přímo jest ďáblu protiven. Neb Kristus jest nejpokornější a nejslavnější, a ďábel nejpyšnější a nejbídnější.

Protož, chceš-li se Bohu líbiti, nebuď pyšný. Neb tak dům tvůj pevně stane, jímž nebude moci hnouti pýcha, hněv, závist ani smilství. Z toho máš, že jakož od jednoho kořene zprzněného, totiž od ďábla pyšného, jsou všichni potomní hříchové, tak od Krista jakožto od prvního kořene jsou všechny ctnosti, a tak i spasení každého člověka, jenž bude spasen.

A abys lépe dům duchovní znal, věz, že p o k o r a jest ctnost, jíž kdo miluje zřízeně v svém stavu státi. Z toho máš, že ten není pyšný, kdož rád vedle boží vůle chce zde i v nebesích býti světější, neb má každý býti božích přikázání pilen, aby byl co může světější, ač se nemá pokládati nad některého svatého, dokud zde živ jest,

že by nad něho byl světější; neb má vždy zde na svatbě Kristově seděti na posledním místě, to jest v naději míti, že jest aspoň nejmenší z vyvolených k spasení.

Dále věz, že spravedlnost jest ctnost, jíž kdo dá každému, co na koho sluší. A tak člověk jest spravedlivý, když Bohu dá největší chválu, čest i milování, a svému bližnímu toho přeje, což by sobě hodně přál v takové též příhodě.

Dále věz, že opatrnost jest ctnost, jíž kdo spravuje všechny své činy, aby nic proti Bohu neučinil.

Jest pak statečnost ctnost, jíž kdo stojí po chvále a po pravdě boží a hotov jest mile trpěti až do smrti, než by ustoupil boží pravdy.

Skromnost pak jest ctnost, jíž kdo požívá jídla a pití, jak pravý rozum velí.

Aj, tak ty ctnosti poznaje, takto krátce duchovní dům na Kristovi vystav:

Nejprvé měj víru, věře jeho, jemu a v něho. Věře, řku, *jeho,* to jest věře, že on Bůh jest.

2. věře *jemu* tak, že, což on dí, že pravda jest.

A věře *v něho,* to jest nade všechny jiné věci miluje ho.

Když tu víru máš, tehdy ihned i naději máš, že pro tu víru budeš spasen.

Maje naději, že jsi syn boží vyvolený, aj, hned přikryješ láskou, miluje Pána Boha ze všeho srdce svého a ze vší duše své a ze vší mysli své.

A tak čině ihned budeš pokorný, následuje Krista.

A že toho nemůžeš činiti bez spravedlnosti, protož dada Bohu největší milování a chválu, a svému bližnímu, což na něho sluší, máš spravedlnost.

A že bys nemohl tak činiti bez opatrnosti, jíž všecky činy spravuješ, proto máš opatrnost.

A že nebyl bys vskutku opatrný, kdybys statečně netrpěl pro pravdu a nebyl hotov trpěti až do smrti, protož ihned musí k tomu statečnost býti.

A že bys nebyl statečný, dal-li bys se obžerství, opilství aneb smilství poraziti, protož ihned po statečnosti máš skromnost.

A tak maje ty ctnosti, z milosti boží máš dům duchovní na Kristovi vystavěný, jenž drahotou přesáhá všechny kamenné i dřevěné domy v tomto světě.

A že toho domu nemůž nižádný míti, jediné z milosti boží nejprvé, protož jako nižádný zde o světě člověk bez zjevení neví, jest-li v milosti boží bez hříchu smrtelného, tak neví bez zjevení, vystavil-li ten dům duchovní na Pánu Ježíšovi, jenž jest i první základ toho domu, i dvéře, i tesař aneb stavěč, bez něhož — jak sám dí — nemůžeme nic učiniti.

A že dům bez oken není světlý, protož v tom domě jest *pět oken.*

První: oka řádné vidění.

Druhé: ucha pravé poslušenství.

Třetí: nosu mezi hříchem smrtelným a mezi ctností rozdělení.

Čtvrté: úst božské dobroty chuť.

Páté: dotknutí skutků, činů dobrých zjevně činění.

A že dům prázdný, v němž by žádný nebydlil, byl by pustý a tak neužitečný, a tak dobrého domu nesluší pusta nechati, aniž může pust býti, když jest tak způsoben —: protož člověku Zacheovi (jenž se vykládá ‚spravedliv učiněn') dí Kristus: „Dnes musím v tvém domě býti." — A že Kristus nemůže sám býti v domě tom, protož dí ve 14. kap. svatého Jana: „Miluje-li mne kdo, slova mého ostříhati bude, a Otec můj bude jej milovati, a k němu," totiž k tomu člověku, „přijdeme", totiž: ‚já s Otcem', „a příbytek u něho učiníme." — A že Otec Bůh a Syn nemohou býti bez Ducha svatého, protož i Duch svatý v tom domě přebývá. Protož svatý Pavel dí věrným: „Chrám boží jste vy a Duch svatý přebývá ve vás."

A že Duch svatý jest velmi štědrý a milostivý a utěšitel největší, protož on bez darů velikých nepřebývá v domě, ale když zavítá, ihned sedm darů dá, totiž: bázeň, dobrotivost, umění, statečnost, radu, rozum a moudrost.

Bázeň dá proto, aby člověk bál se Boha a uchýlil se od zlého.

Dobrotivost proto, aby odpustil bližnímu.

Umění, aby věděl, čeho má mstiti soudem spravedlnosti a co odpustiti z milosrdenství.

Statečnost proto, aby silně činil, což zná dobrého, a aby neodpadal od něho pro hrůzu aneb pro strach.

Radu dává proto, aby statečnost se neukvapila, ale aby prvé rada postřehla a ukázala, co statečnost má učiniti.

Rozum proto, aby ukázal, co jest lepší, a kterak zlé člověka obtěžuje a dobré utvrzuje.

Moudrost proto dává Duch svatý, aby vážně a přísně při skromnosti držela rozum.

A tak člověk vystavě dům duchovní svaté Trojici, jest tak sedmi dary Ducha svatého obdarován:

Nejprvé: že bázní jest *pokorný*.

Po druhé: dobrotivostí *milosrdný*.

Po třetí: uměním *vtipný*.

Po čtvrté: statečností *svobodný*.

Po páté: radou *výstražný*.

Po šesté: rozumem *opatrný*.

Po sedmé: moudrostí *přísný, vážný a k Bohu pozdvižený*.

A pro ty dary jest velmi ten dům od hříchu smrtelného čistý.

Neb 1. dar, bázeň, odpuzuje pýchu.

2. dar, dobrotivost, odhání závist.

3. dar, umění, odpuzuje hněv, jenž člověka činí potrhlým bláznem.

4. dar, statečnost, odhání lenost.

5. dar, rada, odpuzuje lakomství.

6. dar, rozum, odpuzuje lakotu.

7. dar, moudrost, odpuzuje smilství.

A že darové ti netoliko od člověka sedm smrtelných hříchů pudí, ale blaženým ho činí, protož bázeň činí pokorné, o nichž dí Spasitel v 5. kap. sv. Matouše: „Blažení aneb blahoslavení chudí duchem", to jest: ne nadutí, ne pyšní, ne pozdvižení, ne sami sobě vzácní, „neboť jejich jest království nebeské."

2. dar, dobrotivost, činí tiché, aby se nemstili, nehněvali a popuditi nedali, jimž dí Kristus: „Blažení tiší, neb oni vlásti budou zemí."

3. dar činí lkající. Neb kdo poznal, že od ďábla byl hříchem přemožen a co byl dobrého ztratil, ten lká aneb pláče. — Protož těm lkajícím dí Kristus: „Blažení, kteříž lkají, neb budou potěšeni" aneb obdarováni.

4. dar, statečnost, činí lačné a žíznivé po spravedlnosti, neb stateční velikou žádostí stojí, aby boží pravda nebyla utlačena, a tak aby došli věčné radosti. — Těm dí Spasitel: „Blahoslavení, kteříž lačnějí a žízní po spravedlnosti, neb budou nasyceni."

5. dar, rada, přísluší milosrdným. Neb veliká rada jest, že člověk sám sobě poradí, aby milostivě odpustil bližnímu, chce-li, aby jemu bylo odpuštěno, a učiní dobře bližnímu, dá mu, aby bylo také jemu dáno. — Protož milosrdným dí Spasitel: „Blahoslavení milosrdní, nebo oni milosrdenství dojdou."

6. dar, rozum, přísluší čistým srdcem. Neb rozumem čistým spatří to, co oko tělesné nevidělo. — Jimž dí Spasitel: „Blahoslavení čistí srdcem, neb oni Boha viděti budou."

7. dar, moudrost, přísluší pokorným, v nichž moudrost všecky věci zřídila, a nižádná hnutí v nich nejsou proti rozumu, neb již jich Duch plně poddán jest Bohu a jich tělo duchu jich. — O nichž dí Kristus: „Blahoslavení pokorní, neb synové boží budou nazváni."

Aj, nyní máš, že sedm darů Duch svatý s sebou má v domě duchovním, jimiž odpuzuje sedm hříchů smrtelných a uvodí sedm blahoslavenství. A proto slovou zvláště darové Ducha svatého, ač vše dobré, jež dává Bůh, jest dar Ducha svatého.

Aj, o ten dům, tak způsobný, má státi každý člověk všemi svými silami, rozumem, vůlí i pamětí, aby přebýval v domě onom na věky, o němž dí David prorok v žalmu 83.: „Blahoslavení, kteříž přebývají v domě tvém, Pane, na věky věkův chváliti tě budou."

XIII.

Na den svaté Trojice.

Evangelium sv. Jana v třetí kapitole:

Byl pak člověk z farizeů, jménem Nikodém, kníže Židovské. 2. Ten přišel k Ježíšovi v noci a řekl jemu: Mistře, víme, že jsi od Boha přišel mistr; nebo žádný nemůže těch divů činiti, kteréž ty činíš, leč by Bůh byl s ním. 3. Odpověděl Ježíš a řekl jemu: Amen, amen pravím tobě: Nenarodí-li se kdo znovu, nemůž viděti království božího. 4. Řekl jemu Nikodém: Kterak může člověk naroditi se, starý jsa? Zdali může po druhé v život matky své vjíti a naroditi se? 5. Odpověděl Ježíš: Amen, amen pravím tobě: Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůž vjíti do království božího. 6. Což se narodilo z těla, tělo jest, a což se narodilo z Ducha, duch jest. 7. Nediviž se, že jsem řekl tobě: Musíte se znovu zroditi. 8. Vítr, kam chce, věje, a hlas jeho slyšíš, ale nevíš, odkud přichází a kam jde. Takť jest každý, kdo se z Ducha narodil. 9. Odpověděl Nikodém a řekl jemu: Kterak mohou tyto věci býti? 10. Odpověděl Ježíš a řekl jemu: Ty jsi mistr v Izraeli a toho neznáš? 11. Amen, amen pravím tobě: Že, což víme, mluvíme, a což jsme viděli, svědčíme, ale svědectví našeho nepřijímáte. 12. Poněvadž zemské věci mluvil jsem vám a nevěříte, kterak, budu-li vám praviti nebeské, uvěříte? 13. A jistě žádný nevstoupil v nebe, než ten, kterýž sstoupil s nebe, Syn člověka, kterýž jest v nebi. 14. A jakož Mojžíš povýšil hada na poušti, takť musí povýšen býti Syn člověka; 15 Aby každý, kdož věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný.

*

Dnes slaví církev svatá den Trojice svaté; a že Nikodém tímto evangelium byl očištěn z nevěry a uveden ve víru svaté Trojice, protož to evangelium dnes se na mši čte. A někteří čtou ono evangelium: „Když přijde Utěšitel", kteréž se čítá tu neděli po božím vstoupení, a může vhodně čteno býti, protože v něm jest zmínka o Otci, o Synu, o Duchu svatém, které tři osoby jsou Trojice svatá, jíž dnes chválu zvláště máme vzdáti. A že velicí i sprostní bloudí u víře o svaté Trojici, protož krátce a lehce pro sprostné o svaté Trojici něco povím.

Věz, sprostný, že svatá Trojice, v niž věříme, není žena, ani panna, ani neděle, jak blázni míní, ale jest tři osoby věčné: Otec, Syn, svatý Duch, jeden Bůh, jenž jest svrchované dobré, nad něž nemůže lepšího pomyšleno býti. A tak, otáže-li se sprostný tebe, co jest Trojice svatá, v niž věříš, rci: Bůh Otec, Syn i Duch svatý. Otáže-li se, co jest Otec, rci: Bůh věčný, jenž má Syna věčného. Otáže-li se, co jest Syn, rci: Bůh od Otce narozený. Otáže-li se, co jest Duch svatý, rci: Bůh, jenž od Otce Boha i od Syna Boha pochodí. A rci i věz, že ty tři osoby jsou ne tři Bohové, ale jeden pravý Bůh.

A opět, že ty tři osoby jsou rovně Bůh, Syn i Duch, takže každá ta osoba jest Bůh nesmírně mocný, nesmírně moudrý a nesmírně dobrý. Avšak Otec zvláště slove mocný pro lidi sprostné, aby se nedomnívali, že by pro stáří nebyl tak mocný, jako Syn. A Syn slove moudrý, aby se nedomnívali, že by nebyl tak moudrý jako Otec. A Duch svatý slove dobrovolný nebo dobrotivý, aby se nedomnívali, že by nebyl tak dobrotivý jako Otec a Syn.

Ale člověk jest podoben duší svou k svaté Trojici, od níž jest stvořen, tak podoben, že jako svatá Trojice jest Bůh, jenž jest Duch, tak člověk duší svou jest Duch; a jako Otec jest jiná věc, než Syn a Duch, i Syn jiná než Duch, takže Otec není Syn, ani Duch svatý, ta osoba, a Syn také není Duch svatý, ta osoba, avšak jsou ty osoby jeden Bůh — tak i v duši člověk. Jiná věc jest rozum než paměť a než vůle, a jiná paměť než vůle, takže rozum není ani paměť, ani vůle, a paměť není vůle, avšak ty tři moci duše jsou v člověku jedna duše.

Protož člověk, věře v svatou Trojici, od níž jest stvořen a k níž jest duší podoben, maje moc od Boha Otce, má se snažně hříchu brániti a mocně v ctnostech prospívati.

Po druhé, maje moudrost od Syna božího, má tu moudrost pilně k boží chvále obrátiti.

Po třetí, maje dobrou vůli od Ducha svatého, má ji vždy v dobrém držeti a tak v dobré vůli konečně setrvati. Neb když tak stane člověk, nebude lze jemu zahynouti, poněvadž zachová svaté Trojice obraz i podobenství. A když jako bezbožný, nemoudrý a nesetrvavý padne v hřích smrtelný, tehdy potratí podobenství svaté Trojice, pohaní Otce, Syna i svatého Ducha, a tak vší svaté Trojice.

A věz, že smrtelným hříchem ztratí podobenství Trojice svaté, ale obrazu nic, jejž zohyzdí hříchem; jako kdyby obraz některý, podobný k některému člověku učiněný, zohyzdil tak, že by obrazem zůstal, ale neměl podobenství k onomu člověku: tak něco podobně jest v tomto prohřešení, že člověk, maje moudrost, rozum, paměť a vůli, zohyzdí to vše hříchem smrtelným, že není tak podoben k svaté Trojici, jakoby byl, kdyby neměl hříchu smrtelného na duši. A když se člověk tak zprzní, tehdy není mu lze zase k podobenství přijíti, než mocí, moudrostí a vůlí svaté Trojice, a potom trojicí stvořenou, jež jest víra, naděje a láska; a také té Trojice opět nemůže člověk míti, než od Boha: Víra ke každé pravdě boží, jíž oko tělesné nevidí a písmo velí

duši věřiti; naděje k obdržení milosti; láska ze srdce celého k plnému Boha milování.

Aj, když tak bude člověk o svaté Trojici věřiti, a což jiného má býti věřeno, že to všechno věří, neumí-li rozjímati neb vymluviti, dosti má, když boží přikázání naplní.

Jako jest u víře naučen Nikodém, o němž dí evangelium: ‚Byl člověk ze zákonníků, Nikodém jménem, kníže židovské', t. mistr nad jiné Židy. ‚Ten přišel k Ježíšovi', totiž pokorně, chtě se víře od něho naučiti více, neb již něco věřil. ‚V noci' přišel, to znamená, že ještě byl v hlouposti a Krista právě neznal a k němu pro Židy přijíti se bál, neb již byli vyobcovali Ježíše, že kdo by vyznal ho Kristem, aby byl vyobcován z Židů. A ač byl Nikodém mezi Židy nejpovýšenější v mistrovství, přece nechtěl, aby Židů proti sobě popudil, neb mohl bez popuzení naučení přijíti aneb dojíti; protož přišel v noci k Ježíšovi.

A že pokorně vyznal Kristovo člověčenství, řka: ‚Mistře, víme, že od Boha přišel jsi mistr', a jeho božství ještě neznal, avšak zasloužil sobě, že ho Ježíš naučil o svém božství víře. A pokládá důkaz, že Ježíš jest od Boha pošlý mistr, a tak dobrý člověk, řka, že ‚žádný nemůže těch divů činiti, kteréž ty činíš, jediné byl-li by Bůh s ním.' Tou řečí ukazuje, že Ježíš pravý člověk a nad jiné božím poselstvím jest povýšený mistr, a tak prorok povýšený nad jiné. Protož milý mistr Ježíš, uče ho o druhém narození člověka, jímž se duchovně rodí z Boha, aby byl Synem božím, odpověděl mu: ‚Věru, věru pravím tobě, jediné narodí-li se kdo po druhé, nemůže viděti ‚království božího'. Jakoby řekl: ‚Rození tělesné člověka a počátek víry o mém člověčenství z divů neb pro divy znáš. Ale ještě nad to musíš se po druhé naroditi a zvláště vyvolený syn boží býti. A že to narození nemůže býti než od Boha, Nikodéme, máš důkaz, že jsem Bůh, když tě duchovně učiním synem božím.'

A že tu moc měl Kristus dí svatý Jan v 1. kap.: „Dal jim moc, aby mohli synové boží býti, těm, kteříž věří ve jméno jeho." A to může každý, i pohan rozumem osvícený rozuměti, že kdožkolivěk dá moc člověku, aby byl synem božím, že musí ten, jenž tu moc dává, také sám býti Bohem. Neb nemůže člověk býti synem božím, jediné proto, že ho stvořil, že ho chová, krmí, a nad to, že k věčnému dědictví volí. Protož nemůže jiný než Bůh dáti člověku té moci, aby byl syn boží vyvolený. Neb jediný sám Pán Bůh od věčnosti volí své, kteréž ráčí, k spasení. Neb poněvadž člověk, jenž Bohem není, nemá té moci sobě, aby byl synem božím vyvoleným, jediné z milosti boží, a ne za své zásluhy, jakož dí sv. Pavel, že ne ze skutků spravedlnosti, ale vedle svého milosrdenství nás spasil — i kterak tedy pouhý člověk může dáti moc jinému člověku, aby byl synem božím vyvoleným? Neb kdyby to mohl člověk, nejsa Bohem, učiniti, tehdy by mohl největší milost jinému člověku dáti, jako i Bůh.

Ale snad díš, že sv. Pavel píše ke Korintským v 1. epištole v 4. kap. řka: „V Kristu Ježíšovi slovem božím já jsem vás porodil." A ke Galatským ve 4. kap. dí: „Synáčkové moji, kteréžto po druhé ro-

dím“ —: Aj, tu svatý Pavel mluví o duchovním rození v milosti boží. — Tu věz, že ne proto, když slovem božím činí druhého synem božím, aneb křtem svatým, ihned dává jemu moc, aby mohl býti synem božím, aniž ho volí, aby byl synem božím. Neb Bůh prvé dal tomu člověku moc, aby mohl býti synem božím, prvé ho volí, aby byl vyvoleným synem božím. — Ku příkladu: Sekera, již tesař dům udělal, kdyby měla promluviti, nechlubila by se, že by ona ten dům udělala, ale řekla by v pravdě, že svou mocí tesař skrze ni udělal ten dům. A tak sv. Pavel, jsa jako nástroj boží, dí: „Milostí boží jsem to, což jsem, a milost jeho ve mně marna nebyla, ale hojněji nad jiné všecky pracoval jsem: ale ne já, než milost boží se mnou.“ A jinde dí v 2. epištole ke Korintským v 3. kap.: „Nejsme statečni co pomysliti sami od sebe, ale dostatečnost naše od Boha jest.“ A opět dí: „Když kdo dí: Já jsem Pavlův, a jiný: Já jsem Apollův! ještě lidé jste! I co jest Apollo? I co jest Pavel? Služebníci jsou toho, jemuž jste uvěřili, a jakož tomu dal Bůh. Já jsem štípil, Apollo smáčel, ale Bůh přispoření dal. Protož ani ten, jenž štípí, jest co, ani ten, jenž smáčí, ale Bůh, jenž přispoření aneb vzrůst dává.“ Míní sv. Pavel, že Korintské on slovem božím u víře sázel aneb štípil, a Apollo, ten biskup křtil, a Bůh ten milost dal a tak syny své učinil. A tak svatý Pavel ponižuje svého skutku i Apollova proti božímu skutku, že dí: ‚Ani ten, jenž štípí‘ — tím se míní svatý Pavel — ‚ani ten, jenž smáčí‘ — totiž křtí, jako Apollo. Ale Bůh, ten to vše činí. A tak máme i my vyznávati, že káže-me-li, křtíme-li aneb zpovídáme-li, a že tudy k milosti boží přivádíme, máme to vše moci boží přidati, ale ne své, aniž říci, že bychom my mohli komu dáti moc synem božím býti, aneb vyvoliti, aby byl synem božím.

Dále dí evangelium: ‚Vece k němu Nikodém, ještě hrubý a tělesný, slovům Kristovým nerozuměje o rození duchovním: ‚Kterak může člověk naroditi se, jsa starý? Zdali může v břicho mateře své opět vejíti a naroditi se?‘ Jakoby řekl: ‚Já jsem člověk starý a táži se tebe po svém spasení. I kterak já se znovu narodím podle tvé řeči, abych byl spasen? Zdali v břicho matky své mám vejíti a po druhé se naroditi?‘ — Tu dí svatý Augustin: „Duch mluví a on tělesně smýšlí. Neznal tento více, než jedno rození, to jest z Adama a z Evy; ale z Boha a z církve svaté ještě neznal. Avšak tak rozuměj ty rození Ducha, jako Nikodém rozuměl narození tělesné. Neb jakož nemůž člověk po druhé se tělesně naroditi, taktéž nemůž se křiti po druhé.“ To svatý Augustin. Aniž má docela zavržena býti Nikodémova řeč, že řekl: ‚Kterak může člověk naroditi se, jsa starý? Zdali může v břicho matky své opět vejíti a naroditi se?‘ Neb tato řeč jest k tomu pomocna, aby poznáno bylo rození tělesné dobře a rozdíl mezi ním a mezi duchovním rozením.

A tak, jako hrubá Nikodémova otázka jemu prospěla k naučení, taktéž může prospěti i jiným lidem hrubým. Neb pro tu otázku nejlepší mistr Ježíš ihned rození pokládá duchovní a dělí je od tělesného rození, řka Nikodémovi: ‚Věru, věru pravím tobě, jediné bude-li kdo

narozen z vody a z Ducha svatého, nemůže vejíti v království boží.' Jakoby řekl: ‚Nemínímť o narození z břicha tělesného a ze semene mužského, ale o narození duchovním, jímž se kdo rodí vodou, jež mi z boku poteče, a milostí Ducha svatého.' Z toho máš, že musí každý, jenž spasen bude, vodou a krví, jež z boku Kristova tekla, a Duchem svatým pokřtěn býti, to jest očištěn od hříchu.

A tu věz, že *trojí* jest *křest*, totiž *vody, krve* a *Ducha*.

Křest vody jest, jímž kdo ve vodě se křtí, jakož obecně se křtí.

Křest krve jest křest, jímž kdo, nejsa vodou křtěn, prolitím krve pro Krista bývá od hříchů očištěn.

Křest Ducha jest křest, když kdo věře právě v Boha i v Ježíše Krista, žádá křtěn býti, i bývá Duchem svatým od hříchů očištěn.

A tímto křtem z Ducha a z vody, jenž z boku Kristova tekla, každý, jenž má spasen býti, musí pokřtěn býti. Ale bez vodného křtu, jakož obecně se křtí, může spasen býti člověk. Jakož mnozí jsou spaseni i v Starém Zákoně i v Novém křtem krve, že pro Krista zbití jsou spaseni, jako mládenci svatí a mnozí jiní, kteříž, uvěřivše apoštolům aneb jiným svatým, ihned bez vodného křtu šli dobrovolně na smrt.

Protož když Spasitel dí: ‚Jediné, narodí-li se kdo z vody a z Ducha svatého', to míní o křtu vody, jež mu z boku tekla, a o Duchu svatém, jenž svou mocí duše od hříchů čistí.

Dále znamenej, kterak tě milostivý mistr učí rozdílu mezi rozením tělesným a duchovním, řka: ‚Což se narodilo', aneb což narozeno jest ‚z těla, tělo jest, a což narozeno jest z Ducha, Duch jest.' — Tou řečí ukazuje, že každý člověk jest dvě věci, to jest duch a tělo. Z toho máš, že každý člověk, když nejprvé živ jest, tehdy ihned má dvoje rození: jedno se strany těla, jež dříve bylo, než duši v sobě mělo. Druhé se strany Ducha, jejž v brzce Bůh tělu dal.

A tak ještě v břiše jsa každý člověk narodil se se strany těla i se strany ducha, ač se ještě ven na svět z břicha nenarodil.

A tak anděl řekl Josefovi o narození Ježíšově v životě: „Josefe, synu Davidův, neboj se vzíti Marie, manželky své, neb což v ní narozeno jest, z Ducha svatého jest," totiž narozené dítě v ní mocí Ducha svatého narozeno jest.

Pak druhé narození člověka duchovní jest, jímž bývá vlastní syn boží nadpřirozeně, mocí boží. A o tom teď mluví náš milý mistr, a chtě hrubého Nikodéma v poznání toho rození uvésti, dí: ‚Nediv se, že jsem řekl tobě: ‚Musíte se naroditi po druhé. Duch, kdež chce dýchá a hlas jeho slyšíš, ale nevíš, odkud by přišel, aneb kam by šel. Tak jest každý, kdož narozen z Ducha.'

Tu vedle výkladu svatého Jana Zlatoústého dává Kristus příklad tělesný, veda Nikodéma, že ač vítr cítí, přece neví, kde se počíná, aniž kde se končí, a věje, kam chce. Taktéž jest o člověku, jenž duchovně se rodí křtem, že cítí křest vodný, obmytí těla, ale Ducha svatého, jenž počíná obmývati, a milost boží (nezná), neb blahoslavenství konečné, to jest skryto. A vedle toho výkladu takto rozuměj: ‚Duch', totiž vítr,

‚kde chce', totiž kde má přichýlení, ‚dýchá', totiž věje, ‚a hlas', totiž zvuk anebo fuk, slyšíš uchem tělesným. ‚A nevíš', totiž jistě, ‚odkud by přišel', protože nevíš, kde se počíná a která věc jej činí, ‚a kam by šel', totiž kde se končí. ‚Tak jest', totiž neznám sobě, ‚každý, jenž narozen jest z Ducha', protože neví, jest-li vyvolený od věčnosti, a bude-li spasen konečně. Neb ač narozený Syn boží má znamení a vdechnutí Ducha svatého, přece beze zjevení neví, kterak s ním Duch svatý počátek učinil, a kterak skončí.

Ale vedle výkladu svatého Augustina takto se rozumí: ‚Duch', totiž svatý, ‚kde', totiž v kterém člověku ‚chce', t. svobodně, ‚dýchá', totiž milostí svou, ‚a hlas jeho slyšíš', totiž v písmě. Neb dí Kristus učedníkům: „Ne vy jste, kteříž mluvíte, ale Duch Otce vašeho, jenž v nebesích jest." ‚A nevíš, odkud', kterou zásluhou, ‚přišel by, aneb, kam by šel', totiž konečně veda toho, jenž jest okřtěn. ‚Tak jest', totiž neznám sobě, ‚jenž narozen jest z Ducha'.

A Nikodém, jsa obtížen řečí Ježíšovou v rozumu, táže se řka: ‚Kterak mohou ty věci býti?' A milosrdný mistr skromně ho z t r o j í věci kárá, řka: ‚Ty jsi mistr v Izraeli', totiž v lidu židovském, ‚a těch věcí neumíš?' Jakoby řekl jemu: ‚Z toho neumění hanba tvá jest, poněvadž na mistra Zákona Starého sluší, aby tomu rozuměl. Proč, Nikodéme, nerozumíš, že Bůh dí skrze Ezechiele proroka v 36. kap. „Vyliji na vás vodu čistou a budete očištěni ode všech svých poskvrn?" A Zachariáš, Nikodéme, dí v 13. kap.: „Bude studnice otevřena pokolení Juda a přebývačům Jerusalémským k obmytí hříchův." Aj, mistře Nikodéme židovský, nerozumíš tomu, že obmytí ode všech hříchů musí býti studnicí otevřenou: bokem Kristovým otevřeným, z něhož voda tekla jako ze štědré studnice k obmytí hříchů! Nikodéme, nerozumíš, že Ezechiel v 47. kap. viděl vody tekoucí z boku pravého? I který jest to bok pravý, z něhož vody tekly, jediné Syn boží? Neb dí dále Ezechiel, že každá duše živá, kteráž leze, kamž se obrátí proud, živa bude. A opět dí: „Všechny věci, ke kterým přijde proud té vody, živy budou." I co jiného viděl Duchem svatým Ezechiel, jediné, že ke kterým přišla svou mocí voda, jež z Krista Pána na kříži tekla, ti všichni duchovně obživli, jsouce narozeni Duchem svatým a tou vodou?"

P o d r u h é hoden jest Nikodém kárání proto, že dříve chváliv Krista a řka: ‚Víme, že od Boha přišel jsi mistr', nyní pochybuje o tom, co mu praví Kristus. Protož dí jemu Kristus: ‚Jistě, jistě pravím tobě, že my', totiž já s apoštoly svými, ‚což víme, mluvíme, a což vidíme, svědčíme, a svědectví našeho nepřijímáte', totiž vy Židé, a zvláště vy kněží a zákonníci.

P o t ř e t í kárá Nikodéma proto, že lehké věci pravil jemu Kristus, a on jim nerozuměl. Protož dí Kristus: ‚Poněvadž pozemské věci řekl jsem vám', totiž tobě, Nikodéme, a tvým následovníkům, ‚a nevěříte' pozemské věci, totiž lehké, kterak lidé ze země stvoření duchovně se rodí, ‚kterak, povím-li vám nebeské', jako rození své od Boha Otce věčné, a o Trojici svaté, ‚uvěříte?'

A tak Nikodém jest z toho kárán, že maje věřiti teď lehčí věci, meškal se ve víře větších věcí. A že viděl Ježíš, že Nikodém s následovníky svými potom má tajemné věci víry přijmouti, protož praví jemu dále o svém nanebevstoupení, jež mělo se státi po jeho vtělení a po obcování mezi lidmi, řka: ‚A nižádný nevstupuje v nebe, jediné ten, jenž sestoupil s nebe, Syn člověka, jenž jest v nebi'. Jakoby řekl: Nižádný nevstupuje v nebe, v radost nebeskou, svou mocí, jediné jest-li Syn člověka, jehož vy nazýváte Messiášem, kterýžto s nebe sestoupil, to jest vtělil se, a božstvím vždy jest v nebi. A tak učí Spasitel Nikodéma, že on, jsa Bohem, vtělil se a zde obcuje, a že mocí svou na nebe vstoupí, jsa Syn člověka. A tak mocí svou nižádný jiný člověk nevstoupí v nebe, ale každý, kterýž bude v nebi, ten jakožto úd té hlavy, Krista, jeho mocí bude vtažen.

A tu věz, že když Kristus dí, že sestoupil Syn člověka, mnozí kacíři pochopili (to tak), že řekli, že Syn boží v nebi tělo vzal a tak tělesně s nebe sestoupil a prošel život Panny Marie. Ale nemají věřiti lidé, že by se kam hnul Syn boží s nebe, když se vtělil. Neb všudy byl, jakož i nyní jest všudy božstvím; a tak jsa božstvím i milostí v životě Panny Marie, když přivolila a řekla: „Staň mi se podle slova tvého", ihned Syn boží vtělil se v ni a byl člověkem pravým.

A že Kristovo ukřižování jest pomoc k víře i spasení potřebné a v starém zákoně v podobenství položené, protož učí Kristus Pán konečně Nikodéma, jako mistra starého zákona, jenž by měl rozuměti, podobenství ta v zákoně co znamenají. Protož dí: ‚A jako Mojžíš povýšil hada na poušti, tak povýšen býti musí Syn člověka.'

Tu věz, abys rozuměl, že když lid židovský reptal proti Bohu na poušti, tehdy Bůh pustil na ně hady ohnivé, totiž velmi ukrutně štípavé a jedovaté, že je štípali do smrti. „Protož mnozí přišedše k Mojžíšovi řekli: Zhřešili jsme proti Bohu a proti tobě; pros ať odejme od nás hady. I prosil Mojžíš Boha za lid. A mluvil k němu Bůh: Učiň hada měděného a pověs jej na znamení: kdož uštknutý bude naň hleděti, ten živ bude. Tehdy učinil Mojžíš hada měděného a položil jej na znamení; na něhož ranění, totiž štípaní od hadů, patříce, byli uzdraveni."

Tak psáno v knize ‚Numeri', jež jest čtvrtá kniha Mojžíšova v Starém Zákoně, čti 21. kapitolu. Tu figuru, to jest podobenství, uvedl Ježíš Nikodémovi, že jako Mojžíš povýšil hada na holi, aby ho mohli viděti zeštípaní od hadů a tak byli uzdraveni a nezemřeli, taktéž povýšen musil býti na kříži Syn člověka, aby zeštípaní od hada pekelného hříchem na duši nezemřeli na věky.

Protož dí Kristus: ‚Aby každý, kdož věří v něho' živou věrou, ‚nezahynul' na věky, ‚ale aby měl život věčný', to jest nasycení bez nedostatku v radosti věčné. A tak jako oni zeštípaní od hadů, věříce, že jim Bůh dal hada k uzdravení od smrti tělesné, a hledíce naň, byli uzdraveni od smrti i od bolesti, tak i my, věříce, že Syn člověka, Ježíš, dán jest nám od Boha a povýšen na kříži, abychom k němu věrou a nadějí a láskou hleděli, budeme věčné smrti zbaveni. A jakož had mě-

děný měl podobenství, jakoby měl jed, avšak neměl jedu, neb byl měděný: tak Syn boží měl podobenství hříšného těla, jakožto člověk, a neměl hříchu, a jakožto Bůh nemohl trpěti ani umříti, jakož ani had měděný nemohl bolesti míti, aniž mohl umříti.

A tak milý Spasitel velmi dobře učil Nikodéma a nás po něm o křtu, o svém vtělení, o umučení a o vstoupení na nebe. A ty čtyři kusy má každý křesťan držeti:

První, že nelze bez křtu spasenu býti člověku.

Podruhé, že Kristus, Syn boží, se vtělil a tak jest pravý Bůh a pravý člověk.

Potřetí, že jest za hříšné ukřižován.

A po čtvrté na nebe vstoupil, a tak že své vyvolené, kteříž v něho věří, k sobě u věčný život vezme. Kteréhož života rač nám brzy, z tohoto bídného života nás vyvedu, dopomoci milý a věrný mistr, jenž tak těše, mile a slavně Nikodéma i nás víře pravé naučil, on požehnaný na věky, Amen.

XIV.

Na XIII. neděli po svaté Trojici.

Evangelium sv. Lukáše v desáté kapitole:

V ten čas řekl Pán Ježíš učedníkům svým: Blahoslavené oči, kteréž vidí, co vy vidíte. 24. Nebo pravím vám, že mnozí proroci i králové chtěli viděti, což vy vidíte, ale neviděli; a slyšeti, což vy slyšíte, ale neslyšeli. 25. A aj, jeden zákonník vstal pokoušeje ho a řka: Mistře! co čině, život věčný dědičně obdržím? 26. A on řekl jemu: V zákoně co jest psáno, kterak čteš? 27. A on odpověděv řekl: Milovati budeš Pána Boha svého ze všeho srdce svého, a ze vší duše své, a ze vší síly své, i ze vší mysli své; a bližního svého jako sebe samého. 28. I řekl mu. Právě jsi odpověděl; to čiň, a živ budeš. 29. On pak chtěje se sám ospravedlniti, dí Ježíšovi: A kdo jest můj bližní? 30. A vzezřev vzhůru Ježíš, řekl: Člověk jeden sestupoval od Jeruzaléma do Jericha, i upadl mezi lotry; kteříž obloupivše jej a zranivše odešli, odpolu živého nechavše. 31. I přihodilo se, že kněz jeden šel touž cestou a uzřev jej, pominul. 32. Též i jáhen, přišed až k tomu místu a uzřev jej, pominul. 33. Samaritán pak jeden, cestou se ubíraje, přišel až k němu a uzřev jej, milosrdenstvím hnut jest; 34. a přistoupiv uvázal rány jeho, naliv oleje a vína; a vloživ jej na hovado své, vedl do hospody, a péči o něj měl. 35. Druhého pak dne odejíti maje, vyňav dva peníze, dal hospodáři a řekl jemu: Měj o něj péči; a cožkoli nad to vynaložíš, já když se vrátím, zaplatím tobě. 36. Kdo tedy z těch tří zdá se tobě bližním býti tomu, kterýž upadl mezi lotry? 37. A on řekl: Ten, kterýž prokázal milosrdenství nad ním. I řekl jemu Ježíš: Jdi, i ty učiň podobně.

*

Jeden člověk prosil, doufám v Boha, z dobré žádosti, abych něco napsal na to slovo: ‚Člověk jeden sestupoval od Jeruzaléma do Jericha; i upadl mezi lotry, kteříž obloupili ho a zranivše odešli, odpolu živého nechavše.‘

Ta slova promluvil milosrdný Spasitel, pozdvihl očí svých, chtě naučiti i toho mistra, jenž se, co čině měl by království nebeské, otá-

zal, i nás, kteříž máme to učiniti, jakož mistru tomu ukázal milostivý Spasitel, totiž, že máme milovati Pána Boha svého ze všeho srdce svého a ze vší duše své a ze všech sil svých a ze vší mysli své, a svého bližního jako sebe samé.

A že o tom milování bylo by dlouho psáti a také že jsem o tom psal v knize ‚O božím přikázání' v 31. kap., protož to nyní opustím, ale toto budu uvažovati:

‚Člověk jeden sestupoval od Jeruzaléma do Jericha a upadl v lotry, kteříž obloupili ho a zranivše odešli, odpolu živa nechavše.'

Stalo-li se tak vskutku s některým člověkem mezi Jeruzalémem a mezi Jerichem, těmi městy, v nichž nyní přebývají pohané, toho nevím jistě; než ve smyslu duchovním jistě tak se stalo.

A že milostivý Spasitel chtěl, aby to bylo od nás uvažováno, protož, jakož dí svatý Lukáš, vzezřel vzhůru a řekl:

‚Člověk jeden sestupoval od Jeruzaléma do Jericha; i upadl v lotry, kteříž obloupili ho a zranivše odešli ho odpolu živa.'

Milosrdný Ježíš uvažoval bídu člověka, v niž upadl hříchem, odešed od Jeruzaléma, to jest od vidění pokoje, do Jericha, to jest do nestálosti v světě, v níž jest obloupen, raněn a odpolu živ odběžen. Uvažoval to Pán Ježíš, uvažujme i my. Co? — Odchod, pád, obloupení, ranění i odpolu umrtvení. Neb Pán Ježíš vzezřev vzhůru pilně, řekl:

„Člověk jeden sestupoval od Jeruzaléma do Jericha a upadl v lotry, kteříž ho obloupili a zranivše, odešli, snad odpolu živého nechavše.'

Uvažujme o d c h o d. — Kterak? — Takto:

Kdo odešel? Že člověk jeden. — Odkud? Že od Jeruzaléma. — Kam? Že do Jericha. — Co se mu stalo? Že upadl mezi lotry, obloupen, raněn, odpolu živ odběžen.

Člověk jeden. — Který? — Adam se svým vším hříšným pokolením. Odešel neposlušností od Jeruzaléma, to jest od vidění pokoje a tak od blahoslavenství. — Kam sestoupil? Do Jericha, to jest do nestálosti světa tohoto. — Kterak odešel? Slyš, že dí Spasitel, že sestupoval. — Kterak? — Takto:

Stvořil Pán Bůh Adama a Evu; dal jim přikázání, aby nejedli se stromu vědění dobrého a zlého, řka: „S každého stromu v ráji jezte; ale se stromu vědění dobrého a zlého nejezte. Jistě v kteroukoliv hodinu jísti budete, smrtí umřete."

Aj, přikázání toto slyšel Adam i Eva, slyšel zápověď, slyšel i pomstu, nezdržel-li by se. — Co se stalo? — Uzřela Eva strom očima: utěšený a k jedení chutný — viděvši požádala. — Spatřiv ďábel chytrý, vzav způsob hada, jehož nic se Eva nebála, neb hříchu neměla, přilezl, dí jí (nalezl ji samu): „Proč vám Bůh zapověděl jísti se stromu vědění dobrého i zlého?" — Řekla Eva: „Abychom snad nezemřeli." — Řekl jí had: „Nikoli neumřete, ale budete jako Bohové, znajíce i zlost i dobrotu, aneb zlé i dobré." — Uposlechla Eva hada, vzala, jedla a muži dala, jenž jedl. —

A otevřiny byly oči obou a poznali, že jsou nazí, a udělali sobě z listí fíkového věníky.

Ó koho to had obloupí do nahoty? Člověka! — Koho raní? Člověka! — Koho odběhne? Člověka! — Živého plně? Nic! — I kterak? Odpolu živého! — I co, umřel Adam? A cos mněl že by sklamal Bůh? — Řekl, aby se nestalo? Jistě stalo se: Umřeli Adam a Eva na duši, ač živi byli ostali na těle, a tak odpolu živi.

Slyš pád blahoslavenství v nestálost a v ranění, znamenej člověka sestupování! Neb dí Spasitel:

‚Člověk jeden sestupoval.' — Kterak sestupoval? — Takto:

Pochybila Eva v božím přikázání, ďábla uposlechla, ovoce viděla, požádala, přivolila, jedla a tak boží přikázání přestoupila, sestupovala —: Počala sestupovati, když přistoupila vnuknutím. — Dále sestoupila, když si ovoce i řeč hadovu oblibovala. — A krok sestupování dokonala, když konečně přivolila, Bohu nevěřila, an jí řekl: ‚Kterýkolivěk den jísti budete, umřete.' — A ona pak řekla: ‚Abychom snad neumřeli.' — A had chytrý, slyše to, doráží, řka: ‚Nikoli neumřete. Neb ví Bůh, že v kterýkolivěk den jísti budete, otevrou se oči vaše a budete jako Bohové, znajíce zlé i dobré.'

Aj, již slyšíš, kterak člověk jeden sestupoval, že vnuknutím, zalíbením, v božím slovu pochybením, přivolením a k skutku dokonáním, že Eva ponuknutí hada přijala, v slova božím pochybila, radě hada přivolila, tolik jako Bůh věděti chtěla. Vzala ovoce, jedla a Adamovi dala a tak spolu sestupování od Jeruzaléma do Jericha svému hříšnému pokolení dokonali.

A tak jeden člověk, jenž sestupoval, znamená všecko Adamovo pokolení, jež tou cestou hříchu jde jako Adam.

To vida Pán Ježíš, řekl: ‚Člověk jeden sestupoval od Jeruzaléma do Jericha a upadl v lotry, kteří obnaživše ho a zranivše, odešli, odpolu nechavše živého.' — Ó bláznivý člověče? Více hadu věřils, než Bohu! Což se ti nedostávalo? I zdalis byl lačen? Cos mínil býti Bohem? Anděl, ten had, sáhl v nebesích na boží moc, chtě mu býti rovným, ty jsi sáhl na moudrost jeho v ráji, chtě býti jako Bůh moudrý. Protož získali jste: Onen ďáblem jsa, již jest zatracen na věky, vyhnán z nebe. A ty, člověče, porobiv své pokolení, jsi vyhnán z ráje.

Ó, člověče, sestoupils s výsosti v nízkost, u vinu od nevinnosti, od světla v temnost od sytosti v lačnost, od zdraví v nemoc a od života v smrt. A kdyby nebylo Samaritána, umřel bys a na věky byl bys zatracen jako ďábel.

Protož vzezřev Ježíš a vida to tvé sestoupení dí: ‚Člověk jeden sestupoval od Jeruzaléma do Jericha a upadl v lotry, kteříž obloupili ho a zranivše odešli, odpolu živa nechavše.'

Ó, člověče, sestoupils s výsosti v nízkost, u vinu od nevinnosti, obloupení, ranění a odpolu umření:

Zlé sestupování od boží milosti v hněv, od podobenství božího v podobenství hovadské i ďábelské.

Pád horší, že nad to padls od pokoje v nepokoj, od andělů mezi lotry — ďábly.

Nejhorší obloupení, ranění a umření, obloupení z nevinnosti, ranění ve vší síle a umření v duši.

Jistě vhodná příhoda: Vzezřel Ježíš a viděl, viděv uvažoval sestupování, pád, ranění, obloupení i umření. A tak uváživ pádu velikost zarmoutil se v duchu a zemdlel až do krvavého potu. — Proč? Proto, neb on měl sestupování, pád, obloupení, ranění i umření těžkou smrtí opraviti. — Kterak? — Takto:

Všetečně, zle a nemoudře člověk chtě Bohem býti křivě se povýšil —: Syn boží moudře a dobře chtěl býti člověkem a tak se ponížil. — Proč? Proto, že nebylo lze lépe býti člověku z pádu, z obloupení, z ranění a z umření vyzdviženu a k prvnímu stavu navrácenu. Proto, že člověk se povýšil, Bůh se ponížil, onen křivě, tento právě, onen hříchem a tento milostí. —

Člověk chtěl jako Bůh vše všetečně uměti —: Bůh zase chtěl jako dítě nerozumné jmín býti. — Chtěl Boha člověk v umění loupiti —: zase Syn boží, jsa neloupežně Bohu Otci rovný, chtěl strastným služebníkem býti. — Loupen člověk od ďábla—: loupen Syn boží pro něho od vojáků a od Židů. — Přemohl ďábel člověka na dřevě (stromě) —: zase přemohl Syn boží ďábla na dřevě. — Eva hleděla na dřevo (strom) vesele a líbezně —: Maria stála u kříže žalostivě a bolestivě. — Adam vzal s dřeva sladké ovoce, jedl, sebe i své pokolení umořil —: Kristus na dřevě pil ocet a žluč s myrhou, na těle umřev své syny na duši oživil. —

A tak, co člověk ztratil, to Syn boží navrátil: Ztrativ milost, navrácen jest k milosti, obloupen a raněn z plného zdraví. Neb byl dal Bůh zdraví v ráji člověku, že nic nebylo ani v něm uvnitř, aniž co zevnitř, aby mu uškodilo, ani aby bolest ho bodala, ani práce trudila, ani hanba pohaněla, ani zima ustudila, ani hrůza zastrašila, ani jaká nemoc zemdlila ani staroba údy jeho nestatečné učinila.

Neb byla v člověku živost bez umření, nebyla v něm protivnost zákona těla a zákona vůle, ale plné odpočívání. Byla v něm paměť bez zapomenutí, rozum bez bloudění. Velmi byl ve vůli svobodný, neb měl moc nehřešiti. A také měl člověk zdraví před pádem a když sestoupil, obloupen jest o boží milost i ctnost a raněn jest, takže jej bodá bolest, trudí práce, haní hanba, pálí vedro, třese zima, strach uráží, síla hyne, neduhové rostou, jimž konečně lékaři nespomohou; tělo se duši protiví, těžko se učiti, paměť hyne, rozum bloudí, a již nejhorší, že člověk zde bez hříchu všedního nemůž býti.

A tak jest raněn, že znamenitě dí Izaiáš, že od paty nohy až po vrch hlavy tělesné aneb duchovní. Od paty nohy, to jest od nejnižšího pomyšlení, až po vrch hlavy, totiž až po nejvyšší v rozumu rozumění, v němž mnoho jest zastínění z hlouposti i z jiných překážek.

I není-li to veliké i na těle i na duši ranění? Málo-li tu ran jest? Málo-li tu bolesti až do odpolu umrtvení? Nýbrž že celý člověk umřel, prvé na duši, potom na těle? — Jistě těžký pád, nemůž býti těžšího,

než do věčného ohně v peklo, ani těžšího obloupení, jediné vší radosti zbavení, ani většího ranění, jediné v pekle věčné mučení.

Vzezřel Ježíš a uzřel a nám ukázal tak člověka padlého, obloupeného, raněného i mrtvého, řka: ‚Člověk jeden sestupoval od Jeruzaléma do Jericha; i upadl v lotry, kteříž obloupili ho a zranivše odešli, odpolu živa nechavše.‘

Kdo tak bídnému mohl pomoci? Kněz-li? Čili prorok? — Jistě nižádný, než Syn boží. — Proč? — Protože touž cestou sestoupili.

Protož dí Spasitel: ‚I přihodilo se, že kněz jeden šel touž cestou a uzřev jej, pominul. Též i jáhen, přišed až k tomu místu a uzřev jej, pominul.‘ — Kněz ten všechny kněží a jáhen všechny proroky znamenávají, kteří jsouce sami tak obloupeni, raněni, i pomořeni, nemohli člověku pomoci. —

Ale kdo? — Ukazuje Pán Ježíš, řka: ‚Samaritán pak jeden cestou se ubíraje, přišel až k němu a vida ho, milosrdenstvím hnut jest; a přiblíživ se uvázal rány jeho, naliv oleje a vína; a vloživ jej na hovado své, vedl do chléva a měl o něj péči.‘ — I který jest ten Samaritán, tak milostivý, jenž by ráčil, a tak mocný, jenž by mohl tak padlého, obloupeného, raněného a nemocného i pomořeného vyléčiti? — Jistě Syn boží Kristus jest ten Samaritán, neb ‚Samaritán‘ řečeno jest ‚strážný‘. A kdo lepší strážný, než Kristus, jenž nikdy v božství nespí, ani v noci, ani ve dne, bez jehož ostřežení nižádný nic neostřeže, jakož dí David: „Neostřeže-li Pán města, darmo bdí, kdo ho ostříhá.“

Ten Samaritán cestu čině aneb cestou jda, to jest člověkem pro nás učiněn jsa, šel podle raněného člověka, protože vzal na se kromě hříchu utrpení, hlad, žízeň, horko i zimu, zarmoucení, bolesti i smrt. Jakož dí svatý Pavel, že měl se ve všech věcech bratřím připodobniti, ač neměl hříchu na se přijíti tak, aby hřešil.

Ten jsa milosrdenstvím hnut, přiblížil se tak blízko, že nemůže blíže býti, neb jsa Bohem nechtěl andělské osoby býti, jak dí svatý Pavel, ale jsa Bohem, chtěl býti člověkem, aby jsa bídný, nuzný, bolestivý a smrtelný, byl milosrdný a věrný biskup před Bohem, aby slitoval se nad hříchy lidu. Neb proto že trpěl i pokoušen jest, mocen jest těm, kteříž trpí pokušení, pomoci.

Aj, takť se přiblížil k nemocnému, raněnému člověku, obvázal rány tak k zdraví prvotnímu, že síly všechny i duše i těla mohou býti navráceny, takže bude člověk v blahoslavenství tak zdravý, jako byl v ráji. Neb tak dobře uvázal, naliv oleje a vína, oleje milosrdenství a vína srdce obradování.

A vloživ ho na hovado své, to jest, vzav utrpení za něho na tělesenství své, jakož dí skrze Davida: „Jako hovado učiněn jsem,“ vedl ho do chléva, to jest do sboru lidu svatého, v němž leží nemocní a za hříchy se kají. — A měl oň péči převelikou, více než dvaatřicet let strastně pro něho přebývaje.

‚A druhý den‘, to jest v čas již milostivý ‚vyňav peníze‘, to jest oznámiv Starý i Nový Zákon ‚dal chlévníkovi‘, totiž knězi, jenž má

hnůj hříchů ven kydati. Ó, chlevníci, hnojikydové, bohdej sami ze sebe hnis smrtelných hříchů vykydali!

‚A řekl: Péči o něj měj', totiž, abys ho vyléčil, ne abys ho odřel, obloupil, více ranil a umořil. — ‚A cožkoliv ěk vydáš,' totiž což práce, pomoci i síly vynaložíš, ‚já když se vrátím', totiž v soudný den, ‚zaplatím tobě.'

Aj, slyšíme teď slavné Spasitele svého naučení, slyšíme své obloupení, ranění, pád i umoření. Aj, slyšme také veliké Spasitele milosrdenství, že chtěl se tak, jsa Bohem, ponížiti v člověčenství, aby navrátil na kříži, co ztratil Adam u stromu v ráji, takže lehce a brzy se zhřešilo, dlouho se čekalo a těžce se ztracené navrátilo. Adam a Eva drahně utrpěli, mnoho se kajíce zde na světě. Několik tisíc let u vězení temném přebývali po smrti. My viníme Adama anebo Evu, a více hřešíme, majíce již jimi výstrahu. Eva na hada hřích počítala, když se před Bohem vymlouvala, Adam na Evu. Ona řkouc: „Had mne oklamal," a Adam: „žena, jižs mi dal, dala mi a jedl jsem."

My pak na hada, na Evu i na Adama, a tak na Boha vinu cpeme, když se, jsouce vinni, z hříchu vymlouváme. Protož vědouce, že tak se vymlouvati jest těžký hřích, zanechajíce hříchů i výmluvy, milujme Boha nade všecky jiné věci a svého bližního člověka, Ježíše Krista, bratra nejmilejšího, jenž dí dále:

‚Kdo tedy z těch tří zdá se tobě nejbližší tomu, kterýž upadl v lotry? A on vece: Ten, kterýž učinil milosrdenství jemu. I vece Ježíš: Jdi, i ty učiň též!' — Co jest: ‚Jdi, i ty učiň též', než: ‚buď milosrdný k bližnímu, jako jsem já milosrdný, nepřijímej osoby, jako já nepřijímám, trp pro spasení bližního, jako jsem já trpěl! Uvaž utrpení mé, neb jsem já uvážil obloupení i ranění tvé.'

Aj z dobré otázky mistra židovského Pán Ježíš co nám dal naučení dobrého? — Abychom svůj nedostatek poznali, jeho dobrodiní velmi si vážili, a tak jeho ze všeho srdce milovali, k bližnímu milosrdni byli a tak života věčného se dočekali pomocí boží a zásluhou milostivého Pána našeho Jezu Krista, Amen.

XV.

Na den památky Večeře Páně.

Evangelium sv. Jana v šesté kapitole:

V ten čas řekl Ježíš učedníkům svým a zástupům židovským: Tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj. 56. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm. 57. Jakož mne poslal ten živý Otec a já živ jsem skrze Otce: tak, kdož jí mne, i on živ bude skrze mne. 58. Totoť jest ten chléb, který s nebe sestoupil; ne jako otcové vaši jedli mannu a zemřeli; kdož jí chléb tento, živ bude na věky.

*

Že Kristus nikdy slova nižádného nadarmo nemluvil, ale jako i skutky svaté vedl nám na příklad, jakož sám svědčí, tak i slovem svým každým nám k naučení prospěch ráčil učiniti nemalý — protož evangelia tohoto, slova tohoto svatého, z lehkosti a bez příčiny nemluvil, jako my bez příčiny a bez užitečného prospěchu je pleskáme.

A protož, že tělo Kristovo a krev jeho ty trojí věci činí na duších věrných, Kristus je pokrmem nazývá.

Příčina tedy, pro kterou toto evangelium Kristus mluvil, shledána může býti z evangelia, kteréž před tímto evangeliem položil svatý Jan, že když Kristus pět tisíc židovstva nakrmil na poušti, šel jich za ním hluk a zástup veliký, protože od něho tělesně nasyceni byli. Ale Kristus, chtě je přitáhnouti k žádostem pokrmu nasycení duchovního, aby toho více žádali, než tělesného, řekl jim: „Jistě, jistě pravím vám, hledáte mne ne proto, že jste divy viděli, ale že jste jedli chleby a nasyceni jste.“ Ale že ho pro tělesný pokrm marně hledali, protož, chtě je duchovně nasytiti, řekl jim: „Pilni buďte ne tohoto pokrmu, kterýž tělo sytí a zahyne, ale toho, kterýž zůstane na věky, kterýž Syn člověka dá vám.“

Tu znamenej, že někteří tak chodí za Kristem a jemu slouží, proto prvním úmyslem, aby od něho nasyceni byli. A proto onen pro obročí se na kněžství světí, a kdyby těch (obročí) nebylo, nesvětil by se. Jiný pro věčný pecenec do kláštera se dada; a jiný pro statek v manželství od Krista ustanovené vstoupí, a tak o jiných neřádech.

A nejdou-li za Kristem proto, aby jeho následujíce, jeho tělem svatým důstojně nakrmeni byli a jeho krví napojeni, ti podobní jsou k těmto Židům, s nimiž konečně Krista na věky nedojdou ani nenaleznou.

Ale Kristus žádal si, aby lidé věřili v něho, a tak věříce aby měli život věčný, a ti nemohou živi býti, jediné obživí-li je Kristus tělem svým svatým, kteréž jest pravý pokrm.

Protož na počátku svatého evangelia dí takto: ‚Tělo mé jistě aneb právě', ne v podobenství, ale ‚právě jest pokrm'. — Kteraký? Kterýž vírou jistě duši nasycuje hojněji a dokonaleji, nežli pokrm tělesný sytí tělo.

Tuto znamenej, že tělo boží jest pokrm a krev jeho nápoj pro tyto tři příčiny:

N e j p r v é, že pokrm a nápoj tělesný jest k zachování těla.

P o d r u h é, že pokrm odnímá lačnost a nápoj žízeň tělesnou.

P o t ř e t í, že pokrm a nápoj tělesný lidem dává rozkoš tělesnou, a to lidé ukazují, neb častokrát syti jsouce, pro rozkoš pokrmu i nápoje požívají. A takoví na nejméně všedně hřeší, jestliže ne často a skrovně toho požívají.

A protož, že tělo Kristovo sytí a krev jeho ty tři věci činí na duších věrných, Kristus je pokrm nazývá.

Neb n e j p r v tělo Kristovo sytí a tak živí duši. — Protož dí Kristus tuto: ‚Kdo jí mne, ten živ bude skrze mne.'

P o d r u h é, že Kristova krev žízeň zahání. — Dí Kristus: „Kdož pije mou krev, nebude žízniti na věky."

P o t ř e t í, že velikou rozkoš dává tělo a krev boží. O tom dí prorok v žalmu 77. a v ‚Moudrosti' v 16. kap.: „Pokrm s nebe dals jim, který má v sobě všechnu rozkoš a všechnu vůni útěchy a sladkosti." A o tom dí svatý Augustin v obecném svém kázání na dnešní evangelium: „Poněvadž skrze nápoj a pokrm toho žádají lidé, aby nebyli lačni ani žíznivi, toho v pravé pravdě nedává, jediné tento pokrm a nápoj, kterýžto ty, od nichž důstojně přijímán bývá, nesmrtelné a neporušitelné činí. Důvod toho: Neb vezmi který chceš pokrm nejrozkošnější neb nápoj, ještě potom zlačníš a porušen budeš tělesně, ale pokrm těla Kristova přijmeš-li důstojně, na věky nezlačníš. A ač tělesně porušen budeš, že shniješ, přec potom vstana oslavený, na věky nebudeš moci porušen býti.

A tak tuto dí Kristus: ‚Tělo mé jistě jest pokrm.' — Kteraký? —: Věrou, kteráž člověka vnitřního živí a duchovní život zachovává, žízeň a lačnost zahání, všelijakou útěchu dává a potom k věčnému životu připravuje a dopomáhá. Ale že lidé nerozuměli této řeči Kristově o jedení těla Kristova a pití krve jeho, neb viděli tělo před sebou stojící a také viděli, že jest krev v těle jeho, i mínili, že by hmotně tělo Kristovo v jeho způsobě, jak jest, měli jísti a krev jeho píti, a tak v první blud a v kacířstvo upadli o božím těle:

Protož Kristus, chtě z nich ten blud vyraziti a naučiti je, že tělo posvátně pod způsobou chleba jísti a krev jeho píti jest v něm přebývati a jeho přebývajícího v sobě míti, dí takto: ‚Kdož jí mé tělo a pije

mou krev, ve mně přebývá a já v něm: — Tu dí svatý Augustin v obecném kázání: „Toť jest tedy jísti ten pokrm a píti ten nápoj — v Kristu přebývati a jeho přebývajícího v sobě míti. A protož, kdož nepřebývá v Kristu a v kom nepřebývá Kristus, ten bezpochyby nejí jeho těla ani nepije jeho krve, ačkoli tak veliké věci posvátnost k věčnému soudu sobě jí a pije.“ Z té řeči vezmi, že kdož chce důstojně jísti tělo Kristovo, ten má míti lásku a svornost k Bohu a potom ke každému bližnímu. O tom dí sv. Augustin na evangelium sv. Jana na ono slovo, že se vadili Židé — i dí takto: „Vadili se zajisté, neb nerozuměli chlebu a pokrmu svornosti aniž ho přijíti chtěli. Neb kdož takový pokrm a chléb se svorností jedí, nevadí se spolu, neb jeden chléb a jedno tělo mnozí jsme a tím Bůh činí, aby lidé jednoho obyčeje v domě přebývali svaté církve.

Dále dí Kristus: ‚Jakož mne poslal živý Otec‘, totiž skrze vtělení vedle tělesenství sebe menšího, ‚a jakožto člověk živ jsem pro Otce‘. Tu dí svatý Augustin: „Totiž k němu pokládám život svůj vedle tělesenství jsa ponížen, v němž mne poslal, a aby každý živ byl pro mne, to má míti z účastenství jedení těla mého. — ‚Protož, kdož jí mne, posvátně, tělesně aneb duchovně, a důstojně, ‚i on živ bude pro mne‘, jako skrze dokonalejšího.

Tuto znamenej, že jedení těla božího a pití krve jeho může býti t r o j í:

P r v n í jest duchovní toliko a tak jeho požívají svatí v nebesích s rozkoší utěšení nevýslovného. Tak také duchovně požívají ho všichni, kdož jsou zde na světě bez hříchu smrtelného a v milosti boží. — A k tomu jedení dí Kristus:

‚Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm.‘ Jakoby řekl: ‚Tak duchovně jísti tělo mé a píti mou krev jest ve mně přebývati a mne přebývajícího v sobě míti.‘ Protož jestliže jsi se nepřipravil k tomu, abys posvátně přijal tělo boží, jediné varuj se a vystříhej se hříchů smrtelných a pokoř se Pánu Bohu; a tak jsa v milosti boží důstojně přijal jsi tělo jeho. Neb dí svatý Augustin ve 4. knize ‚O Trojici svaté‘: „Tělo Kristovo tak s oltáře přijímati jest nevinnost k oltáři těla božího nésti, nejsou-li smrtelné, i všední hříchy svému bližnímu odpustiti; a odpustíš-li, bezpečně přistup, neb‘ jest chléb nadpodstatný, neníť jed.“

D r u h é jest přijímání těla božího posvátní toliko; tak je přijímají zlé posvátně, jsouce vědomě v smrtelných hříších, sobě k zatracení s Jidášem přistupujíce. A takový každý v tom hříchu, v kterémž jsa, přijal tělo boží, více zavržen bude a tíže hřeší novým hříchem, pokrytstvím a pýchou vnitřní. Ale takový nepřijímá duchovně těla božího, nebo není sjednán v lásce s Kristem a s jeho údy v jednotu. A o tom dí svatý Augustin: „Kdož se nesrovnává s Kristem, ani nejí důstojně těla božího ani nepije krve jeho, ačkoliv‘k tak veliké věci svátost k soudu věčnému sobě jí a pije.“

Tu dí výklad, že takový zlý nevtělí se v tělo Kristovo skryté, maje živou víru. A k tomu dí svatý Augustin: „Ten, jí-li tělo boží po-

svátně, její jeho duchovně, neb nepožívá milosti boží, jemuž by se měl zalíbiti, jsa bez smrtelného hříchu.“ A zase dí svatý Augustin: „Kdož, jsa bez hříchu smrtelného, její-li posvátně těla božího, ten, jsa bez hříchu smrtelného, jí tělo boží duchovně, neb jest sjednán s Kristem a s církví svatou v milosti boží a v lásce. Kdyby to znamenali lidé, varovali by se snažně hříchů a zvláště smrtelných, neb ačkoli by posvátně těla božího nepřijímali, přec by jeho duchovně bez přetržky požívali jsouce v milosti jeho a vůbec požívali-li by jeho duchovně, dvojí by odplatu vzali.“

Protož t ř e t í přijímání těla božího jest duchovní a posvátní spolu, když člověk, jsa bez hříchu smrtelného, napřed duchovně, potom posvátně přijímá tělo boží. Ale zlý nic, neb zlý jedině posvátně, sobě k zatracení přijímá.

Protož tuto Kristus, mluvě napřed o jedení duchovním a potom posvátném, dí takto: ‚Kdož jí mne, i on živ bude pro mne.‘

Ale že by Židé, k nimž Kristus tuto řeč mluvil, mohli pomysliti, kterak jest Kistus chléb a odkud pošlý? K tomu odpovídá dále Kristus v evangeliu a dí takto: ‚Tento jest chléb, který s nebe sestoupil‘ vtělením v život Panny Marie, z níž své tělesenství přijal. A to řekl Kristus, na své tělesenství ukázav. — Ale, že by Židé mohli mysliti, kterak ten chléb s nebe sestoupil, tak-li jako manna Židům seslaná, to domnění Kristus z nich vyvracuje, dí takto: ‚Ne jako jedli otcové vaši mannu na poušti a zemřeli‘ —, a někteří smrtí duchovní i na duši, a všichni smrtí tělesnou — ne tak umře, ‚kdož jí tento chléb, ale živ bude na věky‘. Poněvadž tedy na věky živ má býti, kdož jí důstojně tělo boží, zase zpětně věz, kdož nedůstojně těla božího požívá, nebude živ.

Jakož dí Syn boží v tomto evangeliu; „Nebudete-li jísti těla Syna člověka“, t. z Panny Marie, z níž tělesenství své přijal, „a píti jeho krve, nebudete míti života“ zde v milosti a potom v oslavnosti „v sobě“. Tu dí svatý Augustin na evangelium svatého Jana takto: „A aby nemíníce hovadní lidé, že by Syn boží mínil tuto život časný, vadili by se, přidal Syn boží, řka, že bude míti život věčný.“ Protož toho života nemá, kdož toho chleba její ani nepije krve jeho. Neb dí: „časný život bez toho pokrmu mohou míti lidé, ale věčného vůbec nikoli nemohou míti.“ To dí ten svatý.

Poněvadž toto svaté evangelium položeno jest na památku těla božího, z něhož jsme znamenali velikou snažnost Syna božího, kterýž nás k důstojnému přijímání těla svého popouzí, a napomíná; po druhé jsme slyšeli, co nám dobrého důstojné přijímání těla božího činí a dává, a dále o trojím těla božího přijímání; a také jsme slyšeli, kterak mají způsobeni býti, kdož chtí důstojně tělo boží přijímati —: protož tuto pilně znejme, co přísluší k důstojnému přijímání těla božího. A, jakož dí svatý Tomáš z Aquiny, k důstojnému přijímání těla božího t r o j í v ě c přísluší:

1. Čisté svědomí, a to jediné smrtelným hříchem odňato bývá. A protož kdožkoliv ěk má který hřích smrtelný na sobě, nemá čisté

duše ani také čistého svědomí a také nepřijímá důstojně, neb v tom v hlubší žádost hříchů upadne. A k tomu dí svatý Augustin: „Když mysl a tak vůle v žádosti hříšné jest, více přijímáním těla božího obtížena, nežli pozdvižena bývá."

2. přísluší pozdvižení mysli v Boha skutečnou nábožností a o Bohu myšlením, aby měl horlivou žádost ku přijímání těla božího. A potom aby zřídil život svůj ve všech věcech a skutcích svých a také v řeči sobě uskrovnil, aby tak klopoten nebyl k řeči oplzlé a prázdné, jako prvé, ale aby vždy víc táhl k nábožnosti.

3. přísluší čistota tělesná, aby mysl roztržená nebyla od náboženství a od Boha v myšlení a od těla božího přijímání. Neb když jest kdo tělesně nečistý, také velmi jest roztržen od přijímání těla božího.

Zpětně tedy znamenej, že tyto věci jsou, kteréž překážejí důstojně přijímati těla božího:

N e j p r v é a nejvíce hřích ten smrtelný máš-li na sobě vědomě, nikoli nepřistupuj k tělu božímu. Vůbec máš-li v úmyslu který hřích smrtelný, že míníš se veň navrátiti ještě, buďto v pýchu, ve frej, v lakomství, v smilství neb v kterýkoli jiný hřích smrtelný, a nemáš-li úmyslu pevného, že dříve nežli bys se chtěl v který hřích smrtelný navrátiti, že bys raději chtěl nejukrutnější smrtí umříti —: nikoli nepřistupuj! Pakli přistoupíš, tíže hřešíš než Jidáš, kterýž zradil Krista smrtelného. Ale ty tak přistupuje, zrazuješ ho oslaveného a již nesmrtelného. A znova, jakož dí sv. Pavel k Židům v 6. kap., v sobě křižuješ Syna božího.

D r u h é, co překáží, jest mysli ztupení, že mysl jest tak tupá, že se nemůže v nábožnost pozdvihnouti. To také překáží důstojnému přijetí těla božího.

T ř e t í jest nečistota tělesná, s kterouž se nemůž milost boží v jedné duši směstknati; jest překážka také přijímání těla božího důstojného, dokud se pokáním a srdečným želením nezčistí.

A že jsme slyšeli, které a kolikeré jsou věci, kteréž příslušejí k důstojnému přijímání těla božího, tuto vizme, co dobrého nám přijde z důstojného přijímání jeho.

Protož znamenejme, že důstojné přijímání těla božího n e j p r v é přivozuje památku božího umučení na mysl člověku. A to řekl Kristus na veliké večeři svým učedníkům, (jakož svědčí svatý Matouš v 11. kap. a sv. Pavel v 1. ke Korintským v 11. kap.) řka: „Kolikrátkoli přijímajíce jíte mé tělo a pijete mou krev, to čiňte na mou památku", všechen můj život přemítajíce na své mysli. To my také činiti máme, též myslíce na všechen jeho život, kterak jsa věčným Bohem, ráčil býti služebným člověkem a poraženým pro naše hříchy a smrtelným, kterak se narodil v psotě, v chudobě tělesné ten, kterýž všecky zbohacuje, a ráčil mezi hovádky ležeti na seně, jehožto hovádka požívají, abychom my hovadní, jehož jsme vedle božství dostihnouti ani poznati nemohli, již vedle člověčenství poznajíce, jeho požívali, jako sena hovádka, toho, kteréž uvadlo pro naše hříchy.

Jakož sám dí skrze Davida proroka: „Já jsem jako seno uvadl.“ A opět: „Byl‘ jsem jako seno a uvadlo srdce mé.“

Dále, aby myslil, kterak narodiv se ráčil zde pracovati, chodě kázal a tak jiné skutky milosrdné a spasitelné činil, aby náš jsa Otec milý, rozptýlené nás syny skrze hříchy shromáždil a k sobě přivinul, a nás hledaje, od zlých zlořečeným ráčil býti nazván a bičován, a konečně mezi lotry na kříži roztažen, nám ráčil k obživování a k posílení dáti, abychom jej jedouce, to činili na památku jeho. Neb nám dí: ‚To čiňte na mou památku.‘

Kterak se ti z hříchu vymluví a s jeho poručenstvím tímto sjednají, kteří pro oběru, pro lakomství a peněz nabrání aneb pro zlořečený hnis pokrytství těla jeho lepcí nedůstojně, jako zvěř nejukrutnější. Co jiného, než že sobě soud jedí a pijí, nerozsuzujíce důstojenství a řádného přijímání krve a těla božího.

P o d r u h é těla božího přijímání hříchy shlazuje všední i smrtelné, neb nechce ten drahý host, kdež zavítá milostí a duši sobě ku příbytku zvolí, aby v ní bylo co škodného, což se jemu nelíbí.

P o t ř e t í v ctnostech potvrzuje, aby člověk více zasloužil. — Dále od pokušení vystříhá, aby hříchy poražen nebyl člověk smrtelnými.

P o č t v r t é, že mdlí zápal k smilstvu, aby tělesenství nemohlo na duši hříchem smilnosti vítězství míti.

P o p á t é duši obživuje a krmí. — O tom dí Kristus v evangeliu sv. Jana v 6. kap.: „Kdožkoli přijde ke mně, nebude lačen, neb jsem já chléb živý, který jsem s nebe sestoupil.“

P o š e s t é posiluje duše. — Protož zpívá církev svatá o něm takto: Ó, spasitelná oběti, kteráž dvéře nebeské otvíráš, bojové tisknou nás nepřátelští, protož dej posilnění i pomoc svou.

P o s e d m é utěšení a rozkoš dává. — Jakož dí Šalomoun v ‚knihách Moudrostí‘ v 10. kap.: „Dal jsi jim chléb bez práce a úsilí, který má v sobě všelikou rozkoš a vůni sladkosti.“ Běda zlým, kteříž se nekochají v důstojném pokrmu toho chleba nebeského.

P o o s m é těla božího přijetí důstojně, obživuje duši. — O tom dí sv. Jan v 6. kap.: „Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti krve jeho, nemáte života v sobě,“ a zvláště živosti duše, kterouž obživuje milost boží. A zase zpětně: ‚Budete-li důstojně jísti tělo jeho, budete v milosti jeho míti zde život v sobě a potom věčný v oslavnosti.“

P o d e v á t é dává život zde milosti boží v naději. — O tom dí sv. Jan v 6. kap.: „Neb jest chléb živý, který s nebe sestoupil a dává život světu.‘

P o d e s á t é těla Kristova přijetí dává život věčný. — O tom dí Kristus v evangeliu sv. Jana v 6. kap.: „Kdož jí tento chléb, má život věčný.“

To jest těch deset požitků v počtu desatera božího přikázání zavřených. Kdož ta zachovává vskutku, hoden bude důstoj-

ného přijetí těla božího, jemuž těch deset požitků Syn boží dá skrze důstojné přijímání těla svého svatého, jehožto důstojného přijímání desátý a konečný požitek jest dání života blahoslavenství věčného a království nebeského, jehožto nám všem dopomáhej Otec, Syn i Duch svatý, Amen.

XVI.

O umučení Pána našeho Ježíše Krista, Spasitele našeho.

„Vztáhl ruku Abraham a vytáhl meč, aby obětoval syna svého!“ Tato slova jsou napsána v prvních knihách Mojžíšových ve 22. kap. A hodí se dobře na umučení Pána našeho Ježíše Krista. Nebo dí svatý Augustin: „Kristus přijal na se všechen nedostatek náš, hlad, žízeň, zimu, horko a všechno utrpení, kromě jediných hříchů. S tímto nedostatkem vedl člověčenství až na kříž a zavěsil je na kříž, zabil je na něm, aby všichni nedostatkové v nás zemřeli.“

A svatý Ambrož: „Hříchové naši tak velicí byli a těžcí, že jsme nikoli spaseni nemohli býti, jediné leč by umřel za nás ten, kterýž nevinný byl, Syn boží. Nebo nikdo nemohl k spasení přijíti, ani tváře boží viděti, jediné leč by se bylo stalo takové ponížení na jednom člověku, skrze něhož by mnoho lidí ožilo k veselí. Jako mnohým lidem vyšla na škodu a ve zlé prvních rodičů pýcha, tak zase ve vše dobré Kristovo ponížení a pokora.“

Tu dí svatý Jeroným: „Hleď na muky Kristovy ochotně, kterak milostivě, kterak trpělivě, kterak příznivě on tobě víru ukázal. A tak jeho muka osladí tobě všecka trápení tvá na tomto světě.“ — A svatý Řehoř: „Kristus byl smírce, kterýž člověka ztraceného zase přinesl. On byl Bůh i člověk. Se strany božství nemohl dosti učiniti za člověka. Ale se strany člověčenství měl dosti učiniti za člověka svým velikým umučením. A svou předrahou krví a smrtí hořkou zase přivedl vypověděného, smířil zatraceného, zavolal ztraceného.“

A svatý Bernard: „Ó, člověče, poznej duši svou, kterak ušlechtilá a drahá jest a jak těžké rány její, za něž musil Kristus umříti a božská moc raněna býti na člověčenství. A kdyby bylo nebylo ran k věčné smrti, nikoli by byl za to neumřel Syn boží. Ó, člověče, nezhrdej duší svou, poněvadž Bůh všemohoucí měl lítost nad ní. Rány Kristovy plné jsou milosrdenství, plné jsou sladkosti a milování. Na kříži sladký bývá nalezen ode všech, kdož hledají jeho v pravdě. Tam se světí svrchovaná láska v milování. Tam srdce jeho teče medem. Tam jeho dobrota kape jeho milostí, on tam jest dobrým milosrdenství a zlým horoucí přísnost; a ta muka a ta vysoká obět, kterouž Kristus skrze sebe samého obětoval Bohu Otci na oltáři kříže.

A toho bylo podobenství v starém zákoně trojím způsobem, z nichžto první znamená se na Abrahamovi, kterýžto chtěl syna svého obětovati. A syn jeho dobrovolně šel na jednu horu a dobrovolně klekl na kolena k smrti. Otec uchopil meč, aby jej udeřil. A anděl Páně uchopil mu meč a ukázal mu skopce vězícího za rohy v trní; toho kázal anděl místo syna obětovati. Tu máme věděti, že na tom místě, kdež Izák klečel, očekávaje smrti své, po mnoha létech chrám Šalomounův tu na tom místě jest vystavěn. A na tom místě, kde skopec za rohy visel v trní, tu byl kříž Kristův postaven.

Druhé podobenství bylo beránka velikonočního, kteréhož Bůh kázal synům izraelským obětovati.

Třetí podobenství bylo na Samsonovi, kterýžto byl svázán, bit a vší síly zbaven a potom i zabit.

Toto svaté umučení svaté písmo takto počíná: Když Kristus byl ve 33 létech, jda od Galileje do Jeruzaléma, a přibližoval se čas umučení jeho, kterýž jemu Bůh uložil, v pátek před umučením svým přišel do Bethany, kdež Lazara vzkřísil mrtvého. A protož ihned biskupové a zákonníci sebrali radu, kterak by ho zahubili. Ale Pán Ježíš ušel s učedníky svými do jednoho města, jež slove Efrem. A byl tam až do soboty před květnou nedělí. Opět toho dne večer přišel do Bethany, a tu jest laskavě přijat od Marty a Máří Magdaleny i od Lazara, a večeři mu učinili. A Lazar byl také jeden z sedících. A svatá Máří Magdalena smáčela nohy i hlavu jeho mastí drahou. A naplněn jest všechen dům vůní od té masti. Protož vidouce (to) učedníci, rozhněvali se, řkouce: „I proč jest ztráta tato? Však mohla tato mast prodána býti za mnoho a dáno býti chudým.“ A Jidáš více než jiní všichni skřípěl na ni zuby a hněvaje se, myslil, kterak by jeho zradil a sobě tu škodu nahradil, kterouž počítal, že se jemu stala vylitím masti.

Potom ráno druhého dne v neděli květnou přišel do Jeruzaléma a tu jest s velikou uctivostí přijat, a potom vyhnal z chrámu kupce i prodavače bičem, kterýž sobě učinil z provázků. A ten celý den v chrámě učil. A potom večer žádný ho nepřijal do domu svého, takže musil z Jeruzaléma ven jíti, a šel s učedníky svými do Bethany do domu Marty.

Druhý den velmi ráno opět šel do Jeruzaléma a tu uzřel fíkový strom, stojící podle cesty, hledal na něm ovoce a nenalezl, jen listí: i zlořečil jemu řka: ‚Nikdy neroď se z tebe ovoce na věky.‘ Ihned uschl ten strom. A tak přišel opět do chrámu a vysvobodil ženu v cizoložství dopadenou. A opět učil celý den. A opět večer vyšel s učedníky svými do Bethany.

Pak v úterý opět přišel do Jeruzaléma, a na cestě ukázali jemu učedníci fík, kterémuž zlořečil a kterýž tak rychle uschl. A přišel do chrámu. A tázali se ho na mnohé podobenství a učil mnohému podobenství. A mnohý díl svatého čtení, jako dnes, Kristus mluvě učinil, že ustal mluviti. A v tom ustání musil do Bethany jíti. A když přišel, tu nalezl svou milou matku, kteráž ho ten celý den u veliké

hořkosti očekávala. A když tam uzřel svou matku, ihned počal přede všemi praviti, které a jak mnohé věci má trpěti pro člověka, kterézto věci byly znamenány skrze Izáka, o němž napřed pověděná slova řečena jsou: ‚Vztáhl ruku svou . . .‘

Tu dí svatý Jakub ‚O životě Kristově‘, i jiní doktorové, že o velikou středu před umučením Kristovým Panna Maria byla u veliké hořkosti ten den, tak mnohokrát Synu svému padla k nohám jeho, jako beze smyslu omdlévajíc, jako by byla mrtva, pro tu příčinu, že její milý Syn křižován měl býti v pátek od falešných Židů, mrskán a uplván.

Protož před smrtí jeho chtěla míti od něho potěšení jeho přítomností, a protož ve středu nešel do Jeruzaléma, ale celý den zůstal v Bethani v domě Marty s učedníky svými. A celý den mluvil laskavě a příznivě s matkou svou a předpovídal napřed umučení své, chtě je k tomu přivésti, aby tím méně se rmoutili z jeho umučení. A když (to) uslyšela matka, vší žalostí jsouc naplněna, počala prositi Syna svého, aby se to jinak stalo, předkládajíc Synu svému, takže Syn musil jí odpověděti a obrátiti se k podobenstvím starého zákona, a zvláště k té řeči: ‚Vztáhl ruku svou.‘

„A tak, milá matko, prosíš, abych jinak způsobil spasení lidského pokolení, než abych trpěl. Jistě pravda jest, že bych měl vyslyšeti prosbu tvou. Ale znamenej, milá matko, jiný způsob naproti tomu: že Otec nebeský vztáhl ruku otcovského milování, a že chce obětovati syna svého na oltáři kříže, aby trpěl smrt a muku hořkou a hořké bolesti pro spasení lidského pokolení.“ A když to uslyšela žalostivá matka, zarmoucena jest.

A znamenej, že proti této odpovědi nemohla nic odmlouvati, poněvadž slyšela, že tyto řeči pocházely z otcovské vůle; i obrátivši se řekla ke Gabrielovi archandělu, kterýž jí nikdy neopustil, ale mluvil s ní po všechen čas, jakož svatý Augustin a jiní doktorové svědčí: „Rozpomeň se, anděle boží, že ty v osobě nebeského sboru ke mně přišel jsi v den zvěstování mého, a řekl jsi mi: ‚Zdrávas milosti plná, Pán s tebou, požehnaná ty mezi ženami.‘ A kterak to může býti, abych byla plna milosti, poněvadž já nyní ani u svého Syna milého, ani u Otce nebeského nemohu milosti nalézti, aby zbaven byl smrti milý Syn můj a z rukou židovských vysvobozen. A kterak to může býti, že jsi řekl: ‚Pán s tebou‘, poněvadž Pán můj a Syn můj milý má vzat býti ode mne. A kterak jsem ‚požehnaná mezi ženami‘, poněvadž má přijíti den, že Židé nazývati mne budou zlořečenou mezi všemi ženami.“

Odpověděl jí anděl Gabriel, těše ji, řka: „Potěš samu sebe, milá matko boží, pravda jest, že jsem tě těšil s velikou radostí, ale nyní těším tě u velikém zármutku. Vyznávám o tobě, o královno nebeská, že jsi ty plná milosti. Avšak líbí se tak Otci nebeskému, abys ty byla v těchto dnech plna bolesti a úzkosti. Znamenej, že tvůj milý Syn, jenž jest studnice vší milosti, musí tyto dni pln bolesti býti, jestliže Otec nebeský dopustí, aby na tě tyto věci přišly, nebo srdce tvé bude

probodeno mečem bolesti. Nebo v osobě Syna tvého a v osobě tvé řečeno jest skrze proroka: A vy všichni, kteříž jdete cestou, patřte že není bolesti, jako jest bolest má.' Pravím tobě milá matko, královno nebeská, že jakož jsem řekl: ‚Pán s tebou', to jest pravda. Neb Syn tvůj milý jest Pán nebe i země i všech věcí, kteréž v nich jsou, vždycky s tebou jest zvláště, laskavě a mile. Avšak to musí býti, že on těchto dnů vzat bude od tebe s hořkostí hrozné smrti. Nebo tak řečeno jest Elizeovi v osobě tvé: ‚Elizee, víš-li, že dnes vzat bude od tebe Pán tvůj?' Zvěstuji tobě také, matko milá, a znám se (k tomu), že jsem řekl: ‚Požehnaná ty mezi ženami'. Avšak Židé tohoto času nazývati tě budou zlořečenou mezi všemi ženami. Avšak proto vezmi potěšení. Nebo Bůh o tobě řekl skrze patriarchu Izáka řka: ‚Kdož by zlořečil tobě, bude zlořečený, a kdož by dobrořečil tobě, požehnáním naplněn bude.' Protož takto zavírám, o královno nebeská, řeč tvou, a pravím, že v těchto dnech není času pozdravování. Ale čas jest potěšení a lítosti a posilnění, nebo tak usmyslil si Otec nebeský působiti vykoupení lidského pokolení z lásky a z milosti své, tak že on Syna svého milého z lásky své poslal na svět. A protož, dobrotivá matko, na tom místě svatého kříže prositi budu Otce nebeského, aby tě ráčil potěšiti v tvé veliké hořkosti a zármutku i úzkosti. Nebo praví: Jako v rukou otcových dnes jest meč ostrý jeho milování, o němž Syn tvůj řekl: ‚Nepřišel jsem pokoj uvésti na zem, ale meč', tak také musí býti v tvém srdci ostrý meč bolesti. Jakož předpověděl onen Simeon, že tvou duši pronikne meč, totiž bolesti. Nuž nyní vezmi potěšení, dobrotivá matko i královno. Nebo Syn tvůj bude jat, zpolíčkován, umrskán, ukřižován, trnovou korunou korunován, skrze ruce i nohy ukrutnými hřebíky probit na kříži, takže i srdce jeho pronikne kopí ostré. Nebo Bůh Otec vztáhl ruku svou na Syna svého a nechce mu odpustiti, aniž se nad ním chce slitovati, a uchopil meč spravedlivosti a chce, aby Syn jeho umřel smrtí ohavnou a hořkou." A to pověděv anděl odešel od ní.

Při umučení Kristovu máme věděti, že Pán náš v sobotu před květnou nedělí byl v Bethani, jakož jest dříve psáno, v domě Šimona malomocného, jehož byl Kristus očistil; tu Maria Magdalena po večeři, kteráž jemu byla připravena, pozdě v noci sedíc u nohou jeho, poslouchala slova jeho, a když přestal mluviti, řekla k němu mezi jinou řečí: „Pane můj, já mám vždycky péči o tvůj život, na každý den mám posly, kteříž jdou do Jeruzaléma a zvěstují mi, cožkoli tam slyší o tobě, kterak knížata kněžská zle smýšlí s tebou ve svých radách, aby tě zabili."

K tomu jí odpověděl Pán Ježíš a řekl jí: „Zavolej sem matku mou milou." A když matka jeho přišla k němu a Marie Magdalena s ní, a posadily se u nohou jeho nábožně, řekl Hospodin: „Ještě malý čas chci s vámi pobýti k potěšení vašemu, zítra celý den chci s vámi býti, prve než jat budu od Židů." A pro ta slova matka jeho i Maria Magdalena upadly u velikou žalost, takže pro veliké lkání a pláč nemohly žádného slova propověděti v tu hodinu, až potom prosily

ho, aby neráčil večeře ve čtvrtek míti v Jeruzalémě, ale aby zůstal s nimi v Bethani, že tak bude moci bezpečen býti. A on jim toho odepřel.

I řekla Maria: „Staň se v tom vůle tvá.“ A ihned vstavše sedli k večeři a modlili se s velikou žalostí tu celou noc až do středy. A Pán Ježíš tu celou noc modlil se k Otci svému, kleče na kolenou.

A když bylo nazítří, šla Panna Maria k Máří Magdaleně a nalezla ji, ana klečí na svých kolenou u veliké nábožnosti, skroušení a slz prolévání, i řekla jí: „Jdi a mluv se Synem mým milým, a viz, abys ho za to mohla prositi, aby on beránka velikonočního ráčil s námi zde jísti. A já půjdu, pomodlím se k Otci nebeskému, aby tvou prosbu ráčil vyslyšeti.“

Tu dí svatý Petr: „Rovně jako by byly dvě vůle v Kristu. Jedna byla, ježto chtěla umučení a smrt rovně míti, a druhá nechtěla. Jedna vůle byla v hotovosti, totiž v duchu, a druhá v těle, a ty vůle obě Kristus zavřel v tom slově, když řekl: „Duch zajisté hotov jest, ale tělo mdlé.“

Taktéž v Panně Marii byla dvojí vůle: Jedna chtěla, aby Syn její trpěl, a druhá chtěla, aby netrpěl. A tak dvojí boj v ní byl: duchovní a tělesný. Jakož praví doktorové svatí, že nápodobně jako smrt a život bojovaly spolu za tělo, tak nápodobně cožkoli žádala proti umučení Kristovu, to v ní panovala vůle těla a žádost mateřská, a cožkoli žádala, aby se vykoupení stalo lidského pokolení, v tom v ní panovala vůle duchovní, totiž vůle Boha Otce, jížto Panna Maria vůbec poddána byla i se svou přirozeností.

Tehda Maria Magdalena šla ku Pánu Ježíšovi a nalezla ho, an klečí na kolenou, modle se proti východu slunce, zdvihnuv ruce; a přišedši k němu, řekla: „Pane můj, vyslyš prosbu služebnice své, prosím, pro čest tvou a pro naději všech, kteříž v tě věří, zůstaň s námi zde v domě mém zítra a jez beránka velikonočního. Nebo já zajisté vím a mám posly, že Židé chtějí tě zabiti. A zde ti nebudou směti nic učiniti, ani tvým.“

Odpověděl jí Pán Ježíš: „Přítelkyně má milá! Otec můj přikázal mi v čas naplnění milosti, že já mám umříti na kříži. A jeho přikázání přestoupiti nemohu. Ale chci jeho poslušen býti, jakožto poslušný až k smrti kříže. A protož nemohu vyslyšeti prosby tvé. Nebo ten soud dávno Bůh Otec vydal na mne, aby proroci věrnými mohli shledáni býti.“

A tak odešla Maria Magdalena od Pána. A nalezla Pannu Marii plnou vzdychání a lkání plačtivého, a řekla k ní: „Pohříchu já nemohu nic od Pána mého, Syna tvého, dosíci, jdi k němu sama, matko milá, snad se nakloní k prosbám tvým a naplní žádost tvou.“ I počaly obě srdečně plakati hojné slzy prolévajíce. — Slzy těchto dvou osob dobře znamenala hora Libanská, nápodobně jakož od té hory vyprýštěny jsou dvě studnice. Jedna slove ‚Jor‘ a druhá ‚Dan‘. A tak odtud vzala jméno řeka Jordan, kteráž má počátek od těch dvou studnic.

Potom zanechavši pláče Panna Maria vstala a přistoupila k Synu svému s tak laskavými řečmi, že Syn její milý musil jí z písma odpověděti s uměním božství. I počala jeho takto prositi nejprv: „Ó, nejmilejší Synu, vzhlédni na to tělo, kteréž tě nosilo, a na ty prsy, jichž jsi požíval. Prosím já tebe, matka tvá, srdečnou žádostí pro tvou dobrotu, v níž jsi mne vyslyšel, vyslyš mne jakožto Bůh můj, král můj a Syn můj, a pomysli na jiný způsob vykoupení lidského pokolení, než svou smrtí. A otážeš-li se mne, ‚kterak by to mohlo býti', odpovídám tobě, že ty jsi moudrost Otcova a všecky věci možné jsou tobě učiniti; dobře jiný způsob můžeš vymysliti, kterak by mohl člověk milosti dojíti bez hořkosti smrti tvé, jenom toliko sám-li chtíti budeš."

Hospodin jí odpověděl, řka: „Nejmilejší matko má, tebe vyslyšeti nemohu v tvé žádosti, abych já jiný způsob vykoupení vymyslil svou moudrostí; jinak než mou smrtí, věz, má matko že to nemůž býti. Nebo musí se naplniti písma prorocká, kteráž jsou psána o mně. A pravíš, že jsem věčná moudrost; protož mám člověka vykoupiti svou moudrostí. A to chce jasná má moudrost: Právě jako člověk žádaje dosíci mé moudrosti upadl u věčnou smrt, tak také musím umříti v hořkosti smrti za člověka a jej zase k životu přivésti."

A když to Panna Maria uslyšela, počala prositi jinou prosbou a řekla: „Synu můj nejmilejší, já dobře rozumím, že ty všemi způsoby o to stojíš, abys trpěl i rány srdce, protož prosím tebe, abys ty sám sobě uložil muku. A otážeš-li se mne: ‚proč aneb kterak by to mohlo býti', odpovím tobě, že tvé předrahé krve jediná krůpěj dostatečná jest k vykoupení lidského pokolení. Protož, Synu nejmilejší a utěšiteli můj, nevydávej se na množství muk, nebo jedna krůpěj tvé předrahé krve před obličejem Otce nebeského můž hněv jeho ukrotiti věčně."

Tehda odpověděl jí Hospodin: „Matko má nejmilejší, žádost tvou rád bych naplnil, kdyby jen to pravdě nebylo odporno, kterouž zjevil Duch svatý skrze ústa Davida, řkoucího: ‚Sčetli všecky kosti mé ve mně.' A jest ve mně kostí v počtu jako i v každém člověku sedmdesát a dvě. A z těch kostí každá musí svou ránu a bolest trpěti, a každá rána aby ze sebe krev vydala. A to se musí naplniti o mně podobenství, kteréž napsáno jest o mně takto: ‚Všechny studnice otevřely se a oblakové nebeští roztrženi jsou a přišla povodeň, kteráž přikryla všechny hory."

Tehda Panna Maria, znamenavši, že ani v první ani v druhé prosbě není vyslyšána, počala třetí prosbu vznášeti k svému milému Synu, řkouc: „Ó, nejmilejší Synu můj, rozpomeň se, že jsi poslal ke mně Gabriela archanděla, jenž mi řekl, že mám býti beze vší bědy. A nyní nepochybně věřím, že snáze nebe i země pomine, ale slova tvá nepominou, a že jsi ty svrchovaná pravda věčná, a chceš, aby tvá řeč ke mně mluvená nebyla naplněna, a že musím na to hleděti, an tě katují a mučí. Aj, Synu můj nejmilejší, hotova jsem s tebou umříti a všecku bolest trpěti, jen nedopouštěj uplvati ušlechtilého těla svého."

Odpověděl jí Hospodin: „Má matko milá, pravda jest, že my ze své vší rady Trojice svaté poslali jsme k tobě anděla Gabriela a kázali jsme jemu povědĕti pozdravení, abys byla beze vší bědy. Nebo tehdáž byl čas laskavosti. Ale nyní nastává čas hořkosti, a skrze (ni) duše člověka má vzíti očištění, kteráž byla velmi mrzkou učiněna skrze hřích. A protož tvář má musí uplvána býti a býti učiněna jako tvář malomocného. Nebo Duch svatý tak pověděl o mně skrze proroka řkoucího: ‚Měli jsme ho jako malomocného a ubitého od Boha a sníženého a nemajícího krásy.' Tak zajisté člověk má uvnitř očištěn býti, když má tvář zevnitř uplvána a zmazána bude."

Opět jinou prosbu čtvrtou učinila Panna Maria k svému milému Synu, řkouc: „Rozpomeň se, Synu můj milý, že jsi ty přikázal i v Starém i v Novém Zákoně, takto řka: ‚Cti otce svého i matku svou.' Protož já nyní prosím a napomínám tebe pro tu čest, kterou jsi mi povinen učiniti, poněvadž chceš trpěti smrt, abys sobě jinou smrt vyvolil, než smrt kříže, jež jest tak hanebná a ohavná, že tě přivede k velikému domnění zlému v srdcích živých. Nebo Bůh všechny věci dal v moc tobě a v tvé ruce, protož můžeš sobě jinou smrt vyvoliti, než smrt kříže."

Odpověděl jí Hospodin: „Maria, matko milá, já poznávám, že tato řeč pochází z přirozené žádosti a milosti, protož mám tobě odpověděti laskavě: Pravda jest, že jsem tě povinen ctíti, nebo jsem od tebe vzal člověčenství. Ale více povinen jsem držeti poslušenství Otci svému nebeskému, od něhož mám božství. Avšak víš, že Adam zhřešil skrze zapovězené dřevo umění dobrého i zlého, a tak smrtí umřel věčnou. A on jsa svázán hříchem, nemohl žádného rozvázati ani sám sebe. A protož musil někdo býti z toho pokolení, aby za ten hřích dosti učinil. A žádný takový nemohl nalezen býti, kdo by k tomu právo měl, nežli já. Nebo já jsem Bůh a člověk. A tak se strany člověčenství mám dosti učiniti, kteréhožto dostiučinění žádá spravedlivost; právě jako první člověk vztáhl ráměˇ své a ruku svou k dřevu zapovězenému, kteréž mu bylo zapovězeno od Otce mého pod věčnou smrtí, tak také musím já vztáhnouti ráměˇ své na dřevě kříže za člověka, a jeho od té smrti vysvoboditi. A protož nemůž jinak býti, než abych já umřel ohavnou a a ohyzdnou smrtí, aby se odtud život počal, odkud smrt měla nejprv počátek. A kterak by mohl člověk nebo andělé poznati, za koho bych já trpěl na kříži, jediné leč by oni byli vysvobozeni? Nebo tam uzří, že smrt má bude za ty, kteříž jsou v temnostech, i za hříšné, kteří jsou na zemi. A tak musí se státi to písmo a úsudek Otce mého, kterýž vztáhl ruku svou a uchopil meč, aby obětoval Syna svého. Nyní těš se sama, nejmilejší matko, nebo tak psáno jest o mně skrze proroka, jenž dí: ‚Smrtí ohavnou potupme jej.' Já budu prositi Otce svého nebeského, aby tě potěšil v čas úzkosti tvé, kterýž neopouští doufajících v sebe s věrou."

A pro tato slova blahoslavená Panna Maria rozkvílila se v srdečný pláč se slzami hořkými, že žádného slova nemohla promluviti, ale

udeřila sebou na zemi. A Hospodin, nemoha se na to dívati lítostí, řekl Maří Magdaléně: „Jdi k matce mé, a tobě ji poručím.“

Tu dí svatý Bernard: „Tento byl první meč bolesti, procházející srdcem Panny Marie; a ostrost tohoto meče přemáhala všecku sílu života mého, totiž duše, a zvláště pronikla hořkost, kteréž žádná matka od toho času až do nynějšího neokusila.“

A toho času, když Pán Hospodin měl tajné rozmlouvání se svou milou matku v Bethaní, Židé očekávali Pána v chrámě, aby přišel. A když se ho nemohli dočkali, nadáli se, že by utíkal někam. A protož ihned vešli v radu, řkouce: „kterak bychom ho mohli jíti“, aby jim neutekl. Ale pravili: „Ne v den sváteční, aby snad nebyl rozbroj v lidu.“

Tehda Jidáš zvěděv, že by Židé byli v tajné radě, šel k nim a směle řekl jim: „Já dobře vím, co mezi sebou máte v své radě: vy hledáte toho se vší pilností, kterak byste Ježíše mohli jíti a zahubiti. A nemůžete sobě ani radou aniž jakou moudrostí spomoci k tomu. Protož: co mi chcete dáti, a já vám ho zradím, bez zástupu i bez práce vaší v ruce vaše.“

Tu řeč uslyševše knížata kněžská, zradovali se a slíbili mu peníze dáti. A uložili mu třiceti stříbrných. A on řekl, že za to učiní to. A oni dali mu třicet stříbrných, kteréž byly pět tisíc let chovány. A ty peníze byly Izmaelských, za něž byl prodán Josef do Egypta od bratří svých. A potom Šalomoun ty peníze položil do chrámu. A tak mnozí ve středu masa nejedí, na znamení toho a na památku, že Kristus prodán jest ve středu.

To praví svatí doktorové, že Jidáš uzřev ty stříbrné, že byly pěkné, zaradoval se a řekl: „Slyšte mě, já jsem slíbil vám toho člověka zraditi, jenž slove Ježíš. To chci učiniti, tak však, abych já předešel zástup váš a vedl je pokojně, aby jej jali. A toto jim dám za znamení, aby se nezklamali a jiného místo něho nejali. A jáť první chci ruce své vztáhnouti na něho a vám ho dáti. A pakli by vám utekl, aby pro to při mně peníze zůstaly.“ Ta řeč zlíbila se Židům. Tehdá Jidáš slíbil to učiniti pod přísahou.

Tu dí svatý Augustin: „Ó, nešlechetný kupče, kterak za malou mzdu prodáváš mistra svého, kterýž tebe apoštolem učinil, kterýž tobě svůj život i všech svých poručil.“

Tu dí svatý Bernard: „Ó, Maria, kdybys ty byla poznala, že tvůj Syn za tak malou mzdu měl prodán býti, snad bys byla žebrala dům od domu, a byla bys ty peníze jemu dala, aby byl Syn tvůj živ zůstal. Ó, zlořečený člověče, ó, nešťastný lotře, ó, nevěrný zloději, nechtěl-li jsi se slitovati nad Synem, aspoň, měl jsi se slitovati nad matkou jeho. Čím se provinil proti tobě Hospodin a Pán tvůj, odkud si toho zasloužil? Snad proto, že tebe učinil pánem a učedníkem a šafářem nade vším, co jim kdo udělil ze svého statku? A byť pak i matka jeho něčím se proti tobě provinila, však jsi dobře věděl, že jeho krev jest nevinna, a život obou chtěl jsi zahubiti. Zlý člověk někdy Syna zabije, ale matce odpustí, ale ty, zlořečený člověče, ty i Syna i matku

chtěl jsi prodati až na smrt. Všeliké stvoření křičí, proč Bůh za tak mrzkou mzdu prodán jest, stvořitel rouhání trpí. Tak jsi jej sobě lehce počítal, že's jej jako jiné hovado na smrt prodal."

A když se již to prodání v Jeruzalémě stalo ve středu, v ten den zajisté slunce stvořeno jest, a téhož dne zatmělo se, Jidáš večer přišel do Bethaní. Panna Maria přivítala ho příznivě, a tázala se ho, kterak by tam bylo o jejím Synu milém. Odpověděl Jidáš a řekl: „Velmi dobře." Věděla zajisté, že on jest znám knížatům kněžským v Jeruzalémě. Protož jemu poručila Syna svého milého, řkouc: „Milý Jidáši, nad jiné učedníky mně milý, tobě poroučím Syna svého milého." Jí pak Jidáš odpověděl: „Ó, paní milá, chciť já oň péči míti."

Tu dí svatý Bernard: „Ó, Maria, kterak poroučíš beránka tichého vlku nenasytnému? Nevíš, že již poručenství více místa nemá?" A na znamení toho milování Pán Spasitel při večeři toho večera posadil Jidáše mezi sebe a matku svou. Ó, nešťastný smírce! Maria oddělena jest tebou od milého Syna svého.

A když bylo při večeři, počal jim zjevně praviti přede všemi i před matkou svou o svém umučení a smrti. A prodloužil svou řeč až do půl noci. A potom šel na modlitbu, a modlil se k Otci svému nebeskému až do dne.

A když byl den, připravil se Pán Spasitel na cestu do Jeruzaléma a zavolal k sobě Petra a Jana, řka jim: „Jdouce připravte nám beránka velikonočního." A také povolal matky své a dva a sedmdesáti učedníků a Marie Magdaleny, a přikázal jim laskavě, aby nechodili za ním do Jeruzaléma, ale aby zůstali v Bethaní a jedli beránka velikonočního.

A když to uslyšela Panna Maria, užasla náramně. A přistoupivši k němu, odstoupila s ním maličko na stranu ode všech a počala hořce plakati, takže Pán Kristus, vida její pláč a slzy, těžce se pohnul.

A když sama k sobě přišla, takže mohla k němu mluviti, řekla k němu: „Můj nejmilejší Synu, vzhlédni na duši mou, kteráž jest raněna až k smrti, vzhlédni, kterak srdce mé, tělo mé, duše má strachem se třesou před očima tvýma velikou žalostí, takže bych raději smrt volila než život. Ó, Synu a Pane, smiluj se nade mnou! Poněvadž mám tebe ztratiti, ať ztratím i život svůj. Uslyš, Hospodine, poslední prosbu mou, a učiň se mnou tu milost, potěšení mé a Pane můj: poněvadž chceš jíti na smrt, dopusť mně prvé umříti, než mám hleděti očima svýma na smrt tvou."

A jí Hospodin se zarmouceným srdcem odpověděl: „Matko má milá, kdybych já tě vyslyšel v prosbě tvé, abys umřela, musila by duše tvá mezi otce svaté do temna. Nebo ještě žádný nemůž vstoupiti do života věčného, leč prvé bude nebe skrze mou smrt otevřeno. Nebo bok můj musí otevřen býti a srdce mé prokláno. A když se to stane, tehda teprv nebe otevřeno bude. Přede mnou žádný tam nemůž vejíti. Já prvé chci umříti a nebe otevříti, potom přijdu pro tebe a uvedu tebe s sebou šťastně do království svého. Nebo by neslušné bylo, abych tě dal v muky, poněvadž jsi posvěcena v životě a na světě

byla jsi živa beze všeho hříchu. Protož měj lítost nade mnou a útrpnost. Nebo potom budeš se mnou kralovati na věky."

Pro ta slova Panna Maria padla k nohám Syna svého, a rozpjavši ruce, omdlela. Pán náramně počal plakati, že na ni více nemohl patřiti; nechav ji tu ležeti, šel z toho místa s pláčem do Jeruzaléma. A jiné svaté ženy po dobré chvíli zdvihly Pannu Marii.

A když sama k sobě přišla a rozuměla, že Pán šel do Jeruzaléma, tehda počala volati k Otci nebeskému a řekla: „Ó, stvořiteli všech věcí nebe i země, a králi všech stvořených věcí a Pane, proč jsi mi odjal plod života mého, poněvadž ty, s plodem, kterýž mi tvá milost dala, chceš odníti život můj. Ó, jedinká naděje, proč zbavena jest matka syna? Ó, milosrdný Otče, nic není, než nesmírná dobrota tvá, ó, spravedlivý Bože, jak neobsáhlí jsou soudové tvoji, že ty ani nad Synem, ani nade mnou nechceš se smilovati! Kam já, ubohá, se uteku, všecko opustilo mě potěšení. Otec nebeský mlčí, Syn jde na smrt, všichni andělé mlčí, nižádný mne nechce potěšiti u veliké žalosti mé."

A obrátivši se k jiným svatým ženám (jakož píše Alexandr na písničky Šalomounovy): „Aspoň vy, milé dcerky, patřte na opuštěnou matku, na sirou dívku. Což jsem já v domě otce svého se učila a zármutku nepoznala, dána jsem byla do chrámu, co by byl pláč, co lkání, co naříkání, co by byla úzkost, nepoznala jsem; potom Bůh Otec dal mi Syna. Já jsem čtla v knihách, že mám Syna svého ztratiti; všichni vy se mnou plačte, a vizte mě, kterak stojím, černa učiněna. Ó, kéž bych mohla podstoupiti smrt Syna svého, to Otec Bůh zná dobře, že bych to chtěla učiniti, a že jest srdce mé ve mně zarmouceno příliš; potěšení mé opustilo mne i světlo očí mých."

Tu dí svatý Jan Zlatoústý, že Kristus přišel do Jeruzaléma, kdež byl připraven beránek velikonoční v jednom domě ve večeřadle prostranném. A tu jedli toho beránka s chlebem nekvašeným a s řeřichou polní. A potom vstav od stolu, složil se sebe roucho své, totiž sukni svou, v kterouž se obláčel. Jakož praví doktorové, že jiného oděvu neměl, než toliko na nahém životě přepásav se prostěradlem, složil roucho své, aby se mohl lépe shýbati, takže jeho svaté rámě i prsa i všecko tělo nahé bylo až po pás.

To učinil na příklad poslední pokory, že ráčil státi před svými učedníky, a oni seděli, a umýval jim nohy. Ba tak praví písmo, že svému zrádci nejprvé umyl nohy. — Tak praví svatý Jan Zlatoústý, že skloniv se na svá kolena, nejprv přišel k nohám Jidášovým a svýma svatýma rukama počal zlořečené nohy jeho umývati. Tomu se učedníci velmi divili, když složil se sebe roucho a přepásal se prostěradlem a vzal měděnici a nalil v ni vody, co by chtěl činiti. Jakož dí Origenes a svatý Jan Zlatoústý, že když ho viděli skloněného na kolena před nohami svými, že se tak velmi lekli, že Petr řekl: „Pane, nebudeš mi noh mýti na věky."

Tuto jest řád převrácen všeho stvoření od počátku světa. Nebo i nyní vyšší panují prostředním a prostředním nižším. A tak nižší sloužili a slouží prostředním a prostřední vyšším. Ale tuto řád

převrácen jest, když Pán nad pány ponížil se k nohám chudých rybářův a jim nohy pokorně umýval a potom utíral a potom i líbal.

Protož dí svatý Bernard: „Ó, věčná všemohoucnosti, ó, neslýchané milování, ó, neukázatelná sladkosti! Aj před zavrženými a opuštěnými lidmi skloněna jsou kolena Stvořitele.“

A svatý Augustin: „Petr se strachoval, nebo viděl Syna božího a Pána, v jehožto moci všechny věci záleží. A sama sebe znamenaje chudým a zavrženým i hříšníkem, viděl také všemohoucnost se chýliti a ponížiti před nohama svýma na kolenou, i řekl: ‚Pane, nikoli mi nohou nebudeš umývati!‘

Tu dí Anzelm: „Kdyby byla Maria viděla ten skutek milování od Syna svého, jistě že by tu byla štědré slzy ze svých očí vylévala.“

Potom Hospodin oblékl se zase v roucho své a přistoupil k třetímu skutku. Tu zajisté jest ustanovena spasitelná svátost. Po umytí noh svých učedníků sedl zase s nimi za stůl. A vzav chléb ve své svaté ruce, pozdvih oči k nebi k Bohu Otci všemohoucímu, požehnal chleba a dával učedníkům svým, řka: „Vezměte a jezte! Totoť jest tělo mé.“

Tuto máme znamenati, jakož dí svatý Ambrož: „Když Hospodin kříž učinil nad chlebem, ihned v tom kříži viděna jest božská jasnost jako zrcadlo. A tu jsou *tři* věci viděny:

Nejprv blesk v zrcadle: všichni kněží od času Kristova až do nejposlednějšího dne, kteříž měli se obírati s tělem Kristovým.

Druhý blesk okázal se v zrcadle, že ti všichni, kteříž hodně přijímají tělo Kristovo, že ti všickni s Kristem jedno budou, jakož on jedno jest s Otcem.

Třetí blesk v zrcadle byl ten, že všickni ti, kteříž hodně přijímají tělo Kristovo a v milosti zůstávají, že mají život věčný.

A tak hodně přijímati tělo Kristovo na trojí věci záleží:

Nejprv, aby sám sebou, světem i všemi nepravostmi opovrhl; nebo psáno jest, že „tomu, kdož zvítězí, dám mannu skrytou.“

Po druhé, že člověk v Boha se promění, takže všecku žádost svou, všecko milování, všecku vůli toliko v Bohu pokládá.

Po třetí, že člověk jest jedině toliko jako nějaký stín na světě, a že v nebi jest všechen a celou svou myslí v Bohu.

Jakož dí Eusebius: „Přijímáme tělo, kteréž Bůh na se přijal.“ — Albert veliký: „Šestera věc jest na Kristu: Tělo, maso, krev, duše, duch a božství. Z těla jeho máme, že jsme údové jeho; z masa jeho máme nadpřirozenou sílu; z krve jeho máme vykoupení a účastenství dobrých skutků se všemi svatými, kteříž jsou údové Kristovi s námi; z duše jeho máme plnost milosti; z ducha jeho přemýšlení o božských věcech; z božství jeho máme život věčný. A tak účastni jsme všech dobrých věcí, kteréž na Kristu jsou.“

Tu máme znamenati, kterak u velikém důstojenství jest ustanovena tato svátost. Neb když se od kněží obětuje, ihned se tu sběhnou *tři důstojnosti:*

1., že Trojice svatá tu osobně obývá, jakož dí svatý Augustin v 5. knize ‚O Trojici'.

2., že tu přistojí andělé, jakož dí svatý Bernard.

3. přítomny jsou duše spravedlivých, jakož dí svatý Ambrož, že kdežkoli bude tělo, shromáždí se i údové.

4., že přítomna jest Maria, všechny čisté a svaté Panny, jakož dí svatý Bernard.

A jest *trojí* byt v této svátosti: *tělo, božství a duše.* Se strany *těla* máme přirozený život, se strany *duše* máme život milosti, se strany *božství* máme život věčný. Nebo dí Origenes: „Dej mi vlažnost užitku duše mé, dej mi chléb živý, kterýž Duch svatý způsobil v životě Panny, a upečen v peci božského milování. A ten vysušen jest na svatém kříži." Ten chléb jest Pán andělský, kterýž nám na poslední večeři zůstavil. Vzhlédni na veliké, člověče, milování Kristovo v jeho poslední nouzi, jaká byla úzkost jeho pro strach smrti, že ještě na tě pamatoval a zůstavil ti nejlepší, což nebe a země měla, v tom, že on tobě dal to, což z Panny vzal, a ještě více nad to, než z Panny vzal. Neb z Panny vzal tělo a tobě dal tělo i duši; z Panny nevzal božství, než toliko trpělivé a smrtelné tělo, ale tobě dává jasné a nesmrtelné. Z Panny nevzal božství, ale z Otce, kteréž tobě dává.

Protož dí svatý Augustin na řeč svatého Jana: „Chváliti máme krále nebeského. Dnes jest král, a zítra má umříti. Chváliti máme krále andělského, jenž jest pokrm náš na zemi. Dnes jest on bohatý a zítra chudý. Chváliti máme krále nebeského i pozemského, jenž krmí nás zde i tam. Dnes jest u veliké cti, zítra u velikém pohanění; kdysi krmil otce naše na poušti. Zde naplňuje jesle při svém narození a obohacuje mnohé oltáře v kostele i v duších. Tuto se plní všechna podobenství Starého zákona. Jakož dí svatý Ambrož: „Dštil Bůh mannu s nebe, skála tvrdá vydala hojně vody, had proměnil se v metlu, Jordán zpět tekl, Eliáš kázal sestoupiti ohni s nebe, Elizeus kázal železu na povrchu na vodě plynouti a dřevu se potopiti. Melchisedech obětoval chléb a víno, Eliáš krmen byl chlebem a masem, Gedeon obětoval chléb a maso a položil na kámen, a oheň vyšel ze skály a spálil oběti, Habakuk nesl jídlo Danielovi do jámy lvové, král Asverus učinil veliké hody všem knížatům svým třetí léto kralování svého, král Darius svolal svá všechna knížata, král David viděl, že v rukou božích věčný pokrm, král Šalomoun chválil ovoce na poli, císař Oktavian viděl, že Syn Panny byl věčný pokrm a věčný nápoj, Dionysius viděl zlatou houžev, uvázanou na nebi, a okolo ní tři anděly pekoucí chléb, z něhož vzrostl živý lev, kterýžto otevřel ústa svá, a s jedné strany vyšel oheň, vyšinující se na celý svět, a s druhé strany čistá voda, a ty věci, kteréž oheň pálil, voda uhášela." Toto vidění vykládal svatý Pavel Dionysiovi a řekl, že tři osoby v božství učinily Kristovo člověčenství, chléb andělský z milování a z milosti, kteráž teče na všechny, kteříž účastni jsou té svátosti velebné, kterážto tolikrát má přirozenost ohně, kolikrát člověk jí hodně požívá, tolikrát dává jemu něco nového života a umenšuje starého života.

Tu dí svatý Augustin, že slyšel, že by Hospodin byl pokrm velikých věcí, a řekl jemu: Rosť a budeš mě jísti, a ty změníš se ve mne. — Tu dí Inocenc IV., papež: „Jako když kněz vína naleje do kalicha a maličko (vody); a jakož vody necítím mezi tím vínem anebo mohu znamenati maličko, tak, když prvním přijímáním promění se v Boha, maličko bude moci poznáno býti, když se chopí dobrých skutků."

Když seděl Kristus při večeři a dal již tělo své učedníkům svým všem jísti a krev píti, tak dobře Jidášovi, jako jiným, a když již Hospodin Jidáše ani svou pokorou, ani laskavým naučením, ani milováním, ani žádným způsobem nenapravil, velmi se pro to zarmoutil a žaloval to učedníkům svým, řka: „Jistě pravím vám, že jeden z vás mne zradí. Syn zajisté člověka jde, jakož o něm psáno jest, ale běda člověku tomu, skrze něhož bude zrazen. Lépe by jemu bylo, aby se byl nenarodil člověk ten." A zarmouceni jsou všichni. A dal jim poznání toho Hospodin, řka: „Kdož sahá se mnou v mísu, tenť jest, jenž mě zradí." I odtrhli všichni ruce, jedině sám Jidáš zadržel tam ruku a řekl: „Zdali já jsem, Mistře?" Odpověděl jemu Ježíš: „Ty jsi řekl."

Ihned ponukl svatý Petr svatého Jana, aby se tajně Pána otázal, kdo by byl ten atd.

I řekl Hospodin Jidášovi: „Co činíš, čiň spěšně." Těmi slovy hned horší učiněn jest. Nebo po skývě chleba vešel veň satanáš. A rychle hned vstal Jidáš, běžel k Židům netrpělivě. A učedníci jiného domnívali se, že by on šel potřeb k hodům jednati. Nebo byl jako šafář.

A když Jidáš vyšel, tehda učinil jim Hospodin dlouhé kázání o svém božství a o svém člověčenství a o příští svém, a prodloužil kázání své až do noci. A když dokonal kázání, vstal od stolu a poklekl na svá kolena na zem a hlavou svou bil o zem, a potom pozdvihl očí svých k nebi i rukou svých, a zjevně se modlil, takže všichni učedníci mohli ho slyšeti, a prosil Otce svého aby jej ráčil oslaviti, a za věčný život i za učedníky své i za všechny, kteříž uvěří v něho. A ta řeč té modlitby napsána jest ve čtení svatého Jana v 17. kapitole.

Tu dí Damascenus, že *třikrát* Hospodin modlil se, nejprv za učedníky své a za všecky, kteříž by skrze ně přišli k víře křesťanské:

Nejprv modlil se po křtu, když pokřtěn jest od Jana. A vystoupiv z vody Jordánu hned modlil se k Bohu Otci za to, aby Bůh Otec ráčil Ducha svatého všem dáti, kdož by se pokřtili ve jménu svaté Trojice.

Po druhé se modlil na hoře Tábor, kleče na svých kolenou. Tu prosil Otce svého za oslavení své a svých učedníků a za všechny, kdož by skrze ně přišli k víře křesťanské.

Po třetí Hospodin modlil se na jedné hoře vysoké v Galileji. A tak praví někteří, že ta hora drží všechen svět. A na té hoře tak byl zapálen v nábožnosti velmi, že se ta hora zatřásla. A potom otevřev ústa svá, učil učedníky své osmeru blahoslavenství po pořádku.

Tu praví doktorové: „V této modlitbě modlil se za své oslavení i svých učedníkův, i všech věřících věčný život.“ —

Ještě při Kristovu umučení *dvanácterá* věc se znamená:

1. Nemilosrdné bití. — 2. Ukrutné rvaní. — 3. Rouhání. — 4. Mrzké uplvání. — 5. Nemilostivé mrskání. — 6. Ukrutné bičování. — 7. Ostré korunování. — 8. Divné ukřižování. — 9. Hořký nápoj. — 10. Zsinalost. — 11. Lotrů rouhání. — 12. V rukou i nohou ukrutné hřebů probodení.

Také máme duchovně *desateru* věc, kteráž se dála při umučení jeho, když již byl na kříži:

1. že viděl matku svou truchlou pod křížem státi, ana na jeho muka patří.
2. Opuštění matky a trpělivost; nebo cožkoli Kristus tělesně trpěl zevnitř, to jeho milá matka trpěla uvnitř na duši.
3. Mlčelivost ve všech věcech.
4. Dobrovolné očekávání: že mohl dříve umříti, kdyby byl ráčil, ale očekával dokonání písem prorockých.
5. ?*)
6. Hrozné volání před vypuštěním duše.
7. Obtížení očí i uší, když se jemu rouhali.
8. Napájení žlučí a octem.
9. Rouhání rozličná.
10. Otevření boku kopím, z něhož vyšla krev a voda.

Také máme znamenati, že mnohá věc byla při umučení jeho, jež mu hanbu činila:

1. Místo ukřižování, totiž na rozhraní nebo na místě popravném.
2. Mezi lotry, s nimiž za nešlechetného počten jest, jakož prorok mluvil: „A s nešlechetnými počten jest.“
3. Čas velikonoční.
4. Vysoké povýšení na kříži.
5. Veliký křik, když ho s křížem zdvihali.
6. že nahého pověsili.
7. Veliké rouhání.
8. Přítomnost všech milých přátel jeho, kteří se na jeho smrt horšili, jakož dí svatý Bernard.

Ještě máme zaznamenati, že *na šesti místech* zle nakládali s Pánem

1. *místo*, zahrada, v níž to jat jest.
2. v domě Annášově.
3. v domě Kaifášově, v němžto mnohé žaloby na něho vydávali.
4. v domě Pilátově, v němžto metlami a biči mrskán jest.
5. před Herodesem, před nímž jest rozličně posmíván.
6. *místo* popravní, na němž ho roztahovali, přibíjeli a rozličné úkory činili.

---

*) V rukopise není Pozn. překl.

Také máme věděti že Spasitel náš šestkrát přivázán jest tak velmi, že div z jeho nehtů krev netekla. A nejposléze rozvázán pod křížem, jakož dí svatý Jan Zlatoústý.

Také máme věděti, že Pán Spasitel čtyřem soudcům byl podán, z nichžto dva byli duchovní a dva světští: Duchovní Annáš a Kaifáš, světští Pilát a Herodes.

Také máme věděti, že Pán Spasitel byl hledán, anebo hledali smrti jeho na trojím místě života jeho, aby vždy dřív umřel, v hlavě, v srdci, v rukou a nohou.

Ještě dále máme věděti, že Pán Hospodin, když vyšel z domu, v němžto večeřel, šel přes potok Cedrový k hoře Olivetské s jedenácti učedníky svými do zahrady, do níž obyčejně chodíval na modlitbu. A šel s hory Sion na horu Olivetskou, do zahrady.

O tom příchodu Kristově do zahrady bylo podobenství na Adamovi: Jakož dí písmo, že Adam byl stvořen z neposkvrněné země na poli velmi vonném a byl od Boha veden do ráje, tak Kristus byl počat z čistého těla a krve Panny Duchem svatým, a šel do té zahrady, kdež měl jat býti nevinný od nemilosrdných Židů.

Tu dí sv. Augustin: „Rozličné příčiny jsou, proč Pán Kristus ráčil do zahrady jíti. Jakož v zahradě bývá rozličné kvítí, tak v Kristu jsou rozličné moci. V zahradě rozsívají rozličná semena, tak v Kristu jsou rozličné milosti. V zahradě jest vůně bylin neb koření, a v Kristu jest život lidí. V zahradě bývá stromoví svrchu krásné a u kořene nepěkné, tak Kristus vedle božství jest krásný a vedle člověčenství v čas svého umučení byl jako malomocný."

A když vešel do zahrady, řekl učedníkům svým: „Vy všichni této noci pohoršíte se nade mnou." A Petr se vymlouval. Tehda řekl k nim: „Poseďtež tuto, až odejda pomodlím se. Bděte a modlete se!"

A pojal s sebou Petra, Jakuba a Jana a řekl: „Smutnáť jest duše má až k smrti." A tím tito tři byli velmi zarmouceni, když slyšeli o jeho zarmoucení, takže jsou ztrápeni velikým strachem, že nemohli slova odpověděti, než plakali. Vece jim Hospodin: „Počkejte tuto, až půjdu a pomodlím se."

A odšed od nich zdáli, co by mohl kamenem hoditi, padl na zem křížem, a potom zdvih se, klekl na kolena, potil se krvavým potem a volal k Otci svému; jakoby měl hned umříti, tak umdléval. Tu dí svatý Bernard, že při své modlitbě pamatoval na matku svou a na příští smrt svou. A tak přišla mu na pamět smrt jeho hořká a ukrutná, že všechno tělo jeho, srdce, duše, kosti se v něm třásly, zuby jektaly, oči slzely, žíly prahly a všichni údové tak se třásli strachem před smrtí ohavnou, že ze všeho těla pára šla, takže z něho pot vyšel jako krůpěje krvavé, tekoucí na zem, takže na všem jeho těle žádné místo nemohlo suché nalezeno býti, že i sukně na něm od potu mokrá byla, jako by ji ve vodě smáčel. Tak pokládají svatí, že takové úzkosti na jeho duši tehdáž byly, jako by se smrtí bojoval.

Tu dí svatý Bernard: „Ó, Pane, odkud na tě tak silné úzkosti a veliké přišly, odtud tak veliká potřeba, poněvadž dávno obětován jsi

Otci svému dobrovolně za obět líbeznou. Mám za to, že ne proti chtění svému to jsi na se přijal, tuto muku třesení a zarmoucení, Pane, mám za to, že tato potřeba a tento pot krvavý a modloba tato pro nás stala se, že jsi nás chtěl tady k své lásce a k svému milování pohnouti."

Tak dí jeden doktor: „Musila vlhkost místo dáti horkosti, nebo v ten čas tělo Páně bylo zažženo jako pec, jež všechny vlhkosti od sebe zahání ohněm horkosti."

Tak Kristus láskou horlivou působil naše vykoupení. A když modlitbu svou dokonal, vstav, šel k učedníkům svým a nalezl je, ani spí. Nebo zármutkem byly jich oči obtíženy dřímotou, takže musili spáti, a také, že již byla temná noc.

I řekl Pán Petrovi: „Šimone, spíš? Nemohl jsi jedné hodiny bdíti se mnou? Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení."

I odešel po druhé a modlil se, řka: „Pane Bože můj, vyslyš mne podle množství slitování svého a vzhlédni na mne a neodvracuj tváři své od dítěte svého; rychle vyslyš mne a patř na duši mou, vysvoboď ji pro nepřátely mé." A potom řekl: „Všechny věci možné jsou tobě. Jest-li to možné, odejmi ode mne kalich tento. Avšak ne, jak já chci, ale jak ty chceš. Staň se vůle tvá."

A potom opět vstav přišel k učedníkům svým a nalezl je, ani spí. I řekl jim: „Spěte již a odpočívejte."

Tato trojí modlitba Pána našeho Ježíše Krista měla podobenství v starém zákoně: Abraham modlil se za spravedlivé i za nespravedlivé. Mojžíš modlil se za syny izraelské. Aron modlil se za mrtvé, Jozue modlil se za spravedlivost.

Tři příčiny pokládá svatý Řehoř, proč se Kristus modlil, poněvadž ty všechny věci byly jemu prvé známy:

1. aby všeliký člověk, jakkoli dobrý, protože nemůže utéci smrti bez hříchu, za to prosil Pána Boha, aby ho ráčil zprostiti ohavné smrti.

Po druhé proto, aby člověk ve všech svých potřebách utíkal se ku Pánu Bohu a k němu se modlil.

Po třetí, aby tím dal znáti, že byl pravý člověk, a že naše tělesenství ráčil na se přijmouti.

A v tu dobu, když se Pán Kristus modlil, Jidáš obcházel knížata kněžská, aby mu dali zástupy. A tak pojav zástup s meči a s jinou zbraní a s lucernami, šel nejprvé do domu, v němž večeře byla. A když ho tu nenalezl, tehda s tím zástupem vešel do zahrady. A když Hospodin uhlídal tak mnoho světla v temné noci řekl k učedníkům svým: „Vstaňte a pojďme. Aj, již se béře ten, jenž mne zradí." A učedníci náramně se ulekli a vstali. I řekl: „Pojďme proti nim."

Tu praví svatý Bernard: „Když Spasitel potkal se s ním, žádné síly tělesné v sobě neměl, ale jako zpola mrtvý umdlen jsa první modlitbou, kterouž se modlil, potě se potem krvavým, takže ledva na svých nohou mohl státi, řekl jim: „Koho hledáte?" A oni odpověděli: „Ježíše Nazaretského." I řekl jim: „Jáť jsem." A jak to řekl: ‚Jáť jsem', padli zpět všichni. A to se stalo po dvakrát.

Tehda Jidáš teprvé dera se skrze lid, jakoby teprv z města přišel, přistoupil k němu: „Zdráv buď, mistře!“ I políbil ho. — Tu dí svatý Jan Zlatoústý, že Pán Kristus měl ten obyčej, kdykoli některý učedník přišel odněkud, že jej přivítal políbením a příznivě.

A když Jidáš přistoupil ku Pánu Ježíšovi, řekl jemu Pán Ježíš: „Příteli, nač jsi přišel.“ A když jej chtěl Jidáš políbiti, schýlil se k němu a dal mu políbení, řka: „Jidáši, políbením zrazuješ Syna člověka na hořkou smrt.“

Tu dí svatý Bernard: „Tuto nám Hospodin dává příklad, že máme odpouštěti svým nepřátelům viny. A byť tě měli na smrt vydati, přes to máš jim učiniti, což na ně sluší, a všechno abys jim odpustil.“

A pakli neodpustí takový vedle řeči svatého Bernarda, upadá u velikou škodu:

1., že zbaven jest vší milosti, kterouž nám umučení Pána Krista přineslo, a že upadá v smrtelný hřích.

2. Že hříchové jeho nejsou jemu odpuštěni od Boha.

3., že zpomenuto mu bude všech hříchův, které kdy učinil od dětství svého i těch, z kterýchž se zpovídal a za ně pokání činil.

4., že takovému člověku nynější čas nic není prospěšen ani jeho dobří skutkové nejsou mu prospěšni k životu věčnému, ale peklo jest mu otevřeno pro pýchu jeho, poněvadž nechce odpustiti nepříteli svému, poněvadž Hospodin milostivě přijal úhlavního svého nepřítele a políbil ho.

A ihned Jidáš, jak políbil Pána Ježíše, první vztáhl ruce na něho a křikl na zástup: „Tenť jest, držte jej a veďte opatrně. Nebo potud jsem slíbil pánům vašim.“ Tehda přiskočivše Židé svázali mu na zad ruce, tak ukrutně, že krev z nehtů jeho mohla téci, a vložili mu řetěz a provaz na hrdlo, jakož někteří doktorové svědčí.

Tu dí svatý Bernard a svatý Jan Zlatoústý, že jakmile Kristus byl jat, všichni učedníci jeho, opustivše jej, utekli.

Tehdáž ti zlí lidé, jakmile ho jali, jakož praví svatý Řehoř, (že) jím všichni trhali a sápali na všechny strany, kdož ho jen mohl dosíci. Jiní za sukni, jiní za ruce, jiní za nohy, jiní za provazy, jimiž byl svázán, jiní za vlasy, jiní jej bili, takže ho umdlili, že sebou vlásti nemohl; a tak beze vší milosti a lítosti rychle, co mohli nejčerstvěji, jej táhnouce, někteří ze zadu, někteří z předu, takže ho více mezi sebou nesli, nedadouce mu země se dotýkati.

Mezi tím, když s ním tak zacházeli, Hospodin hořce zaplakal nad tvrdostí a ukrutností židovskou, že s ním tak nekázaně zacházeli, chvíli ho od země zdvihli, chvíli k zemi spustili.

I vedli jej ulicí zákonníků pokrytých a mistrů. A ti všickni vyběhše, radovali se. A tu celou noc nespali, ale rozličně jej trýznili tepajíce; jedni zlořečili a druzí bili, jiní plvali, jiní jím postrkovali, jiní políčky dávali, až krev ze zubů tekla.

Nejprvé jej přivedli do domu Annáše biskupa a tu jej rozvázali. A tu svatý Petr třikrát ho zapřel. A když jej přivedli do domu biskupova, tehda bylo po čtvrtém bdění nočním. I vzbudili biskupa. Kte-

rýžto když vstal, postavili ho před ním. I otázal se ho biskup na tři věci: Nejprv o učení jeho; — 2. od koho by měl to učení, a 3. od koho by měl tu moc učení, a proč učedníky sobě shromáždil.

K prvnímu odpověděl řka: „Já zjevně mluvil jsem k světu v chrámě a tajně nic jsem nemluvil. Co se mne ptáš? Otaž se těch, kteří mě slýchali, oniť vědí, co jsem já mluvil.“ A ihned jeden z přistojících služebníků dal mu políček řka: „Takliž odpovídáš biskupovi.“ A od té rány upadl na zemi před biskupem. A odpověděl Pán Ježíš řka: „Mluvil-li jsem zle, vydej svědectví o zlém; pakli dobře, proč mne tepeš?“

V tom domě Hospodin přijal rozličné muky, nebo vydal ho Annáš v ruce služebníků, a řekl: „Mějte oň pilnou péči až do rána, potom podáme jeho dále.“ Tehda služebníci vzavše jej, zakryli tvář jeho šeredným šatem a ruce mu ze zadu svázali a nechali ho tak státi uprostřed domu. A obíhajíce okolo něho: ten jím postrčil, onen udeřil, onen škubl, až na zem padal. A tak zdvihnouce ho, opět mu totéž činili. A to až do půl noci. A potom vzavše jej, posadili jej na jednu stolici, neb již déle nemohl státi. A klekajíce před ním na kolena, posmívali se mu, a berouce hole, bili hlavu jeho svatou až do krve; jiní bili tvář jeho svatou a jiní zášijky mu dávali, říkajíce: „Prorokuj nám, Kriste, kdo jest, jenž tě tepe.“

Tu dí Damascenus, že se rouhali božství jeho, velíce mu prorokovati, rouhali se jeho božské moudrosti, že ho jako za blázna pokládali; porouhali se jeho všemohoucnosti v tom, že mu moci ujímali, haněli duši jeho hanlivými řečmi, haněli tělo jeho v tom, že ho bez milosti bili. A tak celou noc tím strávili.

A když se rozednívalo a brány městské byly otevřeny, tehda Annáš, pojav zástup a mistry se zákonníky, vydal jim Pána Ježíše, a kázal, aby byl veden ke Kaifášovi, kterýž byl biskupem toho léta. A Židé i všichni kněží sebrali se do domu Annáše biskupa před městem, i šli do domu Kaifášova, vedouce s sebou Ježíše svázaného, kdežto mistři a starší a lepší města byli se sešli.

A když byl přiveden před biskupa, tehdy biskup kázal všem přistoupiti a mluviti proti Ježíšovi všechno, což kdo naň nejhoršího věděl. A cožkoli proti němu mluvili, všechno popisovali.

Nejprv pravili, že by se činil králem židovským. A pravili, že by byl cizoložník. A to z toho dovozovali, že ženy za ním chodily, a že jim nekázal k mužům jich; a tím, že vysvobodil ženu v cizoložství dopadenou. Nebo pravili: kdyby sám cizoložník nebyl, nezastával by se cizoložnic.

Po druhé žalovali naň, že by byl rufián, a to proto, že Maria Magdalena a jiné mladé ženy chodily za ním.

Také žalovali naň, že by byl Samaritán a že by ďábla měl. A tak žalob bylo křivých bez počtu, kteréž proti němu pravili. A nazývali ho lhářem, falešným prorokem a svůdcem, a že by chtěl chrám zrušiti; a že by zákon jich rušil.

A když Kaifáš všechny tyto žaloby uslyšel, řekl Pánu Ježíšovi: „Zaklínám tě skrze Boha živého, abys nám pověděl, jsi-li Syn boží.“ A odpověděv, řekl: „Kdybych vám pověděl, neuvěříte. Uzříte Syna člověka jdoucího v oblacích.“ To uslyšev biskup, roztrhl roucho své a řekl: „I což ještě žádáme svědectví. Slyšeli jste rouhání. Co se vám zdá?“ A oni řekli: „Hoden jest smrti.“

A vzavše ho služebníci biskupovi, zavázali mu tvář jako zloději, a bili a plili na tvář jeho i v hrdlo i v ústa jeho. A tak uplván byl od nich, takže poznán nemohl býti v tváři své.

Tu praví doktorové svatí, že Židé toho času nejvíc jídali pór, česnek a cibuli. A tak od takových slin smrdutých byl uplván, že byl učiněn hrozný na tváři jako malomocný. A tehda naplněna jest ta řeč, kteráž jest pověděna skrze proroka, řkoucího: „Lid můj smrdí před svatyní mou.“

Potom vstal Annáš a Kaifáš i všechno město, jež shromážděno bylo i všichni řemeslníci. A svázali Pána Ježíše ze zadu za ruce po třetí a vedli jej ku Pilátovi a poslali pro Piláta, prosíce ho, aby k nim vyšel před dům a vzal vězně jich a zahubil. A Pilát přišed, stál před domem svým ve dveřích domu svého, řka: „Jakou žalobu vedete proti člověku tomuto?“ Odpověděli: „By nebyl tento zločinec, nevydali bychom ho tobě.“

Tu dí Josef, že obyčej židovský byl, že všechny vězně, kterýmž měli smrt učiniti, vázali řetězy železnými za ruce i za hrdlo. A tak ho vodili před Piláta. A to dávali tím znamení, že vinen jest smrti. Toho Pilát nechtěl učiniti, nebo věděl, že oni pro závist vydali jej jemu. Protož řekl: „Jakou žalobu vedete proti člověku tomuto?“

Tehda Židé trojí žalobu vedli proti němu:

1. pravili, že se praví býti Kristem a králem židovským. —
2., že by lid sváděl. —
3., že by císaři nedal daně dávati.

Tu dí svatý Augustin, že Pán náš Spasitel před soudci velikou muku trpěl. Nebo ukrutně svázán jsa a falešně obžalován, byl soudci vydán. A jsa sám soudce živých i mrtvých, stál před soudci svázaný, on, kterýž všechno stvoření svobodné učinil; žalobu trpěl on, kterýž sám má moc propustiti i odsouditi.

Toho času, když Hospodin stál před Pilátem a před ním množství veliké, tehdáž přišla Maria, chodíc dům od domu, až přišla do domu, kdež byla večeře. A z daleka uzřela Syna svého svázaného stojícího a biskupy podle něho. Tuto se počala první muka Panny Marie, když uzřela svého milého Syna, jenž byl Bůh a člověk, svázaného před zlým člověkem, totiž před pohanem ukrutným.

Tehda řekla k Marii Magdaleně: „Aj, viz Syna mého a Pána, kterak stojí jako by byl malomocný učiněn; ústa jeho zmodrala a ruce jeho červené jako krev, zdrásány na něm vlasy, oči zapuchly.“

Tehda Pilát kázal jeho rozvázati a uvedl jej s sebou do domu a posadil se na stolici soudné a Pána Krista před sebou nechal státi.

A řekl k němu: „Což k tomu díš, co tito na tě žalují?“ A on neodpověděl mu slova. Opět tázal se ho Pilát: „Ty-li jsi král židovský?“

Tři žaloby byly vedeny před Pilátem proti Spasiteli našemu. A na jednu se ho Pilát tázal, nebo na první nic nedbal, neb on sám pohan byl a věděl, že ze závisti naň žalovali. Nebo věděl, kterak odpověděl o dani císařově. A protož se ho také po druhé žalobě netázal, ale toliko po třetí, řka: „Ty-li jsi král židovský?“

Odpověděl Spasitel: „Království moje není z tohoto světa; byť bylo království mé z tohoto světa, služebníci zajisté moji bránili by mne, abych nebyl vydán Židům.“ — To slovo vykládá Jeremiáš prorok, řka, že Kristus nechtěl se v tom v známost uvésti, že by moc měl nad světem, v tom slově, jež řekl: ‚Království mé není z tohoto světa.‘ Jako by řekl: ‚Já jsem král, ale nemám toho z tohoto světa; protož není potřebí, bych někomu sloužil v tom anebo díky činil; poněvadž král jsem, to jsem vzal v nebi a ne na zemi. Já jsem král nebeský, a nebe mocnější jest země. A protož král jsem nebe i země.“

Tehdy řekl Pilát: „Poněvadž máš království, tedy král jsi ty?“ — Odpověděl Pán Ježíš: „Dobře pravíš, pravě, že král jsem. A přišel jsem na svět, že mám vydati svědectví pravdě, a k tomu jsem se narodil.“

Tu dí Isiodorus, že čtvera jest pravda, jež slove zvláštní pravda. Toto jest důstojenství pravdy, pravdu tuto všichni vzývají:

1. pravda jest svaté písmo;
2. jest stvořená pravda, jež jest Kristus Ježíš, Syn boží;
3. jest příkladná pravda;
4. jest nestvořená pravda, jež jest Bůh Otec, o němž tuto vyznává Syn a svědectví vydávaje dí: „Tato jest důstojnost pravdy, tuto pravdu vzývají všichni, kteříž jsou v nebi i na zemi. Té pravdy všichni se bojí a třesou se (před ní), nižádná faleš s ní nemůže zůstati. Tato pravda vždycky zůstává a vždycky se rozmáhá a všemi věcmi vládne na věky.“ A Ezdráš k témuž mluví. Té pravdě svědectví klade Kristus.

I řekl Pilát: „Co jest pravda?“ A to když řekl, vstav, vyšel k Židům ven, nebo teskliví byli, že Pilát s ním tak dlouho rozmlouval. I řekl jim: „Já žádné viny nenalézám na tomto člověku; v čem ho viníte?“

A když uslyšeli, že první tři žaloby neprospěly, ještě jiné dvě žaloby naň učinili, řkouce: „Vzbouřil lid všechen po všem Židovstvu, počínaje od Galileje, až sem.“ — Tu praví Josef a svatý Jan Zlatoústý, že Židé v Jeruzalémě v tom kraji měli dvě zápovědi. První, kdož by koli lid bouřil a různici činil v městě nebo v krajině, aby hned zabit byl. Druhá zápověď, že žádný neměl kázati ani učiti lidu bez dovolení nejvyššího biskupa; a kdož by přes to učinil, toho také měli zahubiti. A protož tyto dvě žaloby proti němu učinili, domnívajíce se, že by hned měl pro ně zabit býti.

Tehda Pilát slyše, že Židé jmenovali ve svých žalobách Galileji, a že by byl z moci Herodesovy, řekl: „Vezměte vězně vašeho a veďte

jej k Herodesovi, poněvadž jest z krajiny jeho. Já se v to vážiti nechci."

Tehda služebníci biskupovi vzavše Ježíše, opět mu svázali ruce ze zadu a vedli jej přes město k Herodesovi. A šli před ním kněží a biskupové k Herodesovi a ustavičně naň žalovali. A když to uslyšel Herodes, že by měl před něho přiveden býti, zaradoval se velmi, maje naději, že nějaké znamení (div) od něho uzří. I kázal jej před sebe přivésti. I žalovali naň biskupové mnohé žaloby. A když přestali biskupové mluviti, otázal se ho Herodes na mnohé věci, a on mu žádného slova neodpověděl.

A když mu nechtěl nic odpověděti, zhrdnul jím Herodes i se vším svým zástupem, oblekl jej v bílé roucho a poslal jej zase ku Pilátovi. — Tu dí svatý Bernard: „Ve všem zástupu Herodesovu nebylo žádného, aby mu každý zvlášť zvláštního pohanění a potupy neučinil. A Herodes na to hleděl. Jedni strkali, druzí rvali, jiní plvali, jiní políčkovali, jiní zašijky dávali; jeden ujal ho za vlasy z předu, jiný ze zadu, jiní na stranách, tak dlouho, až náš Spasitel několikráte před obličejem Herodesovým na zemi upadl. A když se mu naposmívali, kázal ho zase vésti ku Pilátovi."

Tu dí svatý Jan Zlatoústý: „Když Pán náš Spasitel veden byl ku Pilátovi, ti, jimžto byl poručen, jdouce okolo něho, zdaleka volali a pravili těm, kteříž byli se k Hodu svátečnímu sešli: „Tento jest, jenž veškeren lid svodí a převrací, a kterýž proti našemu zákonu učil; kterýž se praví býti králem.' A popouzeli lid tak velikým voláním svým, že lid házel na Pána Ježíše dřívím, kamením a blátem. A tak jej velmi ukydali blátem, že ani tváři, ani sukně na něm nebylo dobře znáti, ani hlavy."

Tu také dí jeden doktor, že to roucho, v kteréž Herodes byl jej oblékl, v němž jím pohrdl, byla sukně dlouhá nebo sukno nešité a služebníci Herodesovi prořezali v prostřed něho díru, i vrhli je na šíji Pána Ježíše, takže jeden konec toho sukna vlekl se zpředu po zemi a druhý konec ze zadu.

A protož služebníci, kteříž ho vedli, šli okolo něho z daleka proto, aby lidé, kteříž se sešli ke dni svátečnímu do Jeruzaléma, mohli jej viděti. A žádný podle něho nešel, takže když si stoupl na přední konec sukna, častokrát k zemi padl, protože nemohl si pomoci, neb měl ruce svázané ze zadu, takže z toho častého padání zbil se mezi oči, takže mu krev z tváří tekla a s blátem od tváři jeho svaté odpadala.

To viděla žena Pilátova, že tak těžce padl, lítost měla nad ním a poslala ku Pilátovi, aby s tím člověkem nic neměl. —

A tak s takovým povykem opět jej přivedli ku Pilátovi.

Tu dí Petr: „Ó, králi, jak ctí tě Židé, jak dnes před vším světem hanbu trpíš. Ó, moudrosti živá, jak jsi dnes pohrdnuta, ó, vysoké bohatství a všemohoucnosti, jak dnes pod nohama potlačeno jsi, jak může nevinnost tvá trpěti takové potupení, jak může Otec trpěti takové pohanění Syna svého, jak mohli andělé, služebníci tvoji, dívati se na to, že z tebe blázna činili. Ó, ušlechtilá, jasná a milá duše,

ó, zrcadlo vší laskavosti, jak opovržený učiněn jsi; král učiněn jest služebníkem, Bůh počten jest za blázna, Pán učiněn jest červem, Stvořitel potlačen jest od zlých lidí nohama jejich; všechno stvoření poznalo, že nebeská dobrota byla v tom, a člověk hříšný nepoznal."

A když opět přivedli Židé Spasitele našeho ku Pilátovi svázaného, tehda povolal Pilát dvou biskupů na stranu a jiných knížat kněžských a starších chrámu, i řekl jim: „Dali jste mi tohoto člověka; já žádné viny nenalézám na něm" atd. I prosili, aby jim Barabáše propustil, a Ježíše aby ukřižoval.

Tu dí svatý Ambrož: „Temnosti a světlo nebe i země, zlé i dobré, život i smrt, štěstí i neštěstí tuto se vespolek srovnávají. A ten, jenž padá, padá v temnosti, a čistá voda ven se vylévá, nebo více tmy milují temnosti, než světlo."

Tu také dí svatý Augustin, že smrt Kristova nižádnému neprospěla k spasení, jediné těm, ježto božské předzvědění uzpůsobilo k věčnému životu, totiž předeslaným.

A svatý Bernard: „Stalo se proměnění, kteréž se nestalo od věčnosti, nevinného zabili, a vinného svobodného propustili, zlého propustili a dobrého zabili, člověka vysvobodili a Boha zabili."

Tato křivda mohla srdce Panny Marie rozděliti. Nebo ona viděla, že Syn její nic nečinil, než což dobrého jest a pravého, a že všechnu svou dobrotu vylil na hříšníky a na nemocné, na slepé a kulhavé. A žádnému své milosti neodpíral.

Potom vzal ho Pilát a vedl jej do domu svého a kázal jej rozvázati. A hledal, kterak by ho mohl propustiti. A nechtěl ho trestati před očima jich, aby se ukrotili v srdcích svých; a kázal ho svléci z roucha jeho a přivázati k jednomu sloupu uprostřed domu svého. A kázal ho metlami mrskati.

A když to viděli Židé, jakož dí Josef, že ho chtěli k sloupu přivázati a mrskati, přiběhli tam a jeden přinesl provaz, kterýmž Hospodin mrskal je v neděli z chrámu. A tak těmi provazy byl přivázán za ruce k sloupu tak tuze, že krev z jeho nehtů skákala. A jiní přinesli biče i bičovali ho.

Tu dí svatý Bernard na tu řeč prorockou: ‚Kázeň pokoje na něm,' že kázeň, kterouž Hospodin kázán jest, byla trojí: silná, silnější a nejsilnější, totiž metlami, biči a řetězy. Metly zedraly kůži, biče, v nichž byly železné hřebíky, trhaly maso, a řetězy vnikly v maso až na kosti, takže na mnohých místech kosti vyhlédaly na těle jeho svatém.

A to proto Židé učinili nejvíce, neb Židé měli ten obyčej, že kdož se něčím provinil proti zákonu, měl mrskán býti. A to z toho brali, že Bůh kázal mrskati Heliodora v chrámě, že chtěl chrám zloupiti. Hospodin proto bit jest řetězy z přikázání Římanů, neb jim byl císař římský tu spravedlnost ustanovil, aby kdož by koli v království Židovském osmělil se králem jmenovati, ten aby byl přivázán k sloupu a řetězy aby byl bit a potom ohavně zabit. Eusebius v kronice římské svědčí takto.

A tak Pán u sloupu jest přivázán, aby jeho všichni údové s ranami sečteni byli, jakož předpověděno bylo ústy Davidovými: „Sčetli ve mně všechny kosti mé.“ Takže žádná kost nebyla, aby zvláštní rány neměla a žádná rána nebyla, aby ze sebe krve nevydala. Jakož dí svatý Bernard, že náš Spasitel byl mrskán z předu i ze zadu, takže na jeho těle nebylo místa celého, od paty nohou až do vrchu hlavy nebylo místa zdravého, takže i mezi očima i po všem těle byl všecek v krvi. Jako by v červenou sukni šarlatovou jej oblékli, tak stál v své krvi před těmi, kteříž jej mrskali, mnoha tisíci ranami jsa obtížen. A to vše bylo předpověděno skrze proroka, jenž řekl: „Obklíčili mne muži lživí, bez viny bili mne a biči mrskali.“

Tuto máme znamenati dvojí věc:

1. trpělivost v kázni, neb on stál tiše jako beránek ve všem svém utrpení. Jakož dí Izaiáš.

2. bylo jeho veliké milování, kteréž měl k člověku, za něhož tak veliké muky trpěl.

A když ho tak zmrskali vojáci u sloupu, tehdy oblékli jej v zlatohlav a pláštěm hedbávným oděli jej, kterýmžto zlatohlavem a pláštěm někdy korunováni bývali králové židovští. A uvedli jej na stolici; tu jej posadivše, spletli korunu z trní, vstavili ji na hlavu jeho, a ona pronikla ostrostí svou až do mozku. To dí svatý Bernard.

A když ho tak korunovali, dali mu třtinu v ruku jeho a klekajíce před ním na kolena říkali: ‚Zdráv buď, králi židovský.‘ A z nich každý dávali mu políčky.

Tu dí Origenes, že trojí muky trpěl tuto Hospodin: 1., že všechny žíly raněny byly, zbita byla tvář a zbodena. Tuto ztracena byla jeho krása, převrácena jeho moudrost, kteráž nespravedlivě zhrzena byla. Tuto změněno bylo lstivě důstojenství královské, jež s hanbou korunováno bylo.

Tu také dí Jeremiáš: „Adam mečem byl vyhnán z ráje, ale Hospodin tuto železem a metlami mrskán jest pro ráj. Adam upadl ve všechnu hanbu pro dřevo, Kristus přišel ke vší nouzi se strany trnové koruny.“

Bernard: „Ó, nejmilejší pane můj, co jsi učinil? Otcové naši jedli hrozen viný kyselý a zubové synů jejich laskominy mají. A co nikdy nevzal aniž uchvátil, to musil vypláceti a dosti činiti.“

Richard: „Navracuje Hospodin, což našeho jest. Dej rychle, Pane, což našeho jest, poněvadž chytili jsme tě; metly ani biče nepřestanou, jediné leč ty navrátíš milost svou. Nyní stojíš v mukách za naši muku, rány tvé veliké za naši potřebu, trnová koruna za korunu nebeskou, kterouž jsme my ztratili.“

Tehdáž Pilát pojav Pána Ježíše korunovaného, vyvedl jej ven z domu svého. A tu se třásl náš Spasitel na nohou pro velikou mdlobu a bolest, nesa hrozné a mrzké, ztrhané roucho na sobě a korunu trnovou na hlavě své. A musil vstoupiti do vysokého okna, kteréž bylo vysoké, široké a veliké, takže ode všeho lidu v něm mohl spatřen býti. A stál Pilát vedle něho, Židům řka: „Aj, člověk.“

Tu dí svatý Řehoř: „Pohleďte, jako by řekl Pilát, jest-li toto člověk čili co jiného. A byť pak byl vinen, dosti jest toho trýznění na něm. Vy zajisté žalujete naň, a já žádné viny na něm nenalézám. Byť byl vinen, kterak by mohl tak velikou úzkost trpěti. Vizte člověka, který vám překážku činil. Ale již jste se nad ním dobře pomstili."

Tu dí svatý Bernard: „Rozpomeň se duše má a prohlédni a plač nad hořkostí Pána svého. Prohlédni a viz, kdo jest ten, jenž sem jde, maje obraz nebo způsobu královskou, a jest jako opovržený sluha, plný všeho pohanění. On jde korunovaný a koruna jeho jest mu mukou a tisíci ranami ten král jest raněn; on na sobě nese roucho královské, a bude v něm zhrdnut a ne poctěn, v ruce své nese berlu, kterouž hlava jeho jest zbita. Lid kleká před ním a nazývá ho králem a ihned jím zhrdá, a mezi oči jeho tepou jej svýma nešlechetnýma rukama."

A potom, když Židé uzřeli jej tak korunovaného, zvolali všickni: „Ukřižuj, ukřižuj ho!" A Pilát jim odpověděl: „Já žádné viny nenalézám na něm. Vezměte vy jej a podle zákona svého ukřižujte jej." Odpověděli Židé, řkouce: „Zákon máme a podle zákona našeho musí umříti. Nebo řekl: ‚Syn boží jsem'."

Tu jim právo ustanovil Mojžíš od Boha: „Povstal-li by uprostřed tebe prorok aneb někdo, jenž by míval sny, a ukázal tobě znamení" (t. budoucích věcí nebude zvěstovati), a potom takový prorok nebo vykladač snů, „mluvil by tobě řka: Pojďme, následujme bohů cizích, kterýchž neznáš: Neuposlechneš slov proroka toho, ale zabiješ ho."

A pro tu příčinu Židé usilovali zabíti ho, že řekl: „Syn boží jsem." To uslyšev Pilát, bál se a uvedl jej do domu svého zase, i řekl: „Odkud jsi ty?" A Pán Ježíš nic mu neodpověděl. — Tu praví doktorové, že proto mu nic neodpověděl, aby se nemeškalo lidské vykoupení.

Tehdá řekl jemu Pilát: „Se mnou nemluvíš? Zdaliž nevíš, že mám moc propustiti tě, a moc mám ukřižovati tě?" Odpověděl jemu Pán Ježíš: „Neměl bys nade mnou moci nižádné, kdyby nebylo dáno tobě s hůry. Protož kdož mě tobě dal, větší hřích má nežli ty." Protož Pilát hledal, jak by propustil Ježíše. Tehdáž Židé řekli: „Propustíš-li jej, nebudeš přítel císařův. Nebo kdo se činí králem, protiví se císaři."

Tu máme věděti, že mezi všemi nepřátely, kteréž měl Hospodin, měl *sedm* nepřátel. Byli to: Mistři, zákonníci, Pilát, biskupové, vojáci, Herodes a duchové zlí. A mezi těmi všemi žádný nestál o to, aby Kristus mohl živ zůstati. A nejvíce zlí duchové, kteříž od jednoho k druhému běhajíce popouzeli, aby jej vždy se světa přivedli, aby vždy zvěděli, co jest on, a mohli-li by na něm svůj díl míti. A tu nejposlednější chytrost mezi ně vnesli, aby oni hrozili Pilátovi císařem.

Tu máme věděti, že Pilát *sedmkrát* pokoušel se o to, jak by mohl vysvoboditi a propustiti Pána Ježíše:

1., když jim předkládal jeho nevinnost.

2., když proměnil soud, poslav ho k Herodesovi, aby aspoň on jej vysvobodil.

3. v tom, že trestal a zvrhl faleš židovskou, když řekl: „Já žádné viny nenalézám na něm, na tomto člověku.“

4. v tom, když zjevně řekl: „Já potresci ho a propustím.“

5. v tom, že Pána Spasitele přirovnával k lotru, aby jej tak mohl vysvoboditi.

6. v tom, že kázal jej mrskati u sloupu. A to proto učinil, aby oni jsouce nasyceni jeho muk, slitovali se nad ním tak velmi ztrýzněným a dopustili mu živu býti.

7. v tom, že Pilát umyl ruce své na znamení, že s nimi nechce vinen býti jeho smrtí.

A když to Pilát uslyšel, že mu císařem hrozili, tehda pojav Pána Ježíše, vedl ho do nějakého příbytku, jenž byl povýšený, kdežto mohl ode všech viděn býti. A v tom příbytku mívali obyčej Židé, že jich soudce vydával rozsudek na tím, kterýž měl zabit býti. A tak do toho příbytku uvedl jej Pilát a dal jim Ježíše k jich vůli, aby byl ukřižován.

Tehda teprv služebníci židovští, vzavše Pána Ježíše, vedli ho vzhůru na palác a posadili jej na jedné stolici, svázavše ruce jeho, v koruně a rouše zlatohlavovém. A svolali všechen zástup a obnovili mu všechny muky jeho, jimiž jej prve mučili rozličně. Obíhali okolo něho zpívajíce a skáčíce všichni jednostejně. Jeden postrčil jím, druhý pěstí v zuby udeřil, až krev tekla, jiný trhl jím za vlasy, že on nejednou i se stolicí, na níž seděl, zpět neb na znak upadl na zemi. A tak dlouho s ním kratochvíli nectnou majíce, klekali před ním jeden po druhém, pozdravujíce ho a řkouce: „Zdráv buď, králi židovský.“ A po tom pozdravení každý mu dal políček. A po tom plivali naň.

Tu dí Josef, že Židé svým plváním úplně ho ukydali a zmazali, takže jeho svaté tváři nebylo znáti, ani úst jeho, ani očí, ani způsoby tváři, ani nosu. Takže všechno mrzkými slinami bylo ukydáno, že Pán náš Spasitel od toho smradu a od té mrzkosti mohl toliko umříti.

Ten rozsudek, kterýž Pilát vydal na Pána Ježíše i tu hanbu, kterouž mu činili Židé, slyšela a viděla Panna Maria, a zvláště slyšela, že Židé prosili za vražedníka, aby byl propuštěn, a za jejího Syna že neprosili, kterýž jim mnoho dobrého činil. Z toho vidění a slyšení, jak dí Origenes, krájelo se srdce její v ní i duše úzkost trpěla, když viděla, že se ho zmocnili vojáci, kteříž jej na smrt vedou. Tu teprve meč bolesti pronikl srdce i duši její, o kterémž Simeon předpověděl, jak veliké muky na Synu svém viděla a kolikrát, tolikrát ten meč bolesti pronikl srdce i duši její.

Potom, když Spasitele našeho chtěli vésti na smrt, chtěli jej svléci ze zlatohlavu, i nemohli, nebo tak velmi spekla se krev jeho svatá s tělem a s tím zlatohlavem jako klí. A tak nemohše ho z toho zlatohlávu svléci snadně, táhli mocí, takže se všechny rány znovu otevřely a tak byly obnoveny, jako by znovu jemu byly učiněny a dvakrát více krve ze sebe vydaly, než dříve. A teprv jej oblékli v jeho sukni, aby mohl poznán býti po sukni, nebo po tváři nemohli ho poznati.

A když tak Židé svlékli Pána Ježíše z toho roucha zlatohlavového a teď se obvetšelé rány obnovily, tehda seděl Hospodin uprostřed trhu přede vším lidem nahý. A krev z těch ze všech ran tekla po stolici až na zemi, a musil tak velikou dobu seděti, dokavad nebyla přinesena sukně jeho. A tehdáž naplněno jest ono proroctví, jež dí: „Kterak zašlo zlato, proměnila se barva nejlepší."

Tehda potom oblékli jej vojáci v sukni jeho, v tu chvíli, když byly rány jeho otevřeny, a uvázali mu ruce z předu a položili kříž na ramena jeho, aby jej nesl na místo, kdež měl umříti. A když tak Hospodina vedli ven z města se dvěma lotry, a když šel z brány městské, počal pod křížem umdlévati a klesati i padati na zemi sem i tam, nebo kříž byl tak dlouhý a veliký. Jakož praví doktorové, že kříž Kristův byl zdélí patnácti stop. A tak praví, že náramně těžce upadl pod křížem, že se již vojáci domnívali, že pod jich rukama umře, když jej zdvihali. A tak jej rychle zdvihli, bojíce se, aby tu neumřel, aby v tom se překážka nestala ukřižování.

A vyvedli jej z brány městské a dovolili mu odpočinouti na jednom kamenu. A když se položil Hospodin na tom kamenu, pozdvihl očí svých a viděl, že množství veliké jde za ním. A viděl tu také mnohé ženy nábožné, kteréžto ode dávna následovaly ho s Marií, matkou jeho, a hořce plakaly.

A když uzřel tu matku svou a jiné, že tak hořce plakaly, otevřel ústa svá a zvláště chtěl svou matku potěšiti, i řekl sípavým hlasem: „Dcery Jeruzalémské, neplačte nade mnou, totiž co se mi na světě děje, ale plačte nad sebou samými i nad syny svými."

Tu dí svatý Bernard: „Ó, plačtivé potěšení matky sípavým hlasem, ó, kde jest tebe samého potěšení. Ty těšíš matku, a kdo těší tebe? Žádný! Vzdáleno jest od tebe všechno potěšení."

A když vojáci uslyšeli, že k lidu mluví, báli se, aby lid nevzbouřil a nepopudil proti nim, aby jim ho mocí odňali. I rychle zdvihli jej a pospíšili s ním na místo popravné, kdež ho měli ukřižovati.

Tu dí svatý Bernard: „Nyní oznamují se tajemství, kteráž ráčil Kristus činiti, aby konec života svého srovnal s pádem Adamovým. Jakož dřevo bylo počátek hříchu a smrti, tak zase musilo býti, aby dřevo bylo konec smrti."

Tu také dí Jeroným: „My máme život svůj srovnati se životem Kristovým, svázání hříchů našich s jetím jeho, naše hluboké skroušení s jeho pohrdnutím, naše vroucí slzy mají se srovnati s jeho krví, kterouž u sloupu vylil, naše ustavičná hojnost má se srovnati s trnovou korunou, trestání našeho těla má se srovnati s vyléváním jeho svaté krve, naše krev s jeho křížem, a naše duchovní umrtvení má se srovnati s jeho smrtí tělesnou."

A když jej chtěli křižovati, svlékli jej s roucha jeho, kteréžto tak velmi přischlo krví k jeho svatému tělu, takže všechny rány opět znovu jsou otevřeny a krev se štědře vylila; a on stál obnažený přede vším lidem, třesa se velikou zimou pro veliké bolesti své. Tak praví mistři, že veliká rána v horku a malá rána ve studenu jsou dvě (stejné)

rány. Nebo všechny rány ve studenu náramně bolí. Tak také našeho milého Spasitele rány ve studenu náramně bolely, takže se třásl na všem těle. To dí Origenes.

A tak v tom třesení vojáci vzavše jej, povalili ho na kříž beze vší lítosti a kříž vložili na malý pahrbek, takže maličko převyšoval kříž. A tak položili jej na kříž hřbetem, aby hleděl očima do nebe a Otce svého viděl. A tak roztáhli ruce jeho i nohy na tom kříži.

Tu dí svatý Bernard, že v tom hledění do nebe modlil se řka: ‚Pane, Otče, nyní vzhlédni na mne a smiluj se nade mnou, vzhlédni na práci mou a na pokoru a vysvoboď mne z nouzí mých; kde jsou milosrdenství tvá stará, kteráž jsi ukazoval otcům starého zákona? Vzhlédni na Syna svého. A kterak tak můžeš býti nelítostivý proti němu? Ó, viz, kterak jej roztahují na šibenici kříže. Znamenej, Otče, že chceš spravedlivosti, poněvadž chceš, abych dosti učinil zde tvé spravedlivosti na kříži; mohu to, Otče, učiniti a smrtí prvního člověka navrátiti k milosti tvé, kterouž ztratil. Já chci dopustiti vážiti na váze kříže krev svou proti hříchu, božství své a tělo své proti hněvu tvému velikému, kterýž vidím proti sobě a poznávám skrze meč veliké přísnosti, kterouž vidím v rukou tvých proti Synu tvému. Otče i Pane, odpust dítěti svému. A poněvadž jsem já z lásky přijal na se vinu člověka, avšak já jsem jí neučinil, a poněvadž v ztraceného uvázal jsem se, jehož jsem s tebou smířiti chtěl, pro desatero přikázání, kterýmž se provinil proti tobě, já, Otče, muku hříchu na se přijal jsem za všechny lidi: protož, Pane i Otče, propusť mne a odpusť mi a smiluj se nade mnou, Pane, nebo na váze kříže chci tobě odvážiti.‘

Tehdá nemilostiví Židé vzavše nejprv ruku pravou, přivázali celé rámě k jedné straně kříže a položili mu ruku nad díru, kterouž prvé v kříži udělali, a teprv bili hřebíkem skrze ruku jeho. A když jednu ruku přibili, tehdá chtěli druhou ruku přibiti, i nemohla dosáhnouti. Tehdá vzavše vojáci provazy, přivázali za ramena a táhli s velikou prací až k díře a teprv přibili druhým hřebíkem. A potom, když přišli k nohám, tehdá ta díra byla příliš daleko. Opět musili přivázati provazy a táhnouti a teprv třetím hřebíkem nohy přibili na nártě, nebo písmo, v podobenství položené, dí: kostí v něm nezlámete.

A když Pán Hospodin přibit byl ke kříži i za ruce i za nohy, všechno jeho tělo bylo roztaženo na kříži jako struna na houslích. A hřebíky byly se širokými hlavami a tlusté, takže se jimi rány zavřely, že krev téci nemohla. A tak musil ležeti přibit na kříži. A jiní dva byli vyvedeni a na jiných křížích přivázáni.

Potom vojáci s velikými křiky zdvihli Pána Ježíše od země, takže povýšen byl v povětří. A kříž viklal se jednak sem, jednak tam, až jej odnesli z toho místa, kdež jej ukřižovali, až na to místo, kdež měl kříž státi.

Tu máme znamenati vedle řeči doktorů, že dokud Pán náš ležel na kříži, žádná krev nevyšla z jeho čtyř ran, a když pozdvižen byl,

tehda teprv tíží těla rány, kteréž prve byly naplněny, otevřeny jsou, a krev štědře se z nich vylila. Tehdáž otevřeny jsou čtyři studnice, jimižto obmyta jest vina lidského pokolení.

Ty rány i to pozdvižení a zvuk kladiva na hřebíky viděla a slyšela Panna Maria. Jako dí Origenes o osobě její, že stála vedle kříže, chtíc viděti, kterak Syn její přibit bude.

I takto řekla: „Stanuť já a uzřím, kterak mého Syna milého přibíjeti budou a přivazovati k sloupu. Stanu a uzřím, kterak ho korunovati budou a kteraký nad ním rozsudek učiní, kterak jej vyvedou, kterak ke kříži přibit bude, a kterak v povětří pozdvižen bude, kterak duši pouštěti bude. Stanu a uzřím, když od něho Židé odejdou; tehdá přistoupím k němu a hleděti budu v oči jeho, a uzřím, budu-li moci ještě nějaké potěšení od něho míti."

A když jej ukřižovali, jakož evangelisté vypisují, obcházejíce okolo, posmívali se mu, řkouce: „Jiné uzdravoval, nechť sám sebe zdráva učiní. Doufal v Boha, ať ho nyní vysvobodí, chce-li mu." Též i lotři, kteří s ním viseli, rouhali se. A když Hospodin viděl, že by všemu světu byl dán v posměch, řekl: „Otče, odpust jim, neboť nevědí, co činí."

Tu dí svatý Augustin, že tato modlitba takou moc měla, že jsou všichni přijati v tu hodinu na milost Otcovu, ti všichni, kteříž byli vinni smrtí jeho. Nebo všichni potom přišli k milosti. Ano, kdyby byl Jidáš dočkal se této prosby a nebyl se oběsil, byl by také mohl milosti dojíti. Tato modlitba tak veliká jest, že mnozí se ještě skrze ni obracují k milému Bohu. Nebo tento hlas Syna jeho ustavičně zní v uších Boha Otce a obměkčuje hněv jeho.

Tu pokládá svatý Bernard, že Hospodin plakal na kříži pro tři příčiny: 1. proto, že na světě žádný nebyl vděčen za jeho umučení, jen sám lotr. —

2., že viděl matku svou žalostivou, pod křížem stojící, před očima svýma a poznal, že byla v takové tesknosti, že by raději umřela, než živa byla. Té žalosti více litoval Hospodin, než své bolesti, kterouž měl na svém těle.

Tu dí jeden doktor, že mohl někdo říci blahoslavené Panně: „Ó, Maria, co máš činiti pod křížem? Vždyť pannám to nesluší s odsouzenými vycházeti k šibenici. Nebo jest někdo mezi nimi, jenž k tobě přísluší, kterýžto oběšen jest, komu chceš věřiti? Jistě, Panno, příčinu máš jíti k šibenici. Přistup, matko, ke kříži a viz, matko, Syna svého; a viz, ještě-li jest živ Syn tvůj, aspoň ať k tobě jediné slovo promluví. A což tobě dí v tvé nouzi? On tě vidí pod křížem a poznává, že ty s ním tu muku trpíš. On k tobě dí: ‚Aj, Syn tvůj, ženo. Viz, ženo, co jest, a kterak vysoko vzrostlo, co jsem z tebe vzal. Viz, ženo, kterak těžce musí trpěti to, co jsem z tebe vzal, viz, ženo, kterak truchlivé jest to, že jsem já se v tobě z čisté krve tvé počal'."

A aj, za té řeči přistoupila blíže a nahlédla v oči jeho, kterýž tak vysoko visel, že nemohla ho nikoli dosáhnouti, chtíc naň pohleděti.

Tehdá řekla matka k Synu: „Ó, Synu můj nejmilejší, kterak truchle jsi připraven a žalostivě. Rci alespoň jedno slovo ke mně. Ó, přijď smrt rychle, jež by i mne i tebe brzo se světa vzala. I zdaliž chceš beze mne odejíti? Kdež bude víra tvá, kterak jest, Pane, srdci tvému, že chce tak rychle srdce tvé mé srdce roztrhnouti, chce rychle smrt tvá mne zahubiti. Rozpomeň se, Synu i Pane, a dopusť, ať já prvé umru, nežli ty, promluv ke mně aspoň jediné slovo."

Hospodin jí řekl: „Ženo, aj, syn tvůj." Ó, ostrý šípe proti Panně, ó, nelítostivý šípe! Kterak jsi duši Panny pronikl! Ó, co tobě, Pane, učinila matka tvá, i proč matce své dáváš jiného syna, neb ona tebe více miluje mrtvého, nežli život všech lidí. A snad proto dáváš jí jiného syna, že ty o ni péče více míti nemůžeš? Anebo jsi tak velmi bezmocen, že jí více raditi nemůžeš? Proč, Pane, více o ni péče míti nechceš, neboť ona nejvěrnější matka jest tobě a ve všem lidském pokolení není ušlechtilejší; a všecko, což na tobě trpěti můž, z ní jsi přijal. A také nemůže tobě říci pro mdlobu: Ty visíš na kříži a hýbeš zemí, a skály činíš, aby se pukaly a hrobové se otvírali, svou mocí mrtvé křísíš, slunci jsi se kázal zatměti: také jsi to mohl dobře učiniti, abys matky jinému neporoučel. Kterak spravedliví jsou soudové tvoji, Pane Bože, že ty poručníkem matky své činíš rybáře, za pána dáváš jí služebníka, za Boha člověka.

Ó, divné změnění: k těmto slovům nic Panna Maria neodpověděla, a nic nemohla promluviti nebo bolest její a slzy zavřely všechna slova její.

Tu praví evangelista, že po těch slovech tmy učiněny jsou po vší zemi vůbec od šesté hodiny až do hodiny deváté. Potom zvolal hlasem velikým, řka: „Eli, eli, Lama zabachthani?", což se vykládá: „Bože můj, Bože můj, i proč jsi mne opustil?"

Tu dí svatý Augustin, proč Hospodin řekl, že by byl opuštěn. Nejvíce pro *tři* příčiny:

1., že žádný za jeho umučení vděčen nebyl, jediné lotr.

2., že žádný mučedník tak velmi nebyl opuštěn vnitř i zevnitř beze všeho potěšení, jako on.

3., že jsa na kříži, ještě nemohl obdržeti milosti lidskému pokolení u Otce, jediné leč by umřel. Nebo on viděl Otce v ten čas.

A tak náramně lidé nectnostně byli lítí proti požehnanému Synu božímu, s nímžto již smrt tak silně bojovala v hořkosti. I řekl vysokým hlasem: „Žízním," totiž tělesně i duchovně.

Tu dí svatý Ambrož: „Tělesně, nebo kdyby byli něco měli a byli mu podali, rád by byl pil." Nebo praví doktorové lékařství, že ten, kohož na kolo tepou, nic tíže netrpí, než žízeň. A to činí proto, že všeliká hořkost, jež jest v těle, vstoupí k srdci. Tak také v boji náramně lidé žízní, jakožto čte se o Izaiášovi, když jej řezali pilou na poli, volal, aby mu dali píti. A tehdáž poslal mu Bůh vodu s nebe v ústa jeho. Tu Hospodin potěšil proroka, a tuto Synu svému nedopustil, aby jedinou krůpěj vody dali jemu. Ale ocet s myrrhou a se žlučí smíšený, to mu podali.

Protož dí svatý Jeroným: „Jako Adam zhřešil pěti smysly, tak Kristus měl dosti učiniti za hříchy těch pěti smyslů."

A když okusil octa, řekl: „Dokonáno jest," totiž všechno, ‚což o mně psáno jest.' — Tu dí svatý Řehoř: „Dokonáno jest, co člověk má k potřebě svého štěstí." — Jeroným dí: „Dokonáno jest, co mi Otec poručil."

V ten čas té řeči smrt hořká s ním silně bojovala, takže v něm každá žíla, každá kost zvláště moc smrti musila poznati, i všichni údové. A když již smrt opanovala všechny údy, tehdá nejposléze počal Pán svou hlavu nachylovati velikou bolestí a se svou duší se loučiti.

A tak povolil smrti. Jakož dí svatý Augustin, že smrt na něm všecku sílu ukázala, takže duchové zlí mněli, že již všecka moc jich chtěla by rozdělena býti.

Potom dotkla se srdce po druhé smrt. A z toho dotčení zatřásla se země i všechny věci viditelné, jako by všechny věci, kteréž svět má, pojednou měly se převrátiti.

Potom smrt dotkla se srdce po třetí, a z tohoto dotčení, že bojovala s ním u veliké úzkosti, tak, že Otec v nebi pohnul se a ihned přijal člověka na milost. Všichni andělé pohnuli se a na andělích bylo naplněno ono proroctví: „Andělé pokoje hořce plakati budou."

Celá nebesa, všechny planety, všechny hvězdy, všichni živlové pocítili to nepříznivé strčení, pocítila Maria v srdci svém; z toho strčení učiněno jest mlčení v pekle a myslili, že by Bůh věčně měl je v nic obrátiti. Stalo se také mlčení ve všem stvoření na zemi, kteréž cítilo hněv boží proti sobě, všichni andělé také mlčeli až do toho času, dokudž se boj neskončil mezi smrtí a mezi životem Páně.

To nemilosrdné strčení přinutilo Pána, že on plačtivým a truchlým hlasem řekl: „V ruce tvé, Pane, poroučím duši svou." A ihned s tím vyšla duše z toho smrtelného těla a nechala tělo viseti s otevřenými ranami, s nachýlenou hlavou, s otevřenými ústy, se zavřenýma očima.

Na to tělo mají všechna čistá srdce patřiti. A k tomu volá Duch svatý ústy proroka řkoucího: „Vyjděte, dcery Sionské, a vizte krále Šalomouna v koruně své s korunou, kterouž ho korunovala matka jeho, totiž sbor židovský v den zasnoubení jeho, v den velikého veselí."

Na to dí svatý Bernard, že duše Páně u veliké radosti byla získána vedle nižší strany rozumu. Nebo ten den, kdy ona z úst Páně vyšla, s velikou mocí postavila se, jako by se měla vrátiti a pohleděla na to tělo svaté, v němž přebývala.

A když patřila, tehdá myslila, a jako u velikém divu řekla: „Zdali ty nejsi to tělo, v němž jsem já přebývala beze vší poskvrny, zdali ty nejsi to tělo, kteréž jsi v Panně Duchem svatým počato, zdali ty nejsi to tělo, v něžto všecko božství vlito bylo, zdali ty nejsi to tělo, jemuž nikdy žádný hřích panovati nemohl? Ó, kterak jsi tak hanebně ztrýzněno a tak hanebně pověšeno? I co jsi komu zlého kdy učinilo? Zdali jsi koho kdy zarmoutilo? I kterak jsi tohoto pohanění zasloužilo, kdo jest vinen tvým tímto pohaněním, kdo usoudil smrt tvou? Ó, pře-

chutná nádobo milosti, ó, nevinný člověče beze všeho hříchu, ó, přemilý Synu boží, kterak těžké odsouzení na tě jest vydáno a hořkou smrt bez viny trpělo jsi! Té smrti já chci pomstiti a kralovati v hlubokosti pekelné na věky a nevděčnosti lidské v nejposlednější den, nade všemi, kdož vděčni nebyli za tu smrt nevinnou."

Tehdá ta vyvolená duše vstoupila k otcům svatým do temností. A jeden voják kopím otevřel bok jeho a ihned vyšla krev a voda, jimiž jsme obmyti a vykoupeni ode všech hříchů našich. Tu praví písmo, že Spasitel náš čtyři hodiny stál na kříži, jednu hodinu živ a tři mrtev. A čtyři hodiny třikrát činí jeden den.

Aj, kdož by koli chtěl si umučení Kristovo pamatovati, takto má patřiti na muky Kristovy:

1., aby ho následoval v utrpení;
2., aby měl lítost;
3., aby se divil jeho umučení;
4., aby se z toho umučení radoval;
5., aby se v tom rozmáhal;
6., aby v tom odpočíval.

Při prvním, kdož chce užitečným umučení Kristovo míti, má ho následovati v utrpení. A v tom následování záleží vysoký život duchovní vší dokonalosti. Nebo umučení Kristovo jest správa naše, vedle níž máme živi býti. A jest náš příklad. Čím na věc víc vzhlédáme, tím více potěšováni jsme. Tím dále zaháněni jsme od Boha, čím více se vzdalujeme od umučení Kristova. Protož dí svatý Bernard: „Po všechny časy máme pamět míti umučení Kristova, jako udávení máme býti zavrženi, mrzci, v bití i mrskání přemoženi." Snášejme příklady: S nahým buďme nazí, s žíznivým žízniví. Tělo své máme krmiti a napájeti malými a skrovnými věcmi a všechny věci vonné od sebe zaháněti a chutné; nebo Pán náš napájen jest hořkou žlučí a octem. A tak máme se často rozpomínati na jeho nevinné umučení, kterak visel na kříži. A tak budeme ho následovati v jeho utrpení k čistotě, k milosti, k slávě.

Tu dí svatý Bernard: „Já obcházím nebe i zemi, vodu, hory, pahrbky i údolí a nikde nenalézám tebe, Pane, lépe, než na kříži. Tu spíš, tu odpočíváš, tu jíš. Ano, na kříži nalézají tě všickni, již tě hledají. A kterážkoli duše přivěsí se k tobě na kříž a vysoce povýšena jest od země, ta umírá sama sobě a všecko stvoření odmítá od sebe cizí věci, a učí se zvykati v ctnostech, v nichž ona nalezne na konci života svého dřevo živé, Otce, Syna i Ducha svatého. Amen.

VÝKLAD PÍSNĚ ŠALOMOUNOVY.

Tuto počíná výklad na píseň, jež slove Šalomounova, a nejprve na předmluvu takto:

Císař a král všeho tvora, chtě míti dědice, zrodil sobě Syna spolu věčného a spolu rovného; toho učinil dědice všech věcí, skrze něhož také stvořil i věky. Kterýžto Syn aby mohl míti spoludědice k svému království, Otec jeho zasnoubil jemu královnu a ženštinu to jest andělskou a lidskou přirozenost. Zatím jeden z knížat jeho, totiž Lucifer, zprotivil se Pánu svému a chtěl Nejvyššímu roveň býti. Jehožto pýše a zlobě královna, totiž andělské pokolení, přivolila, krále svého a Pána opustivši, knížete se, totiž Lucifera, přidržela, od něhož byla poskvrněna a potom i stolice království zbavena a s tím knížetem na věčnou poušť odsouzena. Místo ní hned jest ženština na důstojenství zvolena a ke koruně královské připsána: ale proto ne ihned jest jí dána, neb ještě nebyla dokonce ozdobena neb okrášlena. Ta okrasa nejvyšší té ženštiny totiž lidské přirozenosti, byla poslušenství božského přikázání. Ale Syn králův vyvolenou ženštinu ke královské stolici v ráji jako v pokoji tajném posadil, a okrasu svého přikázání dal, přikázav jí, aby se poslušenstvím ozdobila, to jí slibuje, že ozdobenou a okrášlenou jeho přikázáním do síni a do společenství království svého (chce) pojmouti.

To když nepřítelkyně její, totiž andělská přirozenost, zvěděla, zželelo se jí toho, že nižší než ona má v důstojenství nad ni povýšena býti, a sama slávy a cti zbavena býti: nemoudrou a neopatrnou lstivě oklamala, řkouc, že ta okrasa poslušenství jest jí více k škodě než ku prospěchu; a tak pohříchu od nemoudré okrasu poslušenství odňala, když jí radila, aby více ji než Boha poslouchala.

Protož choť její rozhněvav se, že od sebe danou okrasu zavrhla, ba nepřítelkyni své a od krále zahnané vzíti sobě dala, z pokoje rajského ji vyhnal, a milost svou jí tak dlouho vypověděl, dokudž by té okrasy, kterouž ztratila, od nepřítelkyně své zase nevzala, a tak potom milost choti svého a korunu královskou nalézti mohla. A to mělo býti, aby hříchům a žádostem odolala a přikázání božího až do smrti poslouchala.

Ta okrasa poslušenství teprv lidskému pokolení navrácena jest, když Kristus, Syn boží, choť té ženštiny, Otce svého poslušen byl až na smrt kříže; toť jest to poslušenství, kteréž Kristus od svého Otce

přijav, tak silně držel, že až na kříži mra, jeho neopustil. Potom také i choť jeho tu okrasu tak silně a pevně držela, že ani tisíci smrtmi od ní nemohla vytržena býti.

Ale když byla z ráje vyhnána, aby totiž okrasu svou svého poslušenství zase nalezla, v tomto světě bloudila, neb ještě ani zákona ani učedníka neměla; protož ji obrové, jakožto lotrové od nepřítelkyně její poslaní, u větší bludy zavedli a mnohým zmazáním hříchů poskvrnili. Ale nad její bídou slitovav se choť, nepřátely její potopou shladil, a ji Noemovi jako mistru k ostříhání a k naučení poručil; kteryžto přijav ji, v arše jako ve škole ji zavřel. Tu se naučila, že Noe Krista budoucího a archa církev svatou znamená, a že čistá hovada v arše čisté manžely, a nečistá nečisté smilníky znamenají; a že potopa znamená křest, jenž má býti zkažení hříchů a spasení spravedlivých; a že havran z archy vypuštěný, jenž se zase nevrátil, znamená kacíře budoucí, kteříž vyjdou z církve svaté, ale zase se nevrátí; ale holubice, jež se se zelenou olivou vrátila, znamená milost Ducha svatého, danou církví svatou: neb znamená sprostné, jižto z hlouposti v hřích padnou, a tak jaksi z archy vyjdou, ale z milosti boží skrze pokání hned se zase navrátí.

Potom z rady a z naučení nepřítelkyně její nepřátelé a protivníci její udělali věž, s nížto by se jí zjevně protivili, a od milování pravého choteˇ svého ku požívání cizoložníka, totiž od klanění pravému Bohu ke klanění ďáblu přichýlili.

Ale z té práce a nebezpečenství choť její ji vysvobodil a řeč nepřátelům jejím proměnil, a ji pod stráž Abrahamovu a Sáry, ženy jeho, poručil, kteryžto ji do Mezopotamie uvedl. A tu slyšel od Boha řkoucího: „V semeni tvém požehnáni budou všichni lidé neb pohané.“ A opět: „Vlásti bude símě tvé branami nepřátel tvých.“ Tu zrodil Izáka, svého syna, dědice světa. Tu se naučila, že ‚Abraham‘ se vykládá ‚otec mnohých lidí‘, a znamená Krista, budoucího otce všech lidí věřících; a že ‚Sára‘, manželka jeho, jež se vykládá ‚kníže‘, církev svatou znamená, kteráž knížectví nepřítelkyni své, andělskému pokolení odňala.

A že símě Abrahamovo měl býti Kristus, v němžto má býti požehnáno všechno pokolení lidské; a že brány nepřátelské jsou místa ztracených andělů, v nichžto ona má posazena býti, a že Izák, jenž se vykládá ‚radost‘, znamená věčnou radost, již má za dědictví přijmouti, a že Mezopotamia vykládá se ‚mezi řekami‘ a znamená pomíjející statek a čest tohoto světa, z něhožto Kristus choť svou vyvedl, aby ji do země slíbené, totiž do království svého přivedl: protož ji sluha Abrahamův z Mezopotamie Izákovi, synu jeho, Rebeku přivedl za manželku, z nížto dva syny zrodil: jeden, jenž byl od otce požehnán, ale druhý od požehnání odloučen.

Ten sluha Abrahamův doktory svaté znamená, kteříž Rebeku, kteráž se vykládá ‚rodice‘, a znamená církev svatou, jež Kristovy syny rodí a pro něho mnoho musí trpěti, z Mezopotamie, totiž z te-

koucích a pomíjejících věcí tohoto světa, k Izákovi, jenž slove ‚radost', totiž ke Kristovi, jenž jest pravá radost, přivedli.

Dva synové znamenali dva stavy neb dvojí lid v církvi svaté, totiž kněžský, kterýž k obětem božským jest přižehnán, a laický, kterýž od toho jest odehnán. Nebo ten dvojí lid tělesné a duchovní znamená: tělesný, jako větší v počtu, má býti poddán duchovnímu, kterýž jest menší v počtu.

Potom ta choť v podobenství, Lia a Ráchel, kteráž byla Jakubovi patriarchovi poručena a oddána, z nichžto jedna byla plodná, druhá byla dlouho jalová, ale potom toho porodila, kterýž veškeren Egypt od hladu zachoval a protož spasitel světa nazván byl. Jakob, jenž se vykládá ‚bojovník', neb ‚muž, jenž vidí Boha', znamená Krista, kterýž s ďáblem pro svou choť silný boj podstoupil, a vždy Boha Otce svého vidí.

Dvě sestry jsou dva životy, totiž pracovitý a bohomyslný: pracovitý plodný jest v tělesných věcech, ale bohomyslný, dlouho jalový v duchovních; kteréžto (sestře) však potom dán jest syn, totiž Kristus, jenž jest pravý spasitel světa.

Potom choť ta hlad veliký trpěla, do Egypta se brala, od Faraona v službu podrobena; avšak když volala a od Boha pomoci žádala, poslal jí Mojžíše za vůdce a učitele zákona, kterýž v krvi beránka ji z Egypta vyvedl, s kořistí a se statkem Egyptským přes moře Červené převedl, nepřátely její, jižto ji honili, v moři stopil, na poušti ji božskému zákonu naučil, stan k modlení z loupeže egyptské učiniti kázal, chlebem nebeským a vodou ze skály za čtyřicet let živil. Kteroužto choť potom Jozue na svou práci přijal a do země slíbené dovedl, a přemohl nepřátely její, zemi jí k dědictví rozdělil.

A v tom ve všem naučena jest, že ten hlad znamená hlad slova božího, a že potom od ďábla ve mnohé bludy a nesnázky byla podrobena, dokudž by nepřišel pravý vůdce, Kristus, kterýž ji krví svou jako beránka neposkvrněného z bludů a z moci ďábelské vyvedl. A přišed, křtem svatým ji obmyl a hříchy její jako nepřátely v moři stopil, zákonem čtení svého naučil, tělem svým a krví svou pásl, světskou moudrost, jako loupež egyptskou v zbraň a v odění spravedlnosti obrátil, když ji tou moudrostí proti chytrostem kacířským bojovati učil. Kteroužto ještě pravý Jozue, totiž Ježíš, Syn boží, pravý Spasitel, v den soudný do země slíbené, t. do království svého přivede, a nepřátely její, totiž ďábly i protivníky, věčným zatracením porazí a příbytek každému vedle jeho zásluhy rozdělí.

Pro tu choť jeho Samson v Gaze, tom městě, byl zavřen a od nepřátel obležen; ale zlámav brány a zhroziv nepřátely, jako vítěz vyšel a na vrchu hory se postavil. Samson, jenž se vykládá ‚slunce' znamená Krista, pravé slunce, kterýž pro tu církev, choť svou, v hrobě neb v pekle byl zavřen a strážnými obsazen; ale na den vzkříšení svého brány pekelné vybořiv, ďábly přestrašiv, z hrobu vstav, vojáky zahnav, na nebesích se vítěz ukázal.

Také David, na síni své se toulaje, viděl ženu obnaženou, Uri-

ášovu manželku; zželelo se jemu, a zahubiv jeho, sobě ji za manželku pojal, z nížto soud moudrosti porodil. David, jenž se vykládá ‚žádoucí', kterýžto v síni nebeské, totiž v slávě Otce svého přebývaje, viděl lid pohanský, z roucha nevinnosti a nesmrtelnosti a ctnosti obnažený; zželelo se jemu toho, Uriáše, totiž ďábla v jeho moci, mečem kázání svého zahubil, církev, totiž ženu jeho, sobě za manželku pojav, z ní syny, milovníky pravé moudrosti zrodil.

Kterýžto David všechny tajnosti choti a chotě, totiž Krista a církve svaté, v žaltáři o deseti strunách vyzpíval: tak Kristus rozum církvi svaté otevřel, aby rozuměla všechno, což v zákoně i v prorocích i v žalmech o něm psáno bylo.

Po Davidovi tu choť Šalomoun, syn jeho, v podobenství dcery Faraonovy sobě za manželku pojal, jako také královnu od poledne v chrámu božím mnohými dary obdaroval, kterýžto chrám z kamení tesaného, z dříví cedrového a ze zlata čistého byl udělal. Ten Šalomoun, jenž se vykládá ‚pokojný', jest Kristus, pravý pokoj náš, kterýž všechno upokojil, což v nebi i v zemi jest. On první církev z Egypta přišlou, totiž Židovstvo, jako dceru Faraonovu skrze víru zasnoubil; potom církev z pohanů, jakožto královnu od poledne, přijal k víře své, jižto rozličnými milostmi obdaroval. Tu do chrámu království svého přijal, kterýž ze tří stavů lidských: totiž z manželu, jako z kamení tesaného, kteříž jsou skrze šestero milosrdenství obrovnáni; ze stavu vdovského, již jsou jako dříví cedrové, jichžto jsou skutkové trvaví; ze stavu panenského, ježto jsou jako zlato čisté, vzdělal.

Potom opět ta choť do Babylona jata byla, ale od krále Cyra jenž přijmím slul Kristus, od té vazby vysvobozena, a skrze Ježíše: kněze, jenž slul Zorobabel, do Jeruzaléma přivedena. Tu se naučila věděti, že ta choť v svých údech ve mnohá kacířství a v rozličné hříchy zavedena bude, jimižto před Bohem i před lidmi i před anděly božími pohaněna bude; ale když se káti bude, skrze Krista Ježíše, pravého kněze, bude vysvobozena, a zase do Jeruzaléma nebeského navrácena. Tu opět potom za tu choť Makabejští až do smrti bojovali, a jiní mnozí svou krev prolévali.

Nejposléze, po takové práci, po tak mnohých bědách, choť svou choť v tak mnohých nebezpečnostech navštívil, okrasu poslušenství, kterouž byla ztratila, navrátil, křtem svatým od nečistoty obmyl, naučením, příklady a divy ozdobil, tele tučné, totiž sám sebe, k hodům jejím zabiti dopustil, krví svou ji okrášlil, znamením kříže, totiž umučení svého, ji znamenal, strážným, totiž apoštolům, ji poručil, a sám připravovat ji místa na svatbě do nebes odešel. Ale služebníci jeho, po něm přijavše choť jeho, divy a zázraky a naučeními až do smrti ji okrašlovali; potom mučedníci svou krví ji ozdobovali; potom doktorové svatí písmem svatým ji osvítili.

A když již tak konečně okrášlena bude, potom sborové andělští tu choť, aby korunována byla, do nebeské síni přivedou, kteroužto choť její v slávě své posadě, káže jí býti dědičkou království svého.

Znamenité jest ještě toto velmi, kterak mnohým zlým to kníže zlostné a nepřítelkyně její častokrát se pokoušela, kolika způsoby, kolika chytrostmi, kolika uměními, zdali by mohla ji od milování chotě jejího odvrátiti, a nemohla. Ale abych mezi mnohými příhodami málo pověděl: Nejprvé vůdce jejího a korouhevníka Abele nevěrně zahubili. Potom skrze obry mnoho zlého jí učinili; patriarchy její rozličnými způsoby trápili; Josefa, vladaře jejího, skrze bratří jeho prodali, a potom v žaláři lživě drželi. Potom ji v Egyptě pohostinu skrze Faraona a lid jeho rozličným trápením mučili, syny její ukrutně hubili. Pak když se brala z Egypta, radami falešnými i boji rozličnými na poušti proti ní bojovali. Potom v zemi slíbené již posazenou, pod soudci a pod králi, mnohými boji trápili ji; proroky její rozličnou smrtí zhubili; Machabejské rozličnými mukami usmrtili. Potom pod apoštoly a jich náměstky všechny údy její vymyšlenými a neslýchanými mukami skrze Židy a pohany umořili. Potom skrze kacíře falešným naučením a skrze falešné křesťany pokrytstvím všudy po všem světě trápili.

A v těch ve všech věcech nemohli proti ní odolati, aniž ji od milování jejího chotě odtáhnouti. Ještě před soudným dnem, pod Antikristem a jeho vůdci, všemi způsoby se pokusí, zdali by kterak ji mohl od lásky jejího chotě odtrhnouti, aby tu korunu zaslíbenou ztratila, kterouž ona nejprvé držela; ale nicť neprospěje, alebrž korunu věčné slávy za svou trpělivost, a její nepřítelkyně věčnou muku za svou zlobu vezme.

Již to všechno tak vypravivše, k liteře se obrátíme, jež taková jest:

Syn krále Jeruzalémského zasnoubil sobě dceru krále Babylonského, a to skrze snoubce. Jimžto ona řekla: ‚Kdo jest pán váš?' A oni odpověděli: ‚Pán náš jest král nad králi, pán nad pány, král slávy, kníže pokoje'. Ona řekla: ‚Jest-li krásný?' Řkou jí oni: ‚Jeho kráse se slunce i měsíc diví; neb jest krásný vzezřením mezi syny lidskými, všechen žádoucí, na něhož i andělé žádají patřiti'. Ona řekla: ‚Jest-li mocný?' A oni řkou: ‚Moc jeho od moře až do moře, a od potoku až do krajin okršku země. A moc jeho moc věčná a království jeho nebude konce'. Ona řekla: ‚Jest-li bohatý?' A oni řkou: ‚Sláva a bohatství v domě jeho, a v něm jsou všichni pokladové skryti'. Ona řekla: ‚Jestli moudrý?' Oni řkou: ‚On jest moudrost otce svého, a jeho moudrostí všechny věci stvořeny jsou, a moudrosti jeho není počtu'. Ona řekla: ‚Ctí-li jeho kterými dary?' Oni řkou: ‚Králové Tatarští a Ostrovští dary jemu obětují, a králové Arabští a Sábští čest jemu přinášejí'. Ona se táže: ‚Kdo slouží jemu?' Oni řkou: ‚Všichni lidé slouží jemu'. Ona řekla: ‚Která jest velebnost jeho?' A oni řkou: ‚Všichni pohané velebí jeho'. To uslyševši, řekla poslům jeho: ‚Poněvadž tak jest, jakož vy pravíte, on pán váš a král váš, nechať přijda, políbí mě políbením úst svých: totiž nechať mluví se mnou ústy svými, co se jemu do mne líbí, a já učiním vůli jeho'.

Král nebeského Jeruzaléma Bůh Otec jest, jehožto Syn jest

Kristus. Král babylonský jest ďábel, král tohoto světa, o němž dí Kristus: „Kníže tohoto světa již souzen jest“. Jeho dcera byla lidské pokolení, následováním hříchu nakažena. Tu dceru sobě Kristus zasnoubil, když, jsa Bohem, ráčil člověkem býti; a ještě se jemu dává, když ji v společenství svého království přijímá. Ta choť na dvé, jako na dvě osoby se dělí, totiž v církev židovskou a v církev pohanskou; ku první byli poslové prorokové, k druhé apoštolové. Ale z těch obou církví jest učiněna jedna choť.

Protož ta přítomnosti a příští svého chotě žádajíc, takto dí na počátku:

Kapitola prvá.

Polib mě políbením úst svých!

Jakoby řekla choť poslům jeho: ‚Ten, jenž tak mnoho mne skrze vás pozdravuje, tak mnoho tajností svých po vás mi vzkazuje, on nyní sám přijď a svými ústy mne pozdrav, totiž v své osobě a svými ústy svou vůli mně otevři‘.

Jinak: Šalomoun jest Kristus; dcera Faraonova jest církev svatá, kteráž poslům, totiž prorokům, odpovídá řkouc: ‚Ten, jenž dávno mě skrze vaše ústa líbá, těše a pokoj slibuje, on nyní mě polib políbením úst svých: totiž (po) tak mnohém slibování skrze proroky nyní naposledy někdy se vtěl, a přítomností svou mi se ukaž, a svými ústy pokoj, kterýž jsem dávno ztratila, mně zase zvěstuj, řka: Pokoj svůj dávám tobě!‘

Jinak: ‚P o l i b m ě p o l í b e n í m ú s t s v ý c h!‘ Jakoby řekla: ‚Choť můj, kterýž rozhněvav se, mě z ráje pro ztracení okrasy spravedlivě vyhnal a mně milost svou vypověděl, on mi se již skrze vtělení přibliž, aby mi skrze jeho políbení pokoj a okrasa má byla navrácena‘.

Jinak: Duše věrná, choť Kristova, počne mysliti sama v sobě, kde byla, kde bude, kde jest, a kde není: že totiž v přirozeném i v skutečném hříchu byla, a že potom v hrozném soudu božím bude; a že ještě v marnostech tohoto světa jest, ale v blahoslavenství věčném ještě není. Protož jako lkajíc a bojíc se dí: ‚P o l i b m ě p o l í b e n í m ú s t s v ý c h!‘ Jakoby řekla: ‚Ten jenž v mém těle na pravici Otcově sedí, můj obhájce, spravedlivý soudce, mě již hříchů želící a svého soudu se bojící navštívením svým rač políbiti, a pokoj, kterýž jest znamení přízně, kterýž svými ústy kajícím slíbil, mně rač dáti‘.

Jinak: Církev svatá zde putující a k onomu nebeskému Jeruzalému vzdychající, dí: ‚P o l i b m ě p o l í b e n í m ú s t s v ý c h!‘ Jakoby řekla: ‚Ten, jenž na každý den ke mně v písmě svatém mluví a mně věčnou radost slibuje; on někdy sám se osobně na soudu ukaž, a tu radost pokoje věčného ústy svými vypověz, řka: Pojďte požehnaní Otce mého, přijměte království pokoje věčného!‘

A ihned slova svá obrací k tomu, jehož miluje, řkouc:

Nebo lepší jsou prsy tvé, nežli víno.

Skrze prsy Kristovy rozumí se sladkost čtení svatého, jímž se krmí mladí totiž v nově ke Kristovi obrácení. Ale vínem nazývá starý zákon: neb jako víno mladým dětem jest nezdravo, tak starý zákon, podle litery, (lidi) malé a mdlé víry zahubuje. Jako dí svatý Pavel: „Litera zabíjí", totiž sprostná řeč starého zákona. Jakož to: že Jakub patriarcha pojal dvě sestry vlastní jednoho otce pojednou, obě živé, a mnoho jiného.

Protož prsy Kristovy lepší jsou nežli víno. Jakoby řekla choť: ‚Užitečnější a sladší jest přikázání a rada čtení svatého, jež jest jako mléko z prsů, nežli víno, t. ukrutnost zákona starého'. Neb starý zákon dí: „Kdo vylije krev lidskou, vylita bude krev jeho za ni. Oko za oko, zub za zub, rána za ránu." Ale čtení dí: „Milujte nepřátely své a dobře čiňte těm, kteříž vás nenávidí, modlíce se za hánce své." A opět: „Já pravím vám neodolávati zlému; ale chce-li se kdo s tebou vaditi v soudu a sukni tvou vzíti, nechej jemu i pláště." Ty prsy, totiž ta naučení, jsou užitečnější, nežli víno starého zákona.

Jinak: Kristus narodiv se, dí choti své: ‚Tys prosila mne po poslech mých, abych tě svou přítomností políbil, totiž svou sladkostí navštívil, a pokoj ztracený tobě navrátil, věrou a usilováním s tebou se spojil, abys ty mi také rodila syny ke království Otce mého, spoludědice mé, a je prsy svými, totiž naučením evangelia, krmila.'

Vonějíce mastmi nejlepšími.

Ty masti jsou darové Ducha svatého, neb ctnosti dobré, kteréžto církev svatá má ze života Kristova. Jakož dí svatý Pavel: ‚Kristova dobrá vůně jsme'. Dobrá mast, odpuštění hříchů na křtu; lepší mast, abychom po křtu skrze milost Ducha svatého střízlivě a spravedlivě živi byli; nejlepší mast jsou darové Ducha svatého, jež jsou: moudrost, rozum, rada, síla, umění, dobrota, bázeň. Toho naučení mlékem vonějí prsy církve svaté.

Olej vylitý jméno tvé.

Jméno tvé, o Kriste! vylito jest v oleji pomazání našeho na křtu; neb křižmo řecky slove pomazání latinsky. A tak od toho slova ‚krizmo' slove Kristus, a od Krista slovou křesťané, protože jsou na křtu olejem pomazáni, jakož i Kristus Duchem svatým; neb Duch svatý také slove olej, jakož dí David o Kristovi: „Pomazal tebe Bůh, Bůh tvůj olejem utěšení, totiž Duchem svatým." Ten olej vylit jest, když ta milost Ducha svatého věřícím v Krista dána jest.

Jinak: Olej, dokudž v nádobce stojí, nevoní, ale když vylit bude, daleko jej cítiti budou. Tak Kristus, dokudž byl v tajnosti Otce svého,

jaksi žádné vůně nedal; ale když skrze vtělení vylit jest, známost jména jeho po všem světě vylita jest. Jméno jeho jest Kristus, jenž se vykládá ‚pomazaný'; kteréžto jméno dříve se v Židovstvu tajilo, neb jen králové a kněží a prorokové olejem mazáni bývali. A v Židovstvu jen znám byl Bůh. Ale nyní ten olej, totiž známost jména jeho, na všechno pokolení lidské po všem světě vylit jest, kteréž olejem křižma svatého na krále a na kněží mazáno bývá.

Jinak: Tehdy duše věrná jméno své jako olej vylévá, když pověst skutků dobrých jako dobrou vůni svým bližním na příklad činí. Ten olej jaksi se v nádobce tají, když žádný dobrý skutek před bližními nesvítí. Takovým přikazuje Kristus, řka: „Tak svěť světlo vaše před lidmi, aby viděli skutky vaše dobré."

Protož mladice milovaly tě.

Mladice slovou duše vyvolených, kteréž na křtu skrze Krista jsou obnoveny, obmyvše poskvrnu starého člověka, jako nyní narození nemluvňátka, rozumní beze lsti. A slovou mladice, neb duše svatých, čím více svou křehkost znají, tím více Krista choteě milují a jeho v dobrých skutcích následují, řkouce:

Táhni mě za sebou, a poběhnem u vůni mastí tvých.

Jakoby řekla: ‚Viz, že svou mocí nic dobrého nemohu učiniti; protož milostí svou táhni mě k svému následování, abych běžela zde v tomto životě v pokoře, v tichosti, v trpělivosti, jež jsou jako masti, jimiž tobě voní tvoji milí. A tak v té vůni mě táhni, abych tebe mohla následovati až do nebes.' Neb psáno jest: „Žádný nepřijde ke mně, jediné leč Otec můj nebeský potáhne jeho."

Uvedl mě král do komor svých.

Tuto nyní choť mluví o Kristovi, choti svém, k mladicím, totiž k duším věrným, řkouc: ‚U v e d l m ě k r á l d o k o m o r.' Komory boží jsou věčné blahoslavenství a radost svrchního království, do kteréhož nyní choť vedena jest skrze víru a naději, potom uvedena bude vskutku.

Jinak: Církev svatá, skrze milost Ducha svatého jsouc v známost písma svatého uvedena, dí: ‚U v e d l m ě k r á l d o k o m o r s v ý c h.' Komory neb sklepy jsou, v nichžto rozličná pití chovají: a znamenají knihy písma svatého, z nichžto rozličné rozumy žíznivým po spravedlnosti se podávají. Neb když se čte ta lekcí o Josefovi, kterak pohrdal cizoložstvím ženy Putifara, pána svého, co jiného, než jako nápoj proti cizoložství se nám podává? A když čteme

o Judith, o její čistotě, tehdy nám se nápoj k čistotě podává. A tak o jiném písmě. Do těch sklepů neb komor uvedl Kristus choť svou, když jí rozum otevřel, aby rozuměla písmu; jakož učinil učedníkům po svém vzkříšení. Neb on jediný sám může do smyslu písma svatého uvésti, kterýž sám mohl sedm pečetí knih zavřených otevříti; kteréžto pečeti byly: tajemství jeho vtělení, narození, umučení, pekla pobojování, vzkříšení, nanebevstoupení a na soud přijití.

Jinak: Ta církev již v nebesích se radující dí: ‚Uvedl mě král do komory své', totiž do vší slávy radosti své, kdežto všichni, již lačnější a žízní po spravedlnosti, nasyceni budou od hojnosti domu božího, a z proudu rozkoše své napojí se. Jížto svatí andělé radostně zpívají, říkouce:

Radovati a veseliti se budeme v tobě, pamětlivi na prsy tvé nad víno. Přímí milují tě.

‚Radovati se budem a veseliti', t. z darů svých; neb víme, že jich nemáme sami od sebe, ani ze své zásluhy. Protož dí: ‚V tobě se budeme veseliti', ale ne v sobě. Jako dí svatý Pavel: „Kdo se veselí, v Hospodinu se vesel!"

‚Pamětlivi na prsy tvé', totiž pamatujíce milost a milosrdenství tvé, jímžto spaseni jsme; neb to jsou prsy jeho, jimiž nás chová, jako matka k spasení. Pamatujíce také, že's ty ukrutnost zákona starého prsy čtení milostivého obměkčil, jakož prvé řečeno jest.

‚Přímí milují tě', totiž, kteříž přímého jsou srdce, kteříž nic své zásluze nepřipisují, ale všechno milosti tvé; neb nižádný tebe nemiluje, jediné přímý, a nižádný není přímý, jediné kdo tě miluje.

Jinak: ‚Radovati a veseliti se budeme v tobě,' totiž to činíce, což duchovního jest, jako čtouce, kážíce, modlíce se, a to v tobě. Nebo ty skutky jinak platny nejsou, nebudou-li v Bohu učiněny. — ‚Pamětlivi na prsy tvé', totiž pamatujíce na obojí zákon, jenž jsou prsy tvé, z nichžto jsme vzali, abychom Bohu v spravedlnosti a v svatosti sloužili. A to ‚nad víno', totiž nad moudrost světskou, kteráž nás učí chvály lidské hledati a statek pozemský shromažďovati. Protož jen ‚přímí milují tě', totiž kteříž o Pánu Bohu právě rozumějí, tiť naučení Kristovo milují a je plní.

Černá jsem, ale krásná, dcery Jerusalémské. Jako stanové Cedarovi, jako kůže Šalomounova. Nestarejte se o mne, žeť smědá jsem, nebť obarvilo mě slunce. Synové matky mé bojovali proti mně; posadili mě na stráž na vinici: vinice své neostříhala jsem.

Tuto tak podle litery se může rozuměti, že když ženy, urozené měštky Jeruzalémské, ke královně, totiž ke dceři Faraonově, s dary

přišly, uzřevše, kterak jest černá, jaksi jí pohrdaly. Jimžto ona řekla: ‚O dcery Jeruzalémské! ač já sem černá' a ve vaší zemi škaredá, protoť já v zemi naší jsem krásná. ‚Nestarejte se o mne, žeť jsem smědá', neb na cestě pro bázeň jsem se nekryla, a protož slunce mě zbarvilo. Nebo bratří moji, ‚synové matky mé', přede mnou bojovali proti nepřátelům, a zatím ‚mě posadili na stráž na vinicích', kdežto od slunce více očernala jsem; proto ‚nic jsem své vinice neostřehla'. To bylo-li tak podle litery, nevím; než k duchovnímu smyslu my hleďme.

Choť od Krista, chotě svého, do komor neb sklepů písma svatého jsouc uvedena, co tu pila, to ven vyšedši, jiným pravila neb kázala; protož hned v nenávist a v protivenství nevěrných upadla. Kteroužto vidouce nedokonalí a u víře nestálí, kterak ji ženou, haní, trápí, rozličně mučí, jako od Boha opuštěnou pohrdli a život její za bláznovství mínili, a skonání nepočestné. Ty ona učí, řkouc, že ona to pro Krista, chotě svého, dobrovolně trpí, a skrze to uvnitř se slávou od něho bude okrašlovati, řkouc:

‚Černáť jsem, ale krásná dcery Jeruzalémské! jako stanové Cedarovi, jako kůže Šalomounova.' — Jeruzalém, jenž se vykládá ‚vidění pokoje', znamená království nebeské, v němž jest pokoj věčný; toho dcery jsou duše věrné, jež v tom Jeruzalémě mají na věky kralovati.

Cedar byl syn Izmaela, syna Abrahamova, kterýž byl všem v nenávisti a ode všech odloučen, že nikdež bezpečen nebyl, ale vždy v stanech přebýval; kteréžto stany od povětří zčernaly. Protož ten lid Cedarský i podnes má stany vždy černé, totiž černými kožemi svrchu povlečené, ale uvnitř bílým plátnem zbílené. Cedar, jenž se vykládá ‚temnost neb černost', znamená hříšníky černé v hříších a k věčným temnostem odsouzené. Těch černí stanové jich zlý život znamenají, v němžto jako v stanech nikdy nejsou bezpečni, ale Bohu a jeho svatým jsou u veliké nenávisti.

Šalomoun dokudž chrám boží dělal, archa boží kožemi červenými zevnitř přikryta byla, jež také od slunce a od povětří zčernaly byly; ale uvnitř zlatem a drahým kamením okrášlena. Šalomoun, jenž slove ‚pokojný', Kristus jest, jehožto kůže, totiž tělo, bylo červeno krvi jeho, a slinami a bičováním zevnitř černo, ale uvnitř zlatem, totiž moudrostí a zázraky ozdobeno. Tou koží archa se přikrývala: totiž tělesenstvím Kristovým božství se přikrývalo. Ta kůže také znamená církev svatou, kterážto zevnitř jest krví Kristovou zbarvena, a utrpením a trápením světa zčerněna, ale uvnitř mnohými ctnostmi ozdobena. Protož dí církev dokonalá k nedokonalým: ‚Já zajisté jsem černá, totiž tomuto světu skrze trápení a utrpení mrzutá, jako stanové Cedarovi, to jest, jako bych byla ze zlodějů a z lotrů, již jsou černi v hříších; ale však jsem uvnitř krásná, jako kůže Šalomounova; neb příkladem Kristovým okrášlena jsem ctnostmi. Neb první církev od protivníků svých v také byla nenávisti, že nikdež jí bezpečí nebylo, ale vždy ji pudili místo od místa. Protož se na ně mnozí horšili, mí-

nice, že by proto křesťané nejbídnější lidé byli. Jimžto ona dí: ‚Nestarejte se o mne, žeť smědá jsem, neb mě slunce obarvilo.' Jako by řekla: ‚Nehleďte na mé trpení, pro něž světu jsem mrzká, ale znamenejte příčinu, pro kteroužto trpím: neb ani pro krádež, ani pro který hřích, ale pro Krista, Pána svého, to vše mile a ráda trpím. Neb slunce spravedlnosti zbarvilo mě: totiž horkost milování mě tomuto světu mrzkou učinila.' — Neb slunce někdy Krista, někdy protivenství znamená: Krista znamená pro světlo, ale protivenství pro horko. Neb dí: „Když slunce spravedlnosti mě osvítilo, tehdy slunce protivenství mě obarvilo."

‚Neb synové matky mé bojovali proti mně.' Toto mluví dcera Faraonova, totiž církev z Egypta za apoštolů ke Kristovi přivedená, jejížto matka byl sbor židovský, synové její Židé, kteřížto církev svatou rozličně trápili, neb Krista zahubili, Štěpána kamenovali, oba Jakuby zahubili, jiné bičovali, a jiné od sebe vypudili.

‚Oni učinili mě stráž nou na vinicích', neb vyhnavše mě z končin svých, byli příčina, že jsem mnohým církvím kázala. — ‚Vinice své jsem neostříhala', t. první Jeruzalémské církve. Církev svatá se přirovnává k vinici, neb jako vinice zevnitř suchá a nevzhledná, ale uvnitř jest zelená a rozkošná, tak jest církev svatá zevnitř nepěkná skrze trápení, ale uvnitř rozkošná ctnostmi. V nížto Kristus jest vinný kořen pravý, apoštolové ratolesti, kteříž nápoj věčného života přinášejí, kopáčové a dělníci jsou všichni vyvolení.

Jinak: Když věrná duše v svatém obcování a v pokorném životě bude nalezena, od tělesných přátel a známých svých bude pohrdnuta. Jimžto ona dí: ‚Vy přátele moji, již chcete býti dcery Jeruzalémské, totiž církve svaté, vámť se černá, totiž ohavná pro potupení světa zdám, a máte mě jako stany Cedarovy, totiž jako pokrytce, kteříž přicházejí k vám v rouše ovčím, ale uvnitř jsou vlci hltaví, již jsou stanové temnosti, totiž ďábelští. Ale před očima božíma jsem krásná jako kůže Šalomounova, totiž ku podobenství těla Kristova: bděním, postem a modlitbami trápena, uvnitř ctnostmi ozdobena. Jako kůže mrtvého dobytčete, tak já umrtvena jsem hříchům, a proto jsem příbytek Krista, pravého Šalomouna.

Protož vy světští a tělesní! ‚nestarejte se o mne, žeť smědá jsem', totiž v nízkém a v pokorném životě, ale vizte, žeť toho příčina jest pravé slunce Kristus, kterýž jsa bohatý, pro mě chudým učiněn jest, aby mne obohatil; kteréžto slunce mě zbarvilo, když mě z pýchy světské ku pokoře přivedl. Protožť není divu, žeť se vám zdám ohavná a potupená; neb ani Židé, ani pohané, ale křesťané, synové matky mé, totiž církve svaté, bojovali proti mně v utrhání, mému bohomyslnému životu utrhajíce a závidíce, a k světu mě táhnouce. A když jinak nemohli, posadili mě na stráž na vinici, totiž pro svůj zisk mě zapletli v světská zaměstnání; a tak jsem vinice své neostříhala, totiž duchovního života pro zaměstnání tělesné jsem opustila.

Životy duchovních lidí přirovnávají se k vinici: neb jakož vinice

obklíčena jest plotem, tak duše tělem; jakož na vinici jsou ratolesti, jež užitek nesou, tak v duši myšlení dobrá, jež skutky přinášejí. V těch vinicích světští duchovního člověka jako strážného posazují, když ho pro tělesný zisk na duchovní úřad vyvolují. Ale on vinice své neostříhá, když duchovní život opustě, zisku světskému a tělesnému se oddá.

Jinak: Choť k nebeské vlasti svou mysl obrátivši a jiných s sebou potáhnouti žádajíc, dí: ‚Vy milovníci tohoto světa, dcery Jeruzalémské toliko jménem, ale ne skutkem, zdali se vám nezdám černá v životě pracovitém, totiž v tělesných věcech, jako stanové Cedarovi, totiž jakožto i hříšní? Ale krásnáť jsem v bohomyslném životě, totiž v duchovních věcech, jako kůže Šalomounova, ctnostmi ozdobená. Protož neprohlížejte mne, že jsem snědá v světských věcech; nebť jsem uvnitř osvícena v duchovních věcech od toho věčného slunce. Ale ne darmoť jsem tak smědá; neb synové matky mé bojovali proti mně, totiž kacíři a falešní křesťané, již jsou synové církve svaté křtem víry, ale ne skutky, tiť bojovali proti mně falešným naučením a zlými skutky. Oniť mě posadili na stráž na vinicích: totiž pro ně jsem přijala práci světskou, a své jsem vinice neostříhala, totiž pro ně jsem bohomyslný život opustila.‘

Ukaž mi, kteréhož miluje duše má, kde paseš, kde odpočíváš o poledni.

Choť pracující ve mnohém protivenství prosí chotě svého, aby ukázal jí, v kterých srdcích odpočívá, řkouc: ‚O můj milý, kteréhož miluje duše má, totiž jehož vší svou myslí miluji, ukaž mi, kde velíš pásti ovce svého stáda, neb ty jsi sám pastýř dobrý. Kde odpočíváš o poledni, totiž za největšího horka protivenství a pokušení. Jakož dí Izaiáš: „Nad kým bude odpočívati duch můj?“ A ihned odpovídá: „Nad tichým a pokorným srdcem, a jenž se třese k řeči mé.“ Protož, aby svatí horkem trápení a pokušení neuvadli, on v jich srdcích odpočívá a ode všeho pokušení ostříhá.

Jinak: Církev svatá v protivenstvích jsouc jakoby zavržena od světa, a na vinici strážnou postavena, vidouc, kterak kořeny s ratolestmi, totiž zlí s dobrými, jsou smíšeni, kterak falešní křesťané s pravými syny božími spolu se postí, bdí, zpívají, tělo boží přijímají, a jinak než samotnou láskou nemohou rozeznáni býti, nad tím jsouc velmi žalostiva, dí: ‚Ukaž mi, jehož miluje duše má!‘ Jako kdyby řekla duše věrná: ‚O Kriste, jenž jsi pravý život, jehož miluji nad svůj život, ukaž mi svým vnuknutím, v kterých srdcích za horka těžkého pokušení odpočíváš, a které paseš pokrmem svého milování.‘ Tehdy duše s Kristem mluví, když vší pilností se ptá na jeho pravdu; ale tehdy Kristus k duši mluví, když jí tajemství pravdy své oznamuje.

Ať se nepočnu toulati po stádech společníků tvých.

Stáda společenská nazývá sbory kacířské, kteříž jsou jako společníci Kristovi; neb oni také svá stáda pasou, jako Kristus. Ale oni mnoho stád mají, ale Kristus jediné. Protož dí: ‚Ukaž mi svaté a vyvolené své, v jichžto srdcích odpočíváš, abych snad zabloudiv neupadla mezi kacíře, míníc, že bych tě tu měla nalézti.' Společníci Kristovi jsou falešní křesťané, kteříž svátosti boží s pravými křesťany přijímají, svatost svou jen v rouchu ovčím ukazují, ale uvnitř jsou vlci hltaví, neb pravých křesťanů, bratří Kristových nemilují. Těch jest takové znamení, že po ovoci budou poznáni. Jako štěpy když kvetou, všechny sobě rovny jsou, a častokrát kyselejší ovoce pěknější má květ, a to může, jediné na ovoci poznáno býti: tak synové světa a synové boží jediné po ovoci pravého milování mohou poznáni býti.

Neznáš-li sebe, o přenejkrasší mezi ženami, vyjdi a odejdi po šlépějích stád svých, a pas kozly své vedle stanů pastýřských.

Choť choti své, kteráž taže se, kde by choť její přebýval, on jí místo příbytku svého ukazuje, řka: ‚Ó nejkrasší, totiž u víře; mezi ženami, totiž mezi kacíři. Ty jsi místo mé, totiž v tobě jest místo mého odpočinutí, a kromě tebe já nemám místa ku přebývání. Pakli toho nevíš, že bys ty byla příbytek můj, vyjdi z té hlouposti, a jdi po šlépějích stád, totiž následuj Židů, kteříž toliko jedno místo měli v Jeruzalémě, kdežto oběti obětovali, a pas tu kozly své, totiž uč ty, kteříž tělesně toliko smýšlejí; vedle stanů pastýřských, totiž podle písma prorockého.

Skrze nejkrasší se rozumějí dokonalí v církvi svaté, kteříž nemají žádné poskvrny hříchu smrtelného. Skrze ženy kacíři a nestateční se znamenají, kteříž se měkce mají a mdle proti hříchům. Stáda slovou Židé, kteříž holí zákona sehnáni jsou k službě jednoho Boha. Kozlové jsou lidé tělesní, kteříž pro svou chlipnost na levici budou postaveni. Pastýřové jsou proroci, stany jich jsou písma a řeči jich; jako bojovníci v stanech přebývají, tak ti, již proti hříchům bojují, obírají se písmem svatým.

Jinak: Neznáš-li sebe, totiž že's mou krví vykoupena, a že's mi stolicí posazena, vyjdi, totiž z mého společenství, a následuj příkladu bludných, ale toliko hlasem, ale ne srdcem; a pas kozly své, totiž uč tělesné žádosti své; vedle stanů pastýřů, totiž podle naučení kacířů.

Jinak: Duši, kteráž hledá místa Kristova, dí choť: ‚o krásná v obcování mezi ženami, totiž mezi falešnými bratřími; v tobě jest příbytek můj, neb tu postavena jest stolice mého milování. Neb psáno jest: „Duše spravedlivého jest stolice moudrostí." A neznáš-li sebe v bohomyslném životě, že's ty můj příbytek, vyjdi do pracovitého života, a jdi dělajíc po šlépějích stád, totiž po

skutcích, jež nepocházejí z dobrých žádostí, jako jsou díla robotná, a pas kozly své, totiž uč tělesná myšlení svá podle životů otců svatých, v jichžto víře a v naučení i v skutcích položil jsem tvé osvícení.'

Jinak: Duši, jež se k nebesům táhne, dí Kristus: ‚O krásná v milování věčné krásy, mezi ženami, totiž mezi církvemi, jež mně duchovní syny rodí! Neznáš-li sebe v tomto životě, kteraká budeš v onom životě, vyjdi z těla, a jdi po šlépějích stád, totiž následuj šlépějí mučedníků; a pas kozly své, totiž krm lid obecný svátostmi; vedle stanů pastýřských, totiž podle příkladu a naučení apoštolského.'

Ke komonstvu svému na vozech Faraonových přirovnal jsem tě, přítelkyně má!

Komonstvo své nazývá syny Izraelské, kteříž vyšli z Egypta a přešli moře Červené. A jakož vozataj veze vůz, tak Bůh vedl lid ten do země slíbené. Tomu komonstvu, kteréž tak miloval, přirovnal přítelkyni svou; neb jakož ten lid skrze moře Červené proveden jest a zachován, ale Farao utonul, tak církev svatá skrze křest od služby ďábelské jest vysvobozena a ku pravé svobodě do země slíbené království nebeského jest přivedena. A tak (ta), jež byla robotná služebnice, učiněna jest svobodná, a přítelkyně a choť Kristova.

Protož i dí choť, těše choť svou: ‚O přítelkyně má, již jsem všechno tajemství, což jsem slyšel od Otce svého, zjevil, proto, že's také věci trpěla od protivných křesťanů, jakéž trpěl můj lid v Egyptě od pohanů, avšak's nenásledovala stád kacířů, ale utíkala jsi do stanů pastýřů, proto jsem tě přirovnal ke komoństvu svému, ježto honil Farao na vozech. A jakož jsem tehdy lid svůj od Faraona vysvobodil, tak i tebe vysvobodím z kacířů a z protivníků, kteříž jsou vozy Faraonovy, totiž ďáblovy, a s pastýři svými, již jsou moje vozy, uvedu tě do země slíbené své.'

Jinak: Přítelkyně Kristova tehdy jest na vozech Faraonových, když duše věrná jest mezi falešnými bratřími, již jsou vozy ďáblovy. ‚Tu jsem ke komonstvu svému přirovnal, t. ke kazatelům čtení svého, již jsou mé komonstvo, neb můj boj proti ďáblu vedou.' Také to komonstvo vůz čtení jeho po všem světě táhne.

Jinak: Církev svatá z Egypta tohoto světa utíkající a ku pravé zemi slíbené táhnoucí, jest na vozích Faraonových, dokud jest zde smíšena se zlými. Ta bude ke komonstvu Kristovu přirovnána, když bude andělským plukům přidružena.

Krásná jsou líce tvá, jako hrdličí!

Líce církve svaté k lícím hrdličím se přirovnávají, neb se na lících nejvíce stud ukazuje. Skrze to se znamená, že choť Kristova

se stydí co ohavného učiniti před chotěm svým, aneb co by se jemu nelíbilo, toho se varuje tajně před Bohem a zjevně před lidmi učiniti.

Znamenej, že hrdlice jest pták malý, divoký, samotný, nebeské barvy, řídko vídán bývá, na jednom druhovi dosti má, čistým se pokrmem pase, vzácné děti rodí, milého vzezření, líce pěkná má, žluči nemá, k oběti boží jest připsána.

Tak duše dobrá, jež jest choť Kristova, jest malá skrze pokoru, samotná, od světa odloučená, nebeské barvy skrze život bohomyslný; řídko vídána bývá v světském utěšení, na jednom druhovi dosti má, totiž na samém Kristovi, kterémuž se na kříži zasnoubila; čistým pokrmem se pase, totiž písmem svatým a tělem a krví pána Ježíše; vzácné děti rodí, totiž skutky bohumilé; milého vzezření, Bohu i andělům svatým jeho; líce pěkná má, totiž stydí se zlé učiniti před Bohem i také před lidmi; žluči nemá, totiž zlosti v srdci; k boží oběti jest připsána, t. ke království nebeskému; žalostivé má písně, totiž pláče a lká na své i na jiné hříchy a pro prodlení chotě svého viděti.

Nákrčník zlatý učiníme tobě, vyrážený stříbrem.

Skrze ten nákrčník rozličná naučení písma svatého, rozličnými rozumy otců svatých setkaná, se rozumějí. Zlato čistotu rozumu duchovního, stříbro zvuk výmluvnosti znamená. Protož nákrčník choť choti své dělá, když Kristus církev svou naučením otců svatých, rozumem jako zlatem, výmluvností jako stříbrem ozdobuje a učí, a k své víře a k následování táhne.

Když byl král v pokoji svém, nardus můj dal vůni svou.

Choť chotě svého králem nazývá; neb on jako Bůh všechno spravuje, a také jako člověk z královského pokolení se narodil. Pokoj toho krále byl život Panny Marie, v němžto jako v domě odpočíval pro naše vykoupení. A tehdy nardus, totiž pokora církve svaté, jasněji svou mocí svítila; neb když poznala církev svatá, že Kristus pro ni člověkem učiněn, více se k duchovním ctnostem a k jeho milování vzbudila. Ač mnozí byli ctnostní a svatí před narozením božím, přec ta ctnost a svatost se více oznámila a vzácnější byla po jeho příští, nežli dříve. A tak ten nardus vonný, totiž ctnostné skutky církve svaté, jako jest pokora, tichost, trpělivost, čistota, chudoba, láska a jiné ctnosti, málo voněly v první církvi svaté; ale když již byl král Kristus na svém pokojíku, totiž v svém vtělení, teprv ctnosti ty byly vážny.

Jinak: K d y ž b y l k r á l v p o k o j i s v é m, totiž Kristus po vstoupení v slávě Otce svého, n a r d u s m ů j, t. pověst dobrých skutků, d a l a v ů n i s v o u, totiž vzácnou službu. Neb tehdy teprv nalezla choť chotě svého v stanech pastýřských, totiž v naučení apo-

štolském, jehož dříve mnoho hledala mezi stádem společníků, totiž mezi bludy pohanskými a kacířskými.

Uzlík myrry miláček můj mně, mezi prsy mými bude přebývati.

Myrra jest mast lékařská a hořká, jížto těla mrtvá maží, aby červi a smrad jich neporušili, a znamená umučení Kristovo a jeho pohřeb, jímžto nás od smrti vykoupil. Nebo složivše ho s kříže Josef a Nikodemus, myrrou a aloes, což obé jest hořké, pomazali. Protož jej uzlíkem myrry nazývá, jenž mezi prsy jejími bude přebývati, t. u věčné paměti jejího srdce; neb ‚já nikdy takového dobrodiní nezapomenu, buďto v štěstí, nebo v neštěstí.'

Jinak: Uzlík myrry bude učiněn Kristus, když duše dobrá všechny hořkosti a utrpení jeho v sobě sebéře, a pro něho též trpěti od svých protivníků hotova jest. Mezi prsy přebývá, když v srdci jejím, jež jest mezi prsy, skrze pravé milování odpočívá.

Jinak: Uzlík mirry jest Kristus duši věrné, když to všecko, což svět miluje, nevonné a nechutné se jí zdá, ale v samém Kristovi a v jeho hořkém utrpení se kochá.

Hrozen Cyperský milý můj mně, u vinicích Engadských.

Cyprus jest ostrov, v němž jsou kořeny vinné přeušlechtilé, kteréž nesou veliké hrozny vinné. Engadis také jest krajina aneb ostrov, v němž jest to stromoví rozkošné, z něhož teče balsám a ty jiné masti drahé. A mluví tuto choť o vzkříšení chotě svého, jakoby řekla: ‚Choť můj, jenž pro mě hořkost smrti okusil, a tak učiněn jest mi uzlík myrry; ale v den vzkříšení svého učiněn jest mi hrozen vinný Cyperský, a to když mě potěšením svého vzkříšení obradoval jako vínem, ježto obveseluje srdce člověka. A to z vinic Engadských, což se vykládá ‚studnice kozlů', a znamená křest, v němž se hříšníci obmývají, a jako kozlové čistí v obět Bohu dáni bývají; neb křest hříšníky přijímá, ale očištěné ode všech hříchů Bohu vrací. Toť jest ten hrozen vinný, kterýž dva na sochoru přinesli ze země zaslíbené synům Izraelským, totiž Kristus na kříži visící, jakožto prorocký a apoštolský zástup všem věřícím kázali.

Aj, ty krásná jsi, přítelkyně má, aj ty krásná jsi! Oči tvoje holubičí.

Po dvakrát ji nazývá krásnou: pro dokonalost dobrých skutků a čistotu neb přímost srdce. — A j, t y k r á s n á j s i, totiž v svých dobrých skutcích dokonalá, totiž svatě a dokonale a spravedlivě přebývající. — A j, t y k r á s n á j s i, totiž sprostné a přímé srdce majíc;

neb ne pro světskou chválu, ani pro tělesné zboží, ale abys se samému Bohu líbila, dobré skutky činíš. A protož jsou o č i t v o j e h o l u b i č í. Skrze oči sprostnost a nevinnost církve svaté se znamená. Tehdy ona oči holubičí má, když sebe ode všeho pokrytství a falše a zlosti učinění ostříhá. Oči také holubičí má církev svatá, když na učení písma svatého čistým a sprostným zrakem a pravým duchovním rozumem patří a nic jiného než boží vůli v něm neshledává. Neb jako Duch svatý v holubičí tváři se ukázal, tak naučení jeho skrze holubici se znamená.

Církev svatá k holubici se přirovnává, neb sedmi dary Ducha svatého osvícena jest, jako holubice sedmi přirozenostmi obdarována: Holubice v skalách hnízdí, cizí děti krmí, čistá zrna vybírá, žluči nemá, ústy neuráží, vedle potoků přebývá a v houfu ráda létá.

Tak církev svatá v skále v Kristovi věrou i skutkem hnízdí, cizí děti, totiž daleké od království božího, slovem božím a příkladem krmí, čisté rozumy z písma svatého a z knih pohanských a z kacířských vybírá, žluči, zlosti a nenávisti nemá, ústy utrhajíc a hanějíc žádného neuráží, vedle potoků písma svatého přebývá, aby chytrosti a útoku ďábla, toho jestřába, utekla, v stádech létá, neb mnohé s sebou do království nebeského přivésti žádá. Té holubice oči před narozením Kristovým byli prorokové, kteříž jsou jí pravé světlo, totiž Krista, ukazovali. Druhé holubice, totiž druhé církve po Kristovi, téhož lidu byli apoštolové, kteříž ji k pravému světlu, totiž Kristovi přivedli.

Jinak: Duše věrná, přítelkyně Kristova jest krásná: poprvé, že jest obmyta od hříchu přirozeného, po druhé od skutečného. Jejížto oči jsou: rozum, jímžto pravé od křivého rozeznává; druhé oko úmysl, jímžto vidí, co má činiti a co nechati. Ty oči jsou holubičí, když to dobré, což činí, dobrým úmyslem činí; ale oči havraní jsouť, když to dobré, což činí, pro zisk tělesný činí.

Jinak: Choť Kristova v tomto životě krásná jest, poprvé v milování božím a v životě bohomyslném; po druhé krásná jest v milování bližního a v životě pracovitém; protož jest přítelkyně boží. Jejížto oči jsou doktorové, k věčnému ji životu vedouce, kteříž jsou oči holubičí, totiž Kristovy a Ducha svatého, od nich jsouce osvíceni. Neb Kristus se k holubici přirovnává pro sedmeru přirozenost, jakož pověděno jest, tak Kristus sedmi dary Ducha svatého obdarován jest, jež jsou: moudrost, rozum, rada, síla, umění, dobrota, bázeň. Protož holubice na jeho oběti obětována jest; protož k tomu vidění vedou církev svatou ty oči holubičí, aby viděla v světlu světlo, totiž Syna v Otci, a v obém Ducha svatého.

Aj, ty krásný jsi, milý můj, a výtečný! Postýlka naše stkvoucí, trámy domů našich cedrové, pavlače naše cypřišové.

Jakoby řekla: ‚Ty, můj choti, jenž mě krásnou i v myšlení i v skutku nazýváš, ale já věřím a znám, že tu všechnu krásu od tebe

samého mám; neb od tebe krásného jsem já krásná. Postýlka naše, postýlka církve svaté, jest kteraká kolivěk tichost neb odpočinutí zde v tomto světě. Neb církev svatá v tomto životě zde jest jako v boji, když pro Krista rozličné protivenství trpí; ale tehdy jako na ložci odpočívá, když nějaký pokojík od protivníků má. Ale to ložce jest stkvoucí, totiž rozličnými ctnostmi jako kvítím ozdobeno, v nichžto církev svatá se svým chotěm odpočívá; neb tehdy se svobodněji v bohomyslném životě kochá, snažněji se modlí, častěji se postí, štědřeji almužnu dává. A tak to ložce upokojení časného jaksi rozličným kvítím ustýlá, na němž choť její rád odpočívá.

Trámy domu našeho jsou cedrové. Domy církve svaté jsou sbory a sněmy věrných po všem světě. Pavlače neb zábradla těch domů jsou osoby věrných křesťanů, z nichž se vzdělává církev svatá.

Ale to jest významné, že trámy dům kryjí, ale pavlač toliko ozdobuje. Tak skrze trámy znamenají se doktorové svatí, jichžto naučením a příkladem kryje a hradí se církev svatá; ale pavlači rozumějí se jiní dobří sprostní, kteříž svým dobrým životem ozdobují dům církve svaté, kteříž jinde skrze vlasy se znamenají. A jakož zábradla neb pavlač domu ke krokvím zavěšena bývá, tak život dobrých sprostných od naučení doktorů svatých pocházeti má.

A ještě významně dí, že trámy domu cedrové a zábradla cypřišová; neb to dříví obé trvanlivé jest. A znamená svaté, kteříž neporušenou žádostí kochají se v milování svého Stvořitele, a potupivše časné věci, k věčným pospíchají. — Cedr svou vůní hady zapuzuje: tak doktorové svatí ďábly a kacíře naučením svým.

Kapitola druhá.

Já květ polní a lilium údolní.

Když již choť moc chotě svého a svou vypravila, již také sám choť moc svou o sobě vypravuje, a kteraký jest v sobě, ukazuje, řka: ‚Já jsem květ polní', totiž vůni svých ctností já po širokosti všeho světa rozlévám. Neb já jsem květ polní, totiž okrasa všeho světa; neb jako pole bývá okrášleno kvítím, tak všechen svět věrou a známostí Kristovou. Neb on sám dí: „Ját jsem světlo světa, jímžto všechny věci jsou krásné." Jsem také lilium údolní, totiž těm srdcím milosti své udílím, jež nižádné naděje v sobě nemajíce, sama se mně pokorně poddávají. Neb údolí znamenají mysli pokorné, jichžto lilum, totiž okrasa, jest Kristus. Neb on jest okrasa všech pokorných, řka: „Učte se ode mne, žeť jsem já tichý a pokorného srdce."

Ještě znamenej, žeť dí: ‚Ját jsem květ polní', to přísluší k jeho vtělení, a znamená život Panny Marie. Neb pole nebývá oráno, ani brázděno, ani semenem lidským posíváno, ale toliko samo od sebe čistým kvítím ozdobeno —: tak byl život Panny Marie neporušený, aniž semenem mužským nakvašený, jako jiné ženy. Protož dí: ‚Ját jsem květ polní', totiž syn Panny Marie čisté, ale ne role orané, jako jiní lidé. ‚A lilium údolní', totiž syn pokorných otců starých; nebo údolí znamená jeho pokorné a chudé přátely. Neb Syn boží, přišed na tento svět, netoliko chtěl býti člověkem, ale chudým člověkem, a nebohaté přátely vyvolil, ale chudé, aby svou chudobou nás obohatil.

Jako lilium mezi trním, tak přítelkyně má mezi dcerami.

Vida choť choť svou, totiž Kristus církev svatou, ana se již jaksi práce štítí a tesknosti tohoto světa se vzdaluje, a skrze odpočívání v životu bohomyslném k věčnému se životu táhne, pobádá jí touto řečí, aby vyznávala že skrze práci a utrpení a nesnázky tohoto světa k onomu odpočinutí musíme přijíti, řka: ‚Jako lilium mezi trním'. Trní, jež bodá a trhá, znamená nevěrné a protivníky církve

svaté. Jakoby řekl Kristus choti své: ‚Tak máš život svůj uzpůsobiti, abys na každou chvíli byla hotova všechno pokušení pro mě podstoupiti, a proto v tom zarmoucení nehynouti: j a k o l i l i u m m e z i t r n í m, ačť mnoho bodání a trhání trpí, přece proto bělosti své a vůně neztratí.‘

‚T a k p ř í t e l k y n ě m á m e z i d c e r a m i.‘ — Jakoby řekl: ‚Netoliko trpíš mnoho zlého od zjevně zlých a protivných, jako od pohanů a Židů, ale ještě od těch, kteříž jsou jako dcery tvé, totiž od křesťanů, kteříž s tebou mé synovství přijali, a kteříž s tebou mé tělo jedí a mou krev pijí.‘

Znamenej, že se dříve Kristus lilium údolní nazval, ale nyní choť svou lilium mezi trním nazývá; neb on, jenž v pravdě jest lilium skrze milost, on také učinil, aby choť jeho byla lilium stkvoucí skrze ctnost.

Jako jabloň mezi stromovím lesním, tak milý můj mezi syny.

Nyní choť, chválena jsouc od chotě svého, touž odplatu jemu činí, pravíc kteraký jest on: ž e j a k o j a b l o ň m e z i s t r o m o v í m l e s n í m, totiž má způsob a vůni jablkovou a krásu v květu, a jest vzácná, tak Kristus Pán náš stkví se zvláštní milostí mezi syny lidskými, totiž mezi jinými svatými. Neb on podle přirozenosti jest Syn boží, ale jiní toliko podle vyvolení, skrze milost jeho, moc vzali od jediného Syna božího, aby byli synové boží.

Pod stínem toho, jehož jsem žádala, seděla jsem.

Jako by řekla: ‚V jehoť obranu doufám, a mám plnou naději, žeť všechno mé bezpráví, kteréž nyní trpím, bude mi od něho zaplaceno; neb jsem já pod stínem chotě svého, jenž jest obrana božská, jíž vždy a všudy svých střeže a hájí, odpočívati žádala.

A ovoce jeho sladké jest hrdlu mému.

Totiž patření na božství, jímž já se naději nasycenu býti; neb to jest čekání svatých, jako dí David: „Nasycen budu, když se zjeví sláva tvá.“ Toť jest teprv nasycení pravé, totiž vidění svého Stvořitele. Protož jeho stínu i žádá choť, neb jeho obrany čeká mezi protivenstvím tohoto světa. Protož i jest sladké hrdlu jejímu ovoce jeho, neb s pravou věrou a nadějí čeká, že jeho v nebi bude požívati po tomto životě; protož zde ráda o něm myslí i mluví.

Uvedl mě král do pokojíka vinného.

Pokojík vinný jest jedna církev svatá, v nížto jest víno, totiž zdravé naučení Písma svatého. Do toho pokojíka choť vedena

bývá, když ze všech lidí a z národů věrní v jednotu církve svaté budou přivedeni, a tu vínem, totiž zdravým naučením čtení svatého, budou napájeni.

Zřídil ve mně lásku.

Neb ona mezi všemi ctnostmi první místo drží, a jížto všechny jiné ctnosti dobře stojí, a bez níž všechno jiné nadarmo jest. Protož láska v církvi svaté zřízena jest, neb ne všetečně, neb ledakteraks má držena býti, ale řádně: neb nejprvé má Bůh milován býti nade všechno, vším srdcem, vší duší, vší myslí; potom hned duše tvá, potom duše každého člověka, potom tělo tvé, potom tělo bližních tvých, ač-li jsou dobří k Bohu, potom tělo každého člověka, a naposledy ty dary tělesné, od Boha dané, jako jest statek. Ale převrátiti chce ten řád milování, kdož milování přítele kterého, neb svého těla, neb statku, předkládá nad milování Boha; o nichžto dí Kristus: „Kdož miluje otce neb matku více než mě, není mne hoden."

Tu lásku zřídil v nás, neb on nás prvé miloval, a potom kterak jeho máme milovati, ukázal. Jako dí svatý Jan: „Milujme Boha, neb on první miloval nás!"

Obsypávejte mě kvítím, osypte mě jablky, neboť pro lásku neduživa jsem.

Choť poznavši již v sobě lásku zřízenou, teď na čem neb v čem by odpočívati chtěla, to ukazuje, řkouc: ‚O b s y p á v e j t e m ě k v í t í m.' To mluví tato církev bojující k oné církvi vítězné. Skrze kvítí se znamená počátek obcování svatého, ale skrze jablka dokonalost skutku dobrého. Jakoby řekla: ‚O, vy svaté duše, kteréž se již v nebi svého chotě držíte, obsypávejte mě příkladem vašich dobrých skutků, kterak jste na počátku, neb v prostředku, neb na konci svého ctnostného života živy byly, to mi ukažte; neboť milováním takého života a žádostí vašeho společenství nemocna jsem.' Neb tehdy duše dobrá jaksi nemocna jest, když nic více nežli Boha nemiluje, a k milování světa jest jako neduživa; nic jí milejší není, než se kochati v nebeském myšlení a v díle Krista Pána svého.

Levice jeho pod hlavou mou, a pravice jeho objímati mě bude.

Jako by řekla: ‚Když v takovém ložci lehnu, jakož již pověděno jest, tehdy levice chotě mého, totiž darové ti, kteréž mi choť můj v tomto životě dává, což jest štěstí a statek tohoto světa, to jest pod hlavou mou, totiž rozumně toho požívám.' Ale skrze pravici znamenají se dary Ducha svatého a rozumy písma, kteréž choť objímají; neb se v nich zde kochá v naději, jakož se tam svatí kochají vskutku.

Jinak: Levice Krista chotě pod hlavou choti jest, když všechny tyto časné věci přijímá proto, aby jí byly pomocny k věčným; ale pravice jeho ji objímá, když její všechen úmysl tam jest, aby někdy se, se svým milým chotěm radovala. Ale žádného jeho pravice objímati nebude, kdož jeho levice pod svou hlavou nemá. To jest říci: Žádný nemůže přijíti k věčnému blahoslavenství, leč zde darů jeho rozumně k jeho vůli bude požívati.

Zaklínám vás, dcery Jeruzalemské, skrze srny a jeleny polní, abyste nevzbuzovaly aniž procítiti kázaly milce mé, dokudž by sama nechtěla.

Hlas Krista, chotě, jímž zaklíná dcery Jeruzalémské, totiž ty duše, jež se zde v bohomyslném životě kochají, aby choti jeho nebudily, t. v nábožnosti nepřekážely, totiž duši dobrou, v modlitbách, v pění, v chvalách, v čtení zaneprázdněnou, k nižším, totiž k světským, tělesným věcem nenutily, dokudž by sama nechtěla, t. dokudž by nenaplnila času modlitebného, a sama vstanouc, dala by se na díla tělesná užitečná.

Ale vizme, skrze co zaklíná dcery Jeruzalémské, že skrze srny a jeleny polní, již jsou zvířata čistá, a jedovatým věcem odporná. A znamenají lidi ctnostné, kteříž netoliko jsou sami dobře živi, ale i jiné k témuž vedou, a hříchům a lstem ďábelským jako jedovatým věcem se protiví a je kazí.

Hlas milého mého,

doslyš: tento jest. Veselíť se choť, totiž že ji choť její tak velmi miluje, že totiž dcery Jeruzalémské zaklíná, aby jí nepřekážely. Protož dí: ‚Tento hlas milého mého jest, jenž za mě mluví v mých potřebách, v mé nouzi, jako mluvil za Marii Magdalenu proti Šimonovi, proti sestře její, a proti Jidášovi.

Toho milého svého slyší, ale nevidí; viděti žádá, ale nemohouc, dí:

Aj, tento přišel, skáče po horách, přeskakuje pahorky.

Hory a pahorkové slovou (lidé) svatého a povýšeného života, kteříž svým obcováním rovnost obecného lidu přesahají. O těch horách dí prorok Izaiáš, řka: „Budeť hora domu božího připravena na vrchu hor, a pozdvižena bude nad pahorky.“ To jest řečeno o Kristu, kterýž také i podle tělesenství každý smysl i rozum tohoto světa moudrostí svou přesáhá.

Nedí tuto, že by stál na horách, ale že skáče, neb se béře, neb jde. Neb ač někdy choť na malou chvilku skrze vnuknutí vnitřní

srdce svých svatých navštíví, přece však tu dlouho neostává, aby je potom více v svém milování zapálil.

To jeho skákání může také znamenati jeho vtělení; neb Kristus přicházeje k nám na tento svět, jaksi nějaké skoky činil: neb s nebe skočil v život Panny Marie, z života jejího do jesliček, z jesliček ke křtu, odtud na kříž, s kříže do hrobu, a z hrobu na nebe. O tom skákání jeho dí David, řka: ‚Plesal jako obr k běžení cestou; od vrchu nebe východ jeho, a vrácení jeho až do vrcholu jeho.

Podobný jest miláček můj srně a kolouchovi jelenímu.

Srny a jelenové to do sebe od přirozenosti mají, že skákáním a rychlostí se k horám berou, a v rovině a v blatinách neradi zůstávají, a nesnadně se polapiti dají.

Protož těm zvířatům se přirovnává Kristus, pro svůj vysoký rod; jakož dí Izaiáš: „Rod jeho kdo vypravovati bude!“ Také pro jeho zrak ostrý, podle smyslu jeho božské velebnosti, žádný jeho stihnouti nemůže.

A znamenej, že ne k jelenu, ale k srnku, jenž jest malé zvíře, se Kristus přirovnává, pro pokoru vtělení svého, jímžto netoliko člověkem, ale pokorným a chudým člověkem ráčil býti. Také ke kolouchovi jelenímu podoben jest; neb podle tělesenství z velikých jelenů, totiž ze svatých patriarchů, vzal počátek. Neb také pro rozličnost ctností a nevinnost přirovnává se ke kolouchovi jelenímu.

Aj, on stojí za stěnou naší, patře skrze okna, vyhlédaje skrze mřížky.

Stěna ta, za kterouž choť náš, Kristus, stojí, podstata naší smrtelnosti jest, kteráž dělí mezi námi a mezi Bohem naším; kterážto stěna tak tlustá a temná jest, že nedá nám totiž tváři jeho spatřiti, ani požívati. Neb první člověk k tomu byl stvořen, aby navštívení a přítomnosti a tváři boží požíval; ale když zhřešil, postavena jest stěna, totiž smrtelnost, jížto jsme od něho odloučeni. — Jakož dí Šalomoun: „Tělo, jež se ruší, obtěžuje duši, totiž aby jeho nemohla viděti.“

Protož ta choť, totiž církev svatá, jež dříve choti svého, totiž Krista, k srnkovi a kolouchovi jelenímu přirovnala, teď dí, že za její stěnou stojí; neb Kristus někdy blízko jest při své choti, když se dá viděti skrze spatření v mysli; ale někdy se vzdaluje jako srnek a jelen, když takovou známost od ní vzdaluje.

Ale že taková stěna mezi námi a ním učiněna jest, takže jsme jeho viděti nemohli, protož ráčil v té stěně okna a mříže udělati, skrze něžto by slyšen a viděn mohl býti: to jest, když se ráčil církvi svaté skrze přísloví a podobenství, divy a zázraky oznámiti. — Jakož dí svatý Pavel: „Nyní vidíme skrze zrcadlo v podobenství, ale tehdy uzříme tváří v tvář.“

Také za stěnou naší stál, když tělesenství naše přijal, pod nímž se božství jeho jako za stěnou tajilo. Ale že dí: ‚patře skrze okna vyhlédaje skrze mříže', to k jeho božství přísluší; neb ten, jenž skrze okna a mříže hledí, to, což se vně děje, vidí, ale on viděn nemůž býti —: tak Kristus, jakožto Bůh, všechny naše skutky i myšlení znamená, ale on od nás stihnut nemůž býti.

Aj, milý můj mluví ke mně,

totiž ke kázání svým věrným mne ponouká, řka:

Vstaň, pospěš, přítelkyně má, holubice má, výtečná má, a pojď!

Tuto již choť choť svou ku pilnosti a k zjevné práci povolává; kteréž dříve dcerám Jeruzalémským vzbuditi nedal, teď sám budí, řka: ‚Vstaň, pospěš, přítelkyně má,' skrze víru a milování; ‚holubice má,' skrze nevinnost; ‚výtečná má,' skrze ctnosti; ‚pospěš a přijď!' Jako by řekl ‚Vstaň z toho odpočinutí a ložce svého, v němž mi se jen sama líbiti žádáš skrze život osamělý, bohomyslný, skrze čtení a modlení; ale nyní pospěš a pojď ku prospěchu bližním svým, abys jim příkladem a kázáním prospívala, aby tebe následujíce, spasení věčného mohli dojíti.

Znamenej, že kteréž dříve vzbuditi nedal, tu již sám budí a ku práci napomíná; neb jak dí Šalomoun: „Všichni časové svůj čas mají." Jest čas bohomyslného života a modlení, a čas práce a dělání. Některého času mají doktorové svatí a kazatelové se s nebeskými (věcmi) a bohomyslným životem obírati a v tom se upokojiti; ale jiného času mají se laskavě o svých bližních spasení starati, a v kázání pracovati, a dobrým příkladem jim prospívati. Jako činil Mojžíš, jenž jednak se na hoře modlil, jednak na soudě sedal, jednak bojoval.

Nebo již zima pominula, příval přeběhl a odešel.

Zima a příval slove ukrutnost a nevěra starého zákona, jež držela všechen svět až do příští Kristova, kterýž jest to pravé slunce, jež zahřívá a osvěcuje každého člověka, přicházejícího na tento svět, a jenž odhání každý příval nedověry naší. K témuž také i svatý Pavel dí: „Noc pominula, a den se přiblížil."

Kvítí ukázalo se v zemi naší, čas řezby přišel.

Po skončení zimy a přívalu hned se kvítí ukáže: totiž když mine ukrutnost a nevěra, hned se kvítí života ctnostného ukáže v zemi těla

našeho. A čas řezby přispěje, t. odřezání zlého obyčeje, jenž pochodí z bujnosti těla našeho, jako odnože vinné z bujnosti kořene vinného. Jakož on dí: „Kdo zůstává ve mně, tenť ponese užitku mnoho; neb Otec můj očistí jeho.“

Hlas hrdlice slyšen jest v zemi naší.

Totiž hlas kážících apoštolů a jich náměstků, kteříž se skrze hrdlici znamenávají. Neb jakož hrdlice jest pták nesmilný, jenž vždy rád na vysokém stromě bydlí, tak doktorové svatí a kazatelé, kteříž v pravdě říci mohou: „Naše obcování v nebesích jest.“ Také hrdlice za zpívání houká: tak svatí sami lkají a kvílí, a také jiné k tomu ponoukají, řkouce se svatým Jakubem: „Bědní buďte a lkejte, neb lkání vaše obrátí se vám v radost.“ Ten hlas buď teď slyšen v zemi naší, t. v církvi svaté.

Fík vydal první fíky své.

Fík znamenává Židovstvo. První ovoce tohoto fíku znamená a slove první ovoce nedospělé a k jídlu nevhodné, jež hnutím malého větru hned upadne. Ale když hlas hrdlice uslyšen jest, ihned fík vydal první ovoce své. To jest řečeno: Když apoštolové kázali, mnozí vyšli ze sboru židovského, již i v Krista věřili, a zákon starý tělesně držeti také chtěli, více se kochajíce v ukrutnosti zákona, než v sladkosti a milosti evangelia zůstati, chtíce raději obřezávání a oběti zákona podle litery zachovávati. O nichžto dí svatý Pavel: „Milujíť vás, ale nedobře; ale chtíť, abyste se obřezávali, aby se v těle vašem chlubili. Ale já pravím vám, budete-li se obřezávati, Kristus vám nic neprospěje.“

Vinice kvetoucí vydaly vůni svou.

Když hlas hrdlice slyšen jest, když fík vydal první ovoce své, tehdy také hned vinice, t. všichni věřící po všem světě, vydali vůně dobrých ctností svých a dobrých pověstí. Jakož dí svatý Pavel: „Kristova dobrá vůně jsme.“

Protož:

Vstaň, pospěš, přítelkyně má, krásná má, a pojď!

Volá choť přítelkyni svou, aby zanechala někdy, když toho potřebí jest, bohomyslného života a osamělého, a aby jemu syny rodila skrze kázání a příkladem dobrého života. Protož i dí: ‚Vstaň, pospěš, přítelkyně má!‘ Jakoby řekl: ‚Nechtěj prázdniti a toliko sama o sebe, o své spasení toliko péči míti; ale vstaň a čiň skutky příkladné,

a svět světlem svým, ať tak bližní tvoji vidí skutky tvé, a chválí Otce svého, jenž v nebesích jest.'

Holubice má v děrách skály a v doupatech viničné zdi.

Přítelkyní nazývá choť svou pro zjevení tajností svých; krásnou pro ty ctnosti, jež do sebe má; holubicí slove pro plodnost synů, kteréž jemu rodí, a pro utíkání časté do děr skály té, jež jest Kristus, t. v rány jeho, kteréž na kříži přijal pro spasení naše. V těch děrách ta holubice, t. církev svatá neb duše věrná přebývá, neb všechnu naději spasení svého v umučení svého Vykupitele položila. Tu před chytrostmi ďábelskými jako před jestřábem se kryje, tu hnízdí, tu dítky svých dobrých skutků plodí.

Skrze zeď viničnou, jež brání zvěři, znamená se andělská stráž. V té zdi ta holubice přebývá; neb andělskou obranou ohražena jest, aby žádná zvěř ďábelská nemohla jí uškoditi. Jakož dí Izaiáš o té vinici: „Obklíčil jsem ji zdí a okopal."

Ukaž mi tvář svou, zavzni hlas tvůj v uších mých; neb hlas tvůj sladký a tvář tvá krásná.

Jako by řekl: ‚Ty přítelkyně má, jež na tom ložci života pokojného velmi sladce odpočíváš, pojď teď a ukaž mi tvář svou, t. vyjdi od pokoje tajnosti svých na jevo, ukazujíc známost dobrých skutků.'

Tehdy choť choti svému tvář svou ukazuje, když ku prospěchu bližním svým skrze ctnostné skutky, kterak jest krásná zjevuje. — Toť jest to, co Kristus dí: „Tak svět světlo vaše před lidmi, aby viděli skutky vaše dobré." Tu tvář mi ukaž, kterouž jsem tobě na křtu dal, když jsem tě od hříchů očistil.

Z a v z n i také h l a s t v ů j v u š í c h m ý c h: hlas kázání tvého a naučení svatého, hlas vyznávání hříchů tvých, ten buď hlas tvůj, ne cizí, hlas chvály mé, jenž jest hlas sladký, jehož choť rád poslouchá, když z toho hlasu se jiní k Bohu obracejí. Hlas tvůj zavzni tak, aby to, což činíš, bylo bez pokrytství, z přímého úmyslu, ne pro jiné, než pro mé milování.

Zlapejte nám lišky maličké, kteréž kazí vinice; neb vinice naše vzkvetla.

Hlas tento jest chotě milého, jenž přikazuje choti své neb dcerám Jeruzalémským, t. doktorům pravdy své neb duším věrným, aby zlapali lišky, (jež jest zvíře chytré a lstivé a v jeskyních a v doupatech přebývá, nepřímou cestou chodí); protož rozdělence a kacíře znamenají, kteříž kazí vinici, t. církev boží, kteříž lid věrný kousati a roztrhávati nepřestávají.

Protož přikazuje, aby maličké lišky zlapali, totiž aby bludy kacířské hned na počátku kazili, aby se potom nerozmohouce, silně se církvi svaté neprotivily.

Neb vinice naše zakvetla, t. po všem světě kvítí dobrých ctností rozplodila, totiž, že jako vinice, když kvete, malá překážka velmi jí uškodí, tak církvi svaté, když počíná dobré skutky, snadně jí malé kacířství svede a naprzní.

Miláček můj mně, a já jemu, jenž se pase mezi lilii, dokudž nevzejde den a neschýlí se stíny.

Hlas církve svaté: ‚Milý můj mně' — doslyš: přidružen buď spojením víry a milováním; „a já jemu', totiž připojena budu a sjednána společnou láskou.

Neb *jinak*: ‚Milý můj mně', t. dej slova svého napomenutí a božského zaslíbení: ‚a já jemu', t. ukáži tvář svého kázání a světlého obcování.

Neb: ‚Milý můj mě' přitáhni k sobě svazkem milování, ‚A já jemu' připojena budu pravým poslušenstvím, zachovávajíc jeho přikázání.

‚Jenž se pase mezi lilii', totiž utěšení má mezi čistými a vonnými ctnostmi svatých. Dříve jmenoval jedno lilium, řka: ‚Jako lilium mezi trním'; ale tuto jmenuje mnoho lilií, neb mnoho jest ctností svatých, mezi nimiž se Kristus pase, ale jedna jest víra, jedna láska, v níž se svrchovaně kochá Bůh.

Také pase se mezi lilii: t. svrchovaně se kochá mezi kůry panenskými; neb skrze bělost lilia čistota panenská se znamená.

‚Dokudž nepřiblíží se den', totiž dokudž nepominou mrákoty tohoto života a neukáže se den jasný věčného blahoslavenství, v němžto již ne v zrcadle a v podobenství budeme viděti, ale jasně tváří v tvář.

Navrať se! Podoben buď milý můj k srně a ke kolouchovi jelenímu na horách Betel.

Hlas církve svaté, jež žádajíc viděti tvář chotě svého volá po něm řkouc: ‚Ó můj milý, kterýž jsi mi z ložce mého upokojení vstáti kázal, abych tobě tvář svou ukázala, a abys hlas mého kázání slyšel, navrať se, t. tu slávu, kterouž mi v budoucím životě slibuješ, nechť v tomto životě jsouc, skrze víru a naději v podobenství spatřím.

‚Podoben buď milý můj srně', jakož řečeno jest, co skrze srny se znamená, jež výši milují. A tuto se rozumí Kristus, kterýž vstav z mrtvých podle těla, bral se na výsost nebeskou.

A také slove kolouch jelení, t. syn starých otců svatých. Jelen neb kolouch jelení té jest přirozenosti, že za horka slunečního

hledá chladu, kde by odpočinul: tak Kristus jedině v srdcích těch odpočívá, kteříž rosou Ducha svatého od horka tělesné žádosti se vystříhají. Jako by řekla choť: ‚Můj milý, navrať se, t. svým se navštívením osvěť a utěš, kterýž's již v tom těle, kteréž jsi pro mne na se vzal, výsost nebeskou proskočil.'

A to na horách Betel, což se vykládá „dům boží", a znamenají se mysli svaté, v nichž Kristus odpočívá jako na horách. Neb také se vykládá „dům bdění", a znamená ty mysli, jež ostříhají bdění nočního nad stádem svým.

Kapitola třetí.

V postýlce své přes noc hledala jsem toho, jehož miluje duše má; hledala jsem a nenalezla jsem.

Hlas církve svaté z pohanů sebrané; ta mluví k svaté církvi vítězné, řkouc: ‚V l o ž c i s v é m', t. když jsem ještě v žádostech tělesných odpočívala, a když jsem ještě v noci, totiž v temnostech nevěry a hlouposti přebývala, h l e d a l a j s e m t o h o, j e h o ž m i l u j e d u š e m á. Neb mnozí mudrcové pohanští, Boha neznajíce, s velikou snažností jeho hledali, stvořitele ve stvoření chtíce poznati, jako Plato, Sokrates, Aristoteles a jiní mnozí, kteříž všechen života svého čas ztrávili, aby tu pravdu, jež jest Bůh, mohli poznati. Protož dí: H l e d a l a j s e m a n e n a l e z l a j s e m. Neb skrze tělesné a světské umění Bůh nemůže nalezen býti.

Ale co učiním? —:

Vstanu a obejdu město, po třídách a po ulicích hledatí budu toho, jehož miluje duše má. Hledala jsem a nenalezla jsem.

Vstanu z ložce žádostí svých tělesných a z bludu pohanského, a obejdu město tohoto světa po zemi i po vodách, a budu hledati a tázati se (po tom), jehož miluje duše má, t. mezi těmi, kteříž jdou po široké cestě své žádosti, a také i po úzkostech a nesnázkách tohoto světa. Tu jsem všudy hledala, a nenalezla jsem.

Nalezli mě strážní, kteříž ostříhají města. Zdali (toho), jehož miluje duše má, viděli jste?

Strážní jsou svatí apoštolé a jiní kazatelé, kteříž tohoto města, církve svaté, ostříhají a od duchovních nepřátel brání; kterýchžto táže se, řkouc: ‚Z d a l i t o h o, k o h o ž m i l u j e d u š e m á, v i d ě l i j s t e?' Tehdy církev svatá neb duše věrná apoštolů a jiných po svém choti se táže, když pilnou myslí a pravým přímým srdcem jich kázání poslouchá, nebo sama čtouc, jiným vypráví.

Maličko když pominula jsem je, nalezla jsem (toho), jehož miluje duše má.

Strážné pominouti jest písmo apoštolské a jich životy pilně a vážně čísti. Neb když s pilností písmo svaté přebíháme, ihned milého, jehož duše naše miluje, nalézáme, neb v jich rozumech a výkladech jeho vůli poznáme. Tak nalezl komorník Krista v písmě Izaiášově, když jel do Jeruzaléma. Tak nalezl Kornelius, když se postil a almužny dával.

Jinak ještě: Když jsem pominul je, t. pilně všechen život svatý znamenal, tehdy jsem nalezl, kterak ten, jehož miluje duše má, mocí, moudrostí, dobrotou svou všechny svaté přesáhá.

Držela jsem jeho, aniž pustím, dokavadž neuvedu jeho do domu matky své, a do pokojíka rodičky mé.

Držela jsem jeho, totiž pravou věrou a horlivou láskou jsem se jeho přidržela; a nepustím jeho, ale v jeho víře a milování setrvám, až ho i uvedu do domu matky své, t. až ho budu kázati sboru židovskému, jenž jest máti má, a jej k jeho víře a k milování přivedu. A to se stane k soudnému dni, jakož dí svatý Pavel: „Když počet pohanů vejde, tehdy ostatek Izraele, t. Židovstva, spasen bude.“ Takou má lásku k svému milému choť, že se naděje i Židy svým kázáním spasiti.

Zaklínám vás, dcery Jeruzalémské, skrze srny a jeleny polní, abyste nebudily aniž procítiti kázaly milostničce, dokudž sama nezachce.

Tento verš po druhé se opětuje: po prvé mluvil jej choť k dcerám první církve, kteráž byla ze Židů; ale tuto teď mluví k té, kteráž jest z pohanů. Nebo jednostejná péče jest jemu i o první církev i o druhou, t. i o Židy i o pohany; neb on všechny chce spasiti, což jest na něm. Protož tento verš prve vyložen jest.

Ale znamenej, proč tuto mluví k dcerám Jeruzalémským o církvi své, jako by spala, a zaklíná je, aby ji nebudily. A málo před tím o ní dí, že s velikou prací a s pilností, toulajíc se, svého milého hledala. Poněvadž hledala, kterak tedy spala? — Ale tu věz, že to poslední odpočívání jest každé duši: hledati Krista. Tehdy církev svatá neb duše dobrá odpočívá neb spí, když od žádostí tělesných a od díla světského se vzdaluje; ale tehdy bdí a choti svého hledá, když o něm o samém myslí, samého se přidrží a s ním býti žádá.

Z toho snu brání dcerám Jeruzalémským, t. těm, již se v nebeské žádosti zde kochají, aby ji nebudili, dokudž by sama nechtěla. Jakož ten, kdož spí, od tělesných věcí oči zavírá, tak ten, kdož se boho-

myslným životem obírá, ode všech věcí světských žádost svou zavírá, a jen samy nebeské a věčné vidí.

Která jest tato, jež vstupuje přes poušť jako proutek z dýmu, z voňavosti myrry a kadidla a všelikého prachu apotékářského?

Otázka dcer Jeruzalémských, t. svatých první církve. Divíc se kráse a výtečnosti té církve z pohanů sebrané dí: ‚Která jest tato?' t. kterakého divení a chvály hodna, nejsouc obřezáváním posvěcena aniž ještě křtem obmyta, vstupuje k ctnostem svatým přes poušť modloslužebnictví svého ku poznání Boha pravého.

Toho jest podobenství na synech Izraelských, kteříž jsouce vysvobozeni ze služby egyptské, přes poušť a moře Červené přišli do země slíbené. Tak církev svatá z pohanů béře se přes poušť tohoto světa z Egypta modloslužebnictví svého, Faraona, t. ďábla s jeho vojskem potopeného, aby se krmili mannou, t. tělem Kristovým, a pili vodu ze skály, t. krev svatou jeho, a tak do pravé slíbené země, t. do království nebeského přijíti mohli.

Vstupuje ta choť k horám ctnosti, nebo k nebi, ctnostmi jsouc povýšena, jak dí David: „Zdvihl jsem oči své k horám; a k tobě jsem zdvihal oči své, jenž přebýváš v nebi." — Ty hory jsou patriarchové a proroci a apoštolové svatí a jiní svatí, kteříž pro své dobré svaté skutky slovou hory. Protož nejprvé k těm horám církev svatá neb duše věrná pozdvihuje očí svých; neb jich naučení i skutky znamenajíc, naděje se, že jich přímluvou obráněna bude, když již prospívajíc v ctnostech, k tomu, jenž jest těch hor stvořitel, smí oči srdce svého pozdvihnouti, řkouc: ‚K tobě jsem zdvihala oči své, jenž přebýváš v nebi', t. v takových svatých.

Dí: ‚Jako proutek z dýmu, z voňavosti myrry a kadidla'. — Dým se rodí z ohně, a hned, když do výše vejde, s očí lidských zhyne. A znamenává žádost svatých, jež z ohně milování božího pochází.

A věz, že netoliko ji prostě dýmem nazývá, ale proutkem dýmu; neb církev svatá neb duše věrná, jež vskutku Boha miluje, tak jest ušlechtilá a rozkošná, tak dary Ducha svatého ztenčená, nemajíc žádné hrubosti tělesných žádostí. Nebo proto k jednomu proutku, ne k mnoha prutům se přirovnává: pro jedinou jednotu, kteráž jest mezi Kristem a chotí jeho jedinou. Jakož on dí: „Jedináť jest vyvolená má!"

Ale odkud by byl ten dým, ukazuje řkouc: ‚Z myrry a z kadidla a z všelikého prachu apotekářského. Myrrou mrtvá těla pochovávají, kadidlo v obět boží obětují: protož skrze myrru znamenává se umrtvení těla, skrze kadidlo čistá a vonná modlitba. Protož církev svatá se k dýmu myrry a ke kadidlu přirovnává, neb svatí skrze mrtvení těla svého a modlitbou čistou a sprostným srdcem se Bohu líbiti žádají.

A z e v š e h o p r a c h u a p o t é č n é h o. — Nedí, že by ty voňavosti byly celé neb jednostejné, ale že jsou na prach rozdělané a roztlučené. Neb skutky svatých s velikou pilností mají váženy a šetřeny býti, a jaksi sítem s velikou pilností prosévány, aby snad něco tvrdého neb nepěkného nebylo nalezeno: aby ďábel, ten chytrý lakač, skrze ctnosti nás neoklamal, jenž také i skrze dobré skutky přivykl lidem škoditi.

Aj ložce Šalomounovo obstoupilo šedesáte udatných a nejudatnějšieh Izraelských, všichni držíce meče, k bojům přeumělí, a u každého z nich meč na bedrách jeho, pro strachy noční.

Kam se brala ta choť předivná, a kam vstoupila, to se nyní ukazuje: že tu, kdež jest ložce Šalomounovo, kteréž šedesát udatných obstoupilo, a to pro strachy noční, kdež by ona bezpečně mohla odpočívati. To ložce Šalomounovo, ačkoli nebeské blahoslavenství může znamenati, na němž Kristus se svými svatými odpočívá, přec v tomto smyslu tato církev svatá bojující znamenati může; v němžto svatí, již přemohše hříšnost tohoto světa a hříchy, již se objímají, a v kochání Krista, pravého Šalomouna těší. O němž dí David: „Učiněno jest v pokoji místo jeho neb její“, totiž i Kristovo i církve svaté.

T o l o ž c e Š a l o m o u n o v o, t. církev svatou, o b s t o u p i l o š e d e s á t e u d a t n ý c h: znamenají se všichni doktorové svatí, kteříž církev svatou kázáním svým obstoupivše, ostříhají, aneb myšlením svým k věčnému blahoslavenství přivésti žádají. — Ten počet šedesát skládá se ze šesti a z desíti; neb šestkrát deset aneb desetkrát šest činí šedesát. Skrze šest znamenají se dobří skutkové a dokonalí; neb všechny skutky své Bůh činil v šesti dnech. Ale skrze deset se znamená odplata zásluhy, kteráž bude vyvoleným dána na konci; protož ti, kteříž u vinici dělali, desetník, t. peníz jenž deset jiných peněz platil, vzali.

Ti „šedesát nejsilnějších“ znamenají doktory svaté, kteříž jsou silného úmyslu a stálého; neb všichni silně v Krista věří a jeho silně milují. A ti jsou z Izraele, jenž se vykládá „muž vidoucí Boha“; neb doktorové svatí nejprvé mají sami Boha znáti, a potom církev jeho kázáním od ďáblů a od kacířů brániti. Tiť ‚o b s t o u p i l i t o l o ž c e Š a l o m o u n o v o‘, t. těm poručena jest církev svatá, aby od nich pilným bděním byla ostříhána; ‚v š i c h n i d r ž í c e m e č e‘, což jest slovo boží, ‚a k b o j ů m p ř e u m ě l í‘.

Neb potřebí jest, aby duchovně bojovati uměli, kdož proti knížatům a mocem, proti světa tohoto správcům temnosti, proti duchovním nepravostem chtí boje vésti; neb ten nepřítel, proti němuž boj vedou, duchovní jest, neb jest sám duch, a protož nemůž viděn býti; také chytrý jest a v tom boji umělý, neb ten boj z dávna vede.

Protož dí, že ‚k a ž d é h o m e č j e h o n a b e d r á c h j e h o‘. Skrze bedra plodnost neb plod se znamená. Tehdy meče na bedrách svých mají, když bázní boží všechna hnutí tělesná neřádná zkrocují.

A to pro bázeň neb ‚pro strach noční': to jest pro tajné pokušení zlých duchů, kteříž ve tmách tohoto světa nejvíce těm svatým, kteříž jsou strážní církve svaté, hledají uškoditi; neb jakž by ty přemohli, tehdy by ložce Šalomounovo, t. v Kristu pokoj svatý, snadně poskvrnili.

Znamenej, že prvé dí: ‚Všichni držíce meče', totiž v rukou, ale potom dí, že ‚každého z nich meč na bedrách jeho'. Tedy doktorové a kazatelé meč slova božího v rukou drží, aby kacířům a protivníkům víry svaté se protivili, a jim jich bludy zahubili; ale tehdy ten meč na svá bedra kladou, když sami o sebe péči mají, a aby chlipnost těla svého zkrotili, aby snad jiným kážíce, sami nešlechetní nalezeni nebyli.

Pokojík učinil sobě král Salomoun z dříví Libánského.

Co dříve skrze ložce Šalomounovo, to nyní tuto skrze pokojík se — církev svatá — znamená, v němžto svatí boží jako v ložci odpočívají, a jako v pokojíku sedí za stolem nebeského nasycení. A to večeřadélko jest z dříví Libánského, kteréžto dříví pěknosti a trvalostí jiné dříví přesáhá. Libán, jenž se „stkvělost neb bělost" vykládá, a znamenává svaté, kteříž se nad jiný obecný lid ctnostmi stkví, a trvají až do konce.

Sloupy jeho učinil stříbrné.

Skrze sloupy doktorové církve svaté se rozumějí, kteříž ji slovem a příkladem drží a podpírají; jakož byli Petr, Jakub a Jan, o nichž dí svatý Pavel: „Kteříž byli sloupy církve svaté, pravice podali mně, a Barnabášovi společenství."

Ty sloupy jsou stříbrné, neb bleskem nebeské výmluvnosti se stkví. Jako dí David: „Výmluvnost boží, výmluvnost čistá, stříbro ohněm zkoušené."

Odpočívadlo zlaté, vstoupadlo purpurové.

Odpočívadlo zlaté znamená věčný život, který se svatým zde slibuje, k němuž jest vstoupadlo purpurové, t. Kristovo umučení; neb purpur jest červený. Vstoupadlem, neb schodem purpurovým, přijíti musí k odpočívadlu zlatému: t. ti sami k nasycení a k odpočinutí věčnému přicházejí, kteříž zde v tomto životě umučení Pána Ježíše celým srdcem pamatují a žádostivě následují.

Jinak: Skrze sloupy stříbrné apoštolové a jich náměstníci, skrze odpočívadlo zlaté kazatelé svatí se znamenají, kteříž nám nevýslovné věci slibujíce, jaksi k odpočívání sladkému nás vedou. A to

odpočívadlo zlaté slove, neb nic v světě dražšího než zlato, a nic duši lepšího než život věčný. Skrze vstoupadlo purpurové sbor mučedníků svatých se rozumí, kteříž Krista následovali a pro něho svou krev vylili.

Ale co my nestateční učiníme, kteříž do sebe nic dobrého nemáme, aniž mezi kazateli, aniž mezi učedníky místa máme? Ale aspoň mějme to, což tuto dí:

Prostředek láskou podláždil, pro dcery Jeruzalémské.

Neb Kristus všem svou lásku oznámil, trpě za nás, abychom my následovali šlépějí jeho; a tak nám připravil věčné odpočinutí. Mějmež tedy lásku, jížto prostředek toho pokojíka podlážděn jest, kteráž proto od Davida slove „široké přikázání"; neb přikrývá množství hříchů, a potom všem zachovačům svým připravuje věčný život. Tu držme pro dcery Jeruzalémské, t. pro lidi sprostné, kteříž jiným sobě spasení zasloužiti nemohou, aniž v kterou svou moc neb skutek doufají; ale nechať toliko Pána Boha a svého bližního právě milují, a dosti mají k spasení.

Vyjděte, dcery Sionské a vizte krále Šalomouna v koruně, jížto jej korunovala matka jeho, v den jeho oddávání a na den utěšení srdce jeho.

Tato řeč jest církve svaté, jíž zve dcery Sionské, t. duše věrné, jež jinde slovou dcery Jeruzalémské, jež věčného pokoje skrze bohomyslný život s anděly svatými požívají. Těm mluví, řkouc: ‚O dcery Sionské, jež držíte stráž proti ďáblu, světu a hříchům, vyjděte z bouřlivého přebývání tohoto světa, abyste svobodnou myslí mohly viděti toho, kohož milujete, a vizte krále Šalomouna', t. pravého pokojného Krista, ‚v koruně, jíž ho korunovala matka jeho'. — Jakoby řekla: ‚Znamenejte Krista za vás vtěleného, kteréžto tělo vzal z těla čisté Pany Marie, matky své, v němžto za nás umřel, a tak zkazil království smrti. V němž také i z mrtvých vstal a nám naději dal z mrtvých vstání.

O té koruně dí svatý Pavel: „Vidíme Ježíše skrze utrpení slávou a ctí korunovaného." A to v den oddávání jeho, t. v čas jeho vtělení, když sobě pojímal choť církev svatou, nemající poskvrny ani vrásky, neb když Bůh se s člověkem spojil.

‚A na den utěšení srdce jeho', neb radost a utěšení Kristovo jest vykoupení naše. Jakož vida mnohé běžeti k svému kázání a k své víře, radoval se v Duchu svatém a řekl: „Děkuji tobě, Otče, Pane nebe i země, že's skryl tyto věci před moudrými a chytrými, a zjevil jsi je maličkým." A v evangeliu o nalezené ovci, kdež dí: „Radujte se se mnou, přátelé moji a sousedé, žeť jsem nalezl ovci svou, kterouž jsem byl ztratil."

Také tato všechna řeč může k umučení Kristovu přivedena býti, jakoby Šalomoun v Duchu svatém napomínal dcery Jeruzalémské, t. lid židovský, řka: ‚Vyjděte', t. věrou ‚vizte krále Šalomouna', t. Krista, ‚v koruně', totiž trnové, ‚kterouž jeho korunovala matka jeho', t. sbor židovský, ‚v den oddávání jeho', t. v den vykoupení našeho na kříži, ‚a v den utěšení srdce jeho', když se radoval jako obr z běhu cesty, že svým umučením má vykoupiti svět od moci ďábelské. Protož vyjděte, vy pokolení židovské, z temnosti své nevěry, a vizte, t. srdcem, věřte a písmu rozumějte, že ten, jenž jako člověk trpí, pravý jest Bůh. Protož vyjděte z bran vašeho města, abyste jej viděli na hoře Golgata ukřižovaného.

Kapitola čtvrtá.

Kterak krásná jsi, přítelkyně má, kterak jsi krásná a ozdobená!

To, kterak jest krásná, dvakrát opětuje, t. že jest krásná i v skutku i v kázání. V skutku proto, že nic mrzkého, nic očím mým nelibého nečiníš. Také jsi krásná v svém kázání, neb k víře mého vtělení, narození, umučení, vzkříšení a jiných mých skutků, družky své, dcery Jeruzalémské, zváti nepřestáváš.

Oči tvoje holubičí, kromě toho, což se uvnitř tají.

Skrze oči se rozumí ostrost neb smysl rozumu duchovního, jimiž církev svatá spatřuje božské a nebeské věci. Protož oči církve svaté se k očím holubičím přirovnávají, pro milost Ducha svatého, jenž se v úsobě holubičí ukázal.

‚Kromě toho, což se uvnitř tají', totiž kromě té svrchované odplaty, kterouž máš na konci přijmouti. Ačkoliv ji nyní skrze víru vidíš, přec tak tajná jest, že jí v tomto životě očitě viděti nemůžeš, ale potom okem v oko uzříš.

Vlasy tvé jako stáda koz, kteréžto sestoupily s hory Galád.

Skrze vlasy církve svaté rozumějí se vtipné domysly a zaměstnání, jimiž se často tělesné věci spravují. A ty se přirovnávají k stádům koz; neb ta zvířata jsou čistá a k oběti boží hodná, a na výši a očima vzhůru pastvy sobě hledají. Tak mysli svatých lidí, ač někdy pro tělesnou potřebu zemskými se věcmi zaneprázdní, přec proto svou myslí od nebeských žádostí neodstoupí, a v té pastvě, kterouž tělu dobývají, proto vždy oči své k nebesům mají.

Také můžeme skrze oči znamenati doktory a kazatele svaté, kteříž v tom těle církve svaté, jehožto Kristus hlava jest, nejvyšší místo drží a duchovní a nebeské věci nad jiné údy nejlépe vidí. Skrze vlasy rozumí se jiné množství lidu obecného, jehož není počtu. Ti ačkoliv nejsou tak vtipní k duchovním věcem jako oči, t. jako

kněží, přec množstvím svým, přidrží-li se své hlavy, jež jest Kristus, skrze milování, velikou okrasu činí církvi svaté.

A dobře podobně se přirovnávají k stádům koz; neb kozy hříšníky znamenají: tak lid tento obecný těmi se skutky zaneprazdňuje, kteréž bez hříchu nesnadně mohou býti.

Protož dobře dí: ‚kteréžto sestoupily s hory Galád', jež se vykládá „hromada svědectví". Neb Jakub patriarcha když se vracel z Mezopotamie, honil ho Laban, tchán jeho, a třetí den dostihl jej na tom místě Galád; tu sobě společný slib učinili, aby žádný druhému neškodil. Tomu na svědectví nanesli hromadu kamení, a přezdělí jí Galád, t. hromada svědectví. Ta hromada jest Kristus, v němž jest množství svatých všech, již jsou kameny živé, přidržujíce se toho kamene, o němž psáno jest: „Kámen, jejž zavrhli stavitelé, ten učiněn v hlavu úhelní." A svatý Petr dí: „K němužto přistoupíce, ke kameni živému, i vy jakožto kameny živé na něho vzděláni buďte."

Protož ta stáda koz s hory Galád sestoupila, když množství svatých k vysokým ctnostem vstupuje, a přijmouc naučení Kristovo, jeho jak nejvíc může, následuje.

Zuby tvé jako stáda střižených ovcí, kteréž vystoupily z koupadla.

Jakož skrze vlasy církve svaté množství sprostných věrných se znamená, tak zase skrze zuby církve svaté doktorové svatí se znamenají; neb jakož zuby pokrm žvýkáme sobě ku požitku, tak doktorové svatí pokrm duchovní, totiž písmo svaté, jehož sprostní požiti nemohou, to oni jaksi vykládajíce přežvykují. Z těch zubů jeden byl Petr svatý, jemuž bylo řečeno u vidění: „Vstaň, pobij a jez." Jakoby řekl: ‚Ty, kteréž k víře obrátíš, prvé pobij, t. umrtvi od toho, což jsou, totiž ať nejsou hříšníci, a potom je jez, t. uveď je v tělo církve svaté.'

Ale ty zuby k ovcím střiženým se přirovnávají a obmytým v koupadlech. V jiných zemích mají obyčej, střižené ovce v čisté vodě obmýti, aby tou špínou, kteráž na nich jest, nezprašivěly. — Ovce střižené jsou doktorové svatí a kazatelé církve svaté, kteříž v koupadle křtu svatého obmyti jsou, a vlnu, t. statek zboží tělesného, pro Krista odbyli.

To že dí: ‚Vystoupily z koupadel', každému křesťanu přísluší; neb žádný beze křtu nemůž spasen býti. Ale ostřiženu býti ne každému náleží, neb ne všichni jsou tak dokonalí, aby chtěli všechno pro Krista opustiti; ale jen těm, kteříž podle rady jeho prodajíce všechno, což mají, rozdají chudým, a tak v chudobě dobrovolně Krista následují.

Takové jsou zuby církve svaté: ovce skrze nevinnost obmyté na křtu, ostřižené skrze dobrovolnou chudobu.

Všechny s dvojím plodem, a jalová není mezi nimi.

Neb dvojím milováním, totiž Boha a svého bližního, jiné přesáhají a témuž zachovati jiné učí, neb věrou a skutky jiným káží. A jalová není mezi takovými, t. kteříž jsou z toho stáda Kristova, tiť nejsou jalovi od dobrých skutků.

Jako šňůra šarlatová rtové tvoji, a výmluvnost tvá sladká.

Skrze rty církve svaté doktorové svatí se znamenají, jakož i skrze zuby. Šarlat ohnivou neb krevnou barvu má; protož rtové církve svaté, t. doktorové neb kazatelové, šňůrce šarlatové se přirovnávají, neb umučení Kristovo ustavičně káží, jenž za naše vykoupení krev svou vylil.

Neb proto kazatelé šňůrce purpurové neb šarlatné se přirovnávají, jež má barvu ohnivou, neb takoví hoří láskou, milujíce ty, kterýmž slovo boží káží, ty také, od nichž co zlého trpí. Protož i Duch svatý v ohni dán jest učedníkům a v jazycích; neb je i výmluvné i milovné učinil: výmluvné v kázání, milovné v lásce.

Ještě dobře šňůrce kazatelé se přirovnávají; neb šňůrka vlasy spojuje: tak kazatelé svým kázáním k jednotě víry a lásky všechno množství lidí v církvi svaté mají spojovati. Také skrze vlasy mohou se myšlení naše znamenati. Tehdy jaksi šňůrkou šarlatnou vlasy své svazujeme, když myšlení svá neužitečná bázní božskou skrocujeme.

„A výmluvnost tvá sladká". Tehdy výmluvnost církve svaté jest sladká, když svatí kazatelé buď umučení Pána Ježíše lidem na paměť přivádějí a kterak velmi Bůh člověka miloval, neb když jim odplatu radosti nebeské zvěstují.

Jako drobet jablka zrnatého, tak tváře tvé, kromě toho což se uvnitř tají.

Skrze tváře dříve jsme řekli, že se církev svatá znamená; neb když se zač stydíme, tehdy se nám krev v lících ukazuje. Jablko zrnaté má kůru červenou, a uvnitř mnohými zrny naplněno jest; protož i slovo jablko zrnaté, že v sobě mnoho má zrn.

Skrze drobet neb kus neb zlomek toho jablka zrnatého rozumí se pamatování umučení Pána Ježíše, kteréž dříve skrze sladkou výmluvnost znamenáno jest. Tváře neb líce církve svaté k zlomku jablka zrnatého se přirovnávají proto, že kazatelé svatí poctivě a stydlivě pamatují a zmínku činí o umučení Pána Ježíše, řkouce se svatým Pavlem: „Mně se nesluší chlubiti, jediné v kříži", t. v umučení Pána našeho Jezu Krista.

Také líce církve svaté ne celému jablku zrnatému, ale kusu se

přirovnává; neb jablko zrnaté, když bude rozlomeno, tehdy zevnitř červené a vnitř lesknaté neb stkvělé jest. Tak svatí kazatelé, když umučení Kristovo káží, tehdy zevnitř nějaký poctivý stud mají; ale když praví, že taký užitek našeho spasení z něho pochází, a že člověk umučením Kristovým netoliko od hříchů může učištěn býti, ale také i nebeského společenství dojíti, tehdy se to stkvoucí ukazuje, o čemž dí: ‚Kromě toho, což se uvnitř tají.'

Také ještě skrze líce neb tváře církve svaté mohou se svatí mučedníci znamenati, již jsou červení zevnitř skrze krve prolévání, jako jablko zrnaté; ale když rozlomeni budou skrze smrt, tehdy se stkvělost jejich ukazuje, neb po smrti divy činí.

Jako věž Davidova šíje tvá, kteráž vzdělána jest s výkuši (arkýři).

Šíje církve svaté jsou doktorové a kazatelé její. Jakož dříve skrze oči neb zuby, tak tuto skrze šíji též se znamenají svatí doktorové; neb oni jako hrdlo neb šíje, přijímajíce pokrm slova božího, jiným údům těla podávají, a hlas slova božího posluchačům vydávají. Neb jakož skrze šíji neb hrdlo hlava s jinými údy jest spojena, tak skrze doktory svaté, již jsou jako prostředek mezi Kristem a obecným lidem, církev svatá bývá spojena, aby byla jedno tělo s Kristem, hlavou svou.

Ale ta šíje církve svaté k věži Davidově se přirovnává. David se vykládá „rukou silný", aneb „zraku žádajícího", a znamená Krista. Ba i všechno město církve svaté jest město Davida, krále velikého, kterýžto silnou rukou přemohl ďábla. O němž dí David: „Pán silný a mocný, Pán mocný v boji". — Také jest zraku žádoucího, neb o něm dí svatý Petr, že na něho i andělé žádají patřiti. Pak věž toho města ti jsou, kteříž buď uměním písma svatého, neb dobrými skutky jiné převyšují, jako věž jiná stavení.

Kterážto věc udělána jest s výkuši neb s arkýři neb střílnami, a znamenají vtipné a tajné rozumy písma svatého, s nichžto jaksi šípy pocházejí proti ďáblům a údům jeho kacířským.

Tisíc štítů visí z ní, všeliké odění silných.

Skrze tisíce štítů znamenají se nespočetné obrany božské, jimiž on brání církev svou. Všeliké odění silných, t. každé naučení skutku svatého neb kázání božského; a dosti podobně šíje církve svaté, totiž doktorové, k věži Davidově jsou přirovnáni; neb vždycky jako v boji jsou k obraně církve svaté.

Dva prsy tvé jako dvě laničky, srny blíženci.

Dva prsy církve svaté, svaté kazatele znamenají. Není to divná věc, že jedna a táž věc někdy mnohými jmény se jmenuje, neb se skrze mnohé a rozličné věci znamenává. Jakožto doktorové svatí

jsou někdy oči v církvi svaté, protože cestu života věčného poddaným svým ukazují; jsou zuby, neb pokrm písma svatého rozžvykují, jímžto by mdlí mohli krmeni býti; jsou také hrdlo neb šíje, neb hlavu s tělem, t. Krista s církví svatou spojují; jsou také prsy církve svaté, neb malé a sprostné v církvi svaté jaksi mlékem slova božího krmí. Jakož dí svatý Pavel, k sprostným mluvě: „Nemohl jsem vám jako duchovním mluviti, ale jako tělesným a maličkým; mléko dal jsem vám, nápoj, ne pokrm.“

A znamenitě dí „dva prsy“, neb jakož žena každá nemá méně ani více než dva prsy, jimiž krmí, tak doktorové svatí mají dvojí lásku, t. milování boží a bližního, jimižto maličké z obého lidu, totiž i ze Židů i z pohanů, mlékem slova božího krmí. Jakož dí svatý Pavel: „kterýž“, t. Kristus, „ustanovil Petra mezi obřezávané“, t. mezi Židy, „ten ustanovil i mě mezi pohany, abychom tak na chudé pomněli.“

A dí: ‚Jako dvě laničky, srny blížence‘, neb plodní jsou synové boží v ctnostech; neb jedna ctnost sama býti nemůže, ale hned s sebou druhou porodí. A jako ta zvířátka velmi ostře vidí, prudce běží, k horám se táhnou: tak i doktorové svatí, což jest vůle boží, to sami vidí a k tomu jiné vedou, k nebeskému království pospíchají, a od zemských věci se k nebeským táhnou, řkouce se svatým Pavlem: „Naše přebývání v nebesích jest.“

Jež se pasou mezi liliemi, dokudž nevzejde den a neskloní se stíny.

Pasou se kazatelé církve svaté mezi liliemi, t. kochají se v stkvoucím a čistém písmě svatém, dokudž ten den nevzejde věčný, o němž dí David: „Lepší jest den jeden v síni tvé nad tisíc.“

A skloní se stíny, t. pominou truchlosti a zármutky tohoto světa. Neb dokudž se neukáže den, t. dokudž to pravé slunce, Kristus, nevzejde v srdcích našich; a tehdy všechny mlhy a temnosti tohoto světa pominou.

Chceme-li ještě podle litery znamenati, tedy podobně řečeno jest o vzejití dne a přichýlení noci; neb noc nic jiného není, než zastínění země, jež pochází ze zastínění země a ze zajití slunce pod zemi; ale když opět slunce nad zemi přijde, tehdy stíny země odcházejí a noc pomine. Doktorové církve svaté, ketříž se jmenují srnky laními, pasou se mezi liliemi, až i vzejde den a odchýlí se noc. Neb svatých kazatelů toliko jen v tomto životě potřebujeme kázání a naučení; ale po tomto životě, když se ukáže věčný den a skončí se noc tohoto věku, nebude třeba nižádného naučení, neb všichni zjevnou tváří slávu boží viděti budou. Jakož dí svatý Izaiáš prorok: „Nebudeť učiti víc muž bratra svého, řka: Poznejte Hospodina! Neb všichni poznají mě, od nejmenšího až do největšího z nich, dí Pán Bůh všemohoucí.“

Půjdu sobě k hoře myrry a ku pahorku kadidla.

Myrra mrtvení těla neb utrpení pro Pána Ježíše, ale kadidlo nábožnost modliteb svatých znamenává. Protož hora myrry a pahorek kadidla jsou mysli neb duše svatých, kteříž jsou vysocí pro svůj život bohomyslný. Protož přislibuje choť Kristus, že chce přijíti k hoře myrry a ku pahorku kadidla; neb on jen ty duše neb ty mysli navštěvuje, kteříž údy neb těla svá mrtví s hříchy a s žádostmi, a kteříž také sami sebe skrze svaté a nábožné modlitby obětí vzácnou Bohu činí.

Všechna krásná jsi, přítelkyně má, a poskvrny není na tobě.

Hlas chotě, jímž chválí přítelkyni svou, řka: ‚Všechna krásná jsi', t. s žádné strany nepřijímáš žádné poskvrny ani vrásky. Neb netoliko sami doktorové svatí neb kazatelé před tváří boží krásni jsou proto, že uměním i životem jiné přesáhají, ale také sprostní věrní, kteříž pravou věrou a dobrými skutky se ozdobují, také krásní jsou před tváří boží. Jakož dí David: „Požehnal všem, kteříž se bojí Hospodina, maličkým s velikými." Protož i dí, že ‚všechna krásná jsi', netoliko stránka některá.

Ale z toho nemysli si, že by kdo v tomto životě byl bez hříchu, nejméně všedního; neb dí svatý Jan: „Díme-li, že hříchu nemáme, sami se svádíme a pravda v nás není." A jinde písmo dí: „Žádný na světě není bez hříchu ani dítě jednoho dne z stáří." Ale víra pravá, modlitba čistá a žádost nebeská stírají každou poskvrnu všedního hříchu na té choti jeho, církvi svaté. O velikých hříších se tuto neníní; neb kdož je činí, nejsou choť Kristova, aniž mají kterou částku v kráse její svaté. O nichž dí svatý Jan: „Kdo narozen jest z Boha, nehřeší", t. hříchem smrtelným. Protož všechna krásná jest církev svatá, jelikož sebe ostříhá od každého hříchu smrtelného. Pakli kdy kterým všedním hříchem osmáhne, rychlým želením, nábožnou modlitbou a nebeskou žádostí obmyje, a k prvotní kráse se navrátí.

Pojď z Libánu, choti má, pojď z Libánu, pojď!

Libanus vykládá se „stkvělost" neb „obílení". I volá choť choť svou k sobě, jež jest zbílena skrze křest a stkvoucí mnohými ctnostmi, a jež jest vonná jako kadidlo v nábožných modlitbách. Volá ji, aby šla, t. aby v ctnostech prospívala. Neb netoliko volá duši dobrou, když ji z tohoto světa k sobě pojme, ale také skrze vnitřní nadšení, aby se k němu ctnostmi přiblížila; neb čím více svatí ctnosti činí, tolik jaksi šlépějemi se k Bohu přibližují.

Znamenej, že třikrát dí: ‚Pojď', jako jest třikrát Petrovi řečeno: ‚Miluješ-li mě?' pro trojí lásku, kterouž má míti choť: k Bohu, sama k své duši a k svému bližnímu.

Neb *jinak*: že chce, aby byla dokonalá v myšlení, v mluvení a v skutku.

Jinak: Po prvé volá ji, aby přišla k němu skrze víru, a to v tomto životě. Volá po druhé na smrti, aby hodnou odplatu v nebi již po tomto životě přijala. Volá po třetí v den vzkříšení, aby teď vezmouc tělo své, dvojí slávou neb chválou jsouc vyzdobena, na věky se radovala.

Korunována budeš s výsosti, a manna s vrchu Sanýr a Zermon z jeskyň lvových a s hor pardových.

Totiž, když mnohé pyšné, mnohé ukrutníky a lstivé obrátíš ku Pánu Bohu svému, a za tu práci korunu věčné odplaty vezmeš.

Ranila jsi srdce mé, sestro, má choti! Ranila jsi srdce mé.

Choť a sestrou svou nazývá církev svatou. Proto choť jeho jest, že ji Kristus sobě, když se vtělil, zasnoubil, a vyčistiv ji dary Ducha svatého ode všech hříchů, sobě ji za manželku pojal. Ale sestra jeho jest, neb pro ni se vtěliv, bratrem jejím býti ráčil; jakož řekl, vstav z mrtvých: „Jděte, zvěstujte bratřím mým."

A že raněné má srdce, vyznává; tím veliké milování své ukazuje, kterak velmi choť svou, církev svatou, miluje. A to dvakrát opětuje, aby tím dvojím vyznáváním ukázal své veliké milování.

Proč je srdce jeho raněno, to ukazuje, řka:

Jedním okem svým, a v jednom vlasu šíje své.

Dříve jsme pověděli, že skrze oči církve svaté rozumějí se duchovní smysly neb doktorové církve svaté; ale skrze vlasy lid obecný věrný, jimiž ozdobena jest církev svatá. A jest tento smysl: ‚Poněvadž, o choti má, všechna jsi krásná, a že tě pro mnohé ctnosti tvé miluji, avšak zvláště tvá krása jest čistota duchovních rozumů tvých, a jasnost doktorů svatých, v jichžto stkvělosti já se kochám, již jsou jako oči'; a také v sprostnosti lidu jim poddaného, kteříž věrně a vskutku kázání a rady jejich poslouchají, a to skutkem naplňují.

Znamenej, že dříve jmenoval mnoho očí a mnoho vlasů choti své, řka: ‚Oči tvoje holubičí a vlasy tvoje jako stáda kozí'. Ale tuto jmenuje jedno oko a jeden vlas. To se vyznačuje jednota doktorů svatých, a jednota kázání jich, kteréž praví poddaným svým, je k jednostejnému království nebeskému táhnouce; neb jakož dí svatý Pavel: „Jeden Bůh, jedna víra, jeden křest a jeden Pán všech!" A tak i jedno náboženství poddaných věrných a poslušenství.

Ještě dí: ‚R a n i l a j s i s r d c e m é, s e s t r o m á', totiž svým milováním učinila jsi, abych já byl raněn pro tě na kříži.

Kterak krásné jsou prsy tvé, sestro, má choti!

Skrze prsy, jak jsme dříve pověděli, doktorové svatí se rozumějí, jakož i skrze oči; neb doktorové svatí jako prsy naučením svým obecné sprostné lidi krmí. Ale oči církve svaté jsou, když jim vysoké a nebeské věci káží. Protož dí: ‚Kterak jsou krásné prsy tvé', t. kterak jsou krásní doktorové tvoji; neb řeč jich a výmluvnost přesáhá jiné údy těla tvého.

Lepší jsou prsy tvé než víno.

Tento verš na počátku vyložen jest, kdež dí, (že): ‚Lepší jsou prsy tvé než víno'. Ale tuto zase v odplatu choť choť svou chválí v prsech jejích. V tom se jednota ukazuje mezi Kristem a církví svatou; neb Kristus hlava jest a ona tělo jeho. A jakož hlava převyšuje tělo, tak smysl evangelia starý zákon.

A vůně mastí tvých nade všechny vonné věci.

Masti církve svaté jsou naučení a dary nebeské, a ctnosti vysoké, a zachování nového zákona, jenž každé věci vonné starého zákona přesáhá; neb smysl evangelia svatého a dokonalost jeho přesáhá všechnu chválu zachování starého zákona.

Plást tekoucí rtové tvoji, choti!

Plást slove med ve vosku, ale med slove kromě vosku. Protož plást slove duchovní smysl v liteře. Protož rtové církve svaté slovou plást tekoucí, neb svatí doktorové, kteříž se skrze rty znamenají, protože duchovní naučení věrným dávají, netoliko plást slovou, ale plást tekoucí. Neb jako plást teče, protože v sobě medu přehojnost zachovati nemůže, tak doktorové svatí z hojnosti darů božích rozličnými smysly, jednak podle litery, jednak podobně, jednak duchovně, jednak svrchovaně, t. nebesky, písmo svaté vykládali.

Med a mléko pod jazykem tvým.

Mléko přísluší maličkým; protož skrze mléko rozumí se naučení sprostná, jimiž se hloupí k víře navádějí. Ale skrze med, jenž se z rosy nebeské rodí, znamená se naučení duchovní vysoké, kteréž toliko přísluší dokonalým. Protož církev svatá pod jazykem svým med a mléko má; neb někdy tajné a nebeské věci, jakožto dokonalým, někdy sprostné a tělesné zvěstuje, jakožto mdlým a maličkého rozumu.

Vůně roucha tvého jako vůně kadidla.

Roucho církve svaté jsou okrasy dobrých skutků. Jakož dí svatý Jan: „Kment spravedlnosti svatých jsou". A svatý Job dí: „Spravedlností oděn jsem, a oblekl jsem se jako okrasou, a jako korunou soudem svým."

Ale kadidlo znamená čistotu modliteb svatých. Protož roucho církve svaté ke kadidlu se přirovnává, neb všechny skutky církve svaté jsou modlitby; neb ve všech věcech, kteréž činí, vždy se k Bohu modlí. A tak naplní to, což dí Kristus: „Musí se vždy modliti." Toho jinak naplniti nemůžeme, jediné leč všechen život náš a obcování naše takové bude, aby před tváří boží mohlo modlitbou slouti.

Zahrada zavřená, sestro, má choti! Zahrada zavřená, studnice zapečetěná.

Sestrou a chotí svou nazývá církev svatou; neb z dívky sobě sestru zvolil, a věnem Ducha svatého obdarovav, z ní sobě choť učinil. Ta choť jest zahradou: neb plod ctnosti jako ovoce ze sebe vydává, jež se potom skrze rozličné vonné věci znamenají. Tato zahrada jest zapečetěna, neb církev svatá obranou Spasitele svého jest ohražena a stráží andělskou obsazena, tak že s žádné strany chytrost ďábelská přístupu k ní nemá.

Také církev svatá jest studnice zapečetěná. Proto slove studnice, že nebeským naučením teče, jímžto jako potokem všechny v Krista věřící ode všech hříchů obmývá, a jaksi žíznivé po spravedlnosti napájí. Také ta studnice jest zapečetěna, neb víra církve svaté pravdou čtení svatého utvrzena jest, takže ani kacíři ani zlí duchové, víry církve svaté roztrhnouti nemohou.

Ta zahrada i ta studnice, t. církev svatá, prvé na malém místě, t. v Židovstvu štípená, vyprýštila se a potom po všem světě ratolesti a prameny své rozpustila.

Výstřelky tvé ráj jablek zrnatých, s jabloňovitým ovocem.

Výstřelek církve svaté, jakož řečeno, znamená rozmnožení víry a rozšíření kázání; kteréžto výstřelky jsou jako ráj, t. zahrada rozkošná. Neb ta první církev, kteráž v Židovstvu byla jako jedna zahrada, potom, po všem světě rozplozena jsouc, zahrad mnoho, t. mnoho církví zplodila.

Jablka zrnatá, jež mají korunu červenou, znamenají ty, kteříž netoliko obecným křtem obmyti jsou a posvěceni, ale ty, kteříž po křtu, skrze prolití krve své, mučedníky učiněni jsou.

Ovoce jablkové užitek dobrých skutků znamená, neb ty, kteříž dobré skutky činí. Protož výstřelek církve svaté byla zahrada zrnatých

jablek; neb první místo v církvi svaté po apoštolech obdrželi sobě mučedníci, již umučením svým svého Pána Ježíše následovali, ačkolivěk obecně všichni lidé v církvi svaté mohou slouti zahrada zrnatých jablek, protože umučením Pána Ježíše v paměti zachovávají vždycky.

A jakož jablko zrnaté v jedné kůře mnoho zrn zavírá, tak církev svatá množství věrných v jedné víře umučení Pána Ježíše shromáždila. Jakož dí svatý Pavel: „Kteřížkolivěk křtěni jsme v Kristu Ježíši, v smrti jeho pokřtěni jsme.“

Cypra s nardem, nardus a šafrán, fistula*) a skořice, se vším stromovím Libánským.

V této řeči chce vypravuje, které má stromoví v své zahradě, t. v církvi svaté. Cyprus jest strom vonných mastí, jenž má símě jako koriandrové, bílé a násvětlé, kteréžto-li símě s olejem uvaříme a vytlačíme, bude mast drahá, jež také cyprus slove a jest mast královská. Čteme v knihách Mojžíšových, že manna byla jako símě koriandrové bílé. Protož cyprus a manna jednostejné jsou barvy a znamenají milost nebeskou, jako manna s nebe sestupující. Tehdy se cyprus v zahradě církve svaté rodí, když všichni věrní naučeni jsou, aby uměli milost a dary boží sobě nade všechno předložiti, a z ní spasení svého čekati; neb nižádný svou zásluhou, ale z milosti božské může spasen býti.

Nardus znamená umučení Pána Ježíše; protož Maria Magdalena nardem pomazal hlavu i nohy jeho. Tehdy se nardus rodí v zahradě církve svaté, když věrní křesťané, uctivě pamatujíce umučení Pána Ježíše, jemu čest, dík a chválu vzdávají, že je tak miloval, že pro jich spasení a vykoupení smrt přijal.

Šafrán jest květ, a má barvu zlatou, a znamenává lásku. Jakož zlato mezi kovy nejdražší jest, tak láska mezi všemi ctnostmi. Jakož dí svatý Pavel: „Nejvíce z nich jest láska.“ Tehdy nardus a šafrán rostou v zahradě církve svaté, když věrní údové Kristovi milování Boha a svého bližního mezi sebou zachovávají. Šafrán zimnici krotí —: tak pravá láska žádosti tělesné i světské uhašuje a pravé milování zapaluje.

Fistula jest strom nízký a jinak slove kasia, jež má kůru brunatnou. A znamená v církvi svaté ty, již jsou pokorní a trpěliví a chudého ducha, jichžto jest království nebeské. Červená nebo brunatná barva znamená podobenství umučení Kristova, kteréžto oni v pravé pokoře vždy v svém srdci zachovávajíce, jak nejvíce mohou jeho následují.

Skořice také jest strom nízký, ale divné vůně a moci. Protož znamená veliký užitek pokory, jakož o fistule pověděno jest. Tehdy

*) fistula = prustvorec. Pozn. překl.

fistula a skořice rostou v zahradě církve svaté, když křesťané pokoru a trpělivost právě v srdci zachovávajíce, též také jiným v skutku ukazují. Ale že kasia neb fistula má kůru červenou, znamená, že čím více svatí pamatují na umučení Kristovo, tím se více ponižují, řkouce s Abrahamem: „Budu mluviti ku Pánu mému, ačkoli jsem popel a prach.“ A se svatým Jobem řkou: „Protož sebe sám tresci a činím pokání v pýři a popeli.“

Dí dále: ‚S e v š í m s t r o m o v í m L i b á n s k ý m‘. Stromoví Libánské, to krásou, vzrůstem i mocí neb trvalostí jiné stromoví přemáhá; protož znamená doktory svaté a jiné dokonalé lidi v církvi svaté, z nichžto dům Šalomounův, t. církev svatá vzdělána jest, jakož jest dříve pověděno. Protož fistula, skořice, se vším stromovím Libánským v zahradě choti se jmenují. Neb i pokorní, i trpěliví, i dokonalí, i doktorové svatí v církvi svaté jednostejnou mají víru a jednostejného blahoslavenství čekají.

Myrra a aloes se všemi prvními mastmi.

M y r r a jest strom, z něhožto teče jakoby pryskyřice, jež slove stakten neb myrra. A jest také moci: což jí pomazáno bude, od každého smradu a od červů bude zachováno. — A l o e s také jest strom velmi sladké vůně, ale šťávu má hořkou a jest téže moci jako myrra. Protož ku pohřbu Kristovu Nikodemus přinesl myrry a aloes asi liber sto.

Skrze to stromoví znamenají se čistí a nesmilní v církvi svaté; neb hniloba smilství znamená. Jakož dí svatý prorok: „Shnila hovada v lejnech svých.“ Protož v zahradě církve svaté jsou myrra a aloes, t. ti lidé neb myšli ode všeho porušení smilného dalecí a čistí, slyšící to, co dí svatý Pavel: „Následujte pokoje se všemi, a čistoty, bez níž žádný neuzří Boha.“

‚S e v š e m i p r v n í m i m a s t m i.‘ Co skrze první masti, než láska se rozumí? O níž dí svatý Pavel: „Ještěť vám vyšší cestu ukáži!“ A hned dí: „Bych jazyky lidskými mluvil i andělskými, nebudu-li míti lásky, nic mi platno není.“ Dobře po myřře a aloes první masti položeny jsou, neb po udržení těla v čistotě pochází pravé milování boží, jež jest Bůh; neb Bůh láska jest. Neb ti, již ještě milováním světa a těla drženi jsou, té lásky božské účastni býti nemohou.

Studnice zahradní, prohlubeň vod, kteréž tekou prudkostí z Libánu.

‚S t u d n i c e z a h r a d n í‘ jest první církev svatá apoštolská, kteráž kázáním pravdy boží mnohé církve po všem světě smáčela. Ona také jest ‚p r o h l u b e ň v o d‘ živých; neb naučení té pravdy, kteráž jest v církvi svaté, některým jest jako studnice, t. kterým

zjevná jest; některým jako prohlubeň, t. kterým tajná jest. Neb studnice slove, jež není hluboká, a z níž teče; ale prohlubeň jest hluboká a neteče z ní. Tak církev svatá jest studnicí, když v ní tajnosti božské snadně mohou srozuměny býti; ale kdež nesnadně, tu jako vodu z prohlubně s prací dobýváme.

Vody živé tajnost písma svatého slove, neb v sobě nebeskou moc mají, jež jsou vody skáčící k věčnému životu. Ale cisterny slovou vody sebrané, jež brzy zasmrádnou: a jsou naučení kacířská a bludná. O nichž dí prorok Jeremiáš: „Mě opustili, studnici vody živé, a kopali sobě cisterny rozptýlené, jež nemohly držeti vod.“

Ty potoky tekou prudkostí s Libánu, t. pocházejí z církve svaté, jež jest zbílena křtem svatým a stkvoucí dobrými skutky, což se Libanus vykládá. Z toho Libánu, totiž z té církve svaté, tekou, t. pocházejí vody naučení nebeského, a to s prudkostí, t. s nějakou mocí, jížto všechny bludy a moci kacířské zkaženy bývají a převráceny. O tom dí David: „Prudkost potoka obveseluje město boží“, totiž písmo výmluvnosti boží.

Kapitola pátá.

Vstaň půlnoční větře, a přijď, polední větře, a prověj zahradu mou a tecte voňavosti její!

Znaje Pán, jenž jest choť a Vykupitel církve své, že jeho choť má býti plodná a rozmnožena trápením a protivenstvím, protož když již vyčetl ctnosti a moci její pod podobenstvím stromoví voňavého, nyní jaksi nějak velí tomu protivenství přijíti, ne z přikázání, ale z dopuštění, řka: ‚Vstaň, půlnoční větře, a pojď, polední větře!' Skrze ty větry, t. půlnoční a polední, rozumějí se protivenství, kteráž povstávají proti církvi svaté; neb vítr půlnoční jest studený, polední horký. A protož skrze vítr půlnoční hrůzy, strachy a protivenství se znamená; ale skrze vítr polední pochlebenství a lahodné oklamání světa se rozumí. Kterýmiž dvěma způsoby, t. hrůzou a pochlebenstvím, zkoušena bývá církev svatá.

Ale skrze to, že dí: ‚Vstaň, půlnoční větře, a přijď, polední větře', nevelí zlým, aniž jich popouzí ke zlému; ale dopuštění a přístup dává, aby mohli přístup a ukrutnost míti proti církvi svaté, aby skrze jich zlobu, choť jeho byla zkoušena a tak slavněji korunována, a protivníci její těžší pomstu vzali. Neb umí Hospodin zlobu zlých lidí k užitku přivésti; ale proto ji má v své moci, aby nemohli dobrým tak mnoho škoditi, jak by chtěli. Neb psáno jest: „Jenž činíš větrům míru neb váhu", t. každému protivenství cíl a míru jsi položil. Také svatý Pavel dí, žeť učiní s pokušením naším prospěch, abychom mohli snésti.

‚Prověj zahradu mou', t. církev svatou, ať tekou vonné masti její, t. ať ctnosti a dobré skutky její na jevo přijdou. Neb čím církev svatá více protivenství trpí, tím ze sebe větší vůni vydává.

Přijď, milý můj, do zahrady své, abys jedl ovoce jabloní svých.

Slyšíc choť, že mají protivenství na ni přijíti, jakoby ostříhajíc se proti nim, volá chotě svého, řkouc: ‚Přijď milý můj', t. Kristus, choť můj, jehož vším srdcem miluji, ‚do zahrady své', t. do církve svaté, ‚aby jedl ovoce s jabloní svých', t. aby

se kochal a krmil z dobrých skutků svých věrných. Neb pokrm jeho jest plnění vůle jeho, jakož i sám dí: „Můj pokrm jest, abych činil vůli Otce svého, jenž v nebi jest.“

Přišel jsem do zahrady své, sestro, má choti, sžal jsem myrru svou s vonnými věcmi svými.

Žádá církev svatá, aby Kristus, choť její, k ní přišel; neb jest jí lehko všeliké protivenství trpěti, když má s sebou svého milého. A on odpovídá, že již přišel k její žádosti a pomoci, řka: ‚Přišel jsem do zahrady své.‘ Jako by řekl: ‚O sestro, má choti, jáť jsem již církev svou navštívil svou přítomností, a každý den navštěvuji svou milostí, abych ovocem jabloní jich, t. ctnostnými skutky se krmil, a jich vůně požíval. Přišel jsem do zahrady církve své, abych bludné navedl, nemocných posilnil, pochybující potvrdil, dokonalým a vytrvalým věčnou odplatu dal.

Skrze myrru se znamenají (ti), kteříž skrze mučednictví život svůj skonají; neb ti, již tělo své mrtví s hříchy a se žádostmi. — Vonné věci slovou skutky svatých ctností, jež skrze dobrou pověst svou vůni daleko rozlévají.

Tehdy Kristus choť žne myrru svou s vonnými věcmi svými, když mučedníky svaté a jiné dobré vyvolené, v dobrých skutcích znamenité, s tohoto světa sruem smrti odřezuje, a že uzráli v dobrých skutcích, protož je v své stodole království věčného schovává.

Jedl jsem plást s medem svým, a pil jsem víno své s mlékem svým.

Skrze plást a víno kazatelé svatí se znamenají. Proto svatí doktorové slovou plást, že skrytou tajnost písma svatého jako med z plástu vynášejí, a kážíce, jiným zjevují. Ale med slovou dobří posluchači, neb sladkost slova božího pilně poslouchají a se jím rozkošně a sladce krmí. Víno také slovou kazatelé svatí, kteříž jaksi vyšší smysly písma svatého zvěstují. Ale mléko jsou posluchačové, jimžto zjevená tajemství jako mléka pokrm přísluší. A těch všech již jmenovaných, t. i kazatelů i posluchačů, jest rozličný život; avšak jich úmyslem dobrým Kristus, choť náš, se krmí a kochá, a tak je jako plást medový jí, a jako víno s mlékem pije.

Také to ještě můžem k smrti vyvolených obrátiti, kteréžto Kristus jaksi jí, když je skrze smrt jich k věčnému životu volá, a je v své tělo, t. k společenství svému, jako krmi přijímá. A ti jsou jako víno, jichžto duše v nebeském utěšení se radují. Ale ti jsou jako plást medový, kteříž již i s tělem i s duší se radují v tom nebeském blahoslavenství, jako jest Pán Ježíš s matkou svou, a jako ti, kteříž s Pánem Ježíšem z mrtvých vstali, o nichž doktorové svatí dobrotivě věří, že také i v svém těle s ním na nebesa vstoupili.

Jezte, přátelé moji, a pijte, a nasyťte se, nejmilejší.

Tuto se ukazuje v této řeči, že netoliko se Pán Ježíš sám raduje z prospěchu svatých, ale také i nás pobádá a napomíná, abychom se i my z jich dobrých skutků radovali, a jich v témž následovali, řka: ‚Jezte, přátelé moji', t. věrní moji, kteříž činíte to, což já přikazuji, ‚nejmilejší moji', dokonalou mě láskou milujíce. ‚Jezte — dí — a pijte', t. všech svatých dobrým skutkům se radujte a sami k témuž činění se uzpůsobte.

Touto řečí napomíná nás Kristus choť, abychom netoliko jedli a pili, ale také abychom se i nasytili; neb jsou někteří, již jedí, avšak nebudou nasyceni, neb ačkoli s pilností a s chutí slova božího poslouchají, přec potom marně toho zapomenou, a toho, což slyšeli, k dobrému skutku nepřivedou. Druzí jedí a nasyceni bývají: kteříž ta slova života, kteráž slyší, pilně v srdci zachovávají, a potom je v skutku ukazují. O takových dí David: „Jísti budou chudí a nasyceni budou."

Já spím, a srdce mé bdí.

Tento hlas jest církve svaté upokojené, kteráž dí: ‚Já spím', t. nějakého upokojení z povolení choti svého požívám, a netrpím takých nátisků, jako první církev svatá; a proto ‚srdce mé bdí', t. protože mám pokoj, bezpečněji se skrze milování, choti svého přidržím, k němu vší žádostí srdce svého se táhnu. Ale že ten čas, v kterýž ona sobě libuje v takém spaní, není čas pokoje, ale čas práce a boje, protož choť Kristus choť svou svatou budí ku práci, totiž k boji a ke kázání.

Hlas milého mého tlukoucího.

Tluče milý, když Kristus věrných svých k ctnostnému prospěchu napomíná, neb když (jich napomíná), aby prospěli bližním kázáním svým, neb když skrze nemoc a bolesti, že smrt blízko jest, věděti dává. Jakož sám dí: „Aby když přijde Pan a zatluče, rychle otevřeli jemu." Ale v tomto místě tluče choť, když církev svou ke kázání a k dobrým skutkům napomíná.

Otevři mi, sestro má, přítelkyně má, holubice má, neposkvrněná má!

Sestrou nazývá ji, neb jest spoludědičkou království jeho učiněna. — ‚Přítelkyně má': neb's ze služby ďábelské vysvobozena a tajemství mých pravd jsi poznala. — ‚Holubice má': neb's dary Ducha mého obdarována a posvěcena. — ‚Neposkvrněná má', neb's vylitím mé krve ode všech poskvrn hříchů

očištěna. — ‚Otevři mi', t. z odpočinutí svého bohomyslného života vyjdi k skutku mého kázání.

Nebo hlava má plna jest rosy a kadeře mé krůpějí nočních.

Hlava církve svaté, jakož dí svatý Pavel, jest Kristus. Ale kadeře jsou tajná myšlení svatých, kterýmiž ne rozpustile neb ne nestydatě plýtvají, ale svazkem bázně a milování božího svázáni jsou.

Rosa a krůpěje noční —: tuto temné a studené myšlení nevěrných srdcí se znamenají. Protož hlava choti Krista plna jest rosy, když lidé světští obecně v lásce boží stydnou. Jakož sám řekl: „Když se rozmnoží nepravost, ustydne láska v mnohých." Ale když pak jiné dobré, kteří o nebeských věcech myslí, honí a jim se protiví, jaksi kadeře choti plny jsou krůpějí nočních. Protož když již takoví se rozmohou a obtěžují církev svatou, tehdy choť Kristus napomíná choť svou, aby vstala a pilnost svou ke kázání přiložila.

Ale ona se jaksi vymlouvá, řkouc:

Svlékla jsem se sebe sukni svou, kterak se v ni obleku?

Jakoby řekla: ‚Již jsem zanechala péče a práce tohoto světa, bez nichžto úřad kázání nesnadně aneb nikoli nemůže veden býti; k t e r a k s e v n i o b l e k u?' — t. kterak to může býti, abych se opět v touž práci světskou navrátila, kterouž jsem skrze bohomyslný život opustila? Neb kdo se chystá úřad kazatelský přijmouti, má své posluchače a poddané tělesnou potřebou obmysliti, kteréžto bez veliké péče býti nemůže.

Ale že by sukně v tom místě znamenala práci a pečlivost tohoto světa, ukázal Kristus ve čtení, řka: „Kdož na střeše jest, nesestupuj, aby vzal sukni svou." Jako by řekl: ‚Kdož jest vysoko v bohomyslném životě povýšen, nesestupuj, aby se opět péčemi a nesnázkami tohoto světa zaneprázdnil.' Protož bojí se choť, a tak každá duše věrná, která se již z té sukně svlékla, a již se se svým chotěm v bohomyslném odpočívání kochá, opět se zase obléci a světskými se věcmi zaneprázdniti.

Umyla' jsem nohy své, kterak poskvrním jich?

Nohy své, t. žádosti své, jimiž jsem nikdy v prachu nechodila, t. pozemských věcí nepůsobila, ty jsem pláčem hodného pokání umyla, takže nic jiného, jediné o Bohu svém chce se mi mysliti.

‚K t e r a k p o s k v r n í m j i c h?' — t. kterak může to býti, abych opět k pomíjejícím a pozemským věcem mysl svou přiložila, kteráž již prázdným a svobodným srdcem božského požívám obličeje.

Milý můj vztáhl ruku svou skrze díru, a břicho mé se nadulo k dotčení jeho.

Tehdy choť ruku svou skrze díru pouští, když vnitřním nadchnutím srdce navštěvuje a ku prospěchu v ctnostech zapaluje; neb také když nás ku pamatování svých dobrodiní napomíná neb přivádí, že on, jsa Bůh, pro nás chtěl člověkem býti, a naše pozemské na se přijal, aby nás v nebeské vzdělal a za nás umíraje, nám život věčný dal. A když již tak mysliti počneme, tehdy jaksi břicho, t. tajnosti srdce se našeho zatřesou, když se počneme diviti, kterak mnohé věci Stvořitel náš nám ráčil učiniti.

Vstala jsem, abych otevřela milému svému.

Tehdy milému svému otvíráme, netoliko když jeho samého skrze lásku přijímáme, ale také když i jiným kážeme, a ti, již srdce své skrze zlobu zavřeli, naším kázáním učiníme, aby i oni Kristovi dveře srdce svého otevřeli.

A dobře dí nejprvé: ‚V s t a l a j s e m‘; a potom: ‚a b y c h o t e v ř e l a‘. Neb kdo chce skrze kázání Kristovi jiná srdce otevírati, má nejprvé sám vstáti, t. k dobrému se pozdvihnouti, a to, což jiným káže, skutkem plniti. Jako dí o Pánu Ježíšovi svatý Lukáš: „Počal Ježíš činiti a učiti.“ A svatý Pavel dí: „Abych snad jiným nekáže, sám nešlechetný byl.“

Ruce moji cedily myrru, prsty mé plny myrry nejvýbornější.

Skrze r u c e, jimiž děláme, skutkové naši se znamenají, ale skrze p r s t y rozeznání skutků našich; neb v nižádném údu těla našeho nemáme tak mnoho článků a dílů, jako v rukou.

Tehdy ruce církve svaté myrru cedí, když kazatelé její tělo své utrpením a mrtvením, své na sobě žádosti těla trápí. Jako o sobě dí svatý Pavel: „Já tresci tělo své a v službu je poddávám.“ Neb také s Kristem umříti hotovi jsou; jakož dí miláček jeho: „Poněvadž Kristus za nás duši svou položil, i my máme za bratří duše své položiti.“

Prsty církve svaté plny jsou myrry nejvýbornější, když skutek svůj pilně a moudře rozvážíme a rozeznáme, jest-li pro odplatu nebeskou, čili jej pro chválu světskou činíme; neb kdo pro lidskou chválu dobré skutky činí, v rukou svých myrru má, ale mezi prsty nemá, neb nerozeznává v rozumu, proč to činí. O takových dí Kristus: „Jistě pravím vám, že vzaliť odplatu svou.“

Závorku mých dveří otevřela jsem milému svému, a on se byl vzdálil, a byl pominul.

Závoru dveří svých církev svatá neb duše věrná Kristovi otevírá, když jemu tajnost srdce svého zjevuje. A on se vzdálí a pomine, neb častokrát když o duchovních věcech mysliti počneme, a vtipy srdce

svého více ostřiti budeme, tím se od nás to, o čem mysliti chceme, více vzdálí. Jako dí o sobě Šalomoun: „Řekll jsem: Moudrý budu! A ona pak dále odstoupila ode mne.“ A David dí: „Přistoupi člověk k vysokému srdci, a povýšen bude Bůh.“ Neb čím kdo více v bohomyslném životě skrze trápení těla srdce svého povyšuje, tím výše to, což hledal, nalézá. Protož dí: ‚A o n s e b y l v z d á l i l a p o m i n u l‘, neb jeho nižádný, jak jest v tomto životě, obsáhnouti nemůže.

Duše má rozplynula se, když milý můj promluvil.

Jako by řekla: ‚Čím blíže jsem cítila přítomnost choté svého, skrze tajné vdechnutí jeho, tím více to, což ve mně studeného bylo, zahřálo se, takže mi se nic jiného nelíbí, než v pláči a v slzách se rozplynouti. A to se stává, když Kristus duši věrnou svým vnitřním vnuknutím nadchne, a ji k nebeské žádosti ponukne, a ona se k té řeči jaksi rozpustí; nebo čím více nebeských řečí slyší, tím více pozemským věcem umírá a jaksi jich necítí, když samým nebeským (věcem) živa jest. A to jest, což dí prorok: „Kdo jest slepý, jediné sluha můj; a kdo hluchý, jediné (ten), k němuž jsem sluhy své poslal.“

Hledala jsem jeho a nenalezla jsem, volala jsem a neodpověděl mi.

Opakuje příčinu bolesti a žalosti své, že hledala a volala, a ani ho nenalezla, ani neslyšela. Všem věrně hledajícím jeho, vždycky dá se Kristus naleznouti; jakož on dí: „Kdož hledá, nalezne.“ A volající k němu vždycky slyší; jakož dí skrze Davida: „Volatiť bude ke mně, a ját ho vyslyším“, t. což jest k spasení. Avšak častokrát duši dobrou, jež k němu přijíti si žádá skrze smrt, nevyslyší, a to proto, aby se v tomto životě ne tak hotovým ukázal, jakýmž se v budoucím životě ukázati slibuje.

Také neodpovídá, t. nevyslyší proto, aby ne každý svatý k své vůli, když by on si zmínil, z tohoto světa vystoupil a v nebi se se svým milým kochal; neb tak svatý Pavel žádal si rozdělen býti s tělem a býti s Kristem, avšak toho v ty časy nenalezl, aniž v tom byl vyslyšen, ale ještě v tesknostech a v práci pro užitek jiných byl zůstaven.

Nalezli mě strážní, kteří ostříhají města, zbili mě a ranili mě.

Skrze ty strážné doktorové svatí se znamenávají, kteříž město, t. církev svatou, ohražujíce vší pilností, slovem božím a dobrým životem od protivníků, t. od ďáblů a od kacířů brání a k nebeským žádostem zaněcují. Ti nalezli choť, hledající milého svého: t. když doktorové svatí naleznou duši pilnou nebeských žádostí, a tak buď

slovem božím nebo písmem svatým naučí, a tak ji jaksi tepou a rani mečem; neb slovo boží meč jest, jak dí svatý Pavel: „Vezmouce meč, to jest slovo boží.“ Tím mečem choť bývá bita i raněna, když řeč kazatele o Bohu mluví, a posluchačové jako nějakou ostrostí milováním probodeni bývají.

Vzali mi plášť můj, strážní zdí.

To se tuto skrze plášť znamená, což se dříve skrze sukni znamenalo, kdež řekla choť: ‚Svlékla jsem se ze sukně své‘, t. zanechala jsem světských žádostí. Ten plášť strážní, t. doktorové svatí, choti Kristově odnímají, když to všechno, což milování tohoto světa bylo v ní, skrze kázání a naučení odnímají, a ji k milování samého Krista přivádějí. Toť jest ten plášť, který Josef zůstavil ženě egyptské, t. milovníkům tohoto světa. Takoví mohou říci se svatým Pavlem: „Mně svět ukřižován jest, a já světu.“

‚Strážní zdí‘ mohou slouti apoštolé svatí; ale ‚zdi‘ jiní kazatelé po nich. Neb strážní zdí jsou ti, kteříž ty učí, jižto také potom jiným kázati mohou, jako byl svatý Pavel, kterýž učil Tita a Timothea. Co jiného činil, než zdi tohoto města učil, kteříž potom jiné svým kázáním jako zdí hradili?

Zaklínám vás, dcery Jeruzalémské, naleznete-li milého mého, abyste vzkázaly jemu, že pro lásku neduživa jsem.

Dcery Jeruzalémské jsou duše věrné, kteréž buď ještě v tomto světě v těle jsou, neb se již tam s Kristem radují v tom Jeruzalémě, v němž jest pokoj bezpečný vidění božího. Takové duše zaklíná, a jaksi je prosí tato choť, jež ještě zde přebývá, aby žádostí její Kristovi zvěstovaly, a to, že jeho milováním nemocna jest, jemu pověděly; neb čím kdo více počne nebeské věci milovati, tím více k pozemským věcem počne nemocen býti. A takoví netoliko slovou nemocní, ale i mrtví, jakož dí svatý Pavel: „Zemřeli jste, a život váš schován jest s Kristem v Bohu.“

Kteraký jest milý tvůj z milého, o nejpěknější mezi ženami, kteraký jest milý tvůj, že's tak zaklela nás?

Tato odpověď jest dcer Jeruzalémských; a to se stává, když jeden dobrý s druhým rozmlouvá, a sobě slova o nebeské žádosti podávají, a se jimi k nebeskému milování zaněcují. I dí: ‚Ukaž mi nyní žádajícímu a k známosti a k vidění svého chotě přijíti pospíchajícímu, kteraký jest milý tvůj?‘ — t. kterak má Kristus milován býti; neb jsem se jeho již dávno počal báti, ale nyní láska

jeho bázeň zahání. Protož žádám slyšeti slova, jimiž bych v jeho milování byl zanícen. Protož ty, kteráž ho teď skrze pravé milování hledáš a pro něho v těchto pozemských věcech nemocna jsi, pověz mi, ‚kterak ý jest milý tvůj z miléh o?' Milý z milého jest Syn z Otce, jakož jest Bůh z Boha, světlo ze světla. Neb milý z milého jest Kristus s té strany božské, s kteréž má milován býti, ale ne s té, s kteréž se mají ho báti; neb báti se Boha není (vlastností) dokonalých, ale milovati dokonalých jest. Neb kohož toliko bázeň od hříchu táhne, není dokonalý v lásce, neb dokonalá láska vyhání bázeň. Protož taková duše táže se, řkouc: ‚K terak ýž jest milý tvůj z miléh o?' — t. kteraký jest Kristus v těch srdcích, kteráž nic jiného neumějí, jen jeho milovati? A ona odpovídá, řkouc:

Milý můj běloskvoucí, a červený, vybraný z tisíců.

Kristus, choť církve svaté, jest skvoucí panenskou čistotou, červený skrze umučení. Skvoucí: neb živ byl beze všeho hříchu; jakož dí svatý Petr: „Jenž hříchu neučinil, aniž jest nalezena lest v ústech jeho." — Červený také jest, neb obmyl nás od hříchů našich v krvi své.

A on jest vybraný z tisíců. Neb zvláštní milostí Kristus, jako člověk, všechny lidi přesáhl; neb skrze něho uložil Bůh Otec spasení lidského pokolení, a on jest prostředek boží a lidský, o němž dí svatý Jan: „On jest smírce za hříchy naše." A David dí: „Není, kdo by učinil dobré," t. naše vykoupení, „není", t. nalezen, „až do jednoho," t. Krista. — Protož on jest ten vybraný z tisíců, jenž jest konec počtu, t. z množství všech svatých, a jediný sám byl hoden slyšeti ten hlas Otce nebeského: „Totoť jest Syn můj milý, v němž mi se dobře zalíbilo."

Hlava jeho zlato nejlepší.

Hlava Kristova jest Bůh, jakož dí svatý Pavel, jenž se přirovnává k zlatu nejlepšímu; neb jakož zlato přesáhá všechny kovy, tak všemohoucí Bůh skutky svými všechny věci přesáhá. Jakož sám dí: „Žádný dobrý, jediný sám Bůh." Neb jeho dobrota nevýslovná jest, jež všech věcí dobrotu přesáhá. Neb nic není dobrého, jediné z účastenství tohoto nejlepšího dobrého.

Kštice jeho jako ratolesti palmové, černé jako havran.

Vlasy neb kštice choté, jest množství věřících, již se jeho věrou a milováním přidrží, a k ratolestem palmovým se přirovnávají. Ratolesti palmové jsou větve pozdviženější, kadeřavé, žluté barvy, vždycky se vzhůru táhnou, a nikdy zelenosti své nepromění. Takové vlasy,

praví choť, že má choť její, neb všichni věřící v Krista vždy v zelenosti své víry trvají, vzhůru k nebeským žádostem se táhnou, a tu té sladkosti požívají. A proto k světu jsou černí jako havran; neb čím více té radosti zakoušejí, tím více před očima svýma za hříšníky a za potupené se mají, a tak svou křehkost znajíce, nic v sebe nedoufají, ale všechnu statečnost svou na Boha vzkládají.

Také mohou vlasy toho chotě znamenati anděly svaté, již se Boha ustavičně přidrží jako vlasy hlavy, a na svého Pána z blízka patří; kteříž dobře ratolesti palmové slovou, neb se nikdy od přímosti svého stavu neuchýlili, ale vždy v důstojenství svého úřadu zůstávají. Ti, čím více a větší jasnost svého Stvořitele poznávají, tím více vidí, kterak jest bídné každé stvoření proti němu. A tak v tom slovou černí jako havran.

Oči jeho jako holubice nad potoky vodnými, jež mlékem umyty jsou.

Oči tohoto chotě jsou dary Ducha svatého, jakož svědčí svatý Jan, řka: „Viděl jsem beránka jako zabitého, majícího rohů sedm a očí sedm, jež jsou sedm duchů božích, poslaných na všechnu zemi. A dobře holubicím nad potoky Duch svatý se přirovnává, neb se jen v čistých myslích kochá a tu sobě příbytek činí, ne na luzích smrdutých, t. v těch, jež se v nečistých žádostech kochají, ale jež mlékem jsou obmyté. Neb jakož řečeno jest, že skrze mléko naučení Ducha svatého se znamená, jímžto jako mlékem děti, tak církev svatá věrné své naučením Kristovým obmývá. Jakož sám dí tak obmytým, řka: „Nyní vy čisti jste pro řeč, kterou mluvil jsem vám.“

Také můžeme skrze oči chotě doktory svaté znamenati, kteříž se k holubici přirovnávají pro nevinnost a sprostnost. Ty holubice podle potoků sedí, t. podle písma svatého, aby se jestřába, totiž ďábla, vystřehly, a jsou obmyty v mléce křtu svatého, a tak čistotou a svátostí zbíleny jsou.

A osazují se vedle bystřin nejplnějších.

Rozdíl tuto činí mezi potokem a bystřinou: neb potok znamená písmo starého zákona, ale skrze bystřinu nejplnější hojnost naučení sv. evangelia se znamená. Jakož sám dí: „Kdo ve mne věří, bystřiny z břicha jeho potekou vody živé.“ Protož ty holubice, t. doktorové svatí, i na potocích i na bystřinách sedí, neb ustavičně v starém i v novém zákoně tajností proti chytrostem ďábelským vyhledávají.

Jahůdky lící jeho jako zahrádky nasázené od apatékářů.

Jahůdky chotě střídmost, milostivost, jasnost neb ochotnost, neb způsob tváři jeho znamená; neb ty věci nyní jmenované na lících

mužských mohou znamenány býti. Ten způsob tváři, t. studu jeho, dobře mohl znamenán býti, když se radoval v duchu, hledě na učedníky své, řka: „Děkuji tobě, Otče, Pane nebe i země, že's tyto věci skryl před moudrými a chytrými.“ Neb když plakal nad mrtvým Lazarem, neb nad zkázou Jeruzaléma, neb se byl zarmoutil nad zatracením Jidášovým. A tak o jiném mnohém jeho skutku ve čtení.

Ty jahůdky toho chotě zahrádkám apatékářským se přirovnávají, kteréžto vonnými věcmi dobře uzpůsobeny a zřízeny jsou, a rozkoš i zraku i vůni dávají těm, již na ně hledí: — tak tvář a pověst Kristova, blízkým i dalekým rozkoš dávala, a k jeho milování pobízela.

Ty zahrádky jsou nasázeny od apatéčníků, t. od svatých proroků neb od apoštolů svatých; neb jedni, t. prorokové, budoucí věci popsali, druzí, t. apoštolé, to, což se již stalo, nám ukázali.

Rtové jeho lilia, kapající myrrou první.

Skrze rty chotě řeč Pána Ježíše se znamená, jež se k liliím přirovnávají, neb jasnost a stkvělost věčné odplaty zvěstují. Ti rtové kapou myrrou první, neb k tomu životu přijíti skrze mrtvení a trápení těla učí.

Také rtové Kristovi lilii se přirovnávají, neb skutky čisté a nesmilné učí; a kapají myrrou první, neb učí každé protivenství mile trpěti.

Rtové Kristovi lilia byli, když na hoře učil, řka: „Blahoslavení chudí duchem, blahoslavení tiší, blahoslavení milosrdní, blahoslavení čistého srdce.“ A potom kapali myrrou první, když řekl: „Blahoslavení, kteříž protivenství trpí pro spravedlnost.“

Ruce jeho soustruhy zlaté.

V rukou chotě hodné skutky Kristovy se znamenají a snadné. Jako což se v soustruhu dělá, to se snadně rovná: tak skutky Kristovy snadné jsou a přímé: neb cožkoliv chtěl, to ihned učinil. Jakož dí David: „Neb on řekl, a učiněno jest; on přikázal, a stvořeno jest.“ A evangelium dí: „Učil je jako moc maje.“

V zlatu se božství znamená. Jako zlato všechny kovy převyšuje, tak božství přede všechny jiné věci má položeno býti.

Plné hyacintů.

Hyacint jest kámen nebeské barvy, a znamená žádost a naději nebeskou. Protož ruce Kristovy plny jsou hyacintů, neb jeho skutky nás k naději a k žádostem nebeským pozdvihují.

Hyacint také jest květ vonný, červené barvy, vůně rozkošné. Ruce Kristovy plny jsou hyacintů, neb hřeby probodené, červení krve jeho zbarveny jsou.

Břicho jeho slonové, obloženo safíry.

Ve všech údech těla člověčího není měkčího, než jest břicho, a nic mrzčího. Protož skrze břicho křehkost našeho člověčenství na Kristovi se znamená. Slon jest zvíře nesmilné a přirozenosti studené, a protož od draka, jenž jest přirozenosti horké, mnoho honěn bývá, Protož břicho chotě slonové jest: neb tělesenství Spasitele našeho žádné porušitelnosti hříchu k sobě nedopustilo, neb hříchu neučinil, aniž jest nalezena lest v ústech jeho. Křehkost těla na se vzal, avšak beze všeho hříchu čist byl, jako had měděný, od Mojžíše na poušti udělaný a povýšený, jenž měl způsobu hadí, ale zlosti a jedu neměl.

Jež jest obloženo safíry. Safirus jest kámen, jenž má nebe jasného barvu, a znamená skutky velebnosti božské, kteréž Kristus, v těle jsa, činil. Protož břicho chotě obsazeno bylo safíry: neb člověčenství Kristovo nebeskou mocí se stkvělo.

A nedí: ‚Pln byl safírů', ale jaksi promíšen; neb tak Kristus činil skutky božské, aby také neopustil člověčské, a tak konal skutky člověčské, aby také to, což bylo božského, neopustil. Jakož i řekl: „Ját musím dělati díla toho, jenž mě poslal, dokud den jest.' Neb byla rozdílná díla Kristova: že lačněl, žíznil, znavil se, plakal, ukřižován byl, umříti mohl — to vše i mnoho jiného k jeho tělesenství příslušelo; ale že mrtvé křísil, malomocné uzdravoval, slepé osvěcoval, sám svou mocí z mrtvých vstal — zjevné skutky božské byly.

Hnáty jeho sloupy mramorové, kteréž založeny jsou na kloubech zlatých.

Hnáty Spasitele našeho cesty jsou, jimiž ráčil člověkem býti, a tak k nám přijíti. Kteréž se dobře k sloupům mramorovým přirovnávají: neb jakož nic přímějšího a pevnějšího než sloup, tak nic silnějšího než láska. Jakož choť jinde dí: „Silné jest jako smrt milování tvé." A protož hnáty Kristovy sloupy mramorové jsou, neb všechny cesty jeho i silné i pravé jsou. O jeho síle dí David: „Hospodin silný a mocný, Hospodin mocný v boji! Spravedlivý jest Hospodin, a spravedlnosti miloval, přímost viděl obličej jeho." A jinde dí: „Všechny cesty jeho milosrdenství a pravda."

Ty hnáty jeho založeny jsou na kloubech zlatých, neb všechny skutky, kteréž v Kristovi neb skrze Krista měly dělány býti, radou božskou před ustavením světa předvěděny a způsobeny jsou. Neb zlato, jakož často praveno jest, jest nejdražší a nejstkvělejší mezi všemi kovy, a znamená nejčistší a tajnou radu boží. Protož z kloubů

zlatých sloupy mramorové pocházejí: neb od počátku věků způsobeno jest Kristovo vtělení, narození, umučení, z mrtvých vstání a na nebe vstoupení, a jiné tajnosti skutků jeho, jimiž ráčil pokolení lidské vykoupiti. Protož prorok, ze všech těch věcí chvále Boha, dí: „Pane Bože můj, ctíti budu tě a chválu vzdám jménu tvému, jenž činíš divné věci, rada tvá stará pravá buď.“

Podoba jeho jako Libanus, výborný jako cedrový,

Libanus jest hora cedrová, vyšší nad jiné hory, a stromoví s té hory i vzrůstem i pěkností i trvalostí obecné stromoví lesní přemáhá. A protož jako ta hora Libanus jiné hory země Judské převyšuje stromovím svým, tak Spasitel náš urozením svým přesáhl všechny syny lidské; a jakož strom cedrus pěkností i vzrůstem jiné stromoví přesáhá, tak Kristus božstvím svým všechny svaté od počátku světa.

Hrdlo jeho přechutné.

Dříve řečeno jest, že skrze rty chotě znamená se řeč jeho; ale teď skrze hrdlo znamená se těch řečí vnitřní sladkost, jížto rozum náš má krmen býti a obživen. Jakož dí David: „Okuste a vizte, kterak sladký jest Hospodin.“ Neb mnozí slova boží rozuměti snadně mohou, ale málo jest jich, kteříž by chuti a sladkosti jich mohli okusiti, t. kteříž by přikázání jeho z lásky a ze žádosti pravé chtěli naplniti.

A všecek utěšený.

Jako by řekla choť: ‚Co bych se zdržovala, abych každý úd jeho vypsala! Dosti na tom mějte, že jest všecek utěšený neb žádostivý choť můj; neb jest pravý Bůh a pravý člověk, dokonalý Bůh a dokonalý člověk. Protož všecek jest utěšený, neb i anděly i lidi svaté k svému milování zapaluje.‘ Jakož dí svatý Petr: „Na něhož i andělé žádají si hleděti.“ A čím z blíže jej vidí, tím se větší žádostí zapalují ti, již na něho hledí; a k tomu, aby chtěli vždy na něho hleděti, jim tu chuť dává.

Takovýto jest milý můj! A on jest přítel můj dcery Jeruzalémské!

Milý můj, neb skrze víru a lásku se jeho přidržím; on jest přítel můj, neb mě z vazby hříchu vysvobodiv, tajných věcí svých přítelkyní ráčil učiniti. Jehožto čím kdo více miluje, tím jeho bližším přítelem bude.

Kam odešel milý tvůj, o nejkrašší ze všech žen? Kam se uchýlil milý tvůj? A hledati budeme jeho s tebou.

Když choť dcerám Jeruzalémským vypravila a vypsala chotě svého na všech údech jeho, ony táží se jí, řkouce: ‚Kam odešel milý tvůj?' — Dcery Jeruzalémské slovou duše ještě nedokonalé; ale skrze choť se znamenají duše dokonalé. A tuto je nazývá ženami, neb jemu rodí syny duchovní.

A jest jemu nejkrašší, neb krásná jest ta duše, kteráž není zprzněna žádným kacířstvím; krašší (ta), kteráž pilna jest dobrých skutků; nejkrašší (ta), kteráž pracuje v ustavičném kázání.

Protož řkou nedokonalí k dokonalým, tělesní k duchovním, pracovití k bohomyslným, poddaní k prelátům svým, neučení k učeným, hloupí k dospělejším: ‚Kam odešel milý tvůj?' Jako by řekli: ‚Ó, choti duchovní, jež jsi krásná věrou a skutky, jimiž se Bohu líbíš, protože jemu duchovní syny rodíš, nauč nás znáti, kterak ty hledáš jako nepřítomného toho, jehož kážeš všudy přítomným: Jest-li přítomný, kterak ho máme viděti? Jest-li nepřítomný, kterak má nalezen býti? — A budeme ho hledati s tebou věrou a nábožností.'

Znamenej rozdíl mezi odejitím Kristovým a uchýlením: neb Kristus odešel, když tělesně, ani učedníci jeho na to hleděli, na nebe vstoupil; ale uchýlil se, když ze Židovstva svou milostí mezi pohany přišel. Protož má viděn býti věrou, hledán modlitbou, nalezen životem dobrým; neb psáno jest: „Nebe i zemi já naplňuji." Neb kdož mimo církev svatou Krista hledá, bloudí, a unaviti se může, ale nalézti nemůže.

Kapitola šestá.

Milý můj sestoupil do zahrady své k záhonku voňavosti, aby se pásl v zahradách a lilia sbíral.

Již dříve naučeni jsme, kdo jest ta zahrada Kristova, t. církev svatá. Jakož řečeno jest: ‚Zahrada zavřená, sestro má, choti!' A tuto dí, že Kristus sestoupil do zahrady své, jižto sobě připravil a zdělal a posázel rozličnými ctnostmi, jižto svou milostí osvítil, stráží andělskou jako zdí ode vší překážky ďábelské ohradil. A dobře dí, že do zahrady sestoupil, neb v zahradě chtěl pochován býti a nejprvé se v ní Máří Magdaleně ukázati, a tak v zahradě počátek choti své posvětil. Sestoupil s výsosti nebeské do zahrady církve své, jižto na nízkém místě, t. u veliké pokoře štípil. Ale proto on sestoupil, aby zahrada jeho, t. církev svatá, k němu vstoupila; jakož potom o ní dí: ‚Která jest tato, jež vstupuje skrze poušť?'

Dí: ‚K záhonku voňavosti', jenž znamená duši věrnou, kteráž jest zákonem božím zdělána a nebeským naučením posázena, a evangeliem svatým jako čtyřmi stěnami ohrazena.

Proto sestoupil, ‚aby se pásl v zahradách', t. aby se v práci svatých svých kochal, t. v skutcích milosrdných; neb se on v statku našem pase, když v chudém krmen bývá.

A ‚aby lilia sbíral', t. aby zralé duše ve ctnostech k dokonalé skvělosti přivedl, a s tohoto světa se sebera, s sebou u věčném blahoslavenství radovati se (jim) kázal. Toť jsou lilia — duše svaté, ctnostmi a pilnostmi dobrých skutků zbílené.

Já milému svému a milý můj mně, jenž se pase mezi liliemi.

‚Já milému svému' — doslyš: vděčné utrpení na svém těle připravím. — ‚A milý můj mně' — doslyš: milostné dokonání a odplatu věčnou za to dá. Neb: Milému svému já, totiž v sobě příbytek činím, a milý můj mně, t. také příbytkem jest. Jakož dí svatý Jan: „Bůh láska jest; kdož v lásce přebývá, v Bohu přebývá, a Bůh v něm."

Krásná jsi přítelkyně má, ochotná i výtečná jako Jeruzalém.

Když hledala choť chotě svého jakožto nepřítomného, on, aby se jí vždy a všudy přítomným ukázal, k její žádosti s ní rozmlouvá a rychle odpovídá, řka: ‚Krásná jsi přítelkyně má', neb poskvrny a vrásky hříchu žádného nemáš, ale krásou všech ctností se stkvíš.

Přítelkyně má, ochotná a výtečná jako Jeruzalém. Duše každá tak jest výtečná jako Jeruzalém, jenž se ‚vidění pokoje' vykládá, a znamená ono svrchované místo, v němž jest pravý pokoj a štěstí; neb se tam svatí tak radují z odplaty, že nemají, čeho by pykali, což zde zůstavili v porušení. Protož církev tato, kteráž ještě na zemi jest, neb duše věrná, ku podobenství Jeruzaléma, t. oné církve nebeské, jest krásná a výtečná, neb jí jak nejvíce může v dobrém následuje.

Hrozná, jako vojenský zástup zřízená.

Hrozná jest církev svatá zlým duchům; a jest zřízena jako vojenský zástup, když t. každý věrný v církvi svaté stav svůj právě zachovává, a ostříhá svého povolání, v němž povolán jest. Jakož dí svatý Pavel: „Každý v kterém povolání povolán jest, v tom zůstaň."

Tři jsou *stavy* církve svaté: *doktorský*, *panenský* a *manželský*. Tyť se znamenají skrze ty tři muže: Noe, Daniele a Joba. Noe, jenž mezi velikým vlnobitím archu zpravoval, doktory svaté znamená; Daniel, jenž byl andělského a čistého života, čisté panny a vdovy znamená; Job, jenž měl ženu a děti, stav manželský znamená.

Protož církev svatá jest zřízena jako zástup vojenský; neb každý ten stav církve svaté jako vojsko proti nepřátelům — zlým duchům — postaven jest, když totiž doktorové svatí kázání a učení pilni jsou; stav nesmilných, t. panenský a vdovský, světem pohrdajíce toliko jen o nebeských věcech myslí; stav také manželský v almužnách a jiných dobrých dílech tento život svůj koná a tak požívá tohoto světa, aby to, co božího jest, neopustil.

Protož tato zřízenost církve svaté jest ďáblům velmi hrozna, jako zástup vojenský k boji uzpůsobený; neb ta církev svatá tak jest jednotou lásky spojena, že nižádnou mocí ďábelskou, žádnou nesvorností nemůže rozražena býti. Neb nic tak nermoutí ďáblů, jako svornost lásky.

Odvrať oči své ode mne, neb ony mi odletěti kázaly.

Jakoby řekl choť: ‚Já zajisté dal jsem tobě oči holubičí, jimiž by se spatřiti a tajnost písma svatého se prozříti mohla; ale varuj se, abys mne jimi nyní viděti nechtěla, neb mne dokudž v tomto životě jsi, viděti nemůžeš. Jakož psáno jest: „Neuzří mne člověk, a bude živ. Ale až z tohoto těla ke mně přijdeš, tehdy mě svobodnou tváří

uzříš.“ A naplní se řeč jeho, kdež dí: „Kdož miluje mě, milován bude od Otce mého, a zjevím jemu sebe samého.

Ale že dí: ‚Ony‘, t. oči tvoje, ‚mi odletěti kázaly‘: neb čím kdo více chce o velebnosti jeho božství mysliti, tím více pozná, kterak nesmírný a nedostižný jest k poznání. Jako dí Šalamoun: „Kdož mnoho medu jí, není mu dobré“ — tak kdož se ptá na velebnost božskou, porazí jej sláva jeho. A David dí: „Přistoupí člověk k vysokému srdci, a povýšen bude Bůh; neb kterak veliký jest, žádný dosáhnouti nemůž.

Vlasy tvé jako stáda koz, které se zjevily z Galád.

Tyto verše dříve řečeny jsou, ale nebuď nám líno je po druhé opětovati, poněvadž nebylo líno Duchu svatému po druhé je položiti; neb proto je Duch svatý po druhé položil, abychom to za jisté a za pravé drželi, což opětováním tvrditi slyšíme. Vlasy církve svaté jsou rozličná a vtipná myšlení lidí vtipných; a přirovnávají se k stádům koz, což znamená hříšníky. Protož v zákoně bylo přikázáno, kdož by kolivěk nevědomky zhřešil, a potom poznal by hřích svůj, aby obětoval kozu za oběť. Protož vlasy církve svaté k stádu koz se přirovnávají, neb svatí, již jsou údové církve svaté, všechny hříchy myšlení svého skrze hodné pokání a pláč a skroušení obmývají.

A dobře dí, že se zjevily z hory Galád, jež se vykládá ‚hromada svědectví‘ neb ‚síla mučedníků‘; neb ty vlasy, t. vtipná myšlení o Galád, t. o Kristovi jsou. Jako kozy, jež ostře vidí, zdravé býlí za pokrm si obírají a vysoko se pnou, tak ty mysli vtipné mysli o Kristovi, kterak z těla hříšných se mohl bez hříchu počíti, kterak bez muže ze samé Panny se narodíti, kterak neútrpný mohl trpěti a nesmrtelný mohl umříti. A odtud pak vstupují myšlení k jeho božství: kterak on jest božská moc i moudrost, kterak všechny věci skrze něho učiněny jsou, kterak všechny věci v moci slova svého uzavírá.

To a mnoho jiného myšlení sestupuje z Galád, t. od Krista. „Ale ty, choti má, stáhni je jako vlasy provázkem bázně; neb toho zde v tomto životě zúplna poznati nemůžeš.‘ Protož Galád mysli svatých znamená, již jsou hromada svědectví; neb všechno, což jest světského, opustili, a jen, což jest samého Boha, to svědčí.

Také ještě skrze Galád může se Pán Ježíš rozuměti. Neb Galád jest hora a jest město. Protož s hory Galád stádo koz se ukázalo, že církev svatá na Kristu jest vzdělána a vystavěna. Jakož dí sám: „Nemůže město skryto býti, na hoře posazené.“ — On, Kristus, také jest hromada svědectví, neb množství patriarchů a proroků skutky svými i písmem jemu svědectví vydává.

Zuby tvoje jako stáda ovcí, kterážto vystoupila z koupadla, všechny s dvojím plodem, a jalová není mezi nimi.

Skrze zuby církve svaté pevnost a stálost řeči její se rozumí, což dobře stádu ovcí přirovnává ji, kteréž vystoupily z koupadel; neb slova

a řeč církve svaté nic jiného než nevinnost a tichost neb trpělivost mluví, nic na sobě mrzkého, nic ohavného, nic nečistého nenechají, ale v koupadle čistoty a pravdy a v zpovědi pravé a v pokání svatém se obmývají, slyšíce, co dí svatý Pavel: „Řeč zlá z úst vašich nevycházej."

Také dobře, v š e c h n y s d v o j í m p l o d e m' slovou, neb řeč svatých nic jiného nemluví, aniž zní, jediné což k milování Boha a svého bližního přísluší. Neb jen to mají mluviti svatí, což přísluší k duše a těla věčnému spasení.

Jako kůra jablka zrnatého, tak jahůdky lící tvých, kromě tajností tvých.

Skrze jahůdky, jak jsme dříve pověděli, čistá stydlivost svatých se znamená; ale skrze kůru jablka zrnatého, jež jest červená, tajemství umučení Pána Ježíše. Slyšíce, co dí svatý Pavel k Filemonovi, řka: „Nestyď se za kříž Kristův ani mne vězně jeho." A to jsou veliké věci, kteréž zjevné jsou; nad to veliké a největší jsou, kteréž tajné a skryté jsou, t. které k budoucímu času zachoval Bůh svatým svým. Jakož dí sv. Pavel: „Což oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, aniž v srdce člověčí kdy vstoupilo" — což se vše tajně zachovává k budoucímu věku.

Sedesáte jest královen, a osmdesáte ženštin, a mladic není počtu.

Královny jsou doktorové církve svaté, kteříž zásluhou víry a učením v lože krále věčného vcházejí a jemu duchovní syny rodí. Šedesát, ten počet, z desíti a šesti složen jest. Skrze deset se znamená desatero boží přikázání, ale šest znamenává dokonalost skutků božích, neb v šesti dnech dokonal Bůh všechna díla svá. Protož šedesát královen znamená ty doktory svaté, kteříž jsou dokonalí i v skutku i v umění, a pro samu lásku stvořitele svého a pro odplatu věčnou slovo boží káží, a tak pravé syny boží rodí Bohu.

Také ten počet šedesát z pětkrát dvanácti složen jest, neb pětkrát dvanáct neb dvanáctkrát pět činí šedesát. Protož královen šedesát znamená ty v církvi svaté, kteříž pět smyslů těla svého podle ustanovení dvanácti apoštolů řádně zpravují.

Ženštiny znamenají ty, kteříž ne upřímným úmyslem Krista a jeho evangelium káží, ale buď pro zisk tělesný, neb pro chválu světskou; neb takoví jako i královny skrze umění a kázání k loži královu přistupují a jemu syny duchovní rodí, ale od koruny království odstrčeni bývají; neb dí takovým Kristus král: „Jistě pravím vám, vzaliť odplatu svou." A uzavírají se v tom počtu osmdesát, neb ten počet se z desíti a osmi skládá. Neb počet osmdesát neznamená dobré věčné, ale časné. Proto těch ženštin osmdesát počítá, neb ti, kteříž toliko pro tělesné a viditelné věci království nebeské káži, na duchovní méně

dbaji. O takových dí svatý Pavel: „Jsou někteří, již Krista káží, ale ne upřímně."

‚A mladic není počtu'. Mladice slovou duše v Kristu pokřtěné, jež složivše břímě a starost prvního člověka, v Kristovi se obnovily; a takové ještě nejsou na vdání, aniž v lože Krista krále vejíti hodny jsou; neb ještě tak dokonalé nejsou, aby Krista jiným kázati mohly. A těch není počtu. Neb počet duší, jež v Krista věří, od žádného člověka nemůže viděn býti; ale před Bohem všechny věci spočteny jsou.

Jediná jest holubička má, svrchovaná má.

Totiž jedna jest obecná církev svatá, po všem světě rozlitá, kteráž jest z královen a z mladic sebrána, a také v sobě ženštiny má, t. některé, jež toliko jménem slovou křesťané neb kazatelé. Jakož Bůh jeden jest, jedna víra, jeden křest, tak jedna jest obecná církev, jež v pravdě holubice slove, neb se jí v daru svém, v holubičí tváři, ukázal, a tou Kristovi oddána jest a posvěcena.

Jediná jest matky své, vybrána rodičce své.

Matka naše jest onen nebeský Jeruzalém, o němž dí svatý Pavel: „Onen, jenž nahoře jest Jeruzalém, svobodný jest, jenž jest matka naše." Protož tato choť, t. tato církev zde bojující, jediná jest matky své, t. ku příkladu a ku podobenství oné církve, kteráž již Krista požívá; tato v tomto světě se má přičiniti, aby k tomu blahoslavenství, v němž s Kristem kraluje, přijíti mohla.

Viděly ji dcery Sionské, a nejblaženější nazývaly ji, a královny i ženštiny chválily ji.

Kteréž prve mladicemi, ty teď tuto dcerami Sionskými nazývá; ale skrze královny a ženštiny tytéž jako dříve rozumějme. Protož i dcery Sionské, t. mladice, i královny i ženštiny, t. všechen sbor věrných již jmenovaných, chválí a diví se církvi svaté obecné; neb ta církev svatá obecná z mnoha osob sebrána jest.

Která jest tato, jež vzchází, jako záře povstávajíc?

Řeč tato jest o sboru židovském, kteryžto až uzří církev z pohanů obrácenou na konci světa, lid židovský, kázáním Enocha a Eliáše ke Kristovi obrácený, bude se diviti, řka: ‚Která jest tato?' — totiž kteraká jest to církev z toho lidu židovského, ‚jež vzchází', t. vzhůru postupuje a prospívá z ctností v ctnost? Neb ne státi, ale

vstupovati má církev svatá; neb nemá dosti na jednom místě, ale všechen svět svým kázáním zaujala a naplnila.

A jako záře neb dennice, tak pochází. Jako po temnosti noční záře vychází, tak ten lid židovský po temnosti své nevěry vyzná světlo pravé víry.

Krásná jako měsíc.

Měsíc od slunce béře své světlo: tak církev svatá osvícení své od Krista, chotě svého, a jeho milostí se osvěcuje.

Neb *jinak*: Pěkná jest jako měsíc církev svatá v tomto životě, když někdy v pokoji a v bezpečí jsouc, v ctnostech roste a prospívá, a někdy strachem a nebezpečím předěšena, v tom dobrém překážku a umenšení má.

Výborná jako slunce.

Totiž v onom druhém životě, v němžto se věčně stkvíti bude, radujíc se z vidění Pána Boha svého. Jako dí Kristus: „Tehdy se budou stkvíti spravedliví jako slunce, v království Otce mého."

‚Výborná jako slunce', neb toho pravého slunce přímou žádostí následuje; o níž dí písmo: „Vám bojícím se Boha vzejde slunce spravedlnosti." Toho slunce následuje, jsouc živa ve vší pokoře, tichosti a spravedlnosti a v trpělivosti.

Hrozná, jako vojenský zástup zřízená.

O tom dříve pověděno jest, kterak církev svatá jest hrozná moci ďábelské, a zřízená v jednotě lásky, spojená jako vojenský zástup, aby žádným pokušením ďábelským nemohla rozražena býti.

Sestoupil jsem do zahrady ořechové, abych viděl jablka údolní.

Zahrada ořechová jest tento život; neb jakož na ořechu skořepina tvrdá jest a jádro skryto, tak v tomto životě našem sladkost spasení našeho nám tajna jest, a nezjeví se nám, až když skořepina, t. křehkost našeho těla, se rozbije, tož teprv, kterakou sladkost má v sobě to jádro, uzříme a okusíme.

Tehdy choť Kristus do zahrady ořechové sestupuje, když skrze doktory nebo kazatele své život každého znamená, jakož hned dí: ‚Abych viděl jablka údolní': t. ctnosti, kteréž se pokorou šlechtí. — ‚Protož jsem sestoupil do zahrady, osobu služebničí na se přijav, a přišel na svět, abych viděl jablka údolní, totiž, abych odplatu dal každému, za skutky pokorné.' Jako by řekl sboru židovskému, nyní se k víře obracejícímu: Náležitě se ke

mně teď na konci světa béřeš, neb jsem já prvé k tobě přišel, když jsem s nebe sestoupil do Židovstva, jež bylo zahrada ořechová, t. církev věřících, kteříž zevnitř trpí hořkost zármutků a tvrdost mají vytrvalosti, ale uvnitř mají sladkost, t. naději v odplatu věčnou. Jablka údolní jsou svatí, vysocí v ctnostech, ale ponížení v pokoře.

A abych spatřil, vzkvetly-li vinice.

Totiž, abych znamenal, kteří v dobrých žádostech prospívají. Neb ta vinice jeho jest zde v tomto světě sbor křesťanský, jakož prvé pověděno jest o ní.

A vzplodila-li se jablka zrnatá.

Jablka zrnatá, jakož často pověděno jest, znamenají dobrodiní umučení božího. Protož znamená Kristus v církvi svaté skrze doktory, již-li kteří u víře a v ctnostech prospívají, a již-li kteří tak dospělí a zralí jsou, aby Krista v umučení jeho následovali: ‚Pakli bych toho v své vinici nenalezl, abych je tomu naučil.' Jako byli ti, o nichž dí svatý Pavel: „Vámť dáno jest, netoliko abyste v Krista věřili, ale abyste pro něho i trpěli."

Ale co sbor židovský Kristovi, jenž byl k němu sestoupil, učinil? Vyvrhše jej ven z vinice, zahubili (jej). A protož se omlouvá, řkouc:

Nevěděla jsem.

‚Doslyš: t. ‚toho, že's ty mě, zahradu svou, navštěvoval, proto jsem to učinila; neb když jsem tě viděla mezi lidem, jako člověka obcovati, nevěděla jsem, že bys ty byl Bůh; když jsem tě viděla mezi lotry viseti, nevěděla jsem, že bys ty byl Spasitel světa. Nebo kdybych tě, Pána slávy, byla poznala, nikdy bych tebe (nebyla) ukřižovala. Ale ty's oslepil mě, abys spasení lidské skrze mě dokonal.'

Jinak: ‚Nevěděla jsem' dí sbor židovský, kterýž vida, že taká milost jest dána církvi svaté skrze pravdu evangelia, želí, že dávno nepoznal víry Kristovy, a jako vymlouvaje se, že tak pozdě poznává víru Kristovu, dí: ‚Nevěděla jsem!' Jakoby řekla: ‚O církvi z pohanů, jež jsi choť Kristova, nevěděla jsem o také milosti a takých darech duchovních ctností tobě od svého chotě daných, protož jsem tak dlouho ve své slepotě váhala.

Duše má zarmoutila mě pro čtyřkolky Aminadabovy.

‚Zarmoucena jsem', dí, v duši přílišnou pečlivostí, pro tak náhlé kázání evangelia svatého. Viděla jsem a znala jsem zákon a proroky od Boha vydané, a protož když jsem náhle viděla kázati evangelium, zarmoutila jsem se, t. žel mi toho bylo, že zákon starý a proroctví má konec vzíti, a to provozy Aminadaba.

Ten Aminadab byl vnuk Judův, z jehožto pokolení pošel Kristus podle těla. A vykládá se ‚dobrovolný lidu mého' a znamená Krista, kterýž jsa Bohem, dobrovolně ráčil býti člověkem; jsa Stvořitelem a Vykupitelem, z nesmírné dobroty chtěl býti účastník lidu svého.

Protož vozy toho Aminadaba, t. evangelium Kristovo, zarmoutilo duši, t. hloupost sboru židovského. Když viděla ta církev židovská, kterak se evangelium po všem světě káže a křest se šíří, a obřezání a oběti její pomíjejí, zarmoutila se; a tak počala se pryč od Krista obraceti a se jemu protiviti a evangelium jeho tupiti.

Ale sbor královen a dcery Jeruzalémské zase ji odvolávají, řkouce:

Navrať se, navrať se, Sulamitská, navrať se, navrať se, ať patříme na tě!

Hlas tento jest církve svaté, jež zve k sobě sbor židovský. Jakoby řekla: ‚Ó, církev židovská, navrať se od slepoty nevěry své ku pravé víře, navrať se od nenávisti ku pravému milování, ‚Sulamitská', jež se vykládá ‚jatá' neb ‚pohrdnutá'. Tak byli Židé před narozením Kristovým jati od ďábla a pohrdnuti od Boha.

‚Navrať se ku pokání, navrať se, ať patříme na tvůj kající život a následujeme tebe.'

Sbor neb církev židovská, když Krista zahubila, pod jeho panstvím se býti styděla; ale hlas kazatelův ji odvolává, řka: Navrať se, navrať se, Sulamitská! Navrať se od čtyř úhlů země k svému Vykupiteli, jenž tě čeká, tě volá, tě přijmouti chce. Obrať se v něho věříc, obrať se jeho milujíc, obrať se jeho přikázání činíc, obrať se od něho zaslíbeného věčného života čekajíc, ať na tě patříme a tebe v témž následujeme.'

Neb: ‚Obrať se skrze čtyři evangelia Kristova, neb skrze čtyři ctnosti, t. opatrnost, spravedlnost, střídmost a sílu, aby tak svítily skutky tvé před lidmi, aby vidouce skutky tvé, chválili otce tvého nebeského.' — Neb Židé na konci světa obrácení tak budou příkladného života, že církev svatá bude se tomu diviti a jich příkladu požívati; neb o nich dí David: „Obrátí se k večeru a hlad trpěti budou, jako psi; a budouť obcházeti město", totiž církev svatou, aby slyšeli od křesťanů slovo boží. A budou požívati téhož ustanovení, jako první církev za apoštolů.

K tomu hlasu povolání Sulamitská ke králi vyšla, t. církev židovská, a od krále na milost přijata. A král hned k její chvále ustanovil zpěváky a pluky neb zástupy vojenské, aby proti nepřátelům jejím bojovali. Neb církev židovská po obrácení všady bude Boha chváliti a všudy bude proti hříchům bojovati.

Protož i dí král Kristus královně své, církvi z pohanův obrácené, jež se bude diviti té Sulamitské, totiž sboru židovskému, řka:

Kapitola sedmá.

Co uzříš na Sulamitské, jediné pluky vojenské?

Hlas tento jest Kristův, kterýž slyše, že choť jeho, t. církev svatá z pohanů, volá tu církev z Židů, dí jí: ‚Co uzříš na Sulamitské, jediné pluky vojenské?' Jakoby chtěl říci: ‚Ó, ty choti má, lituješ zatracení sboru židovského, protože dlouho k víře nepřijde; ale přijdeť čas, v němž se obrátí, a tehdy nic jiného na něm neuzříš, jediné pluky neb zástupy vojenské, t. množství ctností, jimiž bude proti hříchům bojovati, neb svornost lásky a pevnost víry a setrvání v trpělivosti, kterýmižto pluky pro obranu mé víry bude bojovati.' Neb pluky vojenské jsou stany rytířské. Protož na Sulamitské, t. na církvi židovské, když se obrátí, zjevno bude, že jednostejně s církvi svatou Krista kázati bude a pro jeho víru až do smrti bojovati bude.

Kterak krásné jsou kroky tvé v obuvi; dcero knížete!

Od tohoto místa počíná choť vypravovati chválu choti své; a počíná chválu její od šlépějí nohou, a končí v ústech chválu její. Jako dříve počal ji chváliti od očí až dolů, tak již nyní počíná od nohou až nahoru; a to se děje pro tajemství rozumu skrytého.

I dí: ‚Kterak krásné jsou kroky tvé!' Vida církev, choť svou, ne na jednom místě státi, ale kázáním svým po všem světě běhati, proto ji od kroků nohou jejích počíná chváliti; neb kroky církve svaté jsou rychlé kázání apoštolské, jímžto po všem světě evangelium Kristovo ohlášeno jest. A to v obuvi, t. v příkladu otců svatých, starých, jichžto-li životů následujeme, kroky naše jsou bezpečnější, abychom my bez úrazu za nimi jíti mohli.

‚Dcera knížete' — jiné texty mají: ‚dcera Aminadabova' — jakož dříve řečeno jest, znamená Krista. Nebo církev svatá jest i dcera i choť: dcera proto, že jest jeho krví vykoupena a jeho křtem obnovena; choť jeho proto, že dary Ducha svatého jemu jest připojena.

Spojení beder tvých jako zápony, které skovány jsou rukou řemeslníka.

Skrze bedra v písmě svatém znamenává se plodnost. Jako čteme o Jakubovi, že všech duší, kteréž byly vyšly z beder neb z ledví jeho, bylo padesát. Protož bedra církve svaté jsou synové duchovní lidu věřícího, skrze slovo kázání a křest svatý. Ale spojení beder církve svaté jest spojení dvojího lidu v jedné víře, t. pohanského a židovského. A to spojení přirovnává se záponě; neb víra obojího lidu, t. i křesťanského i židovského, nejvíce se v skutcích oznamuje, neb víra beze skutků mrtvá jest. — Skovány jsou rukou řemeslníka, t. moudrostí a skutkem božským, z jehožto daru moc a síla dobrých skutků věrným dána bývá. Toť jest ten řemeslník, o němž pověděl svatý Pavel, že toho města nejvyššího řemeslník jest Bůh.

Pupek tvůj jako číška soustruhová, nikdy nepotřebující nápojů.

Co dříve skrze břicho, to tuto skrze pupek se znamená, jenž jest nejkřehčí částka těla, a protož skrze ně křehkost těla našeho se znamená. Skrze číšku se doktorové svatí rozumějí. Protož doktorové svatí jsou jako číška soustruhová, neb čím více na křehkost svou pamatují, tím kázání slova božího jsou pilnější. A dobře k číšce soustruhové se přirovnávají; neb jako v soustruhu se snadně dělá, tak doktorové církve svaté snadně slovo boží káží neb almužnu dávají, podle toho, jakož dí Šalamoun: „Neříkej příteli svému: ‚Jdi a vrať se zítra, a dám tobě‘, když hned můžeš dáti. Také což se v soustruhu dělá, netřeba k tomu pravítka: tak církev svatá, cožkolivěk činí, to pro samo milování božské a pro odplatu věčnou činí. Neb kdokolivěk buď káže neb almužnu dává pro odplatu pozemskou neb chválu světskou, číška jest, ale ne soustruhová.

Ale číška soustruhová, ta nikdy nepotřebuje nápojů: neb kazatelům nikdy neubývá kázání slova božího, alebrž přibývá; neb Kristus jim přidává toho nápoje umění a moci stálosti, aby to majíce, jiným podávali. Jakož David dí: „Hospodin dá slovo kážícím, v moci mnohé.“ A Kristus dí: „Dámť vám v tu hodinu, co budete mluviti.

Břicho tvé jako stoh pšeničný, obložený liliemi.

Táž křehkost, kteráž dříve skrze pupek, táž tuto skrze břicho se znamená; neb břicho nižádnou tvrdost kostí v sobě nemá. Protož dobře břicho církve svaté stohu pšeničnému se přirovnává, neb svatí v církvi, čím více svou křehkost znají, tím více pilni jsou vydávati užitek svých dobrých skutků.

Ten stoh liliemi obložen jest. Skrze lilia se znamená stkvoucí od-

plata království nebeského. Neb svatí to dobré, které činí, vše pro žádost nebeské odplaty činí.

Také může skrze břicho církve svaté křest se znamenati, jímž se věrní jako z břicha po druhé narozují. Ten břich stohu pšeničnému, liliemi obloženému, se přirovnává; neb pokřtěný každý má pilen býti dobrých skutků a k stkvělosti vlasti nebeské vždycky se táhnouti.

Dva prsy tvé jako kolouchové blížencí srní.

Prsy církve svaté, jakož prvé řečeno jest, doktory svaté znamenají, kteříž maličké, t. nově ke Kristovi obrácené, mlékem sprostnějšího a zjevnějšího naučení navodí. A dobře dva prsy slovou církve svaté, neb z dvojího lidu, z židovského t. a z pohanského, věrní sebráni jsou, a mlékem duchovního naučení krmeni bývají.

Ty dva prsy jsou dva kolouši blížencí srní neb kozí a znamenají dva zákony, starý a nový, v nichž všechno kázání doktorské záleží, kterýchžto zákonů jeden jest mistr a vydavač: Kristus. Srna také znamená doktory svaté, neb i zrakem i během jiná zvířata přesáhá, a jest zvířátko čisté, kopyto dělí, a přežvykuje. Tacíť jsou doktorové svatí a údové Kristovi: zraku ostrého v písmě svatém, a rychlí pozemské věci opustiti a k nebeským se utíkati, kopyto dělí, t. mají rozdíl mezi zlým a dobrým; a přežvykuje, to jest ustavičnou myslí přikázání božské rozjímá a pamatuje.

Šíje tvá jako věž slonová.

Doktorové svatí, již se znamenají skrze prsy, ti se také znamenají skrze šíji. Jako šíje život s hlavou spojuje a sjednává, tak doktorové svatí církev svatou s Kristem spojují. A jsou jako slonové silní v ctnostech. A jako slonové nesou na sobě věže, s nichžto lidé bojují, tak mužové svatí nesou písmo svaté, s něhožto proti nepřátelům Kristovým bojují. A jakož slon jest zvíře nesmilné, tak ti, kdož jiné učí, mají býti čistí a ctnostní. Jakož hrdlem řeč tvoříme a pokrm jiným údům podáváme, tak doktorové svatí slova života lidem zvěstují a pokrmem písma svatého krmí.

Oči tvé jako rybníky v Ezebon, jež jsou v bráně dcery množství.

Tíž doktorové svatí, již se skrze oči znamenají, jakož i skrze šíji; neb oni jako oči všemu tělu cestu ukazují, a naučením svým dávají rozum a osvícení církvi svaté. A ty oči přirovnávají se k rybníkům, jež jsou v bráně města Ezebon. Ezebon jest město, mající jednu bránu, a v té bráně studnice tekutá, jež činí mnoho rybníků, v nichžto

při vchodu do města obmývají se i ty věci, kterýchž potřebí mají. A nižádný nemůž do města vjíti, jediné skrze ty rybníky.

‚Ezebon' slove neb se vykládá ‚pás lkání', a znamená církev tuto bojující, kteráž k sobě přicházející opasuje pasem pokání; kteřížto do toho města církve svaté vejíti nemohou, jediné skrze bránu víry, jež jest ze studnice křtu svatého. Neb ačkoli mnoho míst ta studnice naplňuje, přece proto jeden jest křest.

A to město Ezebon slove dcera množství pro množství lidu, jenž se tu schází: tak i církev svatá množství v sobě lidu zavírá. A jakož řečeno jest, že Ezebon se vykládá ‚pás lkání', tak doktorové svatí, opustivše pomíjející věci tohoto světa a potěšení, zarmoucením a lkáním se sužují, aby skrze pláč a lkání zdejší ku pravé a k věčné radosti přijíti mohli.

Nos tvůj jako věž Libánská, ježto hledí k Damašku.

Král Šalomoun učinil na hoře Libánské sobě pro potěšení věž vysokou, s nížto patřil k Damašku, jenž jest město hlavní v Syrii; protož měšťané toho města protivili se velmi té věži.

Proto, že nosem vůni dobrou a zlou rozeznáváme, správně skrze nos doktory církve svaté znamenáme; neb oni moudře a rozumně rozeznati umějí mezi vůní pravého naučení a mezi smradem bludu kacířského. Neb o darech Ducha svatého dí svatý Pavel: „Jinému zajisté skrze Ducha svatého dáno bývá rozeznání duchů."

Protož nos církve svaté věži Libánské se přirovnává, neb doktorové svatí v církvi svaté nejvyšší místo drží, a tak jako na Libánské hoře posazeni jsou a odtud brání církev svatou od duchů zlých a od kacířů.

A ta věž jest proti Damašku, v němžto někdy byli králové silní, již proti Jeruzalému silně bojovali. A vykládá se „Damaskus': ‚zízeň krve', neb ‚krve nápoj', neb ‚oko krve'; neb chtí tomu, že tu Abel, první mučedník, svou krev vylil. Protož znamená moc tohoto světa, jenž vždy po nápoji krve žízní. Znamenává také moc ďábelskou, kteříž krve duší našich žádají. Ta věž jest proti Damašku: neb církev svatá vždy se ďáblu a jeho údům s pomocí Kristovou protiví.

Hlava tvá jako Karmelus hora.

K a r m e l u s jest hora, na níž přebýval Elizeus, kdež viděl vozy ohnivé a jezdce, t. andělské zástupy, ku pomoci jemu poslané; a znamená vysoký bohomyslný život v církvi svaté, v němž přebývá Kristus, pravý Elizeus, jenž se vykládá ‚boží spasení'.

H l a v a církve svaté počátek rozumu v církvi svaté znamenává; neb jakož hlava jiné údy spravuje, tak rozumem myšlení se způsobují. A dobře podobně hlava církve svaté k hoře Karmelské se přirovnává, jež se vykládá ‚poznání' neb ‚umění obřezání'; neb církev

svatá zná, že obřezání tělesné teď má duchovně zachováno býti. Jakož i dí prorok: „Obřežte se Hospodinu v srdcích vašich.“ Toho smyslu obřezání neměli Židé; protož jim i svatý Štěpán domlouval, řka: „Tvrdé šíje a neobřezaných srdcí i uší, vy jste se vždy Duchu svatému protivili!“

Hlava církve svaté jest jako hora Karmelská: neb mysli svatých nějakým dobrým obcováním pozdviženy jsou, a tak Kristovi v sebe přístup dávají skrze prospěch v ctnostech.

A vlasy hlavy tvé jako zlatohlav královský, připojený k žlabům.

Poněvadž skrze hlavu v církvi svaté rozum znamenáme, také skrze vlasy můžeme množství rozumů znamenati, jež z té hlavy rozumné, t. z Krista pocházejí, jako vlasy z hlavy.

Purpur neb zlatohlav, jenž má barvu červenou, umučení Kristovo znamená, podle litery, jež dí: „Purpur připojený k žlabům.“ — Žlaby jsou koryta, v nichžto omáčejí vlnu, neb niti, neb sukno v krvi rybí, což potom purpur neb šarlat slove. Ta koryta neb žlaby pokoru svatou znamenají, v nichžto se purpur královský omáčí. Neb když svatí v pokoře Krista následují a utrpení jeho účastni býti žádají, co jiného, než v purpur se obracejí, aby jsouce účastni práce jeho, také mohli s ním korunováni býti.

Kterak jsi krásná a kterak sličná, nejmilejší, v rozkošech svých!

‚Kterak jsi krásná‘ — doslyš: u víře; ‚a kterak rozkošná‘ — doslyš: v ctnostech a v skutku, a v rozkošech duchovních mně nejmilejší.

Dříve pověděno jest o ní, že jest pěkná, jako měsíc, výborná jako slunce, a zřízená jako vojenský zástup: ale tuto dí, že jest krásná a sličná a že jest nejmilejší v rozkošech. Což jsou jaksi (věci) odporné sobě; neb zástup vojenský a rozkoš jsou sobě odporny: kdož rozkoš milují, v zástupu vojenskému neradi bývají; a též zase, kteříž v zástupech bojují, rozkoše míti nemohou. Ale církev svatá obé to do sebe má; neb jest zřízena jako zástup vojenský: neb se nevěrným kacířům protiví a ďábly svým dobrým a svatým kázáním honí; a také v rozkoši jest: neb nebeské sladkosti ustavičně dásněmi mysli své okouší, a mezi úzkostmi tohoto světa jí dojíti si žádá a jimi vždy nasycena býti. Protož vhodně (ta), kteráž taková jest, může krásná a sličná slouti a Kristovi, choti svému, nejmilejší.

Postava tvá přirovnána jest ku palmě.

Postava církve svaté jest její dokonalá přímost; neb se k nižádným hříchům neuchýlí, ani skrze protivenství, ani skrze lahodnost,

ale přímá a nepohnutá stojí v stálosti, slyšíc, co dí svatý Pavel: „Bděte a stůjte u víře a mužně čiňte, a všechna díla vaše v lásce buďte.“

Protož postava církve svaté přirovnává se k palmě, neb ve všech věcech, kteréž činí, vždycky na paměti má nebeskou odplatu. Neb palma za vítězství bývá dána, a znamenává odplatu, jež bude dána svatým v nebesích.

A prsy tvé k hroznům.

Prsy církve svaté, jakož dříve řečeno jest, jsou doktorové svatí, kteříž mlékem sprostného naučení krmí nově v Kristu narozené. Ale ty prsy se k hroznům přirovnávají, když tíž doktorové dokonalejším dokonalejší učení zjevují. Jakož dí svatý Pavel o hloupých: „Nemohl jsem vám mluviti jako duchovním, ale jako tělesným v Kristu mléko dal jsem vám, nápoj, ne pokrm.“ Ale prsy ty, plné mléka, obrátily se v hrozny, když řekl svatý Pavel: „Myť kážeme Krista, moc božskou a moudrost božskou, a to mezi moudrými a dokonalými.“

Řekl jsem: Vstoupím na palmu a uchopím ovoce její.

Aby ukázal choť Kristus choti své, že ty všechny dary její z milosti boží pochodí, protož dí: ‚V s t o u p í m n a p a l m u‘. Jako by řekl: ‚Odkud máš ta slova jako mléko ku pokrmu maličkých, odtud také máš i hrozny vinné, t. slova povýšenější, jimiž dokonalejším dokonalejší dáváš naučení; a to proto, že jsem já milostí svou v tě vstoupil a toho dobrého jsme tobě půjčil.

‚V s t o u p í m n a p a l m u‘. Palma znamená církev svatou neb duši věrnou, jež pamatuje řeč Pána svého, jenž dí: „Doufejte, žeť jsem já přemohl svět.“ A tak i ona se na to dá, aby nade všemi hříchy zvítězila

A dobře podobně dí tuto: ‚V s t o u p í m n a p a l m u‘, o kterémž dříve řečeno jest, že sestoupil do zahrady; neb totéž znamená i zahrada i palma, t. církev svatou. Tehdy k ní sestupuje, když jí hojnost milosti své a darů svých s nebes posílá; ale tehdy na ni vstupuje, když dary své v ní rozmnožuje a ji některými ctnostmi výše a výše vzhůru potahuje. Palma zdola jest drsná, ale svrchu krásná, listím a ovocem ozdobená: tak církev svatá zde dole v tomto světě drsnost protivenství a zármutky trpí pro Krista, ale s vrchu, totiž v nebesích, krásy a sladkosti užitku čeká.

Také může se skrze palmu dřevo kříže neb umučení Kristova rozuměti, na něž Spasitel náš pro vykoupení pokolení lidského ráčil vstoupiti, na němž nepřítele našeho, ďábla přemohl.

I dí: ‚Ř e k l j s e m‘, t. skrze své proroky mluvil jsem slibem svým, že chci k umučení přijíti a svou církev vykoupiti, ‚a u c h o-

pím ovoce její', t. užitek dobrých skutků a práce, v nichž církev svatá obcuje, já odplatím.

Neb: ‚Vstoupím na kříž a uchopím ovoce jeho, t. dokonaje vítězství umučení a smrti, přijdu k slávě svého vzkříšení, a tak apoštolům svým a jiným duchovní dary rozdám.

A budouť prsy tvé jako hrozny vinice.

To již svrchu pověděno jest, že prsy církve svaté doktorové jsou, když maličké sprostným naučením krmí; ale hrozny vinné bývají, když dokonalejším vyšší věci praví. Neb svatý Pavel jedním a týmž časem i prsy i hrozny vinné měl, když o Kristovi mluvil, řka: „Jichžto otcové, z nichžto Kristus byl." Aj, toť slova sprostná o Kristovi jako mléko! Ale táž slova v silné a sladké víno obrácena jsou, když potom řekl: „Kterýž jest Bůh nade všechno požehnaný na věky."

A vůně úst tvých jako vůně jablek, hrdlo tvé jako víno nejlepší.

Vůně úst církve svaté jest její ústní a přítomné kázání, kteréž také buď skrze pověst jiných, neb skrze písmo k jiným přijde, kteříž toho neslyší. Ale hrdlo její přítomný jest hlas kazatelský, jenž se nyní na každý den slyší. Protož vůně úst církve svaté přirovnává se vůni jablkové; neb pověst kázání jejího plna jest milosti a sladkosti. Ale hrdlo církve svaté vínu nejlepšímu se přirovnává, neb hlas a kázání kazatelů velikou moc a chuť dává posluchačům. Ale že v novotě jest jim jako vůně jablková, ale v stáří jako vinná, znamená, že kázání církve svaté i v nových i v starých křesťanech dokonalých má plnou milost a sladkost.

Vhodné milému mému ku pití rtům a zubům jeho k přežvykování.

Tento jest hlas choti, kteráž slyšíc, že ji choť její chválí, že vůně úst jejích jest jako vůně jablek, a hrdlo její jako víno nejlepší, ona veselou a jasnou tváří odpovídá, řkouc: „Vhodné milému mému ku pití." Jako by chtěla říci: ‚Choť můj přirovnal hrdlo mé k vínu nejlepšímu, a to víno jest vhodný nápoj milému mému: t. to kázání, kteréž on v má ústa vložil, skrze něho a ne skrze jiného má v světě zvěstováno býti.' Neb neslušelo se, aby tajemství království nebeského skrze jiného zvěstováno bylo, nežli skrze Krista Ježíše, jenž jest prostředek mezi Bohem a člověkem.

„A rtům a zubům jeho ku přežvykování'. Rty a zuby chotě Krista jsou, jakož řečeno jest, doktorové svatí. Protož to víno nejlepší jest zachováno ku přežvykování rtům a zubům cho-

ťovým, neb naučení a kázání a výklady písma svatého od doktorů svatých má vyloženo býti. Věz, že tuto dí: ‚k u p ř e ž v y k o v á n í'. Neb doktorové svatí písmo svaté přežvykují, když smysly čtení svatého a přikázání boží pilným rozumem a častým pamatováním spolu přemítají a rozmlouvají.

Já milému mému a ke mně obrácení jeho.

‚J á m i l é m u m é m u' — doslyš: sloužiti budu správně a nábožně, jemu a ne jinému víru svou a službu slibuji. — ‚A k e m n ě o b r á c e n í j e h o' — doslyš: aby mně v práci tohoto světa pomáhal a potom v radost nebeskou uvedl.

Také může tato řeč býti otců svatých, kteříž žádostivě čekali příští Kristova, řkouce: ‚J á m i l é m u m é m u'. Jako by řekla ta církev první: ‚Vím, že můj milý vždycky svou přítomností při mně jest, protož já jemu celým srdcem sloužiti žádám.' — ‚A k e m n ě o b r á c e n í j e h o', t. ‚žádám, abys tak v mém těle, jako's mi slíbil, se ukázal.' Neb slíbil dříve choť, řka: ‚V s t o u p í m n a p a l m u': t. slíbím se vtěliti a na svět přijíti a svým utrpením lidské pokolení vykoupiti. Protož se z toho jako radujíc, dí: ‚J á m i l é m u m é m u a k e m n ě o b r á c e n í j e h o': t. věřím, že má člověkem přijíti a v mé podstatě člověcké světu se ukázati.

Pojď, milý můj, vyjděme na pole, přebývejme ve vsech!

Hlas jest sboru židovského, jenž dí: ‚Přijď již, můj milý', t. ukaž se skrze vtělení své. Též dí David: „Vzbuď, Pane, moc svou a přijď." A Izaiáš dí: „Aby aspoň nebesa pobořil a sestoupil."

‚V y j ď m e n a p o l e!' To pole svět tento jest. Vyjíti na pole, jest kázati evangelium; ve vsi přebývati, jest víru Kristovu zvěstovati. Pohané ve vsech přebývají, neb daleko jsou od města božího.

Také může býti to hlas církve svaté z pohanů: ‚P ř i j ď, m i l ý m ů j!' Jako by řekla: ‚Já věřím, že již skrze vstoupení své přijaté člověčenství na nebesa pozdvihl; ale proto přijď, mě božskou velebností a přítomností svou často navštěvuje.' — ‚V y j ď m e n a p o l e', t. kažme víru svého vtělení všemu světu; ‚p ř e b ý v e j m e v e v s e c h', t. také hloupým a sprostným víru tvou zvěstujme. — Dobře dí ‚přebývati', ne málo pobýti: t. ‚dokudž z pohanů a jiných nevěrných neučiníme lidu tvého'.

Ráno vstaňme do vinice.

Ráno slove ukázání nové milosti, když t. pominuly temnosti nevěry pohanské, a evangelium počalo po všem světě svítiti a kázáno býti.

Vizme, vzkvetla-li vinice, zrodily-li květy ovoce.

‚Vizme, vzkvetla-li vinice‘: t. ohledejme církev, již-li počátek víry přijala; již-li květy ovoce učinily: t. již-li ti, kteříž v Krista uvěřili, již-li jsou hotovi k dobrým skutkům. — Tehdy vinice, církev svatá, kvítí vydává, když nejprvé lidé víru přijímají; ale to kvítí ovoce přináší, když již z té víry a z lásky dobré skutky činí, aby víra beze skutků nebyla mrtva. Jakož dí svatý Jakub: „Víra beze skutků mrtvá jest.“

Vzkvetla-li jablka zrnatá.

Jablko zrnaté má kůru červenou, Kristovo krve prolití neb jeho údů znamená. Protož dí: ‚Vzkvetla-li jablka zrnatá‘, t. již-li ti, kteříž u víře a v skutcích jsou dokonalí, také jsou pro Krista hotovi svou krev vyliti a pro něho trpěti a jeho ve všem následovati. Jablka zrnatá byli ti, jimžto řekl svatý Pavel: „Vám dáno jest netoliko, abyste v Krista věřili, ale abyste pro něho také i trpěli.“

Tamť dám tobě prsy své.

Prsy církve svaté jsou doktorové, již věřící nejprvé svým naučením krmí. Jako by řekla: ‚Když na pole vyjdeme‘, t. mezi pohany neb mezi sprostné lidi, ‚tuť já tobě, choti můj, dám prsy své, t. zvláštní tobě skrz doktory svaté syny roditi budu.‘

Pokřiny vydaly vůni svou v branách našich.

Pokřín jest kořen lékařský, a má podobnost jako tělo člověčí. Ovoce neb jablka jeho jsou velmi rozkošné vůně, ku podobě jsou jako jablko plané. Ten kořen jest léčivý k mnohým věcem.

‚Ty pokřiny daly vůni v branách našich‘. Brány církve svaté jsou apoštolé a jich náměstkové; neb žádný do města církve svaté nevejde, jedině bude-li skrze ně vodou křtu svatého obnoven a bude-li v jich naučení potvrzen. O těch branách pravil David, řka: „Miluje Hospodin brány Sionské nade všechna stanoviště Jakobova.“

Vůně pokřínů znamená ctnosti. Protož v branách církve svaté pokřiny vydaly vůni svou, když apoštolé neb jich náměstkové pověst dobrého mínění neb dobrého života a vůni dobrých ctností daleko a široce na všechny strany rozlévali. Jako byla vůně Marie Magdaleny, kteráž podnes a až do soudného dne po všem světě voněti bude. Protož i zve choť chotě svého, aby sestoupil do vinice své, že již jméno jeho dalece a široce skrze apoštoly a jich věrné náměstky zvěstováno jest, a skrze kázání jich hlas, jak dí David, po všem světě slyšen jest.

Všechna jablka, nová i stará, milý můj, schovala jsem tobě.

Znala to církev svatá, že všechno, což jest v starém i v novém zákoně položeno, skrze žádného, než skrze Krista, (nemůže) naplněno býti. Protož dí: ‚všechna jablka, nová i stará, t. všechna zaslíbení i přikázání nového i starého zákona, tobě připíši, můj milý!' Jako by řekla: ‚Tebe čekám, aby to skrze tebe naplněno bylo v novém zákoně, co psáno jest v starém.' Protož vise na kříži, když okusil octa, řekl: „Dokonánoť jest!" A po svém vzkříšení řekl učedníkům svým: „Musí se naplniti všechno, což psáno jest v zákoně a v prorocích a v žalmech o mně."

Také mohou jablka znamenati svaté v starém i novém zákoně. Jakož dí: ‚S c h o v a l a j s e m t o b ě', t. já, choť tvá, ‚n o v á i s t a r á j a b l k a': t. lidi spravedlivé, již předcházeli v starém zákoně, neb ještě mají býti v novém, tobě jsem schovala, milému svému, t. aby skrze tebe odplatu za svou práci přijali. Neb nižádný svatý do království nebeského vejíti nemohl, jediné skrze Krista; neb on nejprvnější do nebe vstoupiv, potomním údům svým království nebeské otevřel.

A mest zrnatých jablek mých.

Jablko zrnaté slove, jež v jedné kůře mnoho zrn zavírá, a má kůru červenou; protož nese podobenství umučení Pána Ježíše. Mest jablek zrnatých znamená milování mučedníků svatých, kteříž Krista tak velice milovali, že se pro něho ani umříti nerozpakovali.

A znamenitě jmenuje mest, ne které jiné pití: neb mest nejvíce vroucí jest, takže velikým vřením svým každou nečistotu a hnis ze sebe vymítá. I dá církev svatá Kristovi, choti svému, mest z jablek zrnatých svých: t. ukáže v umučení svatých mučedníků, kterakouť jeho láskou miluje, že nižádné nečistotě zlého pomyšlení nedá v sobě zůstati.

Levice jeho pod hlavou mou, a pravice jeho objímati bude mě.

Tento verš po druhé položen jest. Skrze levici, jakož dí sv. Řehoř, znamená se všechno štěstí tohoto života; ale pravice budoucí blahoslavenství znamená. Protož církev svatá levici chotě svého pod hlavou má, a pravice jeho ji objímá: neb všechno libé tohoto světa sobě za nic neváží a vším pohrdá, a k samým věčným a nebeským (věcem) se táhne, když jen od samých nebeských věcí žádá si objímána a kochána býti.

Zaklínám vás, dcery Jeruzalémské, abyste nebudily aniž procítiti kázaly milé mé, dokadž by sama nechtěla.

Má církev svatá některé lidi v sobě, kteříž křtem Kristovým jsou obnoveni, a toliko jménem slovou křesťané, ale obyčejem a životem světu slouží, a církev svatou nepokojem a bouřkou vždy zarmucovati hledí. Takové choť dcerami Jeruzalémskými nazývá, pro milost svatosti jeho, kterouž od církve svaté berou, ač pak se životem jí protiví. Ty choť zaklíná, t. přikazuje jim, aby nebudily milé jeho, totiž v bohomyslném životě jí nepřekážely, a ku práci světské jí nenutily, dokud by sama nechtěla, totiž dokud by službu boží v chvalách, v pění, v modlitbách nedokonala, a potom ku práci světa užitečně jíti nechtěla.

Která jest tato, ježto vstupuje z pouště, rozkoše jsouc plna, zpolehši na milém svém?

Hlas tento jest církve židovské, jež se diví církvi pohanské, řkouc: ‚K t e r á j e s t t a t o', t. kterak jest veliké zásluhy, ‚j e ž v s t u p u j e z p o u š t ě?' Neb církev z pohanů byla pustá od milosti božské a od pravdy a od známosti jeho, pro svou modloslužbu; ale potom ustupovala jako po stupních z jedné ctnosti do druhé, a to z pouště bludu a nevěry, v nichžto za dlouhý čas jako na poušti přebývala, jsouc plna rozkoše, t. víry a dobrých ctností.

‚Z p o l e h š i n a s v é h o m i l é h o‘, t. doufání majíc v samém Kristovi, a tak všechny dobré skutky své jeho milosti připisujíc; neb ví a zná, že sama od sebe nic dobrého učiniti nemůže. Protož se svatým Pavlem dí: „Milostí boží jsem to, což jsem.“

Jiné texty mají: ‚Z p o l e h š i n a m i l é m m é m‘. Neb mínila církev židovská, že by jen ona sama měla známost Boha, a všichni pohané že by tak v své nevěře měli zůstati.

Pod stromem jabloňovým vzbudil jsem tě.

Strom jabloňový kříž neb umučení Kristovo znamenává, pod nímž církev židovská od smrti prvorozeného hříchu vzkříšena jest a moci ďábelské zbavena. Všechno pokolení lidské pod jabloní v smrt upadlo, když první člověk s jabloně zapověděné jedl; ale pod jabloní kříže vzbuzeno (jest), když Kristus za ně umřel.

Tu porušena jest matka tvá, tu poskvrněna jest rodička tvá.

Matka lidského pokolení jest přirozenost člověčí, kterážto před hříchem byla neporušitelná, neútrpná, nesmrtelná. Ale když potom upadla v neposlušnost, ty všechny bědy na ni přišly.

Také matka toho pokolení byla Eva, kteráž pod jabloní stromu zapověděného chytrostí ďábelskou porušena jest; ta, kteráž byla neposkvrněna žádným hříchem ani bolestí, potom na sobě cítila chlípnost žádosti těla a potom trpěla i bolesti.

Také matka a rodička sboru židovského jsou větší a mocnější a důstojnější z lidu židovského, jako byli kněží, mistři a zákonníci, již Krista Pilátovi vydali. Kteříž jiný lid obecný jako matka a rodička zpravovati, učiti, krmiti zákonem božím, a vésti k dobrému měli, a oni jej pak navedli k vraždě, aby nestydatě volali, řkouce: „Ukřižuj, ukřižuj!“ Ta matka toho lidu židovského pod jabloní kříže porušena jest a poskvrněna, když sebe i své syny potomní v ukrutné zlořečenství poddala, řkouc: „Krev jeho na nás i na naše děti!“ Neb oni i pod dřevem kříže stáli, ne s věrou a nábožností, ale ukrutné pomsty na se i na své děti čekajíce.

Polož mě jako pečeť na srdce své, jako pečeť na rámě své.

Jako by řekl choť: ‚Že jsem pod stromem jabloňovým tě vzkřísil, t. umučením svého kříže jsem tě vykoupil, protož p o l o ž m ě j a k o z n a m e n í n a s r d c e s v é, t. měj mě vždycky v své paměti a nezapomínej, kterak jsem mnoho pro tvé spasení a vykoupení trpěl.‘

‚P o l o ž m ě j a k o z n a m e n í‘, ježto sobě lidé kladou, když chtí pilně co na paměti míti, aby na to vzhlédnouce, to sobě na paměť

A mest zrnatých jablek mých.

Jablko zrnaté slove, jež v jedné kůře mnoho zrn zavírá, a má kůru červenou; protož nese podobenství umučení Pána Ježíše. Mest jablek zrnatých znamená milování mučedníků svatých, kteříž Krista tak velice milovali, že se pro něho ani umříti nerozpakovali.

A znamenitě jmenuje mest, ne které jiné pití: neb mest nejvíce vroucí jest, takže velikým vřením svým každou nečistotu a hnis ze sebe vymítá. I dá církev svatá Kristovi, choti svému, mest z jablek zrnatých svých: t. ukáže v umučení svatých mučedníků, kterakouť jeho láskou miluje, že nižádné nečistotě zlého pomyšlení nedá v sobě zůstati.

Levice jeho pod hlavou mou, a pravice jeho objímati bude mě.

Tento verš po druhé položen jest. Skrze levici, jakož dí sv. Řehoř, znamená se všechno štěstí tohoto života; ale pravice budoucí blahoslavenství znamená. Protož církev svatá levici chotě svého pod hlavou má, a pravice jeho ji objímá: neb všechno libé tohoto světa sobě za nic neváží a vším pohrdá, a k samým věčným a nebeským (věcem) se táhne, když jen od samých nebeských věcí žádá si objímána a kochána býti.

Zaklínám vás, dcery Jeruzalémské, abyste nebudily aniž procítiti kázaly milé mé, dokadž by sama nechtěla.

Má církev svatá některé lidi v sobě, kteříž křtem Kristovým jsou obnoveni, a toliko jménem slovou křesťané, ale obyčejem a životem světu slouží, a církev svatou nepokojem a bouřkou vždy zarmucovati hledí. Takové choť dcerami Jeruzalémskými nazývá, pro milost svatosti jeho, kterouž od církve svaté berou, ač pak se životem jí protiví. Ty choť zaklíná, t. přikazuje jim, aby nebudily milé jeho, totiž v bohomyslném životě jí nepřekážely, a ku práci světské jí nenutily, dokud by sama nechtěla, totiž dokud by službu boží v chvalách, v pění, v modlitbách nedokonala, a potom ku práci světa užitečně jíti nechtěla.

Která jest tato, ježto vstupuje z pouště, rozkoše jsouc plna, zpolehši na milém svém?

Hlas tento jest církve židovské, jež se diví církvi pohanské, řkouc: ‚K t e r á j e s t t a t o', t. kterak jest veliké zásluhy, ‚j e ž v s t u p u j e z p o u š t ě?' Neb církev z pohanů byla pustá od milosti božské a od pravdy a od známosti jeho, pro svou modloslužbu; ale potom ustupovala jako po stupních z jedné ctnosti do druhé, a to z pouště bludu a nevěry, v nichžto za dlouhý čas jako na poušti přebývala, jsouc plna rozkoše, t. víry a dobrých ctností.

‚Z p o l e h š i n a s v é h o m i l é h o‘, t. doufání majíc v samém Kristovi, a tak všechny dobré skutky své jeho milosti připisujíc; neb ví a zná, že sama od sebe nic dobrého učiniti nemůže. Protož se svatým Pavlem dí: „Milostí boží jsem to, což jsem.“

Jiné texty mají: ‚Z p o l e h š i n a m i l é m m é m‘. Neb mínila církev židovská, že by jen ona sama měla známost Boha, a všichni pohané že by tak v své nevěře měli zůstati.

Pod stromem jabloňovým vzbudil jsem tě.

Strom jabloňový kříž neb umučení Kristovo znamenává, pod nímž církev židovská od smrti prvorozeného hříchu vzkříšena jest a moci ďábelské zbavena. Všechno pokolení lidské pod jabloní v smrt upadlo, když první člověk s jabloně zapověděné jedl; ale pod jabloní kříže vzbuzeno (jest), když Kristus za ně umřel.

Tu porušena jest matka tvá, tu poskvrněna jest rodička tvá.

Matka lidského pokolení jest přirozenost člověčí, kterážto před hříchem byla neporušitelná, neútrpná, nesmrtelná. Ale když potom upadla v neposlušnost, ty všechny bědy na ni přišly.

Také matka toho pokolení byla Eva, kteráž pod jabloní stromu zapověděného chytrostí ďábelskou porušena jest; ta, kteráž byla neposkvrněna žádným hříchem ani bolestí, potom na sobě cítila chlípnost žádosti těla a potom trpěla i bolesti.

Také matka a rodička sboru židovského jsou větší a mocnější a důstojnější z lidu židovského, jako byli kněží, mistři a zákonníci, již Krista Pilátovi vydali. Kteříž jiný lid obecný jako matka a rodička zpravovati, učiti, krmiti zákonem božím, a vésti k dobrému měli, a oni jej pak navedli k vraždě, aby nestydatě volali, řkouce: „Ukřižuj, ukřižuj!“ Ta matka toho lidu židovského pod jabloní kříže porušena jest a poskvrněna, když sebe i své syny potomní v ukrutné zlořečenství poddala, řkouc: „Krev jeho na nás i na naše děti!“ Neb oni i pod dřevem kříže stáli, ne s věrou a nábožností, ale ukrutné pomsty na se i na své děti čekajíce.

Polož mě jako pečeť na srdce své, jako pečeť na rámě své.

Jako by řekl choť: ‚Že jsem pod stromem jabloňovým tě vzkřísil, t. umučením svého kříže jsem tě vykoupil, protož p o l o ž m ě j a k o z n a m e n í n a s r d c e s v é, t. měj mě vždycky v své paměti a nezapomínej, kterak jsem mnoho pro tvé spasení a vykoupení trpěl.‘

‚P o l o ž m ě j a k o z n a m e n í‘, ježto sobě lidé kladou, když chtí pilně co na paměti míti, aby na to vzhlédnouce, to sobě na paměť

přivedli: tak my dobrodiní jeho sobě na své srdce položme, abychom vždy na ně hledíce, pamatovali, a za to jemu čest, chválu a díky činili.

‚Polož mě také jako znamení na rámě své', skrze dobré a hodné skutky: abychom jeho vždy pamatujíce, vskutku veň věříce, tu víru dobrými skutky ozdobovali. Jestliže to učiníme, on také nás sobě na znamení položí, aby na nás vždycky pomněl; jakož dí skrze proroka: „Ale já ť nikdy nezapomenu tebe." A jinde dí: „V ten den přijmu já tě, Zorobabeli, sluho můj, a položím tě jako znamení před tváří svou."

Pakli my dobrodiní jeho zapomeneme a za ně jemu nebudeme díků vzdávati, on také nás zapomene, a dí o nás, jako řekl o zlém králi Jekoniášovi: „Bude-li Jekoniáš prsten na pravé ruce mé, odtud strhnu jej a dám jej v ruku nepřátel jeho."

Neb silná jest jako smrt láska, tvrdé jako peklo milování.

Milování Kristovo silné jest jako smrt; neb jako smrt duši od těla odlučuje, všechny věci v tomto světě zoškliví, tak milování Kristovo, kohož právě navštíví, všechna jej tomuto světu umoří a všechny věci světu milé jemu zoškliví, tak že bude světu mrtev, a jen samému Kristovi živ.

Týž smysl jest, kdež dí: ‚Tvrdé jako peklo milování'. Jako peklo ty, kteréž jednou přijme, více nepustí, ale vždy drží, tak pravé milování Kristovo, kohož jednou vskutku uchopí, nikdy potom nepustí. Jakož dí svatý Pavel: „Kdo nás odloučí od té lásky boží? Zdali zarmoucení, zdali úzkost, zdali hlad, zdali meč?"

Také milování to, kterýmž nás Kristus miloval, bylo silné jako smrt; neb nás tak velmi miloval, že jsa nesmrtelný, pro nás chtěl smrt přijmouti. — Také bylo tvrdé jako peklo milování jeho: jako peklo nemůže se slitovati neb od muk přestati, tak milování Kristovo nemohlo od milosrdenství přestati aneb kterým ukrutenstvím neb protivenstvím zahnáno býti od milování pokolení lidského.

Lampy jeho, lampy ohně a plamenů.

Lampy jsou srdce svatých, v nichžto jako v lampách světlo, tak v nich milování Kristovo přebývá. Ta srdce jsou lampy ohně, neb uvnitř hoří skrze milování. Jsou také lampy plamenů, neb zevnitř svítí bližním skrze dobré skutky. Neb tak velí Kristus: „Tak svěť světlo vaše před lidmi, aby viděli skutky vaše dobré."

Vody mnohé nemohly uhasiti lásky, aniž řeky zatopí ji.

Vody a řeky jsou násilné hrůzy protivníků, neb jich lahodné pochlebenství, jimižto svaté od milování Boha odloučiti hledí. O těch

vodách dí Kristus v evangeliu o muži moudrém, jenž dům lásky vzdělal na pevnou skálu: „Přišly potoky dýmaly větry a řítily se na dům ten, a nepadl!“ —

Vody mnohé nemohly uhasiti lásky, neb nižádný zármutek, žádná úzkost, žádné protivenství nebude moci svatých od milování božího odloučiti.

Dá-li člověk všechen statek domu svého za milování, jako ničímž pohrdá jím.

Tento verš nepotřebuje výkladu; neb to každý moudrý ví, že všeho světa statek i bohatství proti pravému Kristovu milování nic nejsou. Čteme o mnohých svatých, že pro lásku Kristovu všechno, což měli, opustili; avšak když to k milování Kristovu přirovnali, za nic sobě toho nevážili. Jako svatý Pavel, když byl netoliko statek světský, ale také i otcovská ustanovení pro Krista opustil, řekl: „Ty všechny věci měl jsem za lejna, abych Krista získal“, t. abych jeho lásky dosáhl.

Sestra naše malička jest a prsů nemá; co učiníme sestře naší v den, když namluvena má býti?

Hlas chotě Krista, jenž mluví k církvi židovské o církvi pohanské, řka: ‚Sestra naše‘, t. církev má z pohanů, ‚malička jest‘ v počtu věrných, ‚a prsů nemá‘, t. doktorů svatých, kteříž by mléko umění majíce, jiné krmili. Neb za apoštolů a ještě potom dlouhý čas, církev svatá mdlá byla proti protivníkům svým.

‚Co učiníme sestře naší‘, t. církvi z pohanů, ‚v den, když namluvena má býti‘, t. v den soudný, když bude míti andělům přidružena býti, t. nebude-li počet její dokonalý.

Jinak: Malička byla církev nejprvé a prsů neměla, neb ještě kázáním svým Bohu synů duchovních nerodila. Protož jako rady církve židovské užívaje, dí: ‚Co učiníme sestře naší v den zasnoubení jejího?‘ — Den zasnoubení neb namlouvání jest, když Kristus uvnitř tajně vnukne, neb zevnitř skrze kázání zjevné napomíná duši člověka věrného. Jako by řekl: ‚Když skrze apoštoly své budu sobě snoubiti církev z pohanů, co učiníme, t. kterak jí přikázání nebeské poručíme? Hned-li za mlada jí všechna svá přikázání oznámíme, čili až starší bude, větší a dokonalejší, tajnosti nebeských věcí jí zjevíme?‘ Neb Bůh v míru a podle schopnosti přirozenosti lidské měří slovo kázání svého.

Ale církev židovská nic k tomu nedí, protož on sám odpovídá, řka:

Jest-li zeď, vzdělejme na ni výkuše (arkýře) stříbrné; jsou-liť dveře, spojme je prkny cedrovými.

‚Jest(-li) sestra naše zeď, vzdělejme na tu zeď, t. na církev z pohanů, výkuše neb střílny stříbrné.' Jako by chtěl říci: „Když počnou apoštolé moji kázati církvi z pohanů, budou-li tací posluchači, kteříž by pro stálost víry své mohli slouti zeď, vzdělejme na takovou zeď výkuše neb arkýře stříbrné, t. přidejme jim výmluvnost písma svatého. Jakož dí David: „Výmluvnost boží, výmluvnost čistá, stříbro ohněm zkoušené."

Pakliť takoví budou posluchači, kteříž by se nepřátelům svým ne tak silně mohli jako zeď postaviti, ani šípy ďábelské, t. pokušení jeho od sebe odehnati, ale jsou jako dveře, kteříž sprostné věci kážíce, některé sprostné u víru církve svaté uvádějí, jako jsou kněží menšího úřadu, kteříž křtem a jinými svátostmi lidi k spasení přivádějí, spojme je prkny cedrovými: t. předložme jim na příklad životy otců svatých starých, již jsou jako dříví cedrové trvalé, tak skutkové jich, a jako prkna široká, tak oni v umění a v milování roztaženi jsou. — Jakož dí David: „Cestou přikázání tvých běžel jsem, když's rozšířil srdce mé." Protož těmi cedrovými deskami, t. příklady svatých, spojme ty dveře, abychom jich životy k následování přivádějíce, jiné jako dveřmi u víru církve svaté přivodili.

Já zeď, a prsy mé jako věže.

Hlas církve svaté, kterážto když uslyšela, že choť její o jejím spasení rozmlouvá a jaksi radu béře, ona vesele k tomu odpovídá, řkouc: ‚Já zeď jsem', neb na pevné skále založena jsem, a jako vápnem božským milováním spojena a utvrzena. ‚Já zeď jsem' z živého a výborného kamení, t. ze svatých lidí vzdělána jsem.

‚A prsy mé jsou jako věže': t. takové mám v sobě, již životem i naučením jiné jako prsy krmiti mohou, a svou snažností jiné ohražovati jako zeď, a brániti jako věže. Neb jako věž zeď převyšuje, tak doktorové svatí naučením i životem jiný obecný lid přesáhají. ‚Ale toho nemám svou zásluhou, aniž já sobě toho připisuji, ale milosti a darům choteě mého.'

Protož dí:

Jakž učiněna jsem před ním, jako mír nalezši.

Jako by řekla: „Jakkolivěk on krev svou pro mne vylil, ukojiv Boha Otce svého a shladiv nepřízně, kteréž byly mezi Bohem a člověkem, a mně nebeské věci upokojil. Jakž jsem ten mír neb pokoj nalezla, hned jsem počala býti zeď, a prsy mé jako věže: t. hned jsem počala tu zeď dělati z živého kamení, a měla jsem v sobě silné obránce jako věže."

A ihned také byla jsem:

Vinice má byla pokojnému, kterážto má národy.

Pokojnému Kristovi, jenž jest pokoj náš, neb skrze něho upokojeny jsou všechny věci, i nebeské i pozemské. Protož ho prorok nazývá kníže pokoje. V jehož podobenství předešel Šalomoun, jenž se vykládá ‚pokojný', kterýž složil tuto knížku.

Toho pravého Šalomouna, t. Krista pokojného, jest ta vinice, t. církev svatá, kteráž má národy neb lidi. Tím ukazuje, že mluví o té církvi z pohanů, kteráž jest ze mnoha lidí a národů sebrána; ale církev židovská toliko z jednoho lidu byla vyvolena.

Dal ji strážným.

Strážní té vinice, t. církve svaté, jsou prorokové, apoštolé a jich náměstkové, neb také andělské moci, kteříž od útoku zlého pokušení a ďábelské chytrosti ji ostříhají a brání.

Muž přináší za užitek její tisíce stříbrných.

Muže nazývá silné a statečné v ctnostech: neb muž slove od ctnosti po latinsku.*) Užitek církve svaté jest odplata nebeská, pro nížto církev svatá zde v tomto životě ustavičně pracuje. Tisíce stříbrných, kteréžto muž přináší za užitek její, znamená to všechno, což může člověk na tomto světě míti.

Protož muž, totiž člověk dokonalého života, za užitek té vinice, t. pro odplatu, kterouž má vzíti církev svatá, přináší tisíce stříbrných, t. dá všechno, což má, aby jí mohl dosáhnouti, t. té odplaty nebeské, jako svatí činili, již své vlastní opustili a chudým rozdali a v dobrovolné chudobě Kristovi sloužili. Toť jest to podobenství, kteréž pověděl Kristus v evangeliu svém, řka: „Podobno jest království nebeské pokladu skrytému v roli, kterýžto když nalezne člověk, skryje, a pro radost z něho jde a prodá všechny věci, kteréž má, a koupí roli tu."

Vinice má přede mnou jest.

Hlas Kristův. Jako by řekl: ‚Ty pravíš, že jsem vinici svou dal strážným: a zdali nevíš, že vinice má přede mnou jest vždycky? Neb ačkoli jsem ji strážným poručil, přec já největší o ni péči mám, neb jsem s ní až do skonání světa.'

Tisíce tvých pokojní, a dvě stě těm, kteříž ostříhají ovoce jejího.

Tisíce, doslyš: stříbrných, kteréžto dá muž za užitek té vinice, ‚jsou pokojní tvoji'. Jako by řekl choť: ‚Ó, duše věrná, ne-

*) Vir (lat.) = muž; virtus = ctnost. Pozn. překl.

starej se o odplatu království věčného, za něž jsi všechno v tomto světě opustila. Neb tisíce stříbrných pokojní tvoji jsou: t. zachována jest tobě jistá odplata, a pravý užitek z té vinice vezmeš.'

‚A dvě stě stříbrných' doslyš, ‚jsou těm, již ostříhají užitku jejího.' Dvě stě stříbrných znamená ty, kteříž v učení i v skutcích dokonalí jsou, a kteříž v ctnostech a v dobrém životě sami sebe od hříchů ostříhají, a kázáním svým jiné obracejí. Takovým dvě stě stříbrných jsou pokojní jich: t. dvojnásobná odplata čeká je v nebesích. Jakož dí svatý Pavel: „Kněží, již dobře spravují, dvojí cti hodni jsou." A Daniel prorok dí: „A kteříž k spravedlnosti přiváději mnohé, budou jako hvězdy na věčné věky."

Ty, kteráž bydlíš v zahradách přítele svého, žádají tebe, kaž mi slyšeti hlas svůj.

Tento hlas Kristův, jímžto namlouvá si choť svou, církev svatou, řka: ‚Ó, choti, jež přebýváš v zahradách', t. kteráž jsi pilna v plození ctností. Neb zahrada Krista chotě jest církev svatá, jižto, jakož často již pověděno jest, slibuje navštíviti. Ta choť jeho v zahradách přebývá neb se ctnostmi a dobrými skutky jako zahradou ustavičně obírá.

‚Kaž mi slyšeti hlas svůj': t. kaž, kterým můžeš, evangelium a přikázání zákona mého, i zaslíbení království nebeského jim zvěstuj. Neb to mi jest utěšeno a veselo, abych tak slyšel hlas tvůj: t. abych slyšel, kterak slova věčného života kážeš.

Neb i přátelé, t. andělé svatí, pozorují neb poslouchají neb slyšeti si žádají hlasu tvého, a v něm se kochají, kteréž jsem tobě přáteli učinil skrze prolití krve své, kteréž jsem také pomocníky a strážnými proti zlým duchům ustanovil.

Také přátelé, t. duše spravedlivých pozorují tebe, kteréž jsem z tvého sboru k sobě vzal do nebes; neb se i oni radují z tvého kázání, a ze spasení bratří svých.

Ale choť odpovídá milému svému řkouc:

Utec, milý můj, přirovnej se k srně a ke kolouchovi jelenímu na horách voňavosti.

Divná jest to odpověď! Volá Kristus choť svou ke kázání, aby on slyšel hlas její, a ona pak velí choti svému, aby utekl. Ale divná jsou tajemství božská, kteráž skryl v řečech svých. Neb jakož prvé choť mluvila o jeho narození, řkouc: ‚Kdo mi tě dá, bratra mého, jenžby ssál prsy matky mé?' potom mluvila o jeho umučení, řkouc: ‚Pod stromem jabloňovým vzkřísil neb vzbudil jsem tě': — teď touto řečí napomíná chotě svého k jeho nanebevstoupení, řkouc: ‚Utec, milý můj', t. skrze vstoupení

své vrať se k Otci svému. — Jako by řekla: ‚Velíš mi kázati, chceš hlas můj slyšeti: ‚u t e c m i l ý m ů j', t. když's naplnil tajemství vtělení a umučení svého, nyní se navrať do nebes, abych tebe již ne jakožto člověka, ale jako pravého Boha následovala. Tehdy uslyšíš hlas můj, neb potom svobodněji tě všemu světu budu zvěstovati.

Toť jest, co řekl Kristus učedníkům svým: „Potřebíť jest vám, abych já odešel." — Velice potřebí bylo učedníkům i vší církvi svaté, aby Kristus odešel a přítomnost svou odňal; neb dokavad ho přítomného měli a tělesného, nemohli ho duchovně milovati; nemohli toho, jehož člověkem viděli, jako Boha neviditelným mysliti a všudy přítomným. Ale když již na nebesa vstoupil, teprv počala jej církev svatá duchovně milovati, a jako pravého Boha věřiti a kázati: A to jest, což dí svatý Pavel: „Jestliže jsme znali Krista podle těla — nyní neznáme", t. toliko jako člověka, ale jako Boha.

Protož, m i l ý m ů j, chceš-li, abych tě kázala, pravého Boha a člověka, u t e c odsud do nebes, a ty, jenž jsi byl postihnut podle člověčenství, buď teď nepostihnut podle božství: ale mne v tomto životě navštěvováním své milosti neopouštěj.

Protože dí: ‚P ř i r o v n e j s e k s r n k o v i a k e k o l o u c h o v i j e l e n í m u', již jsou zvířata divoká a varují se obcování lidského, avšak na horách často viděni bývají: — tak i ty, můj choti, po svém vstoupení, ačkoli neviditelný jsi, přec mě rač dary své milosti často navštěvovati, abych tě mohla uvnitř v duchu vídati.

A to ‚n a h o r á c h v o ň a v o s t i', jež jsou svatí života povýšeného, k nebi pozdvižení vůní, pověstmi dobrých ctností. O nichž dí svatý Pavel: „Naše obcování v nebesích jest." A jinde dí: „Kristova dobrá vůně jsme."

Amen.

OPRAVA.

Na str. 183 ř. 40 místo Tatarští a Ostrovští čti Tarští a ostrovní

Seznam

výrazů originálu nahrazených v převodu slovy novočeskými.

Aromatský = kořenný, vonný
bezdětkyně = neplodná žena
braň = zbraň
brzký = rychlý
brzost = rychlost
brž = spíše, raději
buřavý = bouřný, bouřlivý
bytedlný = obývací
centurio (lat.) = setník
červencový = šarlatový
červenost = červeň
činiti se jakým = dělati se, pokládati se za jakého
čitedlnost = cítění
čitedlný = 1. cítící,
2. čitelný, smyslem pochopitelný
číti = cítiti
člověčství = člověčenství
čtení = písmo (svaté), evangelium
čtverohranatý = čtverhranný
dívný = podivuhodný
dobroděnství = dobrodiní
dokonání = dokonalost
domnění = mínění
doplna = zúplna
dotýkati = dotýkati se
dovésti = dovoditi, dokázati
dražiti (si) = ceniti (si)
dřevní = prvotní, dřívější
d evo = strom
dříví = stromoví
druhdy = někdy
druže = druh
důvod = důkaz
fistula (casia) = prustvorec
hlavně = poleno
hluk = houf
hnilost = hniloba
hodný = náležitý, vhodný, slušný
horkost = horko
hostěnice = hostinec
hovadný = hovadský
jacinkt = hyacint (drahý kámen)
jahůdky = horní část tváře, gena
jako = jaksi, jakoby
jakž = (od té doby,) co
jedné = jediné, jen, leč
jelikožto = jakožto
jeliž = až, když
již = teď, nyní
korčiti se = příti se, hádati se
králový = královský
kterakžkoli = ačkoli, jakkoli
kvapný = pečlivý
lahodenství = lahodnost
leč = než
lékařský = lečivý
lékařství = lék
lemíz = břevno, trám
lění = líný
lid = lidé, národ
lidný = lidnatý
lichevník = lichvář
liknovati se = štítiti se
lilík = kadeř
malitký = maličký
mandragora = pokřín
mdloba = slabost
meškati se = zdržovati se
míjeti = pomíjeti
milost = láska
minutedlný = pomíjející
minutý = pomíjející
mistrství = mistrovství
modlosloužení, **modloslužebenství** = modloslužba
mrzeti = protivný býti
náboženství = nábožnost
nádobný = pěkný, sličný

naložiti = vynaložiti
nápad = útok
navésti nač = přivésti k čemu
nebezpečnost = nebezpečí
nebrž = ba, ano
nedužeti = neduživ, nemocen býti
některak = jaksi
nelícný = nevzhledný
nepočtený = nespočetný
nepodobný = neslušný, nevhodný
neřádný = nezřízený
nesetrvalý = nesetrvavý, nevytrvalý
netolik = netoliko
netrpělivý = jenž nemůže trpěti, ne útrpný
neustavičný = neustálý
nevidomý = neviditelný
nevýmluvný = nevýslovný
nezstižený = nedostižný
nikudýž = nikterak
nížiti se = ponižovati se

obecenství = obcování
obecnice = hospoda, hostinec
obecný = společný
obezření = popatření
obchod = zaměstnání
obírati se v čem = obírati se čím
obořiti = pobořiti
obyčej = způsob
obživení = obživnutí
obživiti = oživiti
oddati = zasnoubiti
odporně = opačně
odpověděti (milost) = vypovědětí
odsavad = odsud
odsudek = odsouzení, rozsudek
odvojiti = zdvojiti
ohyzda = potupa
okušovati = okoušeti
opak (adv.) = opačně, naopak
opatřiti co = popatřiti nač
opatřovati = patřiti, hleděti
opažení = pavlač
opoka = skála
ostáti = obstáti, odolati
ostati = zanechati
ostaviti = zůstaviti, zanechati
ostraha = ostříhání
ostříti = obestříti
ostrý = drsný
ostuditi = zoškliviti
otázati = otázati se
ovšem = docela, úplně, vůbec
ozbožení = obohacení
ožidati = ždáti

pazucha = odnož, kořen
pivnice = sklep
plakati nač = plakati nad
poctivost = uctivost
podlažiti = podlážditi
podobný = 1. pravděpodobný; 2. náležitý, pěkný
pochopiti = uchopiti
pochopnost = schopnost
pochopný = schopný
pochytiti = uchopiti
pokládati = klásti
polský = polní
pomlouvání = rozmlouvání
ponechati = zanechati
ponucení = přinucení
popadati = chápati
popadnúti = chopiti, uchvátiti
popuzovati = pobádati, pobízeti
pořád = jeden po druhém, po pořádku
porušitelnost = porušitelnost
porušilý = porušitelný
posaditi = posázeti
poslibovati = přislibovati
posmáhnouti = osmáhnouti
potlouci = zatlouci
potvrditi = utvrdit
poznalý = zkušený
požívati = užívati
právě = vskutku, dobře, správně
pravidlo = pravítko
prázdnost = zahálka
přepustiti = dopustiti
převýšený = převysoký
přežesiti = předěsiti
přežívati = přežvykovati
přidávati (chválu) = vzdávati
přijednati = připojiti
přijednati se = přičiniti se
příležeti = 1. ležeti u; 2 hoditi příslušeti
přimlouvati = domlouvati
přirození = přirozenost
přitovaryšiti = přidružiti
přivoditi = uváděti
prodliti = prodloužiti
protivnost = protivenství
puditi = honiti, nutiti
purpura = purpur
pýchati = býti pyšen
řád = 1. pořádek, 2. rod, 3. stav, 4. způsob
řemeslo = umění
řepice = malá nádoba k pití, číše
rodična = rodička
roditi = chtíti
rozbohatěti = zbohatnouti
rozprávění = vyprávění
rozprávěti = vyprávěti
rozpuštěný = rozpustilý
rozum = 1. mysl, 2. smysl
rozžívati = rozžvykovati
rybolovení = rybolov

rytíř = voják
samotný = osamělý
setrvalý = vytrvalý
sezráti = uzráti
síla = hojnost
sjednati = spojiti
sjednati se = shodnouti se
skalí = skály
skonání = konec
skonávati se = končiti
skoro = brzy
skrovnost = skromnost
skrovný = skromný
slíbiti se = zalíbiti se
slovo: na dobrém *slově* utrhati = na dobrém *jménu* utrhati
smáha = míza, šťáva, dřeň
směti = opovážiti se, odvážiti se
snabdieti = starati se
snažně = pilně
snažnost = snaha, píle
socha = hůl
souditi za jakého = míti za jakého
spatřovati co = patřiti nač
spolkem = vespolek
spomoc = pomoc
srozuměti = porozuměti
starost = stáří
starosty = rodiče
stred = med
střelnice = střílna
střízvý = střízlivý, střídmý
světlost = světlo
sypení = sypání
šetřiti = 1. vyšetřovati, prohlížeti, 2. dbáti
škeřipina = skořepina
šťastnost = štěstí
áhnouti k čemu = spěti
tajnice = komora
tajnost = tajemství
takéž = tak i
tehdy = tedy
též = tak i
tichost = ticho
tista = čuba
točenice = šňůra
tolik = toliko
toť = hle
tovaryš = společník, druh
tovaryška = společnice, družka
tovaryšstvo = společenstvo, společenství
trestati = kárati
třímecítmý = třiadvacátý
trvavost = trvalost
tudíž = také
tvárnost = podoba
tvrditi = utvrzovati
ubuditi = vzbuditi
uchýliti se = vzdáliti se
umysliti = usmysliti si
upřímý = přímý
určený = určitý
uroditi = zroditi, porodit
uroditi se = narodit se
úrok = poplatek
uslyšeti = vyslyšeti
urození = narození
ustání = únava, umdlení
ustati = unaviti se
ustavení = ustanovení
ustavěti = vystavěti
ustavičenství = stálost
ustavičnost = stálost
ustavičný = stálý
ustaviti = ustanoviti
ustavně = ustavičně
ustíhati = dostihnouti
usvadnouti = uvadnouti
utěšení = útěch a, potěšení
vážiti = uvažovati, vážiti si
vážný = důležitý
vdechnutí = vnuknutí
vésti = dělati
vešken = všechen, veškeren
vlast = země
vnitř = uvnitř
vrtký = vrtkavý
vyčistiti = očistiti
vydáviti = vytlačiti
výkuš = arkýř
výmluva = výmluvnost
vypušťování = výstřelek
výšiti = povyšovati
vytovaryšiti = vyloučiti ze společenství
vytrhovati se = vybočovati
vyvinouti = vymknouti se
vzezření = pohled
vzchod = příchod
vzpolehadlo = lůžko, postel
záhrobec = záhon
zachopiti = uchopiti
zaměstknati = zaujmouti
zamíniti = zmíniti si, umíniti si, usmysliti si
zamúcení = zarmoucení
zamútiti se na = zarmoutiti se nad
zasloužení = zásluha
zasmrděti se = zasmrádnouti
zastati = obrániti
zastydnouti = ustydnouti
zatvrzený = zatvrzelý
zavázání = závazek
zavírati = uzavírati
zbíti = pobiti
zboží = majetek, statek
zemský = pozemský
zevnitřně = zevně

zkažení = zkáza
zlost = 1. zloba, 2. zlo, zlé
zmařilý = zkažený
zmazati = pomazati
zmilelička = milka
zmilelík = miláček
zmilelý = milý
znamenitě = významně
znání = znalost
způsoba = vzezření
způsobiti = uzpůsobiti
zrost = vzrůst
ztěžiti = zpracovati, zdělati
zšerediti = zohyzditi
zvláštní = vlastní
zvolený = vyvolený
ženima = 1. ženština nízkého rodu, 2. nevěstka.

UKAZATEL JMEN.

(Čísla za jmenem značí stránky. Vysvětlení věcí jest v úvodech k jednotlivým spisům.)

Abraham, osoba starozákonní, 28, 73, 87, 89, 105, 112, 113, 145, 146, 160, 180, 224, 225
Adam, osoba starozákonní, 7, 32, 127, 133, 137, 159, 174.
Alžběta sv., osoba novozákonní, 10, 15, 63, 68
Ambrož, světec IV. stol., „učitel církve", arcibiskup v Miláně, 6, 7, 11, 12, 65, 67, 145, 155, 156, 166, 173
Aminadab, vnuk Judův, 246, 277
Annáš, velekněz židovský, 158, 159, 161—163
Anselm, světec XI. stol., arcibiskup v Canterbury, 17, 155
Antikrist, 45.
Apollo, osoba novozákonní, 127
Aristoteles, mudřec řecký, IV. stol. př. Kr., hlavní autorita středověku, 208
Aron, velekněz starozákonní, 160
Astyages, král Medský, 90
Augustin, latinsky Aurelius Augustinus, světec IV stol., „učitel církve", biskup v Hippu, přední autorita theologická, 6, 8, 12, 19, 29, 38, 64, 67, 71, 73, 78, 81, 99, 103, 129, 139, 140, 142, 147, 155—157, 159, 163, 166, 173, 174
Augustus, první císař římský, 77

Babylon, město asijské, 182, 184
Barnabáš, apoštol, 212
Beda, světec anglický 8. století, 4, 11, 12, 79—83, 87, 96
Bernard, světec XII. věku, „medový učitel", opat v Clairvaux, zakladatel řádu cisterckého, 6, 8, 15, 67, 89, 91, 109, 145, 152, 153, 155, 156, 158, 159—161, 165, 167, 170, 172, 175
Betel, město v Palestině, 206, 207
Bethanie, město v Palestině, 146, 148, 149, 152, 153
Betlém, město v Palestině, 77, 78, 80, 81, 83, 86, 93, 96, 97

Cedar, syn Izmaelův, 188, 189
Cypr, ostrov v moři středozemním, 195
Cyrillus, mnich XIII. století, 83
Cyrin, vladař Syrský, 79
Cyrus, první král perský, 90

Červené moře 193

Damašek, město v Syrii, 251
Daniel, prorok starozákonní, 90
David sv., král židovský, 7, 33, 43, 75, 77, 80—82, 87, 89, 92, 111, 120, 122, 136, 143, 150, 167, 181, 182, 199, 201, 212, 218, 219, 221, 226, 229, 232, 237, 238, 242, 247, 255, 256, 264
Demetrias, panna křesťanská, 67
Didymus, v. Tomáš.
Dionysius, spisovatel církevní, 156

Efesus, město v Malé Asii, 27, 30
Egypt, země v Africe, 6, 133, 183, 190, 193, 210
Eliáš, prorok starozákonní, 87, 156, 244
Eliseus, prorok „ 148, 251
Emausy, místo v Palestině, 45
Enoch, osoba starozákonní, 244
Eusebius, světec IV. století, 155, 156
Eva, osoba starozákonní, 7, 12, 43, 127, 134, 137, 261
Ezdráš, osoba starozákonní, 164
Ezebon, město v Palestině, 250, 251
Ezechiáš, král izraelský, 88
Ezechiel, prorok starozákonní, 22, 81, 129

Farao, osoba starozákonní, 90, 182 185, 188, 193
Filip, město v Macedonii, 60, 88, 120

Galád, město v Macedonii, 216, 242
Galilea, kraj v Palestině, 21, 77, 146, 157, 164, 259
Galilejské moře (v Palestině) 22, 23
Gaza, město syrské, 181
Genezaretské jezero (v Palestině) 23
Gomora, město starozákonní, 54

Gorra, učenec XIII. století, 53, 56, 59, 71

Habakuk, prorok starozákonní, 34, 41, 82, 156
Haimo, mnich IX. století, 22, 26
Heliodorus, osoba starozákonní 166
Henoch, v. Enoch.
Herodes, osoba novozákonní, 89, 158, 159, 164, 165, 168
Hus Jan z Husince, 3 VI—XX

Innocenc IV., papež, 157
Isaiáš, prorok starozákonní, 7, 9, 21, 22, 26, 39, 49, 53, 54, 67, 72, 75, 76, 78, 81, 88, 89, 92, 109, 173, 201, 202, 209, 219
Isidor, (u Husa též Isiodor), biskup sevillský v VII. stol., 164
Izák, osoba starozákonní, 146—148, 180, 181
Izmael, osoba starozákonní, 152
Izrael 209, 211

Jakub, osoba starozákonní, 186, 216, 249
Jakub sv., apoštol, 21, 27, 36, 37, 44, 55, 58, 159, 204
Jakub de Voragine spisovatel XIII. století, 147
Jan svatý, evangelista, 17, 23, 25, 33 36, 39, 41, 44, 45, 50, 53, 59, 69, 72, 73, 86, 90—92, 98, 114, 115, 117, 119, 122, 124, 126, 138, 140, 143, 153, 159, 220, 223, 240
Jan Křtitel, sv., 22, 102, 103
Jan Zlatoústý, řecký světec a učenec VIII. století, 24, 32—34, 56—58, 60, 66, 67, 73, 92, 128, 154, 159, 161, 164, 165
Jekoniáš, král židovský, 262
Jeremiáš, prorok starozákonní, 30, 55, 167, 226
Jericho, město v Palestině, 105, 108, 133, 134.
Jeroným, světec IV.—V. stol, překladatel bible, 5, 6, 7, 9, 30, 67, 70, 75, 93, 94, 145, 170, 174
Jeruzalém, město v Palestině, 11, 23, 86, 108, 114, 115, 132—135, 146, 147, 153, 154, 170, 182, 183, 189, 201, 203, 205, 209, 213, 236, 239, 241, 244, 251, 260
Jidáš Iškariotský, apoštol, 37, 48, 59, 146, 152, 157, 160, 161, 172, 201, 236
Joáb, osoba starozákonní, 79
Job, osoba starozákonní, 30, 35, 43, 65, 88, 118, 225
Jonáš, prorok starozákonní, 39, 42
Jordán, řeka v Palestině, 149, 156
Josef, pěstoun Kristův, 77, 80—82, 120, 163, 164, 169
Josef egyptský, osoba starozákonní, 22, 152, 183
Josefus Flavius, židovský historik prvého století, 163—166, 169
Jozue, osoba starozákonní, 181
Juda sv., apoštol, 129
Judith, osoba starozákonní, 188
Judsko, kraj v Palestině, 81, 238

Kaifáš, velekněz židovský, osoba novozákonní, 158, 159, 162, 163
Karmelus, hora v Palestině, 251, 252
Kateřina světice 3. století, 69
Korinth, město v Řecku, 27, 54, 57, 58, 64, 66, 70, 87, 89, 117, 126, 127, 142
Kostnice, město v Německu, 19

Laban, osoba starozákonní, 216
Lazar, osoba novozákonní, 15, 146, 236
Lia, osoba starozákonní, 181
Libanon, pohoří v Palestině, 149, 212, 220, 225, 226
Loth, osoba starozákonní, 87
Lucie, světice III. století, 5
Lucifer, 179

Lukáš sv., evangelista, 4, 5, 10, 13, 15, 16—18, 24—27, 33, 34, 55, 63, 64, 66, 67, 73, 76, 77, 93, 105, 108, 110, 111, 115, 116, 118, 120, 132
Machabejští, hrdinové starozákonní, 182, 183
Malachiáš, prorok starozákonní, 22
Marek sv., evangelista, 25
Maria Magdalena, světice novozákonní, 17—19, 47, 146, 148, 149, 152, 153, 163, 201, 224, 240, 256
Marta, osoba novozákonní, 17, 18, 19, 146
Martin, sv., biskup, 52
Matouš sv., evangelista, 5, 21—25, 29, 30—32, 34, 37, 39—41, 43, 52, 54, 55, 58, 61, 64, 66—71, 80, 82, 86, 117, 119, 123
Mezopotamie, krajina v Asii, 180, 216
Micheáš, prorok starozákonní, 15, 80.
Mikuláš sv., 29
Mojžíš, 23, 28, 31, 32, 38, 54, 56, 66, 70, 79, 81, 86—88, 90, 111, 130, 168, 224

Nabuchodonozor, král babylonský, 115
Nazaret, město v Palestině, 11, 77, 80, 120
Neftalim, krajina v Palestině, 22
Nikodem, osoba novozákonní, 126, 127, 129, 130, 131, 225
Noe, osoba starozákonní, 69, 70, 180

Olivetská hora v Palestině, 29, 159
Ondřej sv., apoštol, 21
Origenes, spisovatel křesťanský II. stol., 6, 69, 154, 156, 167, 169, 171, 172
Ozeáš, prorok starozákonní, 24

Pavel sv., apoštol, 7, 16, 18, 27, 40, 53, 54, 57, 60, 69, 73, 84, 88, 119, 120, 122, 127, 142, 156, 209, 212, 217, 218, 221, 224—226, 230, 231, 241, 243, 244, 246, 251, 253, 254, 256, 261—263, 267
Petr svatý apoštol (Šimon) 21, 24, 39, 44—47, 64, 87, 88, 120, 153, 158, 159, 160, 201, 216, 234
Petr Komestor, spisovatel XII. věku, 149, 165
Pilát, vladař římský, 163—165, 167—169
Platon, mudřec řecký IV. století, 208

Ráchel, osoba starozákonní, 181
Řehoř svatý, papež VI století, 5, 11, 26, 31, 35, 38, 44, 53, 56, 57, 60, 61, 70, 72, 74, 82, 89, 145, 160, 168, 174, 259
Řekové, 27, 63
Remigius, světec IX. století, 79, 92
Richard, scholastik XII. století, 167
Římané, 30, 32, 41, 53, 55

Samaritán, 132, 134, 136, 162
Samson, osoba starozákonní, 181
Sára, osoba starozákonní, 181
Seneka, filosof římský prvého století, 64
Sicilie, ostrov italský, 67
Sion, hora v Jeruzalémě, 53, 244, 256
Sokrates, mudřec řecký V. století, 208
Sodoma, město starozákonní, 54
Soluň, v. Thessalonika.
Sulamit, osoba starozákonní, 247
Syrie, krajina asijská, 79
Šalomoun, král židovský, 23, 31, 33, 50, 60, 65, 66, 82, 88, 114—116, 146, 154, 156, 179, 182, 185, 188—191, 211—214
Šavel, v. Pavel.
Šimon, v. Petr.
Šimon malomocný, 148

Tábor, hora v Palestině, 24, 157
Thessalonika (= Soluň), město v Macedonii, 32, 69, 70
Tiberiadské moře v Palestině, 23
Timotheus, osoba novozákonní, 25, 27, 33, 39, 55, 56
Titus, osoba novozákonní, 44, 54, 73, 119
Tobiáš, osoba novozákonní, 64, 67, 87
Tomáš sv., apoštol, 36, 37, 38—42, 44, 68, 141

Uriáš, osoba starozákonní, 182

Zabulon, krajina v Palestině, 22
Zachariáš, prorok starozákonní, 25, 129
Zachariáš, osoba novozákonní, 10, 11
Zacheus, osoba novozákonní, 92, 105, 108, 109—112, 116, 118, 122
Zebedeus, osoba novozákonní, 27
Zorobabel, osoba starozákonní, 182, 262
Židé, 32, 37—39, 41, 60, 61, 90, 113—117, 126, 135, 139 141, 142, 147, 148, 152, 157, 161, 163, 164, 166—172, 182, 183, 187, 190, 199, 204, 209, 218, 223, 239, 246, 247, 258

BX
4913
H82
v.4

THEOLOGY LIBRARY
SCHOOL OF THEOLOGY AT CLAREMONT
CLAREMONT, CALIFORNIA

A1997